

בעזרת

ספר

חק לישראל

פרשת וזאת הברכה

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי

הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

כמות וואס וויי האבין פון דעם גיין קאהל געוואקסט, וויי שלמה הקלף האט גיזאנט יתשחק ליים אחריו אז עם קומט דער לעצטער טאג וואס דיא נשמה דארף שוין ארויס גיין פון גוף, איז דיא נשמה פרייליך, פיה פחה בהקפה דאמאלס עפינט דיא נשמה דיא מיל צום ריידן חקקה צופי חליכות ביתה ויא זעהט שוין דעם פירונג פון איהר שטוב, פון איהר וואהנונג ווא ויא נועם וואהנען נאך דעם וויא ויא נועם ארויס גיין פון גוף, ויא נועם דארט האבין אונעלכע פערנעגיי זענען וואס ויא האט וויא אויף דער נעלם נאר גיט גיחאט אונ נאר גיט געקענט האבין, דריבער זעהן מיר זעלב אבינו פאר זיין שטארבין האט ער געוואקסט צו זאגין ווען קלייט נועם קוקען נאר פון היפעל האט מען איהם גיט גילאט, ער זאל זאגין. אליהו הנביא האט גיאגט צו אלישע אויב דוא נועם סוף זעהן די לעצטע דעג פאר מיין אונעק גיין פון דער נעלם נועם אויף דיר קוקען אזוי אהיליגקייט אז דוא נועם קענען מאהן נסים צווייא מהאל אזוי פיל ווי איה האב גימאהן, אונ אזוי איז גינען נאך דעסער בייא משה רבינו עיה דעם לעצטין טאג פון זיין לעבין איז ער אין נאנצין גינארין ארוהני וויא דער פסוק זאגט וואת משה האט גיבענקשט איש איז דיא ברכה וואס משה האט גיבענקשט איש האללים לפני מתי פאר זיין שטארבין איז, ער גינען איש אלהים, אונ דאמאלס איז זיין הייליגקייט גינען זייער גרויס אונ איז זייער ריך גינען צו געשייגקען הונדערט טויזענדער יודין מיט זיין ברכה, דריבער האט, ער דאמאלס גיבענקשט דיא יודין, אונ, ער האט געלויבט דיא יודין אז וויא זענען נועמט דיא ברכה טייל ווייא האבין גענומען דיא תורה פון הקב"ה אונ אלע פעלקער האבין ויא גיט גינואלם געקען:

דאס איז געוואקסט דער ארעם מאן לעבט נאר פאר זיך, פון זיין שטיקל ברויט וואס, ער האט פארדינט מיט זיין שווערע ארבעט, קען ער קוים געבין צו זיין טויב אונ קינדער וויא זאלין עסין, אבער צו דערנערין נאך ארעם טאן האט ער שוין גיט, אבער אז הקב"ה האט גינעבין צו איינעם בייקייט, ער קען שוין דעקנערין נאך קענטשין אויף, פיל מענטשין אבער ווייניג מענטשין, אויב ער האט גלייגע גישעפטן געשעפטטיגט, ער ווייניגער מענטשין, האט ער גרויסע גישעפטן געשעפטטיגט, ער פיל מענטשין, אונ אפילו דיא קענטשין וואס ארבעטן גיט בייא איהם אין גישעפט, קען ער וויא דעקנערין מיט אהנברכה, דאס זעלביגע איז בייא דעם ענין חקקה, דער קענטש וואס האט ווייניג חקמה, ער קען ווייניג לערנען, דער קענטש האט זיין חקמה אונ זיין תורה נאר פאר זיך, לערנען מיט זיין אנדערין קען, ער גיט, דער קענטש וואס איז אגרויסער למדן אבער אגרויסער חכם, אין דעם קענטש האט חקמה אריין גינעבין זאמטור, ער זאל גיט קענען האלטן דיא חקקה אונ דיא תורה נאר פאר זיך אלליין, נאר דיא זאמטור גיט איהם, ער זאל פארשפרייטן זיין חקמה אונ זיין תורה פאר אנדערע מענטשין אויף, אונ אזויא איז גינען ביי נביאים אז צום נביא איז גיקוען אנביאות האט, ער ויא גיט גינענט האלטן אין זיך, נאר, ער האט געמוזט פאלד גיין אונ זאגין דיא נביאות צו נועמען ער האט ויא געדארפט זאגן, צו דיא יודין אבער צו איינעם פון דיא פעלקער, דאס ווייטן מיר אויף צדיקים נאנט פון זייער שטארבין וואס שוואכער דיא פחות פון גוף זענען, נועמט אין זייא פאר" גרעסערט דיא הייליגקייט פון זייערע נשמות, אונ דאמאלס נועמט פאר זיי גיעפינט אונעלכע

ברכה יום א תורה

אונקודם

לחשיך מות"ה י"א יהוה נפש י יהוה יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יהוה ו דסלי יו"ד אל שם ב"ן שבעשים בניקוד חולם :

וְיָדָא בְּרַבְתָּא דִּי בְרִיךְ לָג * וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה נְבִיא דִּי יִת ת"א וואס סכנכס. פנילס 61 סופס יד :

- (א) רשב"ם
- (א) וואת הברכה, מוסב למעלה וידבר משה באוני כל קהל ישראל את דברי השירה הוואת ליקושים על התורה
- (א) וואת הברכה אשר ברה וכו'. דיא תורה דערצוילט אונז דיא ליישאפט וואס משה האט געזאגט צו דיא יודין, ווען זיין סענטש סוףס אשארין צו זיין ספר
- בעל המורים
- (6) וואס סכנכס. געני טייעס כפיכ אשכ חני נוסף לכני יכטאל וסמין לים וואס סכנכס. לומכ ספ פסכים פל
- פירוש לתורת אלהים
- (א) וואת הברכה אונ דאס איז דיא ברכה אשר ברה משה איש האללים וואס משה דער געבליבער

הופיע מחר פאָרן וְאַתָּה מְרַבֶּת קָדְשׁ מִימֵינוּ אִשְׁדֵּת קְמוּ: אָפְחֵב עַמִּים כְּרִי-קְדָשׁוֹ בְּיַדְךָ וְהֵם תַּפְּוּ

ה' א"א סופיע מסר. כרכוס לכ ב"ק לח: ופסס מרכנס. חניסס טו: מימינו טס דס נמו. כרכוס ו סכ יומס נג בי"ס כס מוסס ד: אָפְחֵב חכב טמיס. כסלס טו:

בַּגְבוּרְתֶּיהָ עַל מוֹרָא
דְּפִאָרְן וְעַמִּיהָ רַבֶּבֶת
קְדִישׁוֹן פְּתַב יְמִינֶיהָ
כְּמוֹ אֲשֶׁתָּא אֹרִיחָא
יְתֵב לָנָא : ג אָפְחֵב חֲבִיבִינוּ
לְשִׁבְמֵינָא בְּל קְדִישׁוֹ
בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגִבּוּרָא

בוע המורים

מייכ: סופיע. ג'. סופיע מבר ספני. מניון מעלל יופי
לנסיס סופיע. אל קמוס ס' אל קמוס סופיע. למונח אל
ישלס קמניס זכו נעס מופלר מניון מעלל יופי. לנסיס סופיע:
מרכנס. כ'. ופסס מרכנס קרס. לא חילס אל מרכנס טס.
לנסיס סופיע. ג'. ופסס מרכנס קרס לפורעי: (ג) אָפְחֵב חכב טמיס.
מפערמיו גרס. שפָּך גרס טמערמיו (לנסיס) מעזו כטיי.
וכן אָפְחֵב יעמו טס ס"מ מוכס. סלכס כיו ס טעטס מ"מ.
אזכר כ"ל אָפְחֵב טעזס דלעריי כעמלי יוכריי טמייסרלי מ"מ:
קדשו. כ"ל אָפְחֵב כריד. כ"ל אָפְחֵב ס' קדשו. למס יכלו

מיקלן א' התורה ולא ראו: הופיע. להס ה: מדר
פארן. שרלך סס ופתח לכבי ישמעאל שקלכוה ולא ראו:
זאתה. ו ישראל (סס): מרבבת קדש. ועמו מקלת
כרכוב מלכבי קדש. ו ולא כולס ולא רוכס ולא כדרך כשר
ודס שמרלה כל כבוד עשרו וזמפרתו וכל חסד וחסת: אש
דת. שריתה כרכוב מאלו לפניו כלש שמורה ע"ג אש
לכנה ח נתן להס בלומח כחב יד וימיו. ד"ל אש דת
ט כהגרומו טמנה להס מתוך האש: (ג) אָפְחֵב עמיס.
כס הכה יתירה חכב וכל השכניס י' כלש חסד ואחד קרוי
עס שברי כנימין לכדו היה עתיד להוולד כשאר הקב"ה
לעקב (כראשית לה) גוי וקהל גוים יתיה ממך: כל
קדשו בידך. גפוש הלדיקיס גנווח אלו כעניו שנלמר
(ש"ל כה) ויפתס עש אדויו לרורה כרורו החייס את' (ש)

פירוש לתורת אליהם

גאך האם ער גיבעטן דאס ברענפעניש פון די
ישׂראל אונ אין דעם שׁבח פון הקב"ה האמ ער
דער סאנג דעם זכות פון די ישׂראל די ישׂראל
גענען נוערם עם זאל אויף זייא קומען די ברך
סחבת זייא האבין אזוי פיל זכות ונתח אונ ער
האם צו זייא גשיינט פון שיער נוארום אז הקב"ה
האם די תורה גינואלט געבין צו די ישׂראל האם
ער זיך פריער באוויינן צו אלע פעלקער אונ הם זיי
גיפרענט אויב זייא ווילען דיא תורה מקבל זיין
אזי ער צום ערשיינען גיבוקען צו די נואם גענען
אין שיער דיא האם זייא גיזאמט זייא זאלין דיא
תורה מקבל זיין אונ זייא האבין גיט גינואלט
זופיע ער האם גלייכט פון הר פארן בלוקר דער
ישמעאל זייא זאלין מקבל זיין דיא תורה האבין
גאכדעם צו דיא ישׂראל מוכבת קדש אונ ער אזי
מויענעדער הייליגע בלאזים אָבען גיט אלע אונ אָפּילו גיט
גאר דעם כבוד פון זיין עשירות אין דעם סאנג פון זיין חופּה מימינ די תורה וואס ער ווייזט
דער רעכטער האנד פון הקב"ה אש דת למו האם ער זיא גיבוקען פון פריער פון זיין ער זיא
אויך אַרױס ליבשאפט האם ער ליב גיבאמט דיא שׁבחים דיא קדושי אָלע נייע הייליגע זענען (ג) אָפְחֵב
זיינע הענד בלוקר דיא גפשות פון ארדיקים זענען כהאלקען מיט דיר וְהֵם אונ זייא זענען ראיי

רב"ם מלין קרי

ארום: הופיע מחר פארן. האיר מחר פארן: (ג) אָפְחֵב
חכב עמיס. גס אומות העולם כגון ערב רב וכן
האומות שזתגענירו ובאו לקבל התורה עם ישראל גם
אותם חובב חקב"ח וקבלס לשבן עליהם חב"ב בזמור
יקום אליהם ויפוצו אויביו דחתיב ביה רכב אליהם:
חסלת פרשת וזאת חכרכה מיסוד רבינו שמואל

אָפְחֵב חכב טמיס

אָפְחֵב חכב טמיס: ספס. כ' כנס. וסס ספס
שפתי חכמים
וְלִי לְקַבֵּלְס אִינוּ נוֹסֵל אֵלֶּה כַּעֲלֹמֵס זֵס לְקַבֵּלְס זֵס: ה' כ"ל
למס אל ס' ל' סופיע ל' נ' ל' סס סמינו ישלסל אלל גני זורס
מטעיר אל סיס לריך לרס מרכיבו למו דקלי א' ישלסל לסמייך
ליס לניון מיניס: ו' כ"ל למס לא כטיב למי אָפְחֵב סולרך לרסס
לישלסל: א' כ"ל דמ"ס מרכיבוס סול ס"ס מקלס ולג מ"ס ממנו
ויסחכסו ילג מנינו עקוס טעמו רככות. מ"כ ל"ל מ"ס מקלס
וק"ל. וסלסל: ס' דלס יסיס מ"ס ממנו שלו יסיס ס' סטסס
סיכס טיכס קרס וכל לנדו. וזלס מלג זמנו ספי' אָפְחֵב
מקלס רככות קרס ולין לו סטס כלל מלס זמנו וסופי' מלכבי
קורס עקס קרס מפני שפול קרס נוטל על דכב כמו אָפְחֵב
קרס וס סס סעלכסיס מעל': ח כמכנס ספולס לכוסב דניו
על סנייר ווקלס ספוסכ לופ ס' זס כללו כטיב מימינו למו
דס אל יסיס ס' דקלס סבי כחכב די מינו כן למו דס דיסל
ס ספוסכ סכמוכ כלש שמורס ער גני אש לכנס. כ"ל ס':
ס דלטסס כלשטון קסס דלריין לסרס סעקלס. ל"ס ד"ל כו'.
ולמי ד"ל לחוד קסס ס"ל מלש דס דלו סיכ סיכוסו מן אש
כלומר ספוק ג'ס לכן. לכן סולרך ג'ס ללטסס רלשטון: י' כ"ל

ליקוטים על התורה

רבינו געבולקס ער זאל נאך לעבען אונ אריין גיין אין ארץ
ישׂראל, אז ער האם מחפיל גינען סינף הינדערם פון צעהן
תפלות, מין געקומענין אזי ער גיט גינען זשונג די יודין.
אונ אפילו דעם לעבעןס פאן זיין שטארבען גיט געגנ
נואס ער איז דיא יודין קיין זשונג גינען. ער האם זייא
נאך געבענקשט פאר זיין שטארבען וויא דער ספוק זאגט
וזאת הברכה אשר בך משה, דאס איז דיא ברךה וואס
משה האם געבענקשט פאן זיין יודין, לפני מותו, פאר זיין
שטארבן, אונ ער האם זיך געענגנט מיט דיא יודין וויא
דער געסקער שטארדען וואס געענגנט, זיך מיט זיינע
קינדער: וזאת הברכה אשר בך משה וגו'. אז דער ספוק
זאגט וזאת הברכה, מיט אוואי, זיך ער דאס צו דיא
פריערדיגע פרושיות, טייל אין דיא פריערדיגע פרוהת אזי
געשטאנען דיא קללות וואס משה האם געבולקט דיא יודין
נאך אזי ער גיזאנגען צום הר פארן צו דיא בני
זייא אויך גיט גינואלט וְהֵם אונ זייא גיבוקען
געבוקען מיט אָפּילו גיט אין רוב גיט ווי אָמלך וואס ער ווייזט
גאר דעם כבוד פון זיין עשירות אין דעם סאנג פון זיין חופּה מימינ די תורה וואס ער ווייזט
דער רעכטער האנד פון הקב"ה אש דת למו האם ער זיא גיבוקען פון פריער פון זיין ער זיא
אויך אַרױס ליבשאפט האם ער ליב גיבאמט דיא שׁבחים דיא קדושי אָלע נייע הייליגע זענען (ג) אָפְחֵב
זיינע הענד בלוקר דיא גפשות פון ארדיקים זענען כהאלקען מיט דיר וְהֵם אונ זייא זענען ראיי

לחמשיך מנ"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה נשמה רננה ארנני נשמת-דהיה יהוה חיה
יחידה רננה יהוה חיה יחידה רורר אל שם ב"ן שבעשית::

א ויהיו בקלות שלמה להתפלל אליהוה את פר
התפלה ותתנהגה הזאת קם מלפני מופת יהוה
מפרע על-ברפיו וכפיו פרשות השמים : ויעמד
ויברך את פר-קתל ישראל קול גדוד לאמר :
ג ברוך יהוה אשר נתן מנוחה לעמו ישראל ככל
אשר דבר לאנפל דבר אחד מכל דבריו המשוב
אשר דבר ביד משה עבדו : י יהי יהוה אלהינו
עמונו באשר היה עם-אבותינו אליעזבנו ואל-
יפושנו : ה להמות לבבנו אליו ללכת בכל-דרךיו
ולשמר מצותיו וחקיו ומשפטיו אשר צוה את-
אבותינו : י ויהיו דברי אלה אשר התחננתי
לפני יהוה קרבים ארי-יהוה אלהינו יומם ולילה
קעשותו משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר-
יום ביומו :

דפקיד נת אבהתנא : ויהון פתנטי אליו די בעיתו סון קדם וי פתקליו קדם וי אלהנא יקם ולילי
קמעבר דין עבריה ועילבן עמיה ישראל פתננס יום ביומיה :

רש"י

מצורת דוד

(6) מנכוס. משם שמים כורע על דרכיו בעם סמלחו :
(ג) כרוך ס'. מרס כרך אפ הפס דלס כי סוכ
לכרך אפ ס' בלשונם: לא ככל. ר"ל לא יחמך: (ד) עם
סמלחו. סם פנטי דור סמלכר סמלס סמלינה סורס עמטס
כתמירוס: (ה) לכסות וגו'. כמו סמטס נכב סמלינוי סכיוס
סדכור עזי לכס: (ו) דרכי אפס. סמלוריס למעלס כדכדי
פתננסו אשכ סל על כל סמפללס: קרביס. לטיוס סמפלוס
קרביס לנשנע נס' ככל עם סמפלס בין כיוס בין כילס: לעשות. ר"ל לשמוס סמפלס ולעשות סמטקס: משפט ענדו
וגו'. ר"ל דכר סלכך בין לעיד בין לכניס: דכר יום כיומו. ר"ל דכר סלכך. כיוס ססוס יעשס כיומו:

כתובים תהלים י

לחמשיך מיסוד ומלכות דו"א שיון דלת יוד נפש שיון דלת שיון דלת יוד רוח יהארוניה נשמה דיסוד א אר
ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וז חיה יחידה דיסוד ויהוה חיה יחידה ומלכות
אל שם ב"ן שבעשית:

א למה יהוה תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה: בנאנות * למה וי תקום ברחיק
תמטר במדור קרוישו לעדני

רש"י

מצורת דוד

(6) סמנד סממוק. כלוו סמנד כייסוק פקוס וסמלס סמנד (6) תעלים לעתות בצרה. תמלס עינד נעתי הלרה:

פירושו עברי מייטש

(א) למה ח' תעמד ברחוק דוד סמלך האם ג' נאנפס נוייטן תעלים לעתות בצרה אין ריא צייטן נואם אין
צוא הקב"ה פאר (ואם שטייטמז פון ח' אצרה ביומוס נאר קעבאלטין: (ב) בנאנות רשע

מספר. אכל כשמיכין לכונו על מקוס. כרי סס לריקוס, וכל נפש עםס נחשכ לנפשוס רכוס. מי ויכל למרוך אפ
כל אסר וסחד עיברלל ננד כעס כעבוס יחול לנפשו. ע"כ יסיו נחשכיס עזר כעחוס סכונ סוס אשכ לא ימד ולא
יספר. וזוס כרך משס רעיס' ס' לא סכין יסיו לריקוס סכקלמיס סיסס. ולא יסיו נעמיס סכקלמיס
עמיס, וכשסיו לריקוס יסיו עמיס ספסר, סיו כל אסיו יסיו אפשיס סיסס, וכל אהר יסיו חשכ נמסטר גדוסי
לגס לטוסס, ובלרה וי נון, גס לט סר גס לכל כעכמיס כיוקיס כעס כיוסו כמול סיס אשכ לא יכסר כעוב:

אקתא: ב בנסות רשיעא
 ידלק עניא יתפשו
 בנקלותא דגן די חשבו
 למעבר: ג כמול דאשבה
 רשיעא על הרגו נפשיה
 דמברך גברא מליקא מרחיק
 מיקרא ריי: ד רשיעא
 מן קצלתו אורחמיה בכל
 עון רחמינו דינה מן קבליה
 דכל קעיקו: ו יוסר
 בלביה לא אוגז מר דבר
 מלקעבר ביש:

רשע ידלק עני יתפשו
 במזמות זו חשבו: ג כיהלל
 על תפאות גפשו וכצע
 ברה נאפו יהוה: ד רשע
 בגבה אפו בלי ידרש
 אין אלהים בלי מזמתיו: ה יחילו
 דרכו בקרעת מרום
 משפטיה מנגדו בלי צורריו
 יפיה בהם: ו אמר
 בלבו בלי אמוס דרדו
 אשר לא ברע: ז בולחון
 מיקרא ריי: ח רשיעא
 מן קצלתו אורחמיה בכל
 עון רחמינו דינה מן קבליה
 דכל קעיקו: י יוסר
 בלביה לא אוגז מר דבר
 מלקעבר ביש:

רשי

מצודת דוד

יורכו קרי

(ג) ידלק. ירדוף. יתפשו במזמות זו חשבו.
 נחפסים הם העניים במזימות שהרשעים חושבים עליהם:
 (א) כי הלל רשע. מוכח על למה ה' תפמוד ברוחו כי
 עתה הרשע מתהלל שמאני כל תאות נפשו: ובוצע ברח
 נאפו ה'. והגזן שכה את עלמו לאמר נאפו ה' וזלום יהי
 לו: (ד) רשע בגובה אפו. שהוא גבה רוח ומגביה
 וזוקק סניו וחפו בנכותו: בל ידרוש. כל מזימתו
 אומרות לו כל ירדום הקב"ה כל מה שאפשה כי אין
 משפט: א אין אלהים. לית דין ולית דיין: (ה) יחילו.
 ילחמו. ודומה לו: מרום משפטיך מנגדו. מסולקים
 כלים עליו: בל צורריו יפיה בהם. בהפסת רוח יהיה
 משה כהם וזהו פסלים לפניו: (ו) לרוד ודור אשר לא
 ברע. לא תחז רעה עליו ורעות:

כמה נכס: (כ) גלות. כמכור כוז גלותו כוז
 סניו וחספס אותו כמחשבתו אשר חשב לחוספו כי: (ג)
 סלל רשע. כמכור שרישע מהול ומשכה פלגו כל שביני
 קאורו ומגזן: כמה פסותו נאפוס או יתכרד כלכבו
 למר סניו: יוסר לי כי לא נעשה בו דבר על כן מלא
 לב סלסל לעשות רע: (ד) כגבס. כחשב
 בגסה חמור על מי חושב סלסן מי דוכס
 כמטיו וכל מחשבתיו סוף סלסן אלסין
 כמולס לכפיו על מטסיו: (ה) יחילו. עד
 שכל פת יללסו כדכיו ומטסין: (ו) אמר
 מעולק ממנו וכפסתה ופוסתה מלכד
 את שנילו: (ז) אמר עליו. לזכר חושב
 שלא ינכס כמולס לסיחו ומטסן
 ללכך: (ח) אף נלכתי כעס דוכוס
 ויללסו ולא ידעס כרעס:

פירוש ע"ט

ידלק עני דער רשע מיט זיין גרויסקייט
 יאגט נאך דעם ארעם מאן יתפשו
 במזמות זו חשבו אונ ריא
 ארעקע לייט וענען געחאפט
 געווארן אין ריא שלעכטע
 גערנאקען וואס ריא רשעים
 האבען אויף זיין גערנאכט:
 (ג) כי הלל רשע על תפאות
 גפשו דער רשע לויבט זיך
 ער האט געקוקען וואס
 נאך האט געקלומט יבצע
 ברה נאפו דער גזלן בעריהקט
 זיך ער האט דערקעקענט
 הקב"ה אונ הקב"ה שןאראפט
 איהם נאר גיט: (ד) רשע
 בגובה אפו ווען עס ווערט
 שטארק דער כעס פון רשע
 אויף אקענקשט בל דירש
 דאמאלס פירענט זך נאר
 נישט וואס ער זאל מיט
 רעס מענקשט קאהן נאר
 ער מוהט מיט אים וואס
 ער קען אונ ער האט גיט
 מירא צו קאהן שלעכטס
 דעם

קענקשט שאמער נועם
 איהם הקב"ה שןאראפט אין
 איהם כל מוסתיו אין זיינע
 אלע גערנאקען איז געבליבען
 אז עס איז גיטא אנאם
 אויף דער וועלט: (ה)
 יחילו דרכו בכל עת ער
 ואגט זיינע וועגן וועלן
 איהם אייביג וילקען פרום
 שןאראפט מנגדו זיינע
 משפטים ונענען וילקען
 פון איהם דוא ווערט
 איהם נאר גיט שןאראפט
 נועם ער נאר אפלאז געבין
 נועם ער זיין פארלענגן:
 (ו) אמר בלבו בל אגוס
 ער ואגט בייא זיך אין
 הארצין איה וועל קיין
 מאהל איינגעבויגן ווערין
 לרוי דור אשר לא ברע
 צו מינע דורות צו מינע
 קינדער נועם אויף גיט
 שלעכט זיין:

משנה חרומה פ"א

ברטנורא

אין נותנין דבלה וגרונרות.
 של תרומה: לתוך המורים.
 שזמן של דנים: מפני שהוא מאכרין.
 שכן דרך דבלה וגרונרות
 הנתונים כמורים לסוחטן
 ולהוליא את מימיהן ואח"כ
 משליכן: אבל נותנין את
 היין למורים. רעילוס
 סיו לתת סיו למורים
 שלא היה

כל שמיני דחסד דמנסוס
 דליינס אלף למד אלף למד
 אין נותנין רבלה וגרונרות
 לתוך המורים מפני שהוא
 מאכרין. אבל נותנין את
 היין למורים. ואין סמפסין
 את השמן. אבל עושין את
 היין

פיר יא אין נותנין דבלה
 וגרונרת לתוך המורים
 מפני שהיא פאגדו קען
 טאר גיט געבין גינרעכטע
 פיינין אדער געפירקענען
 פיינין פון תרוכה אין
 מוריים וואס איז אעסן
 וואס פון מאכט פון די
 קעטס פון פישו ווייל
 ער מאכט שארין די פיינין
 ווארום אין די מוריים
 קענעןשט קען נאר אריין

דיא זאפט פון דיא פיינין
 אונ דיא פיינין ווארפט קען
 אנועק. אונ קען טאר
 גיט אנועק ווארפן תרוכה
 אונ נותנין את מינו
 לשייניס אקער וויין פון תרוכה
 מעג קען אריין גיפען
 אין ריא מוריים וואן
 ספסין את סתקו קען
 טאר גיט צו מישין אויל
 פון תרוכה מיט גשמים.
 (וארום דינה ריא

אין לוקה מן התורה השומה אותו משקה אלא כותים וענבים נלכד: ואין מביאין בכורים משקין. דכתיב את לחית פרי האדמה פרי אלה מביא ולי אלה מביא משקה: אלא היוצא מן היותים ומן הענבים. דגמר בכורים מתרומה: ואין מקריבין ע"ג המזבח. אלא שמו למנוחה ויין לכמס: ד' עוקצי האנים. כשהם חלטים מוחכים לאילן: הכלבים. רמ"ס ע"ג שהם מין ממתי החלטים: ה' גרעיני תרומה. גרעינים שנמלאו בחן פירות של

תרומה שכהן או אולם: כו"מ שהבהן מכנסן. זעמיה עליהם ואלה הסקין אסורים וכגון שם רצין וראוין לאכילה כגון גרעיני התפוחים והכוסין והאגסים או ששאר כהם לחלוטית שני האדם מולוין אותו כגון גרעיני התמרים וכיוצא כהם אבל אם חיינס ראויס כהם כליה מיירי כגון

כגון כהם כהן מכנסן הרי אלו מותרים: עצמות הקרשים. כעמדת הרואין קלה לאכילה מיירי כגון ראשי כנפים והכחיסין: המורסן של תרומה. וכן סובין הכנסין מותר לויס: סובין של חמין פירות. של תרומה אסורה לויס לפי שהלכות הן לחות ואינס כעמס היטב ושאר קמה הרכה מעורב כסוכין: ושל ישנים. של חמין ישנות ספק יבשות וכעמס היטב מותרות שאין קמה מעורב כהן כלל ועד ל' יום

קענ קען ענדערין אונ מאכין פון וייא אייל אונ וויין אין סופנין את האנדעם פשוט עולה ווען איינער האט אויס ניקערעמשיט פירות פון ערלה אונ האט געטרונקען דעם זאפט אונ דיא פירות האט ער ניט גינעסין. קוקט איהם ניט מלקוח אלא על היוצא מן היתים וסן הענבים נאר איינלעדיג אונ וויינמרויבין אונ ערלה אז ער האט אויס גיקוקעמשיט אונ געטרונקען דיא אייל אנדער דיא וויין איז ער חייב מלקוח ויין מביאין גינעסין משקין אונ קען נאר ניט אויס קוקעמשיין פירות וואס זענען בכורים אונ בריינגען דעם זאפט צום פלון פאר בכורים אלא היוצא מן היתים וסן הענבים נאר איינלעדיג אונ וויינמרויבין וואס זענען בכורים קען קען אויס קוקעמשיין אונ בריינגען די אייל אנדער דיא וויין צום פלון פאר בכורים ויני מסמא ויני מסמא פשוט משקה אלא היוצא מן היתים וסן הענבים אונ דיא זאפט מן אלע פירות ווערין ניט מסמא אזוי וויא משקה. ווייל וייא זענען קיין משקה. נאר אייל אונ וויין ווערין קמא ווייל וייא זענען אמעקעה ויין פקריבין על גבי המזבח אונ קען סאר ניט מקריב ויין אויף דעם מזבח אלא היוצא מן היתים וסן הענבים נאר וואס עס גייט ארויס פון דיא איינלעדיגען, אייל. אונ וואס עס גייט ארויס פון דיא וויינמרויבין: ד' עוקצי תאנים דיא קליינע ריט" לעה וואס שפעקין אין דיא פיינין גיריות אונ דיא קליינע ריטלעה וואס שפעקין אין דיא געמירקענעטע פיינין והקליטין און דיא קליינע ריטלעך וואס שפעקין אין דיא קלייטס וואס איז אויך אפין פיינין והמרויבין של תרומה אסורים לויס אונ דיא קליינע ריטלעה וואס שפעקין אין באקסערין פון תרומה. דיא אלע זאכין סאר אישראל ניט עסין: ה' גרעיני תרומה די קערנער פון

נקראים חדשות: ונהוג בתרומה. כהולאת הסוכין והמורסן: כדרך שנהוג בחולין. ואין כלן משום מאכל תרומה כשמליקדמה שאלו ראו להכילה: המסלת. שקולט את המלה כדי לעשות פת נקיה ביותר ולא כירר ממלה אחת שהוא עשה הקין אלא

שלין כסן לוכל: [ת] עכבר כ"י. דכיון שעכבר נדרשו לה עטרסין גיס מטי סוליל ואלו עמקין נכסל. ט"י: [ס] חולין. ח"י כי ספוט של כחוטס ח"ן לחוטס סוליל ואלו מלכין נכסל. מ"ט. מ"ט. מ"ט. דברר שאלו מלכין כעיל סמכטל ושלן מוכטל נכסל לכתחלה מוכר. ט"י: (ב) חרומס סטי נל כדך (כ"ל ש"ט כ"ד)

בתרומה כדרך שהוא נוהג בחולין. המסלת קב או קביים לסאה לא יאכר את השאר אלא יניחה במקום המיוצב: ו' סגורה שפנה ממנה חלקי תרומה אין מחייבין אותו להיות יושב ומלמץ אחת אחת, אלא [ת] מכבר כדרכו ונותן לתוכה מחייבין אותו להיות יושב וממסח, אלא נוהג בה כדרך שהוא נוהג בחולין: כ' המערה מכר לכר ונוטף ג' טפים נותן לתוכה חולין. הרבינה ומיצה הר"ו תרומה. וכמה תהא [י] בתרומת מעשר של דמאי [כ] ויוליכנה לכהן אחד וד"ט סיפלה ט"י נספסל ולפיכך מן סגור לט"ר. ס"כ"ט:

אחר המערה. יין או שמן של תרומה: מכר לכר. וזמן שיערה כל מה שבחובו נטפו ממנו ג' טפים כסה כדרך הכלים לאחר שיערה כל מה שבחובו: נותן לתוכה חולין. ואין לריך לקנחה יותר קודם שיתן החולין לתוכה: הרבינה. הטה (ה) אותה על גידה לחנית שהיה בה תרומה אחר שיערה כל מה שבחובה ומילה היון או השמן שהיה בה ויכרלה כחטם תוכה: הרי זו תרומה. ולא אמרין חולין הן הוואיל ועירה כל מה שבחובו ונטפו ממנו ג' טפין: בתרומת מעשר של דמאי, שהמסח שלו ונתון תרומה ממש לכהן ואם יש כידו אחד שמסכה שבסמיית הכו לריך להוליכה לכהן אבל פחות לה ו"ה בטמא אבל כשהוא אפי' כל שהוא לריך לחזור בדמאי אבל כולדאי בין טמא בין טהור בין רב בין מעט לריך לחזור אחר כהן:

והנה בתרומה נדרר שנתנה בחולין קען קענ ביי תרומה [וען קען קאלם ויאי אזוי סאהן וויא קען טוהט ביי חולין. קען קענ ארויס געקען דיא גראָבע קלייען אונ דיא דיעע קלייען אונ אנועק נוארפין וואס עס טווג גישט, אונ זאל גיט מורא האַבין סאקער מאכט ער שארין תרומה, תפסלה קב אי קני לשיא ווען איינער סאכט פייעע קעהל, אונ געקט נאר ארויס איין קב אַדער צוויי קבים פון אקאה וואס איז איין יעקס קבין קעהל אונ די איבערדיגע תרומה דארף ער גיט לא יאכר את השאר זאל ער גיט ונועק נוארפין די איבערדיגע קעהל נוארוס ויאי געקען נאך גוט צום עסין ומאכט ער ראך צו שארען תרומה] אלא יניטה בקסום חסידע נאר ער זאל ויי אנועק ליינין אין אבהאלימעקעס ארם, ב"ו ער וועט ויאי נאָרפין אַדער ער וועט ויאי געבין צו איין אַדער כהן וואס, ער וועט די קעהל עסין: ו' מטה שנתה סמנה הטי תרומה אשוינער וואס קען האט פון איהם ארויס גינעקן ווייץ פון תרומה, אונ ער ויאי איצט אין איהם אריין ליינין חולין אין מתיבין אותו לחיות יושב ובקמץ אחת אמה איז ער גיט מחויב צו קלויבין די ווייץ איינציג נייז, ער זאל געקען עם זאל איין ווייץ פון תרומה גיט קלייבין אלא ככדי נדרר וימה לטובו חולין נאך ער קערט אויס דעם שיער ווי דער שטיינער איז אום צו קערין אשוינער קשעת קען געקט ארום דיא תבואה אריין צו ליינין אַדער תבואה אונ ער קענ אריין ליינין תבואה פון חולין: ז' וכו' הכית של שמן קשוקה אונ אזוי איז דער דין אז אפאם אייל

פון תרומה איז אויס גינאקין גינארין אויף דער ערך איז מתיבין אותו לחיות יושב ומסח או ער גיט מחויב צו זאקען געקען דיא אייל פון דער ערך מיט דיא העקט ב"ו עם זאל נאר גיט קלייבן אויף דער ערך אלא ניהג בה נדרר שריא ניהג בחולין נאר ער טוהט מיט די אייל פון תרומה אזוי ויאי ער וואלט געקאן מיט אייל פון חולין אז עם וואלט פאר געקען געווארן: ח' תפסלה סבי לכהן ווען איינער גיטם פון איין קרון איז אנדערין וינפח שלש טפיים אונ דער נאך ויאי ער האט שוין אויס גינאקין אין זאנצען, געקען נאך דרייא קראפיןס אויף אראפ געווען אזוי ויאי דער שטיינער איז כ"י אפלי דער נאך ויאי קען גיטם אויס וואס איינציג איז גינען גיטם נאך קראפיןס ניהג למיכה חילין קענ ער געבין אין דעם קרון חולין אונ ער דארף גיט אויס ווישען דיא פלי זיא זאל עין קראקען חרבינה וינפח ב"ו ו' תריס דער נאך ויאי ער די אייל (פון תרומה) אונ עם איז שוין אראפ גינען דרייא קראפיןס אויף האט ער איין גינען דעם קרון אויף אזוי האט זיך נאך צו זאקען געקלייבן אונקען אפטייל נייז אַדער אייל, איז דאס תרומה וינפח תהא בתרומה מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן וינפח זאל זיין די תרומה מעשר פון דמאי וואס דער בעל הבית איז מחויב צו אנועק צו קראקען דיא תרומה מעשר צום כהן אחר קמטתה למיכה אויב דיא תרומה מעשר איז

בן כרשיני תרומה . עיקרם למאכל כהנה דלי עיקרם למאכל חרס היה אסור להאכלין לכהנה . ומ"מ חזו קאמ למאכל חרס דלי לא היו חזו כלל לחרס לא היו מפרישין עליהם תרומות ומעשרות דמידי דלח חזו לחרס חזו מפרישין עליו תרומות ומעשרות : מאבילין אותן . כהניס לכהמתם : מאביליה כרשיני תרומה . הואיל וגוף הכהמה לבנה חרס"ם שמונותיה על ישראל וחין כהן משום גזל שחם היה רוצה היה נותן התרומה לבעל הפרה ואזן ספקדי גיחוא ליה

[ג] משמנה לשימנית: בן כרשיני תרומה מאבילין אותם לכהמה ולחיה ולהרנגולים . ישראל [מ] ששכר פרה מכהן מאביליה כרשיני תרומה . וכהן ששכר פרה מישראל א"ע"ם שמונותיה עליו לא יאבילנה כרשיני תרומה . ישראל ששם פרה מכהן לא יאבילנה כרשיני תרומה . וכהן ששם פרה מישראל מאביליה כרשיני תרומה : י מרליקין ששם שרפה בכתי נכסיות וככתי מדרשות . ובמבואות האפליין . ועל נבי החולין [ג] כרשות כהן . בן ישראל ששאת לכהן והיא למורה (מ"ח

לבא) אצל אביה, אביה מרליק ברשותה. מרליקין ישראל ששם פרה מכהן . שקבל פרה מכהן כפי מה שהיא טוה עכשיו כך וכך דמיס ויטפל בה ישראל לפסמה ומה שטיכיה על השומא יחלקו הריוח כוניהס : לא יאבילנה כרשיני תרומה . שכינן שקבלה ישראל כשומא כפי מה שהיא טוה נעשית פרתו של ישראל ואינה חולכת כתרומה : ובהן משקבל פרתו של ישראל . כשומא כדרך זה : מאביליה כרשיני תרומה . מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משמה שקבלה עליו כשומא : ש שמן שרפה . שמן תרומה שנטמא וחמאי קרי ליה שמן שרפה הואיל ולשרפה עומד : ברשות כהן . היינו נשים שס כהן דער לחדה נר למחה: מרליק כרשותה. כשאי שס : מרליקין בבית המשתה

כפי מה שהיא טוה עכשיו כן וכך דמיס ויטפל בה ישראל לפסמה ומה שטיכיה על השומא יחלקו הריוח כוניהס : לא יאבילנה כרשיני תרומה . שכינן שקבלה ישראל כשומא כפי מה שהיא טוה נעשית פרתו של ישראל ואינה חולכת כתרומה : ובהן משקבל פרתו של ישראל . כשומא כדרך זה : מאביליה כרשיני תרומה . מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משמה שקבלה עליו כשומא : ש שמן שרפה . שמן תרומה שנטמא וחמאי קרי ליה שמן שרפה הואיל ולשרפה עומד : ברשות כהן . היינו נשים שס כהן דער לחדה נר למחה: מרליק כרשותה. כשאי שס : מרליקין בבית המשתה

אין אבם חלק פון איין אבטיל לוג אין ער חתוב אנדעק צו קראנין צום פלן . אונ אויב די תרוקת סעצער אין ווייניגער נויא אין אבם חלק פון איין אבטיל לוג , לאזט ער דאס ליגען בייא זיך פון סבלן קוקט צו איהם , אָדער פון עס נועט פאר פילץ (וערין ווערין) ווערין בטרעבן : בן כרשיני תרומה מאבילין אותם לכהמה ולחיה ולהרנגולים כרשינים אין אסין מאביל צו אבקהס , נאר אפאהל עקט ויי אקעקטש איה , ונאנט דיא סאנה כרשינים פון תרוקה קענ דער פלן געבין אסין צו ויין קהקה אונ צו ויין טיה אונ צו וייגע עופות : ישראל ששכי פרה כמנו פאכיליה כרשיני תרוקה אויב אישקראל האט גערונגען אקיה פון אפלה אסילו דער ישקראל בארף איהר געבין אסין פון דעסמנטעגין קענ ער איהר געגען אסין כרשיני תרוקה ונמו ששכי פרה פארשאל אף גל פי שמונותיה עליו לא יאבילנה כרשיני תרוקה אונ אויב אפלה האט גערונגען אקיה בייא אישקראל : אסילו דער פלן בארף איהר געבין אסין פון דעסמנטעגין קענ ער איהר נים געבין אסין כרשיני תרוקה ווארום קען נעהט נאר צו נועמען עס גיהער דער גוף פון דער קהקה , אויב דער גוף פון דער קהקה גיהער צו אפלה קענ זיא עסין תרוקה אונ אויב דער גוף פון דער קהקה גיהער צו אישקראל קאר זיא נים , עסין תרוקה ישראל ששם פרה כמנו לא יאבילנה כרשיני תרוקה ווען אישקראל האט געטקען אקיה פון אפלה ער זאל איהר געבין עסין און קען האט אפגעשאצט דיא קוה וויפיל זיא איז , איצט נוערן , אונ וואס זיא נועט פאר געקערט נוערין פון וויא איז איצט

בבית המשתה, אבל לא בבית האכל, דכרי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר בבית האכל, אבל לא בבית המשתה. ר"ם אומר כאן ובאן. ר"ש מתיר כאן ובאן :

המשתה. מתוך שמעמידם כנגדים נקיים אין נולד לטעול נרות של שמן ממקומן שמה יטפסו את כנגדיהם הלכך ליכא למיחש שמה יטלטלו הנר ממקום שהכהו שם למקום שאין שם כהן. אבל בבית האכל שנוכחים כנגדים נזארים מיישיגי: בבית האכל אבל לא בבית המשתה. בבית האכל מתוך שלכן נכנס לא מיישיגי שמה ויזארו הנר שמחנן רבינו להתעסק ולטעול הנרות ממקום למקום מיישיגי: אומר כאן ובאן. דתוספ' סברת שיהיה לחומר: ור"ש מתיר לכאן ובאן. דתוספ' סברת שיהיה לקולא. והלכה כר"ש :

המשתה קען קען אגזינען ואייל פון הרוקה וום אוי קמא גינורארין בייא אפענדע וואו אויב דאקט אוי דא אפנהן אונ קען האט גיט סוכא סאקער נועט קען זעקען אלאקפ פון דער שטוב וואס רעד פהן אוי אין און אגזעדער שטוב וואס דארט אוי גיט אפנהן. ווייל קען גיט אויף אשקחה אין טייערע קליידער נועט קען גיט זעקען אלאקפ אין האנט סאקער נועט קען פאר גיטען די קליידער אגל לא גיית תגבל דגבי רבי יודיה אקער בייא אאבל סאר קען גיט אן זינדען ואייל פון הרוקה וואס אוי סמא גינורארין אפילו עס אוי דא אפנהן סאקער נועט קען זעקען אלאקפ פון דער שטוב וואס דער פהן אוי אונ קען נועט אריין קראגין אין און אגזעדער שטוב וואס אוי גיט אפנהן אונ קען נועט דארט לאוין גרענען, אונ רבי יוסי זאנט גיית תגבל בייא אאבל ווייל אלע זענען שרייעדיג נועלין בייא גיבינגען דעם דין אז קען

זמרא ברכות דף סג ע"ב

פלגס ס' כלס כלי סמינן דחסד דעלגוס דכריס אלף למד

פתח רבי נחמיה בכבוד אכסניא ודרש סאי ברהיב ויאמר שאול אל הקיני לכו סורו דדו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשית רש"י

עשית חסד. שהכליל שנאמר ויבא אהרן וכל זקני ישראל לחלל לחס וגו' :

פסח רבי נחמיה בכבוד אכסניא ודרש רבי נחמיה האט אגזעדייבין זאגין אדרשה נוענין די קענענשין וואס זעקען אריין אורחים אין זייערע שטובען אונ גיבען זייא עסין פאי דהתיב וואס מיינט דער פסוק ויאמר שאול אל הקני לנו סודו דרו סודו זעלני דער מלך שאול האט גיזאנט צו די משפחה קני גיט אונזע פון די עמלקים. ווארום אויך וויל סארלענדין די עמלקים האב אויך סוכא פן אוסיפך זעט סאקער נועל אויך דעסארלענדין מיט דיא עמלקים צו זאקען אונ דיה וויל אויך דאך גיט פארלענדין ווייל ויאמר עשית חסד עם כל בני ישראל דוא האקט גיטאן חסד מיט אלע יודין נקני אוי יתרו דער שונעו פון משה רבינו והלא רברים קל ויחבר דיא זאכין זענען אפ גילערניגט מיט אקל

נחומר ופה יתרו שלא קרב את משה אלא לבוד עצמו בן סאדאך יתרו וואס ער האט אריין גענומען משה רבינו צו זיך אין שטוב אונ האט איהם גיגעבין עסין פון זיין סוכה נוענין. ער זאל זעקען זיין סאקער פאר אווייב אונ זאל פייסערין זיינע שעפסין. פון דעסמנוענין האט איהם גאט גירען כונט פאר אמונה צו דעסין זיין משפחה אין פיל דורות שפעטער חסידה פלמיר חכם בתוך בית ופאכילו ופסקרו ופגינו סנקיו על איתת נחמ' ונחמ' דער קענענש וואס זעקט אריין אפליסיד חכם צו זיך אין שטוב אונ ער גיט איהם עסין אונ סרינגען אונ שמיצט איהם מיט זיין פאקענין גיט פון זיין טובה נוענין נאר צו סאהן אמונה דעם פלמיר חכם. נועט זענוים זיין זכות זיין גרויס. נאך

ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, ברוך ה' לעולם אמן ואמן שלום על ישראל:

לאהובי תורתך ואין לשמו מכשול יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיך למען אחי ורעי אברכה נא שלום בד למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך

נועם זיון אין דיניע פאלאצין לפשו אחי ורעי אברכה נא שלום דך וועגין מייגע בריינער און מייגע נויטע פריינד וועל איה ביידין און געמיין עם זאל זיין פרידען. אין דיר לפשו בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך וועגין די הויז פון אונזער גאט וועל איה געמיין עם זאל דיר נועם זיין ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמי בשלום הקב"ה וועט געבין פארמיין און זיין פאלק, הקב"ה וועט געענדיגט זיין פאלק מיט פרידען:

גיגד גאר זאלקס זייגענען בונדך דיא מענטשין וואס וועלן דיר אויפגאקען, דאס מיינט מען די פלעטרי פקמים וואס גאקען אויף די תורה, זייא וועלן גריינגען פיל שלום אויף דער וועלט, עם שטייט אין פסוק שלום רב אלהי תורה פיל פרידען וועט זיין צו דיא מענטשין וואס האבן ליב דיין תורה וזין לט פכשול אונ עם וועט צו זיין קיין שפארידלונג זיין וזי שלום חזרה עם וועט זיין פרידען אין דיין פארמעגן שלום בארמנותיך פרידען

ווהר אמור דף קב ע"א ת"ת דלילות יוד הא ואו הא

ובחמשה עשר יום רכי יהודה פתח (במדבר כא) וישמע הכנעני מלך ערד. תינון ג' מתקן עלאין אודמנו לכו לישאל פ"י תלחא אחין משה אהרן ומרים. מן זכות משה. עניי כבוד זכות אהרן. כהר זכות מרים. וכלהו חסידן לעילא. מן זכות משה דכתיב (שמות טו) הני ממעיר לכו לחס מן השמים מן השמים (דייקה) דא משה. עניי כבוד זכות אהרן דכתיב (במדבר יד) אשר עין בעין (ט"ז) נראה אהי יי וגו'. וכתיב (ויקרא טו) וכסה עין הקדשת. מה להבין שבעה אף כלן נמי שבעה עניין. דהא בקצרת שבעה עניין מתקשרן כחיד (עוד) ואהרן רישא לכל שבעה עניין הוא והוא קשיר לשיא אחרניו ביה בכל יומא. כהר זכות מרים דהא היא ודאי כהר אהרן. וכספרא דלגדחא (שמות ב) ותחבא אחותו מרחוק לדעה וגו'. דא פוא כהר מים חיים וכלא קשורא חד. מתה מרים אסתלק כהר דכתיב (במדבר כ) ולא היה מים לעדה ובהיה עשתא בעשתא כהר אהרן לאסתלקא דהוה שביח עמאון דישאל. כד מחמת שחא עניין דהו קשירין עלה אהתקרת היא כהו. מית אהרן אסתלקו אינון עניין לאסתלק ענגא דבירא עמיה. אהא משה אהרן לכו ה"ד (תהלים סח) עליה למרום שביח שכי לקחת מתנות בלדס. לקחת מתנות ודאי. אינון מתנות דהו קדמיתא. כהר ועניין. כהר דא כהר דיהק. ענינס אלון ענינס דאהרן. א"ר יחזק מסני מה זכה אהרן לדא בגין דאיהו קשיר בענינס (ג"ל) רישא לענינס והוא אקשיר כל יומא ויומא לכלהו כחדא דמתכבאן כלהו על ידיו. ת"ח על כל חסד דעבר דישאל קשור עמאון. עניין יקשיר וקשיר לכו ככנסת ישראל דהא ענגא דיהא אהתקשר כשיחא אחרניו ויכללו שבעה אזלו ישראל במדברא. מ"ט בגין דכלהו קשרא דמהימנותא טינהו וע"ד כסכות תשבו שבעה ימים. מחי קא מייירי בנין דכתיב (שיר ב) כללו חמדותי ויכנתי ופריו מתוק לחכי. וכעי כ"ל לאהואה גרמיה דיתוב תחות ללא דמהימנותא:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו. (א) הבוצע גנות פרוסה לפני כל אחד ואחד ותאחד נוטל בירו. ואין הבוצע גנות כיד האוכל אמ"כ היה אבל. והבוצע הוא פושט ידיו תחלה ואוכל, ואין

(א) הבוצע ויתן פרוסה לפני כל אחד ואחד ותאחד נוטלה קדי קער וואס זאגט די ברכה המוציא צו שנייך דעם פרוים אונ גיט צו יעדער מענטש וואס זיצט בייא די סעודה אשטיקעל פון דעם פרוים אונ זיין אשטיקעל פרוים נעקט, ער אין זיין האנט, וזין הבוצע ויתן בד האביל קער וואס צו שנייך דעם פרוים זאל גיט געבין די שטיקלעך פרוים אין האנט פון דעם וואס עסט, גאר, ער זיינט דאס שטיקעל פרוים געבין איהם אויף דעם פיש זאל אס בן היה אבל גאר אויב קער מענטש און אבאל גיט ער איהם דאס שטיקעל פרוים אין האנט והבוצע הוא פושט ידיו תחלה ואביל אונ קער וואס זאגט דיא ברכה המוציא, ער זיהט אים דיא האנט פריער צום געקען

משערי תשובה לרי' יונה דף לב ע"ב. אמרו רבותינו כל סמסכ להי"ד כללו כוס כתיק. סמסכ סמסכ אמרו לכונו נכבד שפתינו פתנו מי ארון לנו. וע"כ סמסכו כללו כפר כתיק. כי הוה סמסכ ומי ארון נוק גדול ורבה כפר למכריו נכבשו פת ריחם כתיבי סמסכ לו אקרו רבותינו כל סמסכ לשון הרע כאלו פפר זעקט דיא רבנן זאגין קער מענטש וואס דער צייילט לשון הרע איז גלייה וויא ער וואלט געלייקנט אין גאט זאגט זאגט ווארום עם שטייט אין פסוק אשר אפרו לשוננו נבדר שפתינו אהט פי ארון לט זיי זאגין דורך אונזער צינג וועלן מיר אונז שטארקן, אז אונזערע לעפצין זענען מיט אונז, ווער קען רען זיין אהערר איך אונז וזל בן חשבהו כאלו פפר זעקט דרייער ווערט דער מענטש גירעכניג גלייך וויא ער וואלט געלייקנט אין גאט פי הוא סמסכ ותרם נק גדול ורעה רבה לחברו וייל מיט זיין לשון הרע קען, ער בריינגען אויף זיין חקר אנרויסן שארין אונ אנרויסע שלעקסט בהכאישו את ביתו בעיני העם וייל ער פארמאוקט זיין חקר בייא

כעל דרבי חסד ולא יתכן להכריז עליו כמחוסר זכות מר ממות מכלי טיוב וכו' לנפשו כזה מועלת וכו' ופסוק נכחי אם לנדי ילכו נכסו ופסק טול שמים מעליו ופסק מוסריו כמו שפירש בנמוך ככל הימים יאמר לו שפלו וגו' ופסק זדים קמו עלי וגו' ולא שמוך לנגד ופירשו ז"ל ולא שמוך לנגד כי נכונות שיערך חוסר פולחן כמו שפירש לנס כדלית חסד לנס כי חסדלם על אלוהים ולא שמו פולחן לנגד שפסקו כדורו אלו כעס כעסו כפסק ולאמר ונס יסמך לנפשו ולאמר על דעת הווס חסדו לטוב וגו' ולא אם בא להם אין בחובך

עסין וזוין הפסוקין רשאים לפעום עד שיפיעום חסדך דיא קענאשין וואס ויצען אנגליעהנטם בייא קעם מיש צום עסין פארטוין גיט פארטוין דאס עסין ביז פריער זאל פארטוין דער וואס האט גיזאנטם דיא ברקה המוציא וזוין המוציא רשאי לפעום עד שיעלה אפן מפי רוב הפסוקין דער קענאש וואס האט גיזאנטם דיא ברקה המוציא פאר גיט פארטוין פון דעם עסין ביז עס נועט יוד ענדריגען דער ווארט אמן פון דאס ברקעשע קענאשין וואס ויצען בייא דיא קענדה ואם רצה המוציא לחלק כבוד לרבו או לפי שהיא גדול ממנו בהקטת וזוין לפעום יוד קודם לו דער קענאש וואס האט גיזאנטם דיא ברקה המוציא פאר גיט פארטוין פון דעם קענאש וואס האט גיזאנטם דיא ברקה המוציא אויב ער וויל קענין פבור צו זיין רבי אדער צו דעם קענאש וואס ער איז גרעסער פון איהם מיט חקקה אונז ער וויל איהם לאזן אויפציהען דיא האנטם צו געסען עסין פריער פאר איהם הרשית בידי קענן ער אזויא פאזן: (ב) שנים פסטיגים זה לזה בקטת אויב צוויי קענאשין עסין פון איין שייסול זאל ווארטן איינער אויף דעם אונזערין. נייא זאלין ביידע גלייה אנהייבן עסין שלשה אין פסטיגין אויב דרייא קענאשין עסין פון איין שייסול. דארטן גיט ווארטן צוויי אויף דעם דריטען. נאר צוויי קענאשין הייבן אן עסין אפילו דער דריטער עסט נאך גיט נפשו פנים שנים אויב דרייא קענאשין האבן זיך גיעזעט עסין. אונז צווייא האבן שוין אפגיגעסין אונז דער דריטער עסט נאך השלישי פסטיג עסקו זאל דער דריטער אויפהערין אין מיטען עסין אונז איינער פון דיא צוויי קענאשן מיט שווקן. אונז דער דריטער ענשערט מיט נייא אונז נאכרעם אנדריגט ער דאס עסין גפר אחר מהו אויב איינער האט שוין אפגיגעסין אונז צוויי עסין נאך. אונז דער איינער וויל קענאשין חשנים אין פסטיגין לו דארטן גיט דיא צווייא אויפהערין עסין פון וויגעמוועגן איהם ענשערין צום שווקן אלא איכלו וחילקין עד שישמין נאר וייא עסין ווייטער ביז וייא עסין אפ ווי פיל וייא דארטן עסין. נאכרעם נועלדן וייא קענאשין וזוין משיחין בסעודה בדי שלא יבא לדי בסנה קען פאר גיט בירדן נוען קען עסט קען זאל גיט קומען צו אסכנה ומפני זה אם בא לנס יוד ביהוד הפסון אונז ווייל עסקען זי אסכנה דריקער

קענאשין או גאנץ דרבי התקטר אדער ער מאכט איהם אשארין מיט אנדערע זאכן ולא יתכן אשר יכין אדם לחרוהו בלי משהית וזקן פד משהית אונז עס קען נאר גיט וזין אפגענאש זאל אנגרייטן פאר זיין דער גליס צו פארדארבן איהם אונז איהם צו טאהן אשארין וואס איז נאך בישקענער ווי דער מיטם מכלי שיזיל לעצמו בנה תועלת הויה מסין אונז ער נועט זיך מיט יענעם קען קענאשין פאר קיין טובה טאהן אונז נועט קיין קעלט פאררניגען. נוער טוהט אזוי אונז קען אפילו אפילו אפילו נפש סירדן דער יצר הרע האט שוין איינגענוגען זיין גלשה ויפיק על שמים מעליו וזקן מוסריותי אונז ער האט שוין אפגענוגען פון איהם די מורא פאר הקב"ה אונז ער האט שוין אפגעריסען פון זיך זיין פערבינדונג וואס ער האט געהאט מיט הקב"ה כמו שפירש בספור ברא תיפס וימירו לשאל ווי עס שטייט אין דעם קפיטל ווען די ויפים וועגן קעקוסען צו שאול פון האבין געסקה אויף דוד האט דוד גיזאנטם פאר הקב"ה אויף די קענאשין איהם וויס קמי עלי הקב"ה רשעים וענען אויף גער שומאגען אויף מיר ולא שפירש לנגד אונז ווי האבין דוד נאר גיט גיטאון גענין זיי. וייא האבין פאר דיר נאר קיין מורא געהאט ויפירש חכמינו וכו' לנגד לדרקה ולא שפירש לנגד דיא חקמים ואנן וואס דוד האט גיזאנטם פאר הקב"ה אויף די ויפים ווי האבין דוד גיט גיטאון גענין זיי די התקנתו שברך איהם שאיל דיא ויפים האבין געמינטן שאול נועט זיי קענאשין וויא וייא ואנן איהם אונז דוד איז כמו שפירש לנס וויא שאול האט גיזאנטם צו דיא ויפים וריקים אפם לחי כי חסדלם על איהם איהר זאלט וזין גיבקאשט פון נאט ווייל איהר האט נכסנות געהאט אויף איינער הערר ולא שמו אלהים לנגד אונז וייא האבין גיט גיטאון נאט גענין זיי. זיי האבין פארקעסן שכתב בתורתו אז נאט האט געשריבען אין זיין הוראה איהר פנה רוחו בכתב פארד פלוקט נאל זיין דער קענאש וואס שקאנט זיין חקר דער דער שפיל. ווי די ויפים וועגן גענאגען אין דער דער שפיל צו שאול ער זאל הרגען דוד ונאמר מה יתרון לפני משולן נאך זאגט דער פסוק וואס האט פארמאגערניט ופאררניגען דער קענאש וואס וואס רעט לשון הרע ונאמר על דעת

שנאמר ללשוננו נבדיר שפסיון לפנינו מי אדון לנו ולא יאמר היה כל תפוסות יצרכונו תפוסות נפוסות הסם לו אחת נפסו לא נעזרה כלל למשום כללנו משוכרות רק לין דבר ורצתם ספה כשפוסינו לה כן השפסו הספוסים כשכר עפוינות כי ויועיס סם כי רע ומר עזבם סם שפסם אך נמשכים סחר ספוסים וילכס סממנכר ור כסם על זס :

ויויל כעננו שנאמר וויא עם שמיים אין פסוק ללשונו נבדיר שפסיון אחנו כי אדון לנו מיט אונזער צונג וועליו מיר אונז שטארקין אז אונזערע לעפצין זענען מיט אונז נוער איז אהערער איפער אונז ולא יאמר ציה אלה שיש אונז ער זאגט מיט וואו איז רדעו זאט וואס האט מיך גלשפאן זאך כל הנעולע יצירתי תגונות הפה לו אחת מהנה לא נעזרה וואס אלע בעועענונג פון אלע זיינע בשעפעניש זענען גיגעבין צו איהם איבער פון זיין פעלט מיט כולם לעשות רצונו משוכרות אלע גיהערין צו הקב"ה זיי זאלין טאהן זיין ווילען רק אין דבר עם איז ניקא

אונקלוס

ברכה יום ב תורה

לחמשיך סמח' דריא יהודה נפש י יהיהו יהודה רוחויר הא ווא הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דימלו וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד תולם :

ו ודא ליהודה ויאמר קבילי צלותיה דיהודה במפקיה זאנחא קרבא ולעמיה תתביניה בשלם ידו הי זעבדן ליה פורענותא בעלנאוהי וסעיד מקעיל דרביה

בעל הטורים

(1) שפס ס' קול. ר"ת כנימ' יוספס. שפסלל פל יוספס. כמנחם רמז נלטר : ידיו רב לו. ס"ת כנימריס דוד :

שפתי חכמים

ת פי' וזין זכ לדמות לסם א"ר סואל שפער ברכת יוסדס ללכוין ולא כירך לוי אחר ככח רלוין : וס"כ לפ' וואה ניסודס סאז כל בחמיס. וסא רע' עי נכס ללכוין כו' ס"פ עי נכס ללכוין שוידס ככסהסיא יוסדס אלל קודס לכן יוסדס כנחמס כדסיכס"י לליל כע' ויככ ללכוין סיס פוסק כעקו כו' שקכל עליו שנאמר (כרזאכי מד) וחטאתי לחכי כל הימים קול יהודה: תפלת דוד ושלמה וחסא מפני (ס"א מן הכוסיס ויכושע מפני העמומים וחוקיה מפני סנהריכ: ואל עמו תביאנו. לשלס מפני המלחמה (ס"א מן המלחמה): ידיו רב לו. יריכו ריכו ויקמו נקמתו: ועור מצריו תהיה. על יהושפט החפלה על מלחמת

דעת זקנים מבעלי התוספות

(1) וואה ליסודס. כלונד וואס סנכס סכר כרך סם לכוין כן כרך סם יוסדס שכל סיכס ספלה ספליחו כנחמס על רלוין סחר כדסי' רכ"י וסל יוסדס לפי סטנולס עוסל כנחמס סחל כרמכיו מ' יפלה לנו ויאמר יוסדס יפלה. וסטקונו פירשו סל לעמוסי ססיו מגולגלי כדכוין לפי סמל וסטחלי לחכי כל סימיס דלף פ"ג דלכס ססחיוכיס לכנינו

פירוש התורת אלהים

(1) וואה אונז ראס איז צו יהודה ויאמר אונז ער האט גזונגט שפע יי הער צו נאט ראס קול פון יהודה כלוקר ווען דיא קינדער פון יהודה וועליו פאר דיר סתפלל זיין בשעת זיין וועליו גיין אין דער מלחמה זאלסטו מקבל זיין זייער ספלה זאל אונ צו זיין פאלק זאלסטו איהם ווידער גריינגען מיט שלום פון דער מלחמה ידיו רב לו וזייער הענר

אונקלוס

וַיִּדְרֹגֵי אָמַר תְּמִיד וְאוֹרֵךְ לְאִישׁ חֲסִידֶךָ אֲשֶׁר נָסִיתוּ בְּמִסָּה תְּרִיבָהוּ

רמ"א וולגו אמר. ספר הובל כפשה ויקרא כלסמכוס:

די גסיתוהי בגיסקתא נהנה שלים פנתוהי על שפתי חכמים

רמות גלעד (ד"ה ב יח) ויועק והושפט וה' עזרו. ד"ה שמע ה' קול יהודה (ספרי) כלן רמו ברכה לשמעון מתוך ברכותיו של יהודה בן וחק כשחלקו ארץ ישראל עמל שמעון מתוך גורלו של יהודה שנחמר (יהושע יט) עמל בני יהודה נחלה בני שמעון (ומפני מה לא ייחד לו ברכה כפני עמלמ שהיה כלבו עליו על מה ששקע בשמים. כ"כ בחגרת תהלים: (ח) וללווי אמר. ועל לוי ב אמר תוסיך ואוריך. כלפי ה' הוה מדבר: אשך בנותרו במסה. שלא תגלונו עם שאר המלניס: תריבהו וגו'. ד כתרנומו.

וזו פים קודם מעשה חבר יוסדס ש"מ דקודם לוס נמי סודס אלף פ"ל צ"ל בלגמס פים פוסק כו' ואמר שסודס יהודס סיה פוסק בשקו פמי' ככרסוס. וכן סכילו פוסק' סרק סחובל: ב כי נפי' רשעון קשה ס"ל קבל ס' קול יוסדס שפס ישמע אליו ולא יקבל סחולו עם חובלתי עם כעומיס. כ"פ ד"ה גו'. ויס' מגל שמע רמס לנס שמעון. ולפי' ד"ה קסס לגס רמז לכרמ שמעון ככרמ יוסדס ולנס לקם שמעון חלק כחון נחלה יוסדס. ג"פ נס סמס חלשון: ב מדרלמכ מתינו ואוריך וי' עזרתי כלפי סמס אמר וכו' ספיר' ו"לכ מ"כ צ"ל שלא פס לוי סיס מעינ' אלף על מי' ד תריכוו ככרנומו ככחוסוי על מי מנוולת ואשחמכ מתינו פ' פ"י סמריכס

שבח וברכה ללוי

(ה) וולגו אמר חוסיך וגו'. שמע סס על לוי שלם מענוה, (ו) מעלת סרוס סקדס ססיס מניב לנסן כסכסככותו כלוריס ופומיס, (ז) סיסס סמס לוי מוסס לזק ויורס ומשפט יכחפו מסיס, (ח) סיסס שסס לוי מוסס לפני ס' כניס סמקדס כקככנוס וקכסרל, וכל מעלס סרלשניס אמר סמויך ואוריך לסיס סמויך, סלוריס ומוסיס יסיר נחון סמיר להכס"ל סיסס סמיר סככסוס, וכל מעלס סססיס אמר שיסוס סס יסכלל כזקד, וחק שיקסס לספמיס שיסל

פירוש לתורת אלהים

יהודה גורם גינעון מן חסות יהודה האם מורה גינעון ארם מעשה המר ררוף האם משה גינעטין שפע קול יהודה דער צו גאמ דאם קול פון יהודה אז זינע ביינער זאלין צו זאמען קובען. זענען זייא צו זאמען זעקובען. אָבער מען האט איהם נאך גים גילאום אין דער ישיבה של מעלה האט משה ווידער גינעטין זאל עם היבאט זאלקס איהם פרענגען צו דער ישיבה של מעלה. האט מען איהם גיבראכט אין דער ישיבה של מעלה. האט ער אָבער גים געוואוסט מפלפל זיין אין דער הלכה האט משה ווידער גינעטין זיי רב לי ער זאל קענען ספּלפל זיין. האט ער אָבער נאך גים גיוואוסט צו ענגפערן אז מען האט איהם אָפּעס אָקזאייא גיברענט האט משה ווידער גינעטין זען ספּירי תהיה דוא זאלקס איהם זיין אהילף פון זינע באליידיגער כּוֹזֵר או מען נועם איהם עפּים פרעגין זאל ער וויסען צו ענגפערין: (ח) וולגו אונ אויף לוי האט ער גינאנט טיפּיך וינדיך זינע אורים ותומים האָפּטו אן גקלייד לאיש חסידו צו דעם סאן נואם אין גינען גינארין אָחסיד פאר דיר אשך גסיתו בספּס נואם דוא האָסט איהם געפרובט אונ ער אין גינען נאנץ מיט דיר תריבוהו דוא האָסט איהם

פון לוי פאר דער ברכה פון יהודה ונארם לוי אין דאך עלשער גינען פון יהודה; איה דער תירוץ זייל ראובן מיט יהודה האבין מורה גינען אויף זייער עזן. ראובן האט מורה גינען אויף מעשה פלחה אונ יהודה האט מורה גינען אויף מעשה חמר, דיא נקרא זאנמ משה האט דרום גיששעלט דיא ברכה כון יהודה פיי דער ברכה פון ראובן נוארום אז דיא ישראל זענען געזאנגען אין דער סדרך האבין זייא מיט זיך גיבראכט דיא ביינער פון אלע שבטים אונ דיא ביינער פון אלע שבטים האבין זיך גיהאלטין צו זאמען גלייך זיי ויי וואלטין גילעבט אונ דיא ביינער פון יהודה זענען גינען דיא גלידער פונדער זיין עזנש איז גינען פאר דעם נואם ער האט אויף זיך מקבל גינען אהרם אונ האט גינאנט וחסאיה זאני כל חסיים האט משה סהפלל גינען אונ האט גינאנט זיי ראובן כּוֹזֵר ראובן איז דאך גלייך וויא ער לעבט דען זיין גוף איז דאך אין נאנצין וואט ליהודה אונ פאר נואם זאל דאם זיין אויזא א עזנש צוא יהודה נואם זינע ביינע נואל גערין זיך אין ארון נוער האט דען גורם גינען אז ראובן זאל מורה זיין אויף דער מעשה פון בלחה דאם האט דאך

ליכומים על התורה

וח וילגוי אמר וגו'. צום שבט לוי האט משה געזאגט ער האט זוכה גינען צו דריי זאכן. עם זאל פון איהם זיין אכחן גדול. נואם ער זאל פראגין אויף זיך דעם ארים ותומים. אונ ער נועם זיין דער פריקשער פון אלע

למשך מוסר ומלכות ד'א ש'ין רלת יוד נמש ש'ין ש'ין רלת ש'ין רלת יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד א אר ארני נמש ארני רוח אלף רלת גון יוד נשמה דמלכות יו הו גו זה חיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבועשה:

א פסקו מן הקרא ונדעון * הרפו ודעו כיראנבי אלהים ארום בגנים ארום בארץ; ארום אנה יי קרא געמא * ב יהוה צבאות עמנו משגברנו אליהי יעקב סלה * ג למנצח קרא על יתבי ארעא: ד בטיקא ד' צבאות דסערא הקור לנא אלהא

דעקב לעלמין: ד לשקתא על זריהו דבני קנח הושבחתא: ד כל עמא תקעו ורא בקנא ובבו קנח יי בקל הושבחתא:

רשי מצודה דוד

(6) ספסו. עמסה הכפו ידכס מלסחוק כמלפס דופו טלני חלסיס וסכל עלי ויניו ליפנס למי שירס: חרוס. לפי כס ופושל ככל סטיוס ופני כס ופושל כסרן ליפנס לני שיער כטיי: (3) ס' זכלות. ח' לויס ס' עמנו ופלי יעקב יסיס לנו לפסג פד פולס: (7) סקמו כף. לשמוס כפס ימלך ס' על כל ססרן:

פירוש עיט

(א) הרפו ודש צי אנכי אלהים לאזמ אפ ריא מלקחה אונ נוייקמ אז איה בין קאמ ארום בניס ארום בארץ איה בין העקער פון ריא פעלקער אונ געוועלטיג אויף ויאי. אונ בין העקער פון אלע קענטשין וואס זענען אויף דא ערד אונ גער נועלטיג אויף ריא ערד אונ גער ניו געבין גער וועלען איה ויול: (ב) ה' צבאות עמנו הקב"ה וואס ער האט בשאפן אונ געוועלטיג אויף אלע צבאות אזי מיט אונן זעין האויט יום בן קשגב לט אלתי

עיקר תי"ט ברכה יום ב משנה סוכה פ"ה ברטנרא

[6] בית ספסלס. שס סמקוס סטיו עמקיסו לשמסה. כטיי: [כ] שטינו דומס כו'. ה' כל דלל קפני כינר כו' פטוס דכטי למשך ונמיכר חליל של כה"ס דלוק מניס כנמכל סלי סול דלל דמי סל דקכיס דמי. חוס: [ג] לא כו'. סט"ג דחילי לינו פסור דלל פטוס עמל יפסן כלי שיר כו' וקיל' דלון כמות כמקדש בית ספסלס כנמכל כנמלין כנמכל ספסלס אלל פטוס עמסה ימיכס. חוס: [ד] יכדו כו'. כסעס וליס יכדו עמסלס יכסל סטול נכוס למוח נמיס עמסלס סימנכ כטיי: [כ] סקין

חליל. הרבה מיני ומר היו ס' וע"ס סתליל קולו נשמע יותר מן החמרים נקראים כלס על שמו: חמשה ושושה. עמסוס עמססה עמסמס ססה. חל יו"ס ראשון להיות כבשת החליל סהל כל כשאר ימות החול החליל חמשה לפי שאינו דומה לאחת השבט ולא חל יו"ס: והו החליל של [א] בית השואבה. [ב] שאינו רוחה [ג] לא את שבת ולא את יו"ט. אמרו כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו: בית השואבה ע"ס ושאלתם מיס כששון: ב תקון נשים ומהקנין שם [ה] תקון גדול. ומגורות של גדול. שהיו מקיפוס אותה שבת. גלייבט סינף קאג צו שפילען אפי קען האט גינאנגט גל פי שלא ראה שפחה בית השואבה לא ראה שפחה מימי נוער עם האט גיט גינעהן ריא שפחה פון דעם וואסער שפעין האט נאך גיין קאהל גינעהן אשפחה: ב במוצאי יום טוב הראשון של חג ויאי דער ערשטער קאג סוכות אזי אונעק גינאנגען. בארד ביי נאכט ירדו לעינה נשים זענען ריא כהנים אונ לויס אראפ גינאנגען אין ריא עזרה פון ריא וויינער ומהקנין שם יתקן גדול אונ ויאי האבין דארט מהקנין גינען אגרויסקע פקנה

קרא הנכר וקטמו וחקטמו : וג' לשער התחרוץ . דחקן לעיל גיטעו לעורה תקטמו והרעו ותקטמו ותמריכוין כהן עד שהגיעו לשער התחתון כדחקן היו תוקטוין והולכוין עד שהגיעו לשער הידוע מורה להכי קרי להו ג' של שער התחתון וג' של מעלה עשירית לא קהשיב דהאי חנא סכר כר' אלעזר בן יעקב דלמר שלא היו תוקטמים למעלה עשירית : וששל למילוי המים . לאחר שהאכנסו וכאז להס לעורה דרך שער המים תקטמו והרעו ותקטמו : ע"ג

המבוא . דחקן כפרק לולב יערה וקטמו ע"ג המזבח תקטמו והרעו ותקטמו ותהא ליה לא מייתי הכא כשהיו דיון ערב פסח בשבת שהפסח נהחט בשלש כחות ותקיעות טובה הוו ההס משום דלא סיכיא כולי האי שיבה ערב פסח בשבת והוה דחקן לין מוסיפין על מ"מ לאו דוקא דבערב פסח שחל להיות בשבת זמנין דמוסיפין עד שבע המעשים תקיעות (ח) : ו' יום טוב הראשון של חג כו' . כ"ד משמרות של כוכיה היו במקדש וכוון פולות לרגל וזכות כחות הבאות מחמת הרגל ושעה עשר משמרות מקריבים ששה עשר כמות ששה שלשה עשר פרים וזלילים שנים ושעיר א' ושאר ה' משמרות לארבעה עשר כבשים ששה משמרות מן משמנה היו מקריבים שני כבשים כל אחד מהם הרי שנים עשר כבשים והשאר ששה ז' משמרות הנהרות מקריבות אחד אחד : בשני . שנתמטט אחד מן הפרים ושתיירו ט' משמרות ל"ד כשהס ה' . מהן היו מקריבין פרים שנים הרי עשרה : והשאר . שסד ל' משמרות הנהרות מקריבות כל אחד כשהס א' בשלישי . שנתמטט עוד פס אחד מן הפרים והשאר ל' משמרות ל"ד כבשים : ארבע . משמרות מקריבות שנים שנים הוה להו שמה : והשאר

ע"ג מובה . תשע ותמיר של שחר והשע לתמיר של בין הערבים והשע למוספין וג' להבטיל את העם מן המלאכה וג' להבריל בין קרש לחול : ו' יום טוב הראשון של חג היו שם שלשה עשר פרים ואילים שנים ושעיר אחד . נשתיירו שם י"ד כבשים לחמשה משמרות . ביום הראשון ששה מקריבין שנים והשאר אחד אחד . בשני חמשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד . בשלישי ארבעה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד . ברביעי שלשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד . בחמישי שנים מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד . בששי אחד מקריב

קטן . עפינים דיא מויערין פון דיא עוניה שלש לשער תגליין דרבי תקיעות גלאומ קען ווען קען קוקט צום אויבערשטין מויער ושלש למילוי המים אונ דרבי תקיעות גלאומ קען ווען קען שעפט די וואסער וקלש על בני מוצה אונ דרבי תקיעות גלאומ קען ווען קען שטעקלם דיא צרכות בייא דעם מוצה תשי תמיד של שני גיין תקיעות גלאומ קען ווען קען גיקט די טיין צום תמיד פון דער פריה ותשי תמיד של גיין תתקיים און גיין תקיעות גלאומ קען ווען קען גיקט די טיין צום תמיד פון פאר נאכט ותשי תמסין אונ גיין תקיעות גלאומ קען צום קרבן מוסף שלש להבטיל את העם מן הפלאתה דרביא תקיעות גלאומ קען דאס פאלק נאל אויף הערין צו ארבעייטין וקלש להבריל בין קודש לחיל אונ דרביא תקיעות גלאומ קען מאכין אצווישען שירי פון וואך צוא שקת : ו' יום טוב הראשון של חג דעם גערשטען טאג סופות היי שם שלשה עשר פרים האט קען מקריב גינען דרייצען אקסין וזלילים שנים אונ צווייא באראנייא וקשיד אחד און איין צני . דיא זעקצען קרבנות האבין מקריב גינען זעקצען משמרות ונארום דיא כהנים זענען עד מיילם גינארין אין פיר אונ צוואנציג משמרות ומהיל אגאנץ יאחר האט יעדער משמר געהאט זיין אויסגזעצטע וואך צו קוקען אין בית המקדש מקריב זיין די קרבנות , אונ אויף יום טוב קוקען אלע משמרות אין בית המקדש מקריב זיין דיא קרבנות פון יום טוב גשתיירו שם ארבעה עשר כבשים לשמנה משמרות אין דאך געברייגען פערצעןן שעפסין מקריב צו זיין . האט קען זייא גינעבין

דחקן ל"ס וזין דומין טס
השכח . נמסל : (ק) סתפסס
ששם נ"י כחוס וכל זכ כולה
סלג ג"פ ובהחלם קייטס

צו דיא אכט משמרות זייא זאלין דיא שעפסין מקריב זיין יום ראשון דעם ערשטען טאג סופות ששה מקריבין שנים שנים זעקס משמרות ופון דיא פיר אונ צוואנציג האט יעדער משמר מקריב גינען צווייא שעפסין והשאר אחד אחד אונ דיא איבעריגע אכטצעןן משמרות האט יעדער משמר מקריב גינען איין קרבן בשני דעם אנדערין טאג סופות איז גינען איין אקס ווייניגער תמיש מקריבין שנים שנים האבין פינף משמרות מקריב גינען צו צווייא שעפסין והשאר אחד אחד אונ דיא איבעריגע נינצעןן משמרות האט יעדער משמר מקריב גינען איין קרבן בשלישי דעם דריטען טאג סופות איז גינען נאך איין אקס ווייניגער ארבעה מקריבין שנים שנים האבין פיר משמרות מקריב גינען צו צווייא שעפסין והשאר אחד אחד אונ די איבעריגע צוואנציג משמרות האט יעדער משמר מקריב גינען איין קרבן דריי דעם פערטין טאג סופות איז גינען נאך איין אקס ווייניגער ששה משמרות מקריבין שנים שנים האבין דרייא משמרות מקריב גינען צו צווייא שעפסין והשאר אחד אחד אונ די איבעריגע און די איבעריגע צווייא משמרות האט יעדער משמר מקריב גינען איין קרבן בששי דעם זעקסטין טאג סופות איז גינען נאך איין אקס ווייניגער אחד מקריב שנים איין משמר

סוקים ג' תקעות. ופתיס: [5] חוזקין חילס. כדך
סדרים כד' (ל כד) יסירוב כלשון וסמיו ידעיס כו'
ומיס כבית שני שלל טלו אלף ד' מן המשמרות ומתקנו כד'
יודעיס טלס קודס יסירוב סלךך שסס טלו קודמות [פענית
ד שר כו]: [ק] שוס. כעמל ייף לם מתקל דופסר כו':

אחך אחד. ששה ככשים לששה משמרות: בשביעי
כולן שוין. המשמרות ומקריבות ככשים שוות שכל אחת
ומקריבת אחת ששרי אינה אלף שבעה פריס ומליים שנים
ועשרי אחד לששה משמרות נשמירו ו"ב ככשים י"ד

משמרות: חוזקין חוזקין
לפייס בברגליים. ער אחד
חיל אחד ושבעה ככשים
קריבס כשמיני חון קריבס
כסדר קריבט' החג לפי סדר
המשמרות אלף כל המשמרות
בלות ומפייסות עליהן כמו
שמיפייסות כשאר רגלי' וכד'
הפייס מפורס כיומא פרק
כראשונה: אמרו. שממר

שנים והשאר אחד אחד בשביעי בוקן שוין.
כשמיני חוזר לפייס בברגליים. אמרו מי שהקריב
פרוס היום לא יקריב למחר אלא [5] חוזקין
תלידה: ז' כג' פרקים בשנה היו כל המשמרות
[ק] שוות. באמורי הרגלים. ובחלוק [ר] לחם
הפנים. ובעצרת אומרים לו הילך [5] מצה הילך
חמץ משמר שזמנו קבוע הוא מקריב [ת] תמידין
גדרים וסודות ושאר קריבנות צבור ומקריב את
הכל. יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין

מקריב טריס מדין קודס.
גמל: [5] מעידין כו'. חובות סכמות כרגל טלס מחסס
סרגל ספקיבסו רחמנל מופסח טלס לנד מעכיו על סכמס
עס מעכרו סכמות זס לוס פני כשמיני וחסס כשמיך ובכלל זס
גדרס וקריבוס קריבוס לנזור ולימסו ככסר יעות סכסס
יסרי כו' געמער ס'ס'ס טעטס טלס כו' סרגל געמער
סכסמט. געמל: (י) געמל. ועוסק שנת אל מעמס עסמיסין
שערי ושרי וסוי בכלל דשאר קריבוס נזור. סוס' ופיין

המעות (ע): ובחלוק לחם הפנים. כשארית שנת כרגל
השבת וערכו: ובעצרת. כשארית שבת ויש בו חלוק חמץ
אומרים לו. לכל אחד כשנותנים לו חלקו בלחם הפנים הילך מה
חמץ לפי שאין חולקין קרבן כנגד קרבן אלא מכל קרבן כל אחד
נעטל חלקו כדנפקא לן מלכל בני אהרן חסיה איש
כחמיו לפיכך מודיעין אותו שנותנים לו חלקו בין חמץ בין
כמה: משמר שזמנו קבוע. כל שבת על שם
הרגל להיות כחובה: מקריב המודיעין. שהרי אין כשציל
הרגל: דרגל: ובל קריבנות צבור. לאתויי פר העלס דבר
של כבור (י) ושערי ע"ג שגנוג כ"ד ועשו כהורא' ושמו
רוב הקהל על פיהם וחס אירע כן כרגל משמר שזמנו קבוע
מקריבס אותו: ומקריב את הבל. לאתויי קיץ המזכח
כשהוא כשל סלחנה הקרבנות התמיד ואין מביאין שם נדר
אלו כדכח לקומין ממעות המתורות משערי הלשכה
וקומין מהס קריבנות שוות ומקריבין אותן וכן נדרות
נזור וף אלו חס קרבו כרגל משמר שזמנו קבוע מקריב
אותן: בין מלפניה בין מלאחריה. חס חל י"ע לאחר השבת
חף ע"ג דלא הו"ל שבת כחוק החג אפי' הכי האולל
וצריכין

האם מקריב גינעון צנוייה שעפסין והשאר אהר אהר
אזנ די איבעררעג רבייה אזנ צינאנציג משקרות
האם יעזער משקמ מקריב גינעון איין קרן
בשביעי קען ויעקמין סאנ סבוות איז גינעון נאך
איין אקס ווייניגער יולו שוין ענען אלע משקרות
גלייך. יעדער משקמ איז מקריב איין קרן.
זיען משקרות ענען מקריב זיען אקסין. צנוייה
ענען מקריב צנוייה כאראנעם. איין משקמ איז
מקריב איין שערי. פירצעהן משקרות ענען
מקריב פירצעהן שעפסין בשמיני קעם אקמין סאנ
אשמיני עערת' חיו לפייס האם קען איבער אניים
גינאראל גורל אויף אלע משקרות פריגליס אזוי
ווי אלע יום טוב אקס קען האם גינאנץ מי שהקריב
פריס חייס נער. עם האם מקריב גינעון אקסין היינט
לא קריב לשחי האם קען איהם גיט גילאזין מקריב
זיין אקסין מאקנין אלא חוזקין חילת נאר די משקרות
דרייען ניד ארום. אקאהל איז דער משקמ מקריב
אקסין אזנ דער שעפסין. אזנ אקאהל פאר קערט:
ז' בשלשה פרקים בשנה אין דרייה ציימין אין יאהר
היו כל המשמרות שוות ענען גינעון אלע משקרות
גלייך במסדי הגגלים בייה דיא קרננות וואס ענען

גינאנץ גינאראלן בייה יום טוב ויחלק לחם הפנים אז
שקת איז אוס יום טוב צו טיילן ניד אלע
משקרות גלייך קימ דעם לחם הפנים געצרת אז
שבועות איז שקת צו טיילט קען דעם לחם הפנים
אזנ דיא צנוייה קריבס פון שבועות אקריבס לו ואנץ
קען צו איהם. צו יעדער משקמ מילך פני מילך חמץ
נאריד מצה פון לחם הפנים אזנ נאריד חמץ פון
שביעי הלחם משמר שמיני קריב דער משקמ וואס איין
גימט איז אויס גינענץ צו טאהן דיא עבוךה אין
דיא וואך וואס אין איהר איז יום טוב היא מקריב
תמידין איז ער מקריב דעם תמיד אזנ גדרס וקריבוס
דיא קריבנות וואס מען האם אנדר גיטאהן אנאנץ
יאהר אזנ קען בראהקט זייה אוס יום טוב ושאר
קריבנות צבור אזנ אנקערע קריבנות וואס דער צבור
איז מקריב. ויהער אויף צו דעם משקמ ומקריב את
הכל אזנ אויב דער מוקם איז לירדיג איז קען איז
אויף איהם מקריב קריבנות פון לירדיג אלץ וואס
בלייבט אלע יאהר פון דיא שקלים. איז דער
משקמ מקריב אלע קריבנות יום טוב הפסוך לשבת
יום טוב וואס איז נאנץ צו שקת בין מלפניה סייא
פאר שקת. יום טוב איז פרייאנץ בין מלפניה סייא

האם מקריב גינעון צנוייה שעפסין והשאר אהר אהר
אזנ די איבעררעג רבייה אזנ צינאנציג משקרות
האם יעזער משקמ מקריב גינעון איין קרן
בשביעי קען ויעקמין סאנ סבוות איז גינעון נאך
איין אקס ווייניגער יולו שוין ענען אלע משקרות
גלייך. יעדער משקמ איז מקריב איין קרן.
זיען משקרות ענען מקריב זיען אקסין. צנוייה
ענען מקריב צנוייה כאראנעם. איין משקמ איז
מקריב איין שערי. פירצעהן משקרות ענען
מקריב פירצעהן שעפסין בשמיני קעם אקמין סאנ
אשמיני עערת' חיו לפייס האם קען איבער אניים
גינאראל גורל אויף אלע משקרות פריגליס אזוי
ווי אלע יום טוב אקס קען האם גינאנץ מי שהקריב
פריס חייס נער. עם האם מקריב גינעון אקסין היינט
לא קריב לשחי האם קען איהם גיט גילאזין מקריב
זיין אקסין מאקנין אלא חוזקין חילת נאר די משקרות
דרייען ניד ארום. אקאהל איז דער משקמ מקריב
אקסין אזנ דער שעפסין. אזנ אקאהל פאר קערט:
ז' בשלשה פרקים בשנה אין דרייה ציימין אין יאהר
היו כל המשמרות שוות ענען גינעון אלע משקרות
גלייך במסדי הגגלים בייה דיא קרננות וואס ענען

קבועה וחלונה הרומה :

למטה לתוך הרצפה וטבעת של בילגה קבועה ואינה נסמכת
ולריכה להשתמש בשל אחרים ונגזלי היא לה : וחלונה
הרומה . חלונות היו בלשכת החלופות ששם נגזזין את סביניהם וחלון של משמרת בילגה היתה סתומה דקנסוס
רכנן משום מעשה שהיה שאשה אחת משמרתה בילגה ומרים בת בילגה שהם נשתמדה וגםאל למרדיוס ח' ממלכי
יונים וכשכנסו יונים להיכל וכשהם כנסדל על ג' המזבח ומרהרו לוקוס לוקוס פי' זכב זכב בלשון יוני עד
מתי אחת מכלה ממונן של ישראל ואין אחת עומד להם בשעת דוהקן וכשמשו חכמים בדבר זה קבעו את טבעתה
וסתמו את חלונה של כל המשמרה כולה כי אמרו אם לא ששמטה מאניה שהיה מכוה את הטעודה לא אמרה כן
ובשביל אביה קנסו כל המשפחה לדאי לרשע אוי לשכנו טוב לזרקי טוב לשכנו :

אזנ האט ג'ינאנט צום מ'זבא דרא ונאלף ב'יו נויא
לאנג נועקטו פאר לענד'ין דיא געלט פון יוד'ין
אזנ דרא העלפסט וי'א ג'יש נוען וי'א איז איינג.
האב'ין דיא חקמים ג'ינאנט נוען וי'א ונאלט ג'יש
ג'יערעט פון פאקטער אז ער פאר שעקט דיא

תוספות גמרא סוכה דף ג' ע"א רש"י

אשה סיפה בזכרת מיסין למעכה בית סואכס . בירושלמי סרין ס'רין בזכרת ס'כ'ס מעילס דשמן ומפילס ס'ו על
סקדס ומשני דקול ועלס וית' ס'ין כסן משוס מפילס . וקסס דכפרק כל שסס (דף כו וסס) אמרין פלס
מפילס ס'וא דליכס אל ס'מיכס ס'יכס . וי"ל דבזכרת לפו דוקס פלס כלומר סיפס יכילס לזכור ס'וכ ס'וכ ס'וכ :

אם אלו באו . סוכה בזכרת
סוכה פלל חומר כשמו ס'
סוכה ס' . כלל בירושלמי משפט
סוכה ס' . כלל פלמו דמכין
ולקולוסיו ס'וא ל'רין כלומר וכי
ס'ס ל'רין לשמנו ומסוכה אלף
פלס' י'שמשו ומשני דכדל
י'שאל ס'ס סוכה ומכין פליו
ג'ילמן ס'ס סוכה מן סכל
ב'לעל (ס"ב כג) ונסיס וזכ'רין
ישראל ומכין (ספילס כד)
ואסס קדוש י'ש סכסלס י'שכדל
ויסיס סל דקאמל סל סס סכל
ס' : ב'י' ס'ל סכל סל ב'י'קל ס'
ב'שכר סלס סכ'ס'ס דסל דר'ס
ב'יה מדכס'ס ככל מקוס סכר
זכ'רין סל ס'י סכל :

ולא היה חצר בירושלים וכו' אין אלע הויפין וואס
געגען ג'ינוען אין ירושלים אוי ג'ינוען
ליבטיג פון דיא ליבטיגקייט וואס איז ג'ינוען אין
בית המקדש וואס האט ג'יב'ענט צו שמחת בית
השואבה קמא אשה היתה בודרת חסין לאור בית השואבה
מיר האבין ג'יערעניגט אאשה האט געקענט
קלויב'ן וי'יין שלעב'קע קערענער פון גאנע ב'י
דיא ליבטיגקייט פון שמחת בית השואבה קמ
ב'גן דיא ר'ב'ן האבין ג'אלערניגט י'ש פ'ון אויפ'ים
אשרי י'לדתינן שלא ב'י'י'ש וקנ'ט עס געגען ג'ינוען
קענעןש'ין וואס האבין ג'ינאנט וואהל צו אונז או
אונזערע יונגע יאהר'ין האבין ג'יש פארשעקט
אונזערע אלטע יאהר'ין . מיר האבין ג'יש געזי'גניגט
איינזער יונגענר מיר זאל'ין אונז ג'יש דארפ'ין
שעקען אויף דער אלטער אלו חסידים ואנשי מעשה
דאס האבין ג'ינאנט חסידים אונז פרוקע יוד'ין וי'ש
ב'יה אויפ'ים אשרי וקנ'ט א'ת י'לדתינן עס געגען
ג'ינוען אונזערע אלטע יאהר'ין ג'ינאנט וואהל צו
אונז או אונזערע אלטע יאהר'ין האבין ג'יכפר
ג'ינוען אויף דיא עבירות וואס מיר האבין ג'ימאהרן
אין אונזערע יונגע יאהר'ין אלו ב'עלי השובה דאס

אזנ האט ג'ינאנט צום מ'זבא דרא ונאלף ב'יו נויא

לא מעמנו מעם שינה רהור ממנמי אכתמא דהרדי:

ג'י'אגמ לא מעמנו מעם שינה מיר האבין ג'ים פאר-
וובמ אמעם פון שלאפין רהור ממנמי אכתמא דהרדי
מיר וענען ג'י'וען אג'י'וען רהור ממנמי אכתמא דהרדי
אג'י'וען רהור ממנמי אכתמא דהרדי אונ מיר האבין ג'י'וען רהור ממנמי
ג'ים ג'י'וען רהור ממנמי אכתמא דהרדי:

מלקות נוייל ער האט שוין פאלש ג'י'וען רהור ממנמי אכתמא דהרדי
ווארום אפגעקושט קען ג'ים זיין ר'ריי מעה לעת אן
שלאף אונ ער מעג באלד שלאפין, איז דאך
אפגעקושט וויא אזויא זאגט רבי יהושע, אז וויא
גענען. ג'ים ג'י'וען רהור ממנמי אכתמא דהרדי
די גמרא אלא תכי קאמר נאר אזוי האט רבי יהושע

וודר אמור דף קב ט"ב ת"ת ראצילות יוד הא ואו הא

תא הזי כל אינון ענין דלקיים אהרן הוו ישראל כללא דמהימנותא סתות חלין עניין. בטר דלמית אהרן
כסתלק עננה חד דהוא מימיה דכלא וכד האי אסתלק אסתלקו כי שאר עמיה (כ"א עניין) וסתחיתו
כלהו בגריותא וזא אקומיה דכתיב (במדבר כ) ויראו כל העדה כי גוע אהרן. אל תקרי ויראו אלא ויראו
מיד וישמע הכעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האחרים. שמע דלסתלקו אינון ענינים ומיה
חירא רברנא דכל אינון ענינים אסתקרו ביה. אמר רבי ינחק הכעני מלך ערד יושב הנגב ודלי. וכד
אחו אינון מאללין דשדר משה אמרו (סס יג) עמלק יושב בצרף הנגב בנין לתכרז לביהו דהא בעמלק
אסתבר חיליהון בקדמיתא. אמר רבי אבה וישמע הכעני מאי קא מיירי הכא בטר דלסתלקו אינון ענינים.
אלא פנען כתיב ביה (בראשית ט) ויאמר חרור כנען עבד עבדים יהיה לחמו. הכא אוליפנא מאן דלפיק
גרמיה מללא דמהימנותא אסתחוי למחוי עבד לעבדי עבדיו. ה"ד (במדבר כא) וילחם בישראל וישב ממנו
שבי. הוא נטל עבדיו מישראל לגרמיה וע"ד כתיב (ויקרא כג) כל האזרח בישראל ישבו בסקות כל
מאן דליהו משרשא וגופא קדישא דישראל ישבו בסקות תחות ללא דמהימנותא. ומאן דליתייה מנושא ושרשא
קדישא דישראל לא יתיב בהו וישוק גרמיה מתחות ללא דמהימנותא. כתיב (הושע יב) כנען בידו מזונו
מרמה דא אליעזר עבד אברהם. ות"ח כתיב חרור כנען. וכגון דזכה כנען דא לשמא לאברהם כיון
דשמא לאברהם יתיב תחות ללא דמהימנותא. וזכה למיפק מהכחו לקייא דלחלטייה. ואלא עוד אלא דכתיב
ביה ברכה. דכתיב (בראשית כד) ויאמר בא ברוך יי'. מאי קא מיירי. דכל מאן דיתיב תחות ללא
דמהימנותא אסתין חרור ליה ולבניו לעלמין וסתתך ברכתא עליה. ומאן דלפיק גרמיה מללא דמהימנותא
אסתין גלותא ליה ולבניו דכתיב וילחם בישראל וישב ממנו שבי:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

היבמ"ם הלכות ברכות פרק ז.
(א) השבש עשומד לאני המסבין אינו אוכל עסקין.
וודך רחמנות הוא ליתן לתוך פיו מכל הבשיל
והבשיל כדי לישב דעתו, ואם נתנו לו יין סבך על כל
כוס וכוס שנותנין לו, מסני שאין שחתו תלוי ברצונו

משערי תשובה לר"י דף לב ע"ב.
אמרו רבוסינו שקול לס"ר כנגד שלש עשרים. ואלו טו.
ט"ג. וגלי פרויה. ופסיכות דמים. כס"ג נאמר אלא
פסא טעם ס"ב חספס גדולה. ובגילוי פרויה נאמר ודך אפסס
סרפס סגודלה כוסא. כספיכת דמים נאמר גדול טווי מנפול.

אמר רבא: איני שקול לשון הרע כנגד שלש עבירות דיא
רבין ואנין דיא עבירה פון לשון הרע איז
גלייך וויא דיא רבייא עבירות ואלו הן דאם וענען
דיא רבייא עבירות. עבירה זרה גלי עיות ופסיכות
דמים דער קענקשט וואס רעם לשון הרע איז גלייך
וויא ער ווארט גיטאיהן דיא אלע רבייא עבירות.
וויא ער וואלט געדינט עבודה זרה אונ ער וואלט
קוננה גינען אונ וויא ער וואלט געהרגט אפגעקושט
געבונדן זיך גאט און האט דעם הויז געטאן געזייל בייא
עבודה זרה דיען זאגט דער פסוק משה רבינו
האט ג'י'אגמ פאר הקב"ה איך געט זיך דאם
פאלק וזי ריין דאזיין געזייערדיגט אגרויסקע זיגד
זיין האבין געמאכט אגארלעכע אלאב און האבין
געדינט צו איהר, זעהן מיר אז קען ד'יגס עבודה
זרה איז דאם אגרויסקע זיגד גליי עביות גאט זיך
אפגה דיעה מדינה תומא ווען דאם נוייב פון פומיפר
האט ג'י'אגמ צו יוסף ער זאל היט איהר קוננה
זיין. האט יוסף ג'י'אגמ צו איהר וויא אזוי קען

(א) השקשש שעומד לפני המסבין אינו אוכל עסקין דער
שקשש ששען געדינט דיא אפגעקושט
וואס וינען דעם טיש אונ געמין זאל ער ג'ים
עסין מיט ויי דוד רחמנות הוא ליתן לתוך פיו מכל הבשיל
הבשיל כדי לישב דעתו, ואם נתנו לו יין סבך על כל
כוס וכוס שנותנין לו, מסני שאין שחתו תלוי ברצונו

אלא ברצונם: (ב) יצא אחד כן המסובין להשתין מים
 נוסף ידו אחת ונכנס, דבר עם חבירו והפליג נוסף ב'
 ידיו ונכנס, אם היו כסובין לשתיה כנכנס ויושב במקומו
 ננוסל ידיו ואחר כך מחזיר מניו לאורחיו. ולמה נוסל
 במקומו ששא יאמרו לא נפל ידיו מפני שאין שם
 אכילה:

ואלו על לה"כ אשר יכתב ה' כל שפתי חלוקות לשון מדכס
 גידולת. וכנס מנו לתיקים לפדס לך הוסיף יתכן כי יסיס פון
 לה"כ יתר על הפסוק כאלס כלל על כל אחת מן אמרו ז"ל
 יכרס אדם וכל עמול עליס. ומדבר מדוכס פ"ג שכל סמוס
 כפ ככוסר בכל סמוס. ואמרו כי סמוס לט"ג שכל לכל
 סמוס כולס. כלסר חסיס לכן למעמס ז"ל חמוס לך כמס
 סרסיס וכמס מיס. כי כעל לשון סוס סוסס כללמס מעל
 סעמיס וכלס מיס ויכלסו ויחסיס ויודר ססס יתר ויכס כסמל
 מיס קנ"ו למלון כסמס

ויש יתן קץ למנו כי כעל כלטון לט

איה קאהן אזוי אנרויסק וינד, ועהן מיר אז קנהת
 זיין איז אנרויסק וינד בשפיות דמיס נאמר גדול עני
 מנשיא ווען קנן האם געהרנט זיין פרויער הקבל
 האם קנן גיזאנט פאר הקב"ה מיין וינד איז גרויס
 צו מוהל זיין, ועהן מיר אקענטשין הרקנן איז
 אנרויסק וינד ואלו על לשון הרע נאמר און ביידא דיא
 וינד פון לשון הרע ביידין נאנט דער פסוק גברת ה'
 כל שפתי חלוקות לשון סדרת גדולת נאם זאל פאר
 שניידין אלע קענטשין וואס בידין מיס גלאקע
 לעפזין און מיס דעם צונגן בידין זיידא ויידא לשון
 הרע, וואס דאס איז גלייך ווייא ויידא וואלמיין
 גיזאהן די אלע דרייא גרויסק עבירות ויהי אפי
 צריכינ לפש לך מאד יתכן כי יהי לשון הרע יותר על
 השלש אלה מיר בארפן געבין צו דערקלערין ויידא
 אזוי קען דאס זיין אז די וינד פון בידין לשון
 הרע זאל זיין נקעסער פון די דרייא עבירות
 חלא על כל אחת מהן אמרו ז"ל והרג אדם ואל יעבור עליהם
 אויף יעדער עבירה פון די דרייא עבירות האבין
 דאך דיא חקמים גיזאנט אז אקענטש ואל זייד
 לאזין הרקנן זיין ואל גיט סאקן דיא עבירות
 נאמר חסדו עבדות ורח שכל חסדו בת כבוד בכל חסדו
 און נאך האבין דיא חקמים גיזאנט דיא עבירה
 פון עבירה ורה איז אזוי שווער דער וואס נאנט
 די עבירה ורה איז אמת איז גלייך ויידא ער וואלמ
 גיזאנט דיא נאנצע תורה איז ליגען וואס נאך
 האבין די חקמים גיזאנט כי חסדו לעבדות ורה שייך
 לכל חסדו מילא דער קענטש וואס קען איז איהם
 חושד אז ער דינט עבירה ורה בארף קען איהם
 חושד זיין אז ער היט גיט די נאנצע תורה, איז
 דאך די אייגע עבירה פון עבירה ורה דיגען אזוי
 גרויס, ויידא אזוי קענען מיר נאנין אז די עבירה
 פון לשון הרע איז נקעסער ויידא דיא עבירה פון
 עבירה ורה און קנהת זיין און אקענטשין הרקנן.
 אכל באשר תשים לך למסמס זיל חמץא לך כפה שרשים
 זכמה מיס אקער אז דער קענטש וועט פעטראכטין אין
 בארצין דיא בייד וואס דיא חקמים האבין
 גיזאנט וועט ער געפיגען פיל זאכין אז לשון
 הרע איז ערקער ויידא דיא דרייא עבירות כי בכל
 הלשון הוא שונה באולמו ווארום דער קענטש וואס
 רעט פיר קאהל אין איין טאג עשר פעמים יבלים
 זיין ויכאיש תחזיר וינד שפת יתר צעהן קאהל אין
 טאג פארשעמט ער קענטשין און רעט אקעריגע בייד
 ויכס כסמל ויידא אזוי קען נעבין אסוף צו זיין
 בשל חלשון לא ישיש צונג אין דער שפתי ויידא אזוי קען נעבין אסוף צו
 זיין בשל חלשון לא ישיש קנ"ו למלון כסמס

אפילו פון דיא אלע דרייא עבירות צו נאמען
 זכמה מיס אקער אז דער קענטש וועט פעטראכטין אין
 בארצין דיא בייד וואס דיא חקמים האבין
 גיזאנט וועט ער געפיגען פיל זאכין אז לשון
 הרע איז ערקער ויידא דיא דרייא עבירות כי בכל
 הלשון הוא שונה באולמו ווארום דער קענטש וואס
 רעט פיר קאהל אין איין טאג עשר פעמים יבלים
 זיין ויכאיש תחזיר וינד שפת יתר צעהן קאהל אין
 טאג פארשעמט ער קענטשין און רעט אקעריגע בייד
 ויכס כסמל ויידא אזוי קען נעבין אסוף צו זיין
 בשל חלשון לא ישיש קנ"ו למלון כסמס

איה קאהן אזוי אנרויסק וינד, ועהן מיר אז קנהת
 זיין איז אנרויסק וינד בשפיות דמיס נאמר גדול עני
 מנשיא ווען קנן האם געהרנט זיין פרויער הקבל
 האם קנן גיזאנט פאר הקב"ה מיין וינד איז גרויס
 צו מוהל זיין, ועהן מיר אקענטשין הרקנן איז
 אנרויסק וינד ואלו על לשון הרע נאמר און ביידא דיא
 וינד פון לשון הרע ביידין נאנט דער פסוק גברת ה'
 כל שפתי חלוקות לשון סדרת גדולת נאם זאל פאר
 שניידין אלע קענטשין וואס בידין מיס גלאקע
 לעפזין און מיס דעם צונגן בידין זיידא ויידא לשון
 הרע, וואס דאס איז גלייך ווייא ויידא וואלמיין
 גיזאהן די אלע דרייא גרויסק עבירות ויהי אפי
 צריכינ לפש לך מאד יתכן כי יהי לשון הרע יותר על
 השלש אלה מיר בארפן געבין צו דערקלערין ויידא
 אזוי קען דאס זיין אז די וינד פון בידין לשון
 הרע זאל זיין נקעסער פון די דרייא עבירות
 חלא על כל אחת מהן אמרו ז"ל והרג אדם ואל יעבור עליהם
 אויף יעדער עבירה פון די דרייא עבירות האבין
 דאך דיא חקמים גיזאנט אז אקענטש ואל זייד
 לאזין הרקנן זיין ואל גיט סאקן דיא עבירות
 נאמר חסדו עבדות ורח שכל חסדו בת כבוד בכל חסדו
 און נאך האבין דיא חקמים גיזאנט דיא עבירה
 פון עבירה ורה איז אזוי שווער דער וואס נאנט
 די עבירה ורה איז אמת איז גלייך ויידא ער וואלמ
 גיזאנט דיא נאנצע תורה איז ליגען וואס נאך
 האבין די חקמים גיזאנט כי חסדו לעבדות ורה שייך
 לכל חסדו מילא דער קענטש וואס קען איז איהם
 חושד אז ער דינט עבירה ורה בארף קען איהם
 חושד זיין אז ער היט גיט די נאנצע תורה, איז
 דאך די אייגע עבירה פון עבירה ורה דיגען אזוי
 גרויס, ויידא אזוי קענען מיר נאנין אז די עבירה
 פון לשון הרע איז נקעסער ויידא דיא עבירה פון
 עבירה ורה און קנהת זיין און אקענטשין הרקנן.
 אכל באשר תשים לך למסמס זיל חמץא לך כפה שרשים
 זכמה מיס אקער אז דער קענטש וועט פעטראכטין אין
 בארצין דיא בייד וואס דיא חקמים האבין
 גיזאנט וועט ער געפיגען פיל זאכין אז לשון
 הרע איז ערקער ויידא דיא דרייא עבירות כי בכל
 הלשון הוא שונה באולמו ווארום דער קענטש וואס
 רעט פיר קאהל אין איין טאג עשר פעמים יבלים
 זיין ויכאיש תחזיר וינד שפת יתר צעהן קאהל אין
 טאג פארשעמט ער קענטשין און רעט אקעריגע בייד
 ויכס כסמל ויידא אזוי קען נעבין אסוף צו זיין
 בשל חלשון לא ישיש קנ"ו למלון כסמס

פניכם קלם כדס מלך מל השטות סוללה ספמים רכות כלאכר
נס"ר כנגד שלם פניכום כ"ל כנגד מוסר זוסן לעת שיחפסו ילדו לא כנגד סמומר וסיואל מן סכלל למכור עליוס ככל סה :

עבירה לשון הרע אזי גלייה גענין ריא ורייא
עבירות רוצה לומר כנגד עובר אותן לעת שיחפסו יצרו
סייגט קען גאר גענין רעם-קענטש וואס מוה"מ
די עבירה גאר טען רער וצד תיע שטארקט ויה
אויף איהם לא כנגד המוסר ותיצא מן הכלל לעבור גליהו
בכל עת אבער דער קענטש וואס מוה"מ די עבירות
שקענדיג ער דיגט שקענדיג עבודה זרה אונ אזי
שקענדיג סוגה אונ ער אזי ארוצ'ס וואס ברגת
קענטשין גענין רעם קענטש אזי ריא עבירה
פון לשון הרע גיט גרעסער :

בין עגנדע זיין צו זיין שטראף בשגם עבירה גליה
קבדה מאד על השנה האולה פמיס רבות באשר הקדמנו
אסילו אנקריגע עבירה ווערט אויף שפוער אז
קען מוה"מ די עבירה עמליקע מאהל וויא מיר
האפין שוין אמאל געשריגען ווענין רעם אף כי
חפאז גדולה ורעה חולה אנרויסע ויגר וואס זיא אזי
וויא אשליעקע קראנקהייט אז קען מוה"מ אזוי
אעבירה עמליקע מאהל ווערט געוויס איהר
שטראף וייער גרויס ויאמם זיל שקיל לשון הרע כנגד
שש עבירות ווי ריא חקמים האבין גינאנט ריא

ברכה יום ג תורה

אונקלוס

להמשך מ'ת' ד'יא יהוה גשמי י יהוה יהוה . ד'ת יוד הא ואו הא . נשמח ונודה היה יחידה ה דמליה הה אל שם ב'ן
שבעשית בניקוד חולם :

יא בריך יי נכסוהי יא
וקרבן יהוה תקבל
ברענא חבר חרצא
דשנאוהי וד בעלי
דקבוהי דלא יקומון :
י לבנימין אמר רחמא
דיי ישרי לרוחצון עלוהי
יהי קנין עלוהי פל

ה"א בך ס' חילו . סמחים עכ קדישין מו מצות יב : לבנימין אמר . ככוס יב עמחוס
ג' : חספ פלו . יומא יב מילא כו זמנים נר קיס :

בעל המורים

(יא) ופסל דיו סמלס . בנימכרס סכום : (יב) ישכן לעמס .
למסל שימרוק סמכ"ס כואכ ישכון לעמס . וכן כרבו יסקב
שפתי חכמים

כ דלפי' דלשון קסם לעמס טיך שגט לוי כדרכס זו דסס סס
לא יללו למחמס כלאר סכמים דסס כסובל סמך סס ויסכים .
ל"פ ד"ל כו' . וד"ל קסס לעמס למך קמיו דסס סיו קמיו
על כל ימכאל דסס עיך גזירמס סיס לסטכור על סמלס .
ל"פ גס לעמס כלשון : ל ר"ל דמחן נמי קאי למשנאו דלכ"ב
לא יתכן לפסל מ"ך מחוכב ומשנאו אולגטייל : א ר"ל כרי
סוס סיס סלמכר ולמס סוקס כדרכמו : ג ר"ל ס"ל לכל
סמחוס לפקדימס יוסף דסס משכן טימס סיס ג"כ כמלקו . ל"פ
לפי כו' : א (נח"י) לנאוקי שלל ספרס לעמ"כ וסוקסס נו
וסלל מריב סוס וסי' ס' לעלום ומכרן ומשנמכרס יוסלמס כו' סיס
ר"ל כדדוסס וסי' סלספס וסס לא סכמס סכיסס סח"כ כמקוס
סלאמר (סס עת) וימאס כאהל יוסף וגו' ולפי סכית
עליו . מכסס אוחו ומנין עליו : כל היום . לעלום
ס משנמכרה ירושלים לא סרחה סכינו כמקוס אחר :

פירוש לתורת אלהים

אויף דיא וואס קענשין זיין גוטס , דאס
דיא גייט אויף חשמונאי מיט זיינע זין , נוארום
משה האט געזעהן בגבוהא אז חשמונאי מיט
זיינע זיהן וואס זיי זענען גאר גינען צויעלף אונ
אלעזר טעלין מלחמה האלמין מיט צעהן סווינגט
פון דיא עוגדי פובקים ומלוח' , האט ער אויף זיי
מחפלת גינען רעם פסוק ברה"י מיל ופועל דיי מרצת
(יב) געניין אפר אויף בג'מין האט , ער גינאנט דיד

כָּרִיִּים הַיּוֹם וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכַן: ׀ ׀ ׀
 וְדִוְיָסָף אָמַר מְבָרַכַת יְהוָה
 אֲרָצוֹ מִמְּגַד שָׁמַיִם מִמְּגַד וּמִתְהוֹם
 רַבְצַת תָּחַת: ׀ ׀ וּמִמְּגַד תְּבוּאֹת
 שָׁמַיִם וּמִמְּגַד גְּרֵשׁ יִרְחִים: ׀ ׀ וּמִרְאֵשׁ

ר"א וינין כפסיו. פוסוס לו וזכמים סס: ומגמד פוסוס. יופס סג כ"ק סז:

בעל המורים

ולפרכ יתקס שלג כמזחסס: ובין כפסיו: כני מוכסול: ובין כפסיו שכן וילופס. רמו כי כפחלס יסי' כחלקו של יוסף כמחשן סילס:

שפתי חכמים

פטר משל"כ בגלגל וזכד וסילס: ע ס'י ככפס ססוס פקוס נבוס מכל סל'כסיו וכ"ח ס"כ ס'י"ל לבכוס כרלכוס של סר דסוס נבוס וסכ. ל"ס סלס סנפוס כו' ס'י סמקוס סכיס כו כ"ס סיס כ"ג אמוס נכור משין פ"סס ולכן ככיס ביון ככסיו ולל מל רלסו. וכ"ח סכ"ל ופכרס דכסי סס סיס דפוס של דוד לכוסו וס"ס לל פכיר סכ' אכר כו' ס"ע דלל יחלל לוס לכ"כ"ס לבכוסו ככוס חללו מככלים וככס מ"ל לל יחלל לוס לבכוסו ככוס סלל ביון ככסיו לני סל'יו לך חלס כו'. מללסי ככס מסכ"יו: ׀ ׀ ר"ל ובי סכר חללוס של סכסיו ולין מוככוס. כ"ס סלל סו' כו' לכוטר סכר חללוס סיו ניו מוככוס סלל כ"ס כני יוסף וסכר מכוכן: ׀ ׀ ס'י סולס מלמסס: ק רליוו לכוסיח כוס מל"ל ספ"י של ופחוסו רובלט פחס סכ' דלמס סוס ד"ל רוכן פחס ספסוס ל"ל פחס מול"ל כ' וססס נבי יוסף ככיס כככוס שמיס פמל וכככוס סכוס רובלט פחס וססס סודר ס'י ספסוס פולס מלמסס דומיל דסלט כל מלמסס ולס כן סף סלס נמי כן: ר דק"ל סל"ל גכס יכח ל' יסיד מלי יכמים ופכרס סלכ"ן גכס סכ' לכוטר כל חרס וחכס מוכר וסולס לכן ככיס יכמים ל' רכוס: ׀ ׀ סוסף מלס מוככוס

ליקוטים על התורה

וינו ויליפס אכר וכו'. יום שכם יוסף האם מלש גינאמ, מברכת ח' ארצו, יוין לאנד אוי שוין אנ"ע געקמלשע פון הקב"ה, יוין פאמער יעקב האם איהם שוין לאנג געבענקשם יוין לאנד, ער נועם שוין גענוים האבען דיא ויקמים פון דעם טאה וואס קוקט פון הייסעל, און אנפער יונגע פעלקער נועם יוין דער אגברנד פון אויפן וואס ער נועם שפענדיג פינגס פאכען דיא ערד. און דיא שוין נועם שפענדיג ישיען אויף זיינע תבואה און נועם זיי זיס פאכען, און דיא לכה נועם יעדר חדש ווירקען אויף דיא פעלקער יונגע דיא תבואה און דיא פרוקטען זאלען געשווינגס וואקסן, און דיא ווירקען וועלען גלאטען אויף זיין לאנד פון דיא רובע ענגד יונג וואס אין מדינת זיים. זייא זאלען ביין פאכען דיא לוקסין פון זיין לאנד, דיא אלע חפלותות נועם ער האבען פון דער גרנד וואס זיין פאמער יעקב האם איהם גיבענען, מיין גרנד וואס זיין שוויי קנה. דער ווילען פון הקב"ה וואס ער האם גערוהס אויף דעם טנה זאל זיין מיט איהם, והקב"ה זאל שפענדיג וועלען זיינע פעשים וואס ער נועם פאון:

דעם אפ גרונט רובנת וואס איז אונז אין: (יד ויספד אנקמקענין דער זונן און דער פון איז דיא פרוקט פרייקט פון זיך ארויס און עס וואקסט פון זיין חרש צום אגרערין: (פו ויפאש און זיין לאנד איז געבענקשם מיט דעם וואס דיא פירות ווענען אגרער צייטיג איינער אין אנדערע

ימיא ובארעיה תשרי
 שכנתא: יגוליויבף אמר
 מברכא מן קדם יי
 ארעיה עבדא מגדנין
 ממלא דשמיא מעליא
 וממבנעי עיגון ותהומין
 דנגון ממעמקי ארעא
 מברע: יי ועבדא
 מגדנין ועללן מיבול
 שמשא ועבדא מגדנין
 מריש ירח בירח:
 מו ומריש שוירא בכיריא

רש"י

ובין כתפיו שכן. כנוסח חרוע היה בית המקדש כנוי חלל שנמקד עשרים ושלש אמה מעין עיטס ועס היה דעתו של דוד לבנותו כלדיתא כשמיתק דקדים חמרי נחלל היה פורחא משוס דכתיב וכן כתפיו שכן אין לך גאה כשור יותר מכתפיו: (וי) מברכת ה' ארצו. שלל היתה כנחלת השבטים חרץ מלאה כל טוב כחרשו של יוסף: ממבד. לשון פעלים ומתק: ומתהום. שהתחוס עולה ומלחל חותה מלמטה צ' אחת מולא ככל השבטים ק כרכתו של משה מעין כרכתו של יעקב: (יד) וממבד תבואת שמש. שהיתה חרוע פחותה לחמה וממתקת הפירות: גרש ירחים. יע פירות שהלכנה מכשלתן וחלו הן קשוין ולטוען. דבר אחר גרש ירחים שהארץ מנרשת ומולאה מהדס ר להדס: (טו) ומראש חררי קדם. ומבורכת מראשית כשול הפירות ש שהכריום מקדימין

פירוש לתורת אלהים

ה ער איז איין געליבטער פון גאט: זשנו לנפש עד טוהם זיכער רוקען אויף איהם וחיפ ער פאנדעקט אויף איהם, און איז אויף איהם מגין כל הייס אנאנצען מאן, דאס הייקט אייביג, ווארום פון דער צייט ווס גאט האט אויס דער נויילס אין ירושלים האט דיא שכינה גיט גערוהם אויף אנאנדער ארט גאר אין ירושלים ובו כפמי און צווישן זיינע אקטילן טוהם ער רוקען, קלוקר דאס בית המקדש איז געבענט גינארין אויף דעם העבעקסין ארט פון זיין לאנד: (יט ויליפס אכר און אויף יוסף האט ער גינאנט מבורכת זיין לאנד איז געבענקשם פון גאט, רש"י שרייבט, עס איז גיט גינען צווישן אלע שקמים אזוי איין גוט לאנד וויא דאס לאנד פון יוסף סמנד שפיט פון זיסקיים פון דעם היקועל סל פון דעם טאה וסמיהום און פון און פון זיסקיים פון דער פרוקט וואס וואקסט זיס וסמנד גיט און פון זיסקיים וואס דיא ערד פרייקט פון זיך ארויס און עס וואקסט פון זיין חרש צום אגרערין: (פו ויפאש און זיין לאנד איז געבענקשם מיט דעם וואס דיא פירות ווענען אגרער צייטיג איינער אין אנדערע

(ב) פי' שחבר עליו הנחמו: [6] כל נדר. ספי' דנדרה
 שמועדים בכל נדרי משמע נמי לנפח. ופי' פי"ט:
 (ג) וה"ל כבד נדר שמינו כלום שמיר ופי' מתכוננין ככל
 וכתב: משמע שמועם סוף ל' יין: [ב] בית סכד. מבי
 ניוני. נקם מד' דיי'ן כיס נזומה' דסיי'ו כעולי' מלריס דעמיד
 פי"ט דלי מור' אינטי' מוכח' זניס
 ולאכס' מנולי' מעלריס ומד' לא
 שיי' כיס נזומה' דסיי'ו. נקם
 כקובס' נים סכד דעפרטי'ס
 כנמ' סרוף ופי' שוס נקם
 סרוף כלל' וכי' סלס' אסיכ
 פי"טס כמד' עסני' נדכו' כמל'
 וכל' מד' ומד' עממי'ס נמוד'

כלי אשתי דת"ת דמלכות דינאי צבאות

ארבעה נדרים. כלוה מפרש להו ואולי: קונם שאיני
 פוחת לך מן המלע. קונם ככר זה עלי אס
 אני פוחת לך מן המלע והמלע הוא ל' דגרים: על
 השקל. הוא חיי סלע: שנייה רוצים בג' גרינים.
 ולא היה כללס לשם נדר

אלא המוכר נדר לזרו הלוקח
 שיוסיף למיס וכן הלוקח
 כדי שיפחוט המוכר מדמי
 המקח הלכך לא היו נדר
 ועל"ג דדכריס סכלכ' אינטי
 דכריס היכא כמל' דמוכח'
 מלמח כי היכא סכנ' דרך
 כל המוכרי'ן ולוקחי'ן לנשות
 כן אזלינ' כמר דכריס
 סכלכ' כ"ר"א כי יעקב
 אומר אף הרוצה להדיר

רוצין בג' דינאי. ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבריו שיאכל
 אצלו אומר [ח] כל נדר שאיני פוחת לך מן המלע. והלה
 זכור בשעת הנדר: ב נדרי הבאי אומר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה
 ביוצאי מצרים אם לא ראיתי נחש בקורת [ג] [בית הכר. נדרו שנגנות

את חבריו כו'. מפרש בגמרא דחסורי מחסרה והכי קתני הרוצה שיאכל חבריו אללו ומסרכו בו ומדירו (ה) נדרי
 וזוהין הוא והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד כראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לדור יהא ככלי ויעמוד
 כראש השנה לאו דוקא אלף ה"ה כלל עת שיראה וכל זמן שיקבע וכלכד וסיהיה זכור מן התנאי' כשעת הנדר ודמחו על
 התנאי' סיהיה קיים אז הנדר כמל' אכל' אס לא נכד' מן התנאי' כשעת הנדר ולא כמח' כדי דבור משעה סנדר הנדר
 קיים ופי"ג לומר אז נוכח מן התנאי' כשעת הנדר ודמחו וסיהיה התנאי' כמל' והנדר קיים דעסימ' סהנדר
 קיים ומספטי' הסכועות והנדרים שוין לדיו זה. והלכה כר"א כי יעקב: ב נדרי הבאי. גזומה' וספטי' תר' (ג)
 והוא כעלמו' וידע שלא היה כך: קונם אם לא ראיתי. קונם עלי ככר זו אס לא ראיתי וכו': נדרי שנגנות.

פרג ג ארבעה נדרים החיים פיר ערליי נדרים
 האבין דיא חקמים סהיר גי'ועין
 אנדר צו סאהן אונ עובר זיין אויף זייא גברי זייוין
 דיא נדרים צו איילין דעם חקר צום קויפיין ג'בי
 גבאי דיא נדרים פון אגנוקא זאנין ג'בי שג'נט דיא
 ג'דרים פון אשונג ג'בי זאנין די נדרים פון אאונס
 ג'בי זייוין ג'בי וויא סארא קען ג'ברי זוניים הי'
 סוכי זייוין איינער האט פאר קויפט אדאס זאפר
 קונם שאיני סיח'ת לך מן המלע אונ ער זאנמ' דער ג'רוי'ם
 זאל זיין אסור אויף מיר אויב איך וועל דיר פאר
 קויפטן דיא זאך פאר ווייניקער וויא אטאלער
 ואתאלער אזי גי'ועין פיר גיל'יון תלה אופר אונ
 דער וואס קויפט זאנמ' קונם שאיני סיח'ת לך על השקל
 דער ג'רוי'ם זאל זיין אסור אויף מיר אויב איך
 וועל דיר זעקען פאר די זאך קער וויא אהאלקען
 סאלער שג'ען רוצין ג'ושע'ה ג'רי'ן ביי'דע וזילין פאר
 ג'רייא זי'נדרען. ג'שעת דער סוכי האט אנדר
 געמאהן אויף אטאלער האט ער גי'ם גיימינט
 דנקא אטאלער ער האט גאר געמיינט דער
 קויפטער זאל איהם געבין קער וויא אהאלקען
 סאלער. אונ גשעת דער קויפטער האט אנדר
 גימאהן אויף אזאלקבין סאלער האט ער גי'ם
 געמיינט דנקא אהאלקבין סאלער ער האט גאר
 גיימינט דר סוכי זאל פארקויפן פאר ווייניקער ווי
 אטאלער אונ אויף דבייא ג'ירען קער ג'יי'קען
 זייא ז'ך ביי'דע. רבי אליעזר בן יעקב זאנמ' אף
 תרוצה למדיר את חברו שילעב' אצלו אז איינער קעט
 זיין חקר ער זאל בייא איהם עסקין אונ דער חקר

אמר קונם עלי כבר זו אם אכלתי אם שחיתי וזכר שאלכ
 ושהה וכשתה הנדר היה סבור שלא אכל ולא שמה לא הוי
 נדר: קונם שאני אוכל לך ושאיני שותה ושכר
 ואכל ושותה. דכשתה הנדר חל שהוא נשתה האכילה
 והשתיה שכן חל הנדר מותר
 דילפינן משכונה דכתיב
 חלום שכונה דכתיב
 שיהיה חלום (ג) כשתה
 שהשכונה חלה עליו כלומר
 שיהיה זכור מן השכונה
 וה"ל נדר: קונם אשתי
 דהגיה לי שגנבה את
 כספי. היינו נדרי שגנות
 דכיון שגודע שלא נגכה
 לו נמלא שלא היה נדר:
 אלו ואלו מותרין. נדרש שהותר מקלות הותר כולו
 דאינו רואה שיחול נדרו אלא כעין נדר אחר וכיון
 שמתקנתו היה שוגג נתכפל כולו: ג נדרי אונסים.

כ"ו: ס"ד: (ג) שיטה לנו פלו. כ"ט: [ג] נכסיה.
 מירי דלם פסוקד לם. מוס': [ד] ונמלא כו'. שעתה דכיון
 שאלו סיס וידע כו' היט מילתין מן הכלל ס"ו ויעטס כתיב
 סדר שלא סיס וידע מיעוס על אפיו וכל מיע כתיב
 סדר פסות סין פיו וכלו מיון ופלא מעמלו ועמ' כקונם
 אב אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה (כ"א)
 שאני ושאיני (שאני אוכל ושאני שותה ושכר
 ואכל ושותה). אמר קונם אשתי [ג] והגיה לי
 שגנבה את כספי ושהכתה את בני ונודע שלא
 הכתו ונודע שלא נגבתו. ראה אותן אובלים
 תאנים ואמר הרי הן עליכם כרבן [ד] ונמצאו
 אביו ואחיו והיו עמון אחרים. כ"ט אומרים הן
 מותרין ומה שעמון אסורין. וכ"ה אומרים אלו
 ואלו מותרין: ג נדרי אונסים הירונו חבירו
 ש"אכל אצלו [ג] וחלה הוא או שחלה הן [ג] כנו או
 שסיו עמנים אלו גם נכנסו סדר ומסן יוסר לא מסן
 סכך לכה למעט דלכווי קט מכיון כו': [ו] כנו. וזכר
 דמעיקרא לא היה נדעמו שיחול הנדר אם יעכבט אונם

איך קאב גים גיעהו אשלאנג אוי גרויס אונ
 גראב וויא דער באקלן וואס מען לייגט ארויף
 אויף דיא איילקערין אויפקוועקשין דיא אייל,
 ער אלזין נוייס אויף אז דארט איז גים גיווען
 אויז פיל מענקשין ווי יוצאי סגרים אונ, ער נוייס
 דער שלאנג איז גים גיווען גרויס אונ גראב ווי
 דער באקלן. נאר ער וויל זאגן אגנוקא עם
 זעגען גיווען פיל מענקשין אונ אגרויקער
 שלאנג, קבי מען זאל איהם קרויבן אז דיא
 מענקשין זעגען גיווען זיער פיל אונ דער
 שלאנג איז גיווען נאנג גרויס. זאגט, ער אגנוקא
 וויא יוצאי סגרים אונ וויא אבאלקלן אונ מוהם
 דער צו אנדר אויף, אקער ער מיינט גים באקט
 צוא אקרין אויף זיך דיא זאך רריקער איז
 דיא זאך אויף איהם גים אסור גדיי שניי
 וויא מיינט מען אנדר בשונג אם אכלתי ואם
 שתיתי דער ברט ואל. זיין אויף מיר אסור אויב
 איך קאב היינט גיעסין אקער אויב איך קאב
 היינט גיררונגען ונזכר שאכל ושתה דער נאך האט
 ער זיך דער מאנט אז ער האט גיעסין אונ האט
 גיררונגען. נאר נוען, ער האט גיטאקן דעם נדר
 קאמט גים גיביינגט אז ער האט גינט גיעסין
 אקער גיררונגען. איז דאך דער נדר גיווען
 בשונג, אקער ער זאגט שאני אוכל ושאיני שותה דער
 גרויס זאל אויף מיר אסור זיין אויב איך נועל
 היינט עסין אקער מירינגען ושתה אונ, ער האט
 פארקעסין אז ער האט אנדר גיטאקן ואל ושתה
 אונ ער האט גיעסין אונ גיררונגען, האט ער
 דאך עובר גיווען אויף דעם נדר בשונג, אקער
 אמר קונם אשתי נהגיה לי ער זאגט דער גרויס זאל
 זיין אויף מיר אסור אויב איך נועל הגאזה האכין
 פון מיין נוייב שגנבה את כסי נוייל זיא האט גינגקת

סיון ביימיל געלט ושתה את בני אקער נוייל זיא
 האט גישלאנגן מיין וזהן ויעד שלא חרה אונ ער
 האט דער וואוקט אז זיא האט גים גישלאנגען
 דעם וזהן ויעד שלא נגבתי אונ ער האט דער וואוקט
 אז זיא האט גים גינגקת דאס ביימיל געלט, איז
 דאך דער נדר גיווען פקעות זאך און אוכלים פאנים
 ער האט גיעהן מענקשין עסין זיעען פייגען זאכר
 זיך זליקס קרן האט ער גיזאגט דיא פייגען זאלין
 זיין אויף אייך אסור וויא אקרבן ונקצו אבי וזחי
 והי עקתו אחרים אונ עם איז גיפונען גיווארין אז די
 מענקשין נואם עסין די פייגען זעגען זיין פאקער
 מיט זיעען קרייער אונ מיט זיין זעגען דא נאך
 מענקשין וואס זעגען פקער מיט איהם, בית
 שביא זאגין מוהם דער פאקער מיט די קרייער
 זעגען מוקר מענין עסין די פייגען. ווארום אויף
 זיין האט ער גים גיאקרת די פייגען ופת שגנבו
 זיסרין אונ דיא פקעקדע מענקשין נואם זעגען
 מיט זיין זעגען אסור צו עסין די פייגען וביית הלל
 אפרים אלו ואלו סוקרין בית הלל זאגין זאלע מענין
 עסין די פייגען ווארום אבדר נואם אביסעל פון
 איהם ווערט פמל ווערט, ער פמל אין זאגען.
 נוייל דער פאקער מיט דיא קרייער מענין עסין
 דיא פייגען ווארום מענין זיין איז דער נדר פמל
 איז ער זעגען דיא פקעקדע אויף פמל אונ דיא
 פקעקדע מענין אויף, עסין דיא פייגען: ג גדיי
 אונסים וויא מיינט מען אנדר מיט אאונם הדידי
 תברו ש"אכל אצלו איינער האט גיטאקן אנדר זיין
 פארקענין זאל זיין אסור אויף זיין סקר אויב זיין
 סקר נועט גים עסין זיין איהם והלוי הוא אונ זיין
 סקר איז קראנק גיווארין או שחלה גט אקער זיין
 וזהן איז קראנק גיווארין או שגנבו נהר אקער אטייה
 האט איהם פאר האקשען ער האט גים גיקענט

שמה יקלנו נעשותיו ואמר הרי אלו קרבן אם אינם נקללות או שראה לדיקה נפלה בעיר וירא על עליהו שמה תשרף ואמר הרי זו קרבן אם לא תשרף: יש להם פדיון כשאר הקדשות ויפדו ויקנו בדמיהו קרבן דמיון לזה אמר הרי הן עלי כקרבן (ז) לאו למתריבו עליה כקרבן איכיון אלא שיהיו לקנות בדמיהו קרבן: אין להם פדיון. אלא המעות נתפסין בקדושה והנטיעות חוזרות להיות קדושות לכיון דלחמר עד שיקללו ה"ק ולכאפסיה

יתורו ויקדשו עד שיקלשו ו מותר ביושבי היבשה. שאין דרכם לרדת כים (ח) כבלל יושבי היבשה. שסופם לרדת ולישב ביבשה (ט): לא כאלו שהולכין מעברו ליופו. אית דמפרשי לה הכי הא דתנן כריסא למתניתין הנודר מיורדי ויהא מותר ביושבי יבשה למשמע

הא ביורדי היס אמור לא כאלו שהולכין מעכו ליופו שהנודר מיורדי היס אית אמור בהם למאוס דרך מועט כזה לא מיקרי וירדי ואלת דמפרשי לא כאלו שהולכין מעכו ליופו כלל דכלל יורדי היס הם לאמור (י) וגם יושבי יבשה מקרי אלא חף כמי שדרכו לפרש לפי שטובו לירד ליבשה: ז מי שהחמה רואה אותו.

מלתו זו קרבן אם אינה נשרפת [כ] יש להן פדיון. הרי נמיעות האלו קרבן עד שיקצצו. מלית זו קרבן עד שתשרף אלו להן פדיון: ז הנודר מיורדי היס מותר ביושבי היבשה. מיושבי היבשה אמור ביורדי היס. שיורדי היס בכלל יושבי היבשה. לא כאלו שהולכין מעכו ליופו אלא כמי שדרכו [ל] לפרש: ז הנודר מיורדי החמה אמור אף בסומין שלא נתכוין זה אלא למי שהחמה רואה אותו: ח הנודר משחורוי הראש אמור

פכשי כים שמיסם לפלוס ליבשה: (י) ומסבכרל דיוקס כשי פכניז בוס מדרי. יי נמי כמי שסיס יורד כפסס גדלו מפכו ליופו. ככש"ל: [ג] לפרש. נקלס סיוד כים כלמיוס גדולו כעמפכמק חלן כלמיוס דגול חלל מפכו ליופו כולמיוס על סוף סיס וקבוט ליבשה. ככ"ס: (א) נמלס. ומסיס לפסוקי דגיס שביס ועוכינן כעמפי חלן חלס חלס מלל חלמר מן כרוחיס (ב): חן אמור בקרחיס

איוב עם איזו גינוען אנרויסקער שמונים וניינד האם ער מורא גיהאם די בויסקער נועלין איין נייבארקין נוערין האם ער גיאנגט די יונגע בויסקער זאלן זיין אפארקן איוב זיין נועלין גים איינגעבראכען נוערין אונ זיין אעזען גים איינגייבראכען גינזארין אנרער ער האם גינעהן אשברפה האם ער גינאנגט פליה יי קרנאם אינה גשפת די קלייר זאל זיין אהרן אויב זיא נועם גים פארברענגט נוערין אונ דיא קלייר איז גים פארברענגט גינזארין יש לתי פדיון זאל קען זיין אויס גינען אויף געלט אונ פאר דיא געלט קויפן קרבנות תבי גשיעה האלו קרבן עד שקבצי אז ער זאגט די יונגע בויסקער זאלן זיין אהרן ביו קען נועם זיין אפ האקין פליה יי קרבן עד שחשבר די קלייר זאל זיין אהרן ביו זיא נועם פאר ברענגט נוערין אז לתי דית האבין זיין קיין אויס גייוונג. אפילו קען גייוונ זיין אויס געזען דיא געלט הייליג אונ זיין גלייבען אויף הייליג נוארום ער האם דאך גינאנגט די בויסקער זאלן זיין הייליג ביו קען נועם זיין אפ האקען אונ די קלייר זאל זיין הייליג ביו זיא נועם פאר ברענגט נוערין. האם ער גייניגט אפילו קען נועם זיין אויס גינען זאל גים העלפין אויס צו ציהען זיין פון זייער קרדשה: ו מי מטידי פידיה תם אויב איינער זאגט איה זאל גים הנאה האבין פון די קענקשין נואם פארין אויף דעם ים מטידי ביישבי הנבשה קען ער הנאה האבין פון דיא קענקשין נואם זייען אויף דער גבשה אונ עם איז גים זייער שטייער צו פארין אויף דעם ים מיישבי הנבשה אז ער זאגט איה זאל גים הנאה האבין פון דיא קענקשין נואם זייען אויף די גבשה איה ביישבי הנבשה חס קאר ער זאל גים הנאה האבין פון שווארצע קעם. זאגט דיא משינה ער האם גייניגט ער זאל גים הנאה האבין פון אנעלקע נואם זיי האבין שווארצע

בן עזריה אומר מאוסה הערלה שנתגנן בה הרשעים, שנאמר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב. רבי ישמעאל אומר גדולה מילה שנקרתו עליה [ט] י"ג בריתות. רבי יוסי אומר גדולה מילה שהשבת החמורה. רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שלא נתלה לו [ת] למשה הצדיק עליה [א] מלא שעה. רבי נחמיה אומר גדולה מילה שדוחה את הנגעים. רבי אומר גדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל. שנאמר התהלך לפני [כ] והיה תמים. ד"א גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר בה אמר ה' אם לא בריתי יומם [ג] ולילה חוקות וארץ לא שמתי:

[ט] כלם עשרה בדיקות. כלומר שכלן מלו כמספר י"ג לומר לך גנוסם פקולם שנקולם גנוסם וזכרים כדכוס מליה כמו שכתב בריית טל י"ג מודם שנתמכו למסם רפ"ם וטס נאמר הכס אכני מלה כרית טעין טס ו' ענין מודים ריבס. מ"ה ופ"ט וייסע לו: [ט] למסם כו'. ד"ט זכות טולס כדמין כדפ"ט ו' דפוסט. וז"ל דפ"ט דכל הפולס דלן טן טון גרסו וזו מלוס שכנוסו יולו ולפיקר טין כח כדסו מלוס גלחוס טולס טונס: [ט] מלוס טעה. כדלמך רבי כדבריס טולס כדחשיל טבס כפ"ט אלס כך אמר טולו וז"ל סכנסו יו' טולו וזכנסה ו' סק"ס אמר לו לך טוב מבריסם אלס מפני שנתסמך כמלון טחלס לו נחלס לו ופוחו מלון פירש"י סמך לנעריס סיס: [כ] סיס פליס. עיין פירש"י. וז"ל דמקל גוסיס דייק דמלי סחסיך לפני אלס טפד טולס סיס כמול הוסי ויכל טל פכיו כמנחלס לו סק"ס יטעמל לפי טסול ככל טוס וטון דלוי לקבך לפי: סק"ס אלס כניסילס פליס כמכנסט עיניו. וע"ז ו' ס' סק"ס סחסיך כו' וסיך נריך גי"ט כי סהיס פמיס כלה טוס: [ג] וזילס. וז"ל דמין כפ"ט דמנילס דלון מלין אלס כיוס מ"ע סבי טעמס טעמול סנס סמלוס קיי"טס גנוסו יומס וזילס. ס"ט:

עם שטויקם אנועק דיא נגע. אויב ער האמ אנגע אויף דיא, ערלה שנייט קען אפ דיא, ערלה מיט דיא נגע. אונ דיא תורה האמ גינאנט השטר גנגע תצרת קען זאל זיך הישען גיט צו פאר בארבין דיא נגע. פון דעקס וועגין ביי מילה האמ קען סהיר גינען, רבי יאנט גדולה מילה דיא קצנות מילה און גרויס ביי אנט שכל הפכות שעה אברהם אכני גרויס קצות וואס אברהם אבינו האמ גיטארן לא נקרא שלם פון דעקס וועגין איז ער גיט גירופין גינארין נאנץ פאר נאמ עד שמל ביו ער האמ זיך גימלף שפאך ההרלו לפני תתי תמיס ווארום עם שטייט אין פסוק בייא דיא קצות ער זאל זיך כל זיין, גייא פאר סיר אונ זייא נאנץ דבי איר גדולה מילה דרוך נאך אואף איז דיא קצנות מילה גרויס בייא נאמ שאלפלא היא ווען גיט זיא לא בדי הקבית את עולמו וואלט נאמ גיט בשאפין דיא וועלט שפאך בה אפר ה' ווארום עם שטייט אין פסוק אזוי האמ נאמ גינאנט אס לא בריה יוסס גללה ווען ישאל וואלטין גיט הישען מיון ברית ומילה וואס דאס איז מיט זייא טאג אונ נאכט זקוק שמיס ווארץ לא שפתי וואלט איך גיט גיטאכט דעם היקיעל מיט דיא, ער:

דעקס וועגין רופט קען אלע ערלים אפילו דיא גימלחק, טייל אלע אומות ווערין גירופין ערלים. רבי אלעזר בן עזריה וואנט מאסה עולה ערלה איז פאר מיאוקם בייא נאמ שנתנו בה עובדי בוכים די געצין דינער זענען גישענדעס גינארין דער מיט וואס זייא זענען גיט גימלף שנאמר כי כל תמיס געליס ווארום עם שטייט אין פסוק אלע שעה ער זענען גיט גימלף. רבי ישמעאל וואנט גדולה מילה דיא קצות מילה איז גרויס בייא נאמ שפאך עולה שלש עשרה בריתות נאמ האמ מיט אברהם אבינו פורת ברית גינען דבייזענהן מאהל אויף דיא קצות מילה ועין תריסם רבי יוסי וואנט גדולה מילה דיא קצות מילה איז גרויס בייא נאמ שדוחה את שבת החמורה זיא שטויקם אנועק שבת קען איז סחלה שבת טל צו זיין אקיד, רבי יהושע בן קרחה וואנט גדולה מילה דיא קצות מילה איז גרויס בייא נאמ שלא נתלה לו למשה הצדיק עולה מלא שעה קען גיט גיט גינארם צו משה רבינו אויף דעם וואס ער האמ גיט גימלף זיין וזהו אפילו איין מינוט, נאר דער מלאך האמ איהם בארד גינואלט הרגנו, רבי נתניה וואנט גדולה מילה דיא קצות מילה איז גרויס בייא נאמ שדוחה את הנגעים

ברפנורא נדרים דף לב ע"א

פנס ס' כלה כלי סמיטון דת"ת דעלכות דכריסס השתמא

וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. א"ר אבהו אמר רבי זעור ד יודין וואלטין גיט גילערינם תורה וואלטין די היקיעל אונ ערד גיט געפליבען שמיין אויף דער וועלט שפאך ווארום עם שטייט אין פסוק אם לא בריה יוסס גללה חקות שמים ווארץ לא שפתי ווען גיט

ופריגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים ופליגא דרבי אלעזר אונ רבי קרינט אויף רבי אלעזר דמי רבי אלעזר ווארום רבי אלעזר האמ גינאנט גדולה חנה די קצות צו לערנען תורה איז אזוי גרויס שאלפלא תורה לא נתקיימו שמים ווארץ

הפריז. מתגלגל: הוריקן אלעור מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעברו בנוי למצרים ר"י בתורה. הוריק שנים מפני שעשה אנגריא בת"ח, שנאמר וירק את חניכיו ילדיו להם דכתי תורה: ביתו, ושמואל אמר מפני שהפריז על מרותיו של הקב"ה, שנאמר כמה ארע כי אירשנה. ורבי יוחנן אמר מפני שהפריש בני אדם מלחכנס אחת כנפי השכינה, שנאמר תן לי הנפש והרכבו קח לך. וירק את חניכיו ילדיו ביתו, רב אמר שהוריקן בקורה, ושמואל אמר שהוריקן כוהן. שמנה עשר ושלש מאות. אמר רבי אמי בר אבא אלעור כנגד כולם. איכא דאמרי אלעור הוא דחושבניה הכי הוי. ואמר רבי אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את כוראו, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין ותרון. ואמר רבי בר אבא השמן בחושבניה תלת מאה שיתין וארבעה. ואמר רמי בר אבא כתיב אברהם וכתוב אברהם בתחלה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלשה איכרים ולכסוף

די תורה ונאם די יודין וועלן לערענען סאג אונ נאכט וואלט איך די היקעל אונ ערד גיט געמאכט אפר רבי אבהו אפר רבי אליעזר רבי אבהו האם גינאגט פון רבי אלעזר'ס וועגן ספני מה נענש אברהם אבינו ונשתעברו בנוי למצרים ועשר שנים פאר ונאם און אברהם אבינו גישמראאפט גינוארין וייגע קינדער זאלין ארבעטן און ספרים צוויי הונדערט מיט צעהן אהרן ספני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים נוייל ער האט גענומען פלסירי חכמים און די סלקחה שגאטס זיך את חניכיו ילדיו ביתו וויא עס שטייט אין פסוק ווען אברהם איז געגאנגען האלמין מלחמה מיט דיא פיר חלכים האט ער געוואפונט צוא די מלחמה וייגע מענטשן ונאם ווענען גיבארין גינוארין בייא איהם אין שפוט. און די מענטשן ונאם ווענען גיבארין גינוארין ביי איהם אין שטוב געוויס ווענען זייא גינען פלסירי חכמים ושמואל אפר ספני שהפריז על מרותיו של הקב"ה, שמואל זאגט אברהם אבינו איז גישמראאפט גינוארין נוייל ער האט אים געפרייטערט און פאררעכערט וייגע סודות בעקער וויא די סודות פון הקב"ה. ונארם הקב"ה האט גינאגט צו אברהם ער וועט איהם געבין דיא לאנד פנגען. האט ער גיט געבראחט פקענין ווענין וועלען זכות וועט ער זוכה זיין דיא לאנד און ער האט אקער יא גיברענט שגאטס ביה ארע בי ארשנה וויא עס שטייט אין פסוק אברהם האט גינאגט צו הקב"ה סימ ונאם וועל איך וויסען אז איה וועל רישן דיא לאנד. סימ וועלען זכות וועל איה די לאנד רישן רבי יוחנן אפר רבי יוחנן זאגט דריבער און אברהם גישמראאפט גינוארין ספני שהפריז בני אדם מלחכנס אחת כנפי השכינה נוייל ער האט אפ געשיידט פון זיך מענטשן זייא זאלין גיט ארין זיין אונקער דעם בעשעיונג פון הקב"ה, זייא זאלין זיך גיט פגניר זיין שגאטס תן לי תנפש ותרכיב קח לך וויא עס שטייט אין פסוק דער סלך פון סודות האט גינאגט צו אברהם גיב מיר די מענטשן און דאס פארמענין געם דיר, האט אברהם גיט געבראחט אונקען געבין די מענטשן זייא ער האט וויא געבראחט פגניר זיין וירק את חניכיו ילדיו ביתו זיין און פסוק שטייט וירק את חניכיו

וואס איז דער טייטש זיך רב אפר שהירקו בתורה רב זאגט אברהם האט געשמראאפט וייגע מענטשן זייא זאלין זיין אין די מלחמה און אין דעם זכות פון דיא תורה ונאם זייא האבן גילערינט וועלן זייא גיהאלפן ווערן וישאל אפר שהירקו בתורה שמואל זאגט אברהם האט גיגעבן וייגע מענטשן פיל גאלד און מיט דעם גאלד האט ער זייא געד שטארקט זייא זאלין זיין אין דיא מלחמה שמואל ער ושלש מאות אברהם אבינו האט גענומען צו דיא מלחמה דרייא הונדערט מיט אכטצעהן מענטשן אפר רבי אמי בר אבא אלעזר כנגד כולם רבי אמי בר אבא האט גינאגט אלעזר דער קענעכט פון אברהם איז גינען אוי שטארק וויא אלע דרייא הונדערט מיט אכטצעהן צו זאמען איכא דאפרי אלעזר הא אנדערע זאגן אברהם האט גאר גענומען זיין קענעכט אלעזר דרייא הונדערט חניכיו דער נאמען אלעזר פטרעפט דרייא הונדערט אכטצעהן ויפרי רבי אמי בר אבא נאך האט רבי אמי בר אבא גינאגט בן שלש שנים הכיר אברהם את כוראו ונאם און אלס גינען דרייא ויאר האט ער שוין געוואוקט אז הקב"ה האט זשאפן דיא וועלט שגאטס ונארם עס שטייט אין פסוק עקב אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין ותרון האט גינאגט זיין שטייט און האט געהיט מיין הורה און מצות אוי פיל יאהר וויא דער ווארט עקב פטרעפט חושבניה מאה ושבעין דער ווארט עקב פטרעפט הונדערט צוויי און וייגעבני גילעכט האט אברהם הונדערט פינף און וייגעבני האט אברהם אונדערהיבן זינען הקב"ה ווען ער איז אלס גינען דרייא יאהר ויפרי רבי אמי נאך האט רבי בר אבא גינאגט זיין חושבניה תלת מאה שיתין וארבעה דער ווארט האט ער און געקציג, דרייא הונדערט פיר און געקציג מענ פונען דער שמו דערמאנען דיא עבירות פון די יודין און איין סאג יום פפור סאר ער גיט דערמאנען דיא עבירות פון דיא יודין. ונארם איהר און דרייא הונדערט פינף און וייגעבני מען ויפרי רבי בר אבא נאך האט רבי אבא גינאגט זיין אפר אברהם וכתוב אברהם בתחלה

להוציא כסיוס פסס. סימס
 להכניס נמי סיס
 מוכסו על סס. וי"ל דעכל
 ניס על סס קאמר ויבמוק
 ויבסס פסלר גליו וימסו
 לנכריסס נכדו. ו"ל נמי
 סלל. סיס ככור ככל כניו סלל
 סיס וי נכס סכסוס פן סלל
 סלל וי"ל סכסור:

המליכו על מאתים וארבעים ושמונה איברים. אלו הן שתי עינים ושתי
 אוזנים וראש הנויה. ואמר רמי בר אבא מאי דכתיב עיר קטנה ואנשים
 גדול עיר קטנה זה הגוף ואנשים כל מעמך אלו איברים וכא אליה מלך
 נורו וסבב אותה זה יצר הרע וכנה עליו מצודים וחרמים אלו עונות
 ומצא כה איש מסכן וחכם זה יצר טוב ומלש את העיר כחכמתו
 זה תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא
 דבשעת יצר הרע לית דמוכר ליה ליצר טוב. והחכמה העוה לחכם
 מעשרה שלישים החכמה העוה לחכם זו השוכה ומעשים טובים מעשרה שלישים
 אוננים ושתי ידים ושתי רגלים וראש הנויה ופה. א"ר זכריה משום רבי ישמעאל
 ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר והוא בתן לאל עליון כיון שהקדיש
 ברכה אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר ויברכהו
 ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ וכרוך אל
 עליון אמר לו אברהם ובי מקרימין ברכת עבד לברכת קונו מיד נהנה לאברהם
 שנאמר נאם ה' שמיים אין פסוק אברהם און אמהלר שמיים אין

פסוק אברהם בתחלה תמליכו הקב"ה על מאתים וארבעים
 ושלש אברים אין אנהייב האם הקב"ה געמאכט
 אברהם קען פאר אברהם אויף זיינע צוויי הונדערט
 דריי און פערציג גלידער. ווארום אברהם פטרעמט
 צוויי הונדערט דריי און פערציג וואס פטרעמט
 על מאתים וארבעים ושמונה אברים נאכדעם האם
 הקב"ה געמאכט אברהם קען פאר אברהם אויף זיינע
 צוויי הונדערט אברם און פערציג גלידער אויף
 נאך פינף גלידער קעהר וואו די דאס נעמען דיא
 פינף גלידער שטיי עינים צוויי אויגן ושתי אוזנים און
 צוויי אויערן וראש תתיה און די סיליה. הקב"ה
 האט גינעקען פלח צו אברהם אברנו ער ואל קענען
 גינעקען אויף זיך זיינע אלע גלידער זאלן
 גיט זינדיגען. אפילו דיא אויערן זאלן גיט זעהן
 וואס קען טאר גיט און דיא אויערן זאלן גיט
 הערן וואס קען טאר גיט. און ער זאל גיט
 זינדיגען מיט דעם גליד פון תשמיש ויפס רמי בי
 אבא קאה האט רמי בר אבא גיזאגט פאי דקתיב עיר
 קטנה וואס האט שלמה המלך געמיינט מיט דעם
 פסוק עיר קטנה וגו' עיר קטנה זי חטף אקגרייגע
 שטאמט דאס מיינט קען דעם קענשט וואנשים בה
 קעם און אין איהר קען דא ווייניג קענשטין אלי
 אברים דאס מיינט קען זיך גלידער ווא אליה בלד גיזל
 וקבב אויף און צו די שטאמט איו געקומען אגרוי קער
 סלף און האט איהר ארוקגערינגלט יח יצר הרע
 דאס מיינט קען דעם יצר הרע ויבנ עלי מצודים
 גדלים און ער האט גיבאהם אויף דיא שטאמט
 גרויסק פערמאונגען אלי עינות דאס מיינט קען די
 זינד וואס דער קענשט זינדיגט ויפא בה איש
 סכסו ודקס און ער האט געפונען אין דיא שטאמט
 אצורעקען קענשט און אקרוגען יח יצר טוב דאס
 מיינט קען דעם יצר טוב ויפס הוא את העיר בהקבטו
 און מיט זיין חכמה האט ער גירעקעט די שטאמט
 זה תשובה ומעשים טובים דאס מיינט קען מיט תשובה
 און מעשים טובים ווערש דער קענשט גירעקעט
 נאם לא זכר את האיש חסכוו הווא און דער קענשט
 האט גאר גיט געדיינקט דעם ארעקען קענשט
 שבעשע יצר הרע לית דמוכר ליה ליצר טוב ווען דער
 יצר הרע קעט אן דעם קענשט צום זינדיגען
 דאמאלס געדיינקט גאר גיט דער קענשט דעם
 יצר טוב ותחכמה העוה לחכם מעשרה שלישים די חכמה
 שטארקט דעם חכם קער פון צעהן גינעקען ער
 תחכמה העוה לחכם זו תשובה ומעשים טובים דיא חכמה
 שטארקט דעם חכם דאס מיינט קען די תשובה
 און מעשים טובים וואס דער קענשט שום דאס
 שטארקט דעם קענשט מעשרה שלישים פון דיא
 צעהן גינעקען ער דאס נעמען שתי עינים די צוויי
 אויגן שתי אוזנים דיא צוויי אויערן ושתי ידים דיא
 צוויי הענט ושתי רגלים און דיא צוויי אפים וראש
 תתיה און דער גליד פון תשמיש ופה און די מול.
 הורה תשובה און מעשים טובים קען דער קענשט
 גינעקען אויף דיא אלע גלידער ער זאל מיט
 זיין גיט זינדיגען אפס רבי זכריה משום רבי ישמעאל
 רבי זכריה האט גיזאגט פון רבי ישמעאלס וועגן
 דקש הקב"ה להוציא כהונה משם הקב"ה האט גיזאלט
 דיא פהנים זאלן גיבארן ווערן פון שם דער
 וזהו פון נח שינאמר ווארום עם שמיים אין פסוק
 והוא כחו לאל עליון שם איו אפלה צו הקב"ה כיון
 שהקדיש ברכת אברהם לברכת המקום וייל ער האט
 געלויבט צו אברהם פריער ווי ער האט געלויבט
 צו הקב"ה וציצח מאברהם האט הקב"ה געמאכט
 גיבארן די בהנהגה פון אברהם שינאמר ווארום עם
 שמיים אין פסוק ויברכהו ער האט אים גינעקעשט
 שם האט גינעקעשט אברהם קען ויאמר ברוך אברהם
 לאל עליון קונה שמים וארץ האט גיזאגט אברהם
 זאל זיין געבענשט צו אים וואס ער איז דער
 העקסקער און אקער אלע וואס ער האט בשאפן
 דיא המלע און ערד וברוך אל עליון און נאם גיט
 ער איז דער העקסקער פון אלע זאל זיין געלויבט
 אפס לו אברהם אברהם האט גיזאגט צו שם ודי
 סקרימין ברכת עבד לברכת קונו גיט קען דען אברהם
 צום קעקט פריער וויא קען געענשט זיין בעל
 הכפית. דיא האקט פריער מיה גינעקעשט נאך

האט גאר גיט געדיינקט דעם ארעקען קענשט
 שבעשע יצר הרע לית דמוכר ליה ליצר טוב ווען דער
 יצר הרע קעט אן דעם קענשט צום זינדיגען
 דאמאלס געדיינקט גאר גיט דער קענשט דעם
 יצר טוב ותחכמה העוה לחכם מעשרה שלישים די חכמה
 שטארקט דעם חכם קער פון צעהן גינעקען ער
 תחכמה העוה לחכם זו תשובה ומעשים טובים דיא חכמה
 שטארקט דעם חכם דאס מיינט קען די תשובה
 און מעשים טובים וואס דער קענשט שום דאס
 שטארקט דעם קענשט מעשרה שלישים פון דיא
 צעהן גינעקען ער דאס נעמען שתי עינים די צוויי
 אויגן שתי אוזנים דיא צוויי אויערן ושתי ידים דיא
 צוויי הענט ושתי רגלים און דיא צוויי אפים וראש
 תתיה און דער גליד פון תשמיש ופה און די מול.
 הורה תשובה און מעשים טובים קען דער קענשט
 גינעקען אויף דיא אלע גלידער ער זאל מיט
 זיין גיט זינדיגען אפס רבי זכריה משום רבי ישמעאל
 רבי זכריה האט גיזאגט פון רבי ישמעאלס וועגן
 דקש הקב"ה להוציא כהונה משם הקב"ה האט גיזאלט
 דיא פהנים זאלן גיבארן ווערן פון שם דער
 וזהו פון נח שינאמר ווארום עם שמיים אין פסוק
 והוא כחו לאל עליון שם איו אפלה צו הקב"ה כיון
 שהקדיש ברכת אברהם לברכת המקום וייל ער האט
 געלויבט צו אברהם פריער ווי ער האט געלויבט
 צו הקב"ה וציצח מאברהם האט הקב"ה געמאכט
 גיבארן די בהנהגה פון אברהם שינאמר ווארום עם
 שמיים אין פסוק ויברכהו ער האט אים גינעקעשט
 שם האט גינעקעשט אברהם קען ויאמר ברוך אברהם
 לאל עליון קונה שמים וארץ האט גיזאגט אברהם
 זאל זיין געבענשט צו אים וואס ער איז דער
 העקסקער און אקער אלע וואס ער האט בשאפן
 דיא המלע און ערד וברוך אל עליון און נאם גיט
 ער איז דער העקסקער פון אלע זאל זיין געלויבט
 אפס לו אברהם אברהם האט גיזאגט צו שם ודי
 סקרימין ברכת עבד לברכת קונו גיט קען דען אברהם
 צום קעקט פריער וויא קען געענשט זיין בעל
 הכפית. דיא האקט פריער מיה גינעקעשט נאך

ברכה יום ג

לארזני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגלך ובתריה כתיב נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם וגו':

דעם האקמו ניגענאָשטם הקב"ה, פאָנקערט האַם גענאַרפֿט ווין. פֿרענער האַקמו גענאַרפֿט זאָגן אַבְרָהָה צו הקב"ה זאָכרעם צו כּוֹר מִד גַּמְיָה זאָנְהֵם האַם הקב"ה פּאָלֶר אַנְעק גענוקען דיא פּוֹרָה פּוֹן שָׁם אונ האַם זיא ניגעבין צו אַבְרָהָם זאָנְהֵר ווּיא עס זאָמייט אין פֿסוק גאָס ה' אַלְדֵי שֶׁב לִשְׁנֵי עַד אֲשֵׁית אויבֵיך הָדוּם לְרַגְלֵיךָ כֹּדֶר הַמֶּקֶל כְּעַר צִיָּילֵם הַקְבִּיָה האַם גִּינְאָמֵת צו סִיּוֹן הָעֵרֶר וְצו אַבְרָהָם) וּיֵץ בִּיאָ סִיּוֹן כְּעֶשֶׂק האַמֵּת בִּיּוֹ אֵיךְ וְעַל סֵאחֹן בִּינֵיע פִּינֵיט אונקער בִּינֵיע פִּיט וּבְתַרִּיה בְּחִיב זאָכרעם זאָמֵת כֹּדֶר נִשְׁבַּע ה' וְלֹא יִנְחָם אִשָּׁה כֹּהֵן לִשְׁלֵטֵם הָאָמֵת גִּישׁוֹנְאֵרִין אונ עַר

וְזָרַח אִמּוֹר דָּף קַע"א. ס"ח דלגילוס יוד תא ואו תא

רבי אלעזר טעה (וזמר) (ירמיה ב) כה חמר י' זכרתי לך חסד נעריד וגו'. האי קרא על כ"י חומר כשעתא דהוא אולא כמדברא עמהון דישראל. זכרתי לך חסד דא ענגא דלהרן דנטלא כחמא אחרין דלחמקרו עלך ודעירי עלך. אהבת כלנותיך דלשחכלנו לך (ס"ח) וכלהו אשחכלנו כד) וזעטרו לך וזחיקטו לך ככלה דהעדו תכסיסה. וכ"כ לה. כנין דאחרי כמדבר בלרן לא ורועה. ת"ח כשעתא דכ"ג יתיב כמדורא דא ללא דמהימנותא שכיחא פסחא גרסהא עליה. מלטילא וזברהס וחמשה דריקייא אחרין סיון מדוריהון עמיה. חמר ר' אבא אברהם וחמשה דריקייא ודוד מלכא טוין מדוריהון עמיה ה"ד כסכות חשבו שעתא ימים. שעתא ימים כתיב ולא כשעתא ימים. כזונא דא כתיב (שמות לא) כי שעת ימים עשה י' את השמים וגו'. וכני ב"נ למחדי בכל יומא ויומא חריין בלושפיין חלין דשריין עמיה. וזמר רבי אבא כתיב כסכות חשבו שעתא ימים ולכתי יסכו כסכות בקלמיתא חשבו ולכתי יסכו. אלא קדמאה ללושפיין. תימלא זכני עמלא. קדמאה ללושפיין כי הו דרב ממוטא סכא כד הוה עייל לסוכה הוה חדי וקאסי סכא פתחא דסוכה מנלאו י' חמר נומ; ללושפיין חסד (לא נסדר) פתורא וקאסי על רגלוהי ומרדך וזמר כסכה חשבו שעתא ימים. חיטו אושפיין עלאין חסד. חיטו אושפיין מהימנותא חיטו. אריס (ס"ח חסיה) ידוי וזמר זכאה חולקוהן דישראל דכתיב (דברים לב) כי חלק י' עמו וגו' והוה יתיב. תימלא זכני עמלא. דמאן דלית ליה חולקא כעמא וזכרעא קדישא יתיב כללא דמהימנותא לקבלא אושפיין למחדי כה"ז עמלא ובעלמא דלתי. וכני למחדי למסכני מאי עמלא כנין דחולקא דליתן אושפיין דזמין דמסכני הוא:

מסור הלכה פסוקה יוסף חק

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז. (א) אין מניחין כשר הי על הפת ואין מעבירין כוס מלא על הפת ואין פוסכין את הקערה בפת ואין זורקין את הפת ולא את החתיכות ולא את האוכלין (א) אין מניחין כשר הי על הפת מען קאר גיט ליינין רינע פלייש אויף קרויט ווייל ריא קרויט נועם פיאום נוערין אונ קען נועם זיא גיט קענען עסין וזין ספדיין כוס קלא על הפת אונ קען קאר גיט קראנין אפולען כוס מ'שקה אדער נואקער איבער קרויט, פאקער נועם פארנאסין נוערין אויף דעם קרויט נועם דער קרויט פיאום נוערין אונ קען נועם איהם גיט קענען. עסין וזין ספדיין את תפעה דפת קען קאר גיט ליינין אשמיקול קרויט אונקער אשיסור, עסין ריא שויסור זאל שטיין גלייך, פאקער נועם פארנאסין נוערין פון ראם עסין אויף ריא קרויט נועם ריא קרויט פארקיאוקט נוערין וזין ויקוין את הפת מען קאר גיט נוארפין קרויט ולא את תפתיכות אונ קען קאר גיט נוארפין

משערי תשובה ל"ה דף לב ע"א. בעל שטנן שכיחו קסא חמרי טכר למד למוי נלכד אקרי ופי טמא כרעס זערוכ ספדינל ליטו שליט כרוחו וכלטו לשוטו נרס סתהשכס כענין סתאמר סווס סתמטו לכוין ואלמר

בעל השלשן תשיבתו קשה דער מענאָשט וואס איז געוואָהנאָט צו ביידין לשון הרע איז איהם שווער צו סאָהן תשובה אַתּוּר אַשר לַפֿד לשונו בַּפֿי שְׁמַר יִשְׂרָאֵל בְּרִית וְיִיָּיל עַד הָאָמֵת גִּעוּוּאָהֵנִם וּיֵין זַנְגָּה בִּיּוֹן לִיגְעֵן אונ זיין מויל האַם עַד גִּעוּוּאָהֵנִם צו ביידין אַבְרָם בִּיּוֹר תְּהַרְגֵל אַיִטוּ שְׁלֵים בְּרִיתוֹ אונ פּוֹן וּיֵין פִּיל גִּעוּוּאָהֵנִים קֵעֵן עַד שְׁזֵין גִּיט גִּינְוֵעֶלְמִיגֵנען אויף זיך אַלִּיּוֹן אונ קֵעֵן זיך שוין גִּיט אַיִן האַלְטִיּוֹן פּוֹן צו ביידין וּבְגֵאֵל לְשׁוֹנוּ נִרְמֵס תַּחֲשֻׁבָה אונ דער זַנְגָּה בְּרִיּוֹנְגָּם דָּאָם טַרְאָכְמוֹנְגָּה, וְיִיָּיל רַעַר זַנְגָּה אַיִן גִּעוּוּאָהֵנִם צו לְשׁוֹן הָרַע פַּרְאָקֵט שוין דָּאָם האַרְץ וְעַלְקָע לְשׁוֹן הָרַע דְּעַר זַנְגָּה זָאל ביידין גִּעֵנֵן זַנְגָּה וּוּיא עַס שְׁמִיּוֹט אֵין פֿסוּק הוּחַ תַּחֲשׁוּב לְשׁוֹנֵךְ בִּיּוֹן זַנְגָּה

שאינו להן קליפין. בנות תותים וענבים וצנורים מבני שהן נמאסין. ומותר לשמור את היין בצנורות בבתי החנו. וזרקין לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מבני שנמאסין. ואין נוסלין ידיות ביין בין חי בין מווג. ובן אין מספירין שאר אוכלין ומשקין דרך בתי ובועיות: (ב) אסור לאורחים ליטול בלום ממה שלמנהגם וליתן ביד בנו או בחו של בעל הבית שמא יתבייש בעל הסעודה שהרי אין לו חלא מה שהביא לפניהם ומכאן הקטנים נוסלים וכוונתו

פסטי כסילים פלגנו ונאמר כי כסיל מחסו לו מחסו לי ילסו ומגור. ר"ל כי כסיליו ילסו יגור מוסס לטובו פן יוקס בו כמאכ ילסו מלכוני כי לין ספסיו כשמוס. גם הססלו נקל כמיוני כי יאמר פן דבר ספסיו סוס ולס סנה אל נקויו ספסיו סל כן לס שבו מברכו סרסס ולס טוב יטוב לין ספסומו סלסס כי לס יקור גולל ססלו כי ספסומו סלסס לסנקוס ספסס כר כי יקור יקד סינונ נכנסו יקוד לס ולסר סלסס ספסס לו יסיר לן סמו פוסס כככס זדון פ"י ס"ל ססר ססר זדונו סלסוס כלסנו וסוסו וסונו וסכסו וסדונו סל ססר כי כלסנו לכר יסס ולס ככססס כי דודו סדו סל סוס

בריינגט או כיון הארץ נאר פראקטין שלעקטע זאכין דער צונג נאר האבין וואס איז ביידין נאמיר נאר וואס דער פסוק שלטן פעלילס צולעבן די לעפעצין פון ריא נארין מוהט איהם פארבראדין. ויינע אייגענע בייך פארלענדן איהם נאמיר נאר וואס דער פסוק פו קפחס לו ריא מויר פון דעם נאר אוי אשערקע צו איהם מחתה לשון דהא וסטר מחתה אוי דערמישט אמוהא און אשערקע ורצה לומר דער פסוק מיינט צו זאגן כי תפיל ריא יהוה פועס לשונו פן יקח בו נפשו ריא מאיךי דער נאר האט מורא פאר זיין אייגענעם צונג פאקער וועט זיין צונג נארום ביידין שלעקטע בייך. אוי ווייט דער האט מורא פאר דעם צונג פון זיינע פיינט כי ער שטיי בישתי ווייל זיין ביידין אוי גיט אין זיין פח אין צוהאלטין גם תסאו נבל בעיני דאס זיגד פון דעם ביידין אוי אויך בייא איהם גרינג כי יאמר פד דבר שפתים הוא ווארום ער זאגט אויך האב דאך גאר גירעם ולא פנה אל נוקי תרבים און ער קוקט גאר גיט אויף ריא פיל שארין וואס זיין צונג האט געמאכט על פו לא ישוב מדרכו הרעה הרבדער וועט ער גיט צוריקערין פון זיין שלעקטין וועג ואם שוב ישוב און אפילו ער וועט צוריק קערין אין תשובה שלמה אוי זיין השוכה גיט מיט זאקת כי לא יביר נדל תסאו ווייל ער וועט גיט דערקענען וויא גרויס זיין זיגד אוי כי תשובה שלמה לתקות מפשע רב ווייל אמתה השוכה קען זאל בייך ווערין פון אגרוסקע זיגד כי יקד יקד חטון בנפש ביקוד אש דארף זיין ארבענדענדער סרויער בייא איהם אין הארצין וויא ארבענדענדער פיייער ויאמר שלמה עליו שלמה עקרו השלום האט גיזאנט וד יתיר לך שמו עולם בעברת דיון דער קענטש וואס זיגדינט מוהמטוויליא און און און גרויס בייא זיין זיין גאקטע לך. ער מוהט זיין מוהמטוויליאקייט מיט צארין פיישי דעם פשט פון פסוק קען קען זאגן חלץ אשר נבר וחתו להכות כלשונו וזאתו וזאנו וקברתו תהונו דער רשע וואס זיין מוהמטוויליאקייט האט ניה אויף איהם געשטארקט צו שלאגן סענקשין מיט זיין צונג און מיט זיין גרויסקייט און מיט זיין בעם אל האמר כי בלשונו לך נהא זאלקסו גיט מיינען אז גאר מיט זיין צונג האט ער גישלאגן.

אנדערע שפאקער עסינווארג, סאקער וועט דאס פאלין און אים אונטן וועט מייאום מייאום ווערין צו עסין ולא את האוכלין שאין בהם קליפין און קען מאר גיט ווארפן אועלעכע עסינווארג וואס האבן קיין שאלאכץ, סאקער וועלן זיי פאלין אויף די ערד און וועלן מייאום ווערין גטן ויתים ויגבים ויתנים תותים וזאוי אפרין און סרויבין און פיינין סאר קען גיט ווארפן סאקער וועלן זייא פאלין אויף ריא ערד פניי שים נפאסיס וועלן זיי מייאום ווערין און קען וועט זייא גיט קענען עסין סטר לפשוד את חייך בנזרות בכפי תתנים פארצייטן אוי גיטען אמתה אויף אלתונה פלעגט קען גיטען זיין ביי דעם חתן אין ששוב דורך אריבע. דאס קען קען, ווייל ריא רינגס זענען גיטען בייך אוי די וויין גיט מייאום גיזארין און קען האט ריא זיין זעקענט סרינגען וורקיס לפנים קליות וטנוים בימת תתקח וסאקער קען ווארפן פאר ריא חתן בלה געמירקעקטע זאנגען און גיט זאל לא בימות תגשמים אקער ווינאקער סאר קען גיט ווארפן פניי שנמאסין טייל זייא ווערין מייאום קען קען זיי גיט עסין זיין טפלין ויתקו ביה קען סאר גיט ווארפן ריא הענט מיט וויין ביה חי ביה סוג סייא. גם אוי ביינע וויין זון וואקער וואס קען קען איהם גיט סרינגען און סייא דער וויין אוי שוין געמישט מיט וואקער צום סרינגען ובו אין מספירין שאר אפלין יסאקין דוד ביי ויגשיה און אנדערע ערלייא עסיני ווארג און געמירקעקען סאר קען גיט קאלע געמירקעקען מיט פארמיאוסונג און קען סאר גיט סרעפין אויף זיי: (ג) אסור לאורחים ליטול בלום ממה שלפניהם וליפון ביד בני או בתו של בעל הבית אויב נעקם זענען געקוקען אין אששוב און דער בעל הבית האט זייא גיגעפין עסין פאר זיין גיט נעקט פון זייער עסין און קעבין צו אקניד פון בעל הבית שאם תביש בעל הסעודה שתיי אין לו חלא מה שהביא לפנים ויגשאו תפסיג טיפלים ויתקיים סאקער האט גיט דער בעל הבית קער עסיני ווארן גאר וואס ער האט גיגעבין פאר די נעקס און ריא קינדער וועלן דאס עסינווארג ביי ריא נעקס צו געקען און אנדערע עסינווארג האט נאמארן האט ער גאר גיט כי דינע מדע דוא זאלקס

און דאס האט ער גאר גיט כי דינע מדע דוא זאלקס

והולכים , לא ישלח אדם לחבירו חבית יין ושמן אף על פיה שמא ישלח לו אדם חבית שכולה יין וירמה שהוא שמן ושמן הוא על פניה בלבד ויומן אורחים ויתבייש , וכן כל ביוצא בברכים אלו חמביאים לדידי בושח לבעלי הסעודה אמורים :

מוסר בכבודת דודן ר"ל כי אם לא יוכל לנסות את לויכיו בלשנו ויובל כסופ כי במעט יכס במכרס ולא ימנול כלפינו לערו ז"ל כפינו דואג כי כלפינו מוס שולל לנסות בכסוים וימנולו לפניהם לנסות אמר לדואג חסם סוים בלי חסם מנס כמכרס מלאמכ סופ חסם ופנס בכסוים :

ער וייא גים צו געבין נועם דער בעל הבית פארשעקט נוערין לא יקשה אדם לתבד חבית יין ושמן אף על פיה אקענקשט טאר גים שלקען צו ויין חביר אפאם וויין אונ הויבין זאל ויין בויקמאיל ויהמה שווא שפן כאקער נועם דער חביר מייגען אז די גאנצע פאם איז בויקמאיל ושפן שאל פיה בלבי אונ אין אקת איז די בויקמאיל נאר הויבין ויהמן אורחים אונ צו איהם וועלן קוקען געקט אונ ער נועם זאגין צו דיא געקט ער נועם וייא געבין צעסין סים בויקמאיל ווייל ער נועם מייגען ער האט אפאם בויקמאיל אונ אז ער נועם עפענען דיא פאם אונ נועם זעהן עם איז וויין אונ גים בויקמאיל ויהבייש נועם ער פארשעקט נוערין וכו' כל ביוצא בברכים אלו חמביאים לדידי בושח לבעלי הסעודה אמורים אונ נאך אזעלכע זאכין וואס קען ויין אז דיא מעקמשוין וואס מאקען דיא סעודה וועלן פארשעקט נוערין טאר קען דאס גים טאהן :

שנאמר וויא עם שמיים אין פסוק שאור האט קנה דיא פהנים אונ ער האט וייא געהרגת , זעהן מיד וואס פון לשון הרע איז גינארין , דריבער דיארף ניד יעקער מעקמש הימען פון צו ביידין לשון הרע נועם ער זוכה ויין צו פיל נוסם בעולם הנה ובעולם הבא :

ברכה יום ד תורה

אונקלוס

לחמשיך מות' רי'א יהוה נפשי יה יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דמלי וו אל שם ב"ן שבעשית בניקור חולם :

וּמִפְּנֵי אֲרִיץ וּמִלְאָה וּרְצוֹן שִׁכְנֵי סִנְיָה תְּבוֹאֲתָה דְרֵאשֵׁי יוֹסֵף וְדִקְדֻקָּךְ נִזְיֵר אַחֲיוֹ : " בְּכוֹר הַהָר לֹו ת"א וְלוֹן שְׂכֵי . זכמים קים : בכור שוכו . בכרנס נו כי טק סכר סוכר סכמס ויקפס :

שפתי חכמים ב ר"ל כנס סטופיק מלת בכרס דבלשו סכי לו סיס כענט מבורכת מרנאו ונחת רוחו של הקב"ה הגולה עלי תחלה בכנה , רצון , נחת רוח וסוס , וכן כל רצון שמבוקרס תבואתה . כרכס זו ב לראש יוסף : נזיר אחיו . שפורס מחטוי כמכירלו : (יו) בכור שורו . יש בכור סהוס נסון פירוש לתורת אלהים

(סו) ומסגר אונ פון ויקקיים פון דיא עקד אונ איהר ערפילינג ורצון אונ בנוילינג פון דעם וואס האט גערוהט אויף דעם דארין קלומר ויין לאנגר זאל גיבענקשט ויין סים דעם רצון אונ נחת רוח פון הקב"ה וואס ער האט זיך צו מיר פאווינען אויף

וויקען כי חיוא עושא בעבדת דיון ער קט יא גינאמן סים ויין פעם אקרער ער נועם טאהן סים זיין פעם דעיו לופר שלמה מיינט צו זאגין כי אם לא יוכל לחבות את אחיבי בלשונו אויב ער נועם גים קענען שלאגין וייעע פייגר סים ויין צונג , דעהינו וייעע בייד וועלן גים העלפין הכול חבות בו בפעשה אונ ער נועם איהם קענען מאקי אין אקת שלאגין יפה בעבדה ולא יחטול וועט ער איהם שלאגין סים בעם אונ נועם אויף איהם קיין בחמנות האבין באשר אקרו ז"ל בענו דואג אזוי וויא קען האט גינאנס אויף רואג כי באשר צוח שאול לחנה בבתנים נוען שאול האט גיבאמין וייעע קעקט וייא זאלין קענען דיא פהנים וואס חנאש חנאשם לחבותם אונ דיא מעקמשוין האבין גים גינאלט הרנגן דיא פהנים אפר לרואג האט שאול גינאנס צו רואג אהת הניה בלשונו דוא האקט וייא גישלאגין סים דעם צונג , וואס דוא האקט גירעט אויף וייא לשון הרע אהת חנה בתרב איצט זאלטמו וייא שלאגין סים דעם שווערד

גינאנס צו רואג סוכ אהת ופנס בכהנים גייא דוא קנה דיא פהנים אונ ער האט וייא געהרגת , זעהן מיד וואס פון לשון הרע איז גינארין , דריבער דיארף ניד יעקער מעקמש הימען פון צו ביידין לשון הרע נועם ער זוכה ויין צו פיל נוסם בעולם הנה ובעולם הבא :

וּמִמְנוֹב אֲרַעא וּמִלְאָה וְרַעֲי לִיָּה דְשִׁכְנֵיתִיה בְּשִׁמְיָא וְעַל מִשְׁה אֲתַגְלִי בְּאִסְנָא יִיתוֹן פֶּל אֵלִין לְרִישָׁא דְיוֹסֵף וְלַגְבְּרָא פְרִישָׁא דְאֵהוּרִי : יו רבא דש"י

(קו) ורצון שכני סנה . כמו שוכן סנה . ותהא ארעא מבורכת מרנאו ונחת רוחו של הקב"ה הגולה עלי תחלה בכנה , רצון , נחת רוח וסוס , וכן כל רצון שמבוקרס תבואתה . כרכס זו ב לראש יוסף : נזיר אחיו . שפורס מחטוי כמכירלו : (יו) בכור שורו . יש בכור סהוס נסון פירוש לתורת אלהים

דעם דארין תבואתה דיא ברכה זאל קוקען דאש יוסף אויף דעם קאפ פון יוסף ויקקידו אונ צו דעם קאפ ניד אחיו פון דעם וואס איז גינארין אפ געשייר פון וייעע ברידער אז וייא האבין איהם פארקויפט : (יו) בכור דער סלך וואס נועם פון אים

וְקָרְנֵי רְאִים קָרְנֵי בָּהֶם עַמִּים יִנְנַח
 יַחְדָּו אַפְסֵי־אָרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת
 אַפְרִים וְהֵם אֲדָפֵי מְנַשֶּׁה: ׀ רביעי
 יִי וְלִזְבוּלָן אֲמַר שְׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתָהָּ

ת"א כסס עמיס יננס ימדו. כ"ק י: וזבוילן אמר. ספר סוכר פרשם בספולקת:

בעל הבורים

(ס) שפס. כ"י. שפס זבולן. שפס כסול. פ"ש שפס יולטיס בדרכים לפרקטיס סיו

שפתי חכמים

עם סכס לראש יוסף לך סיסוף ככסס ו: ג ו"א סף ככוס
 דסכס סוף מל גדולס וס"י עקל סיוולס כו: ד ל"ח למנין
 עם מדמסו לטור: ה כ"ל אמלי לא מדמסו אטוס ככרניו ג"כ
 לטור נעם מדמסו ככרניו ללסס כו: וזכוס יטוכן סל סדרכוס ג"כ
 ככוסינו. ופס"י יכסלו סכרסס כקל ללסס מל רוס פו סדיס
 ולל ללסס מעס דסכס סל ללסספיקן גכוסוס וספוס סל סכס"ס
 וללסס סל סלס סכסלס סכוסוס: ו פ"י ל' כחמס סוס
 וכס ל"י סל סיסס סלס סלסכס מלסוס פרסס על סרסכס מלסוס
 פרסס סל סיס סלס סלס סלס ללסס כלס ימלכוס כלס:
 ו סוס מל' ככסוס כו: ח כ"ל מעס כסל שמו סל זבולן
 סלסוס סלסוס כולוס סל סלסוס (רמיה ג) נחלס ככס ככוסוס
 ז גוס: והם רככוס אפרים. אוחס המגמסוס סס סרככוס סהרני יכוסע: והם אלפס כנשוס.
 סס סלסלס סלסלס ככרניו סלסלס (סופסוס ח) וזכס וללמוע ככרניו וכו': (יח) ולזבולן אמר. חלו חמסס
 סכסס סכרניו ככרניו ח זבולן גל דן נפחלי וסכר כסל סמוחיסס לחוסק ולסגכרס לפי סהיו חלסס סככל

גדולה ג ומלכות שנאמר (תהלים פט) אף אני ככור
 אחתו. ו (שמות ד) בני ככורי ישראל. בכור, מלך
 כיוולס ומכו וכו' סוסע. שורר, סככו קסס ד ככור
 לככוס ככס מלכיס: סדר לו. נחלו. סנחל (כמדכר
 כז) ונחמס מוהדך עליו: וקרני ראם קרניו. סור ככו
 קסס וכו' קרניו נלוס ח סכל רלס קרניו נלוס וכו' ככו
 קסס וכו' לניכוס ככו חל סור ויפס קרני רלס: אפס"י
 ארץ. ג"ל מלכיס אפסר סכוסס מל"י סיו ו אלל סין לך
 כל מלך וסלטוס סלל קסס לו סלסין וסחוסו ככרניו ישראל
 ז גוס: והם רככוס אפרים. אוחס המגמסוס סס סרככוס סהרני יכוסע: והם אלפס כנשוס.
 סס סלסלס סלסלס ככרניו סלסלס (סופסוס ח) וזכס וללמוע ככרניו וכו': (יח) ולזבולן אמר. חלו חמסס
 סכסס סכרניו ככרניו ח זבולן גל דן נפחלי וסכר כסל סמוחיסס לחוסק ולסגכרס לפי סהיו חלסס סככל

דעת וקנים מבצלי התרופות

יובס ככסלס לטכור סדוסו וסכסלל עליו סיסעס כסדוסו.
 וכן אמר לו יפסכ רובן כין ספספסוס. רוכן כין ככסלס
 לטכור סדוסו:

(יח) שפס זבולן כלסחן. זכולן סיס וולל לסכוסס ללוך
 ולרדון מלכו מרכסס לסוכן סכסלל מעס עליו סילסלס
 כסמורסו: וסככר ככסלניך. סללו סיסס כלסס לוריסס וסיס

פירוש לתורת אלהים

ארויס קוסען דאם איז ויהושע שירו וואס ניין
 כח איז שטארק אזוי וויא אאקס איין צו געקען
 פיל סלכיס סדר לו שיינקייט איז געקענין גינארין
 צו איהם וקניו וויא אן אזויא וויא דיא הערקער פון
 אזויזיל סהיר קרני אזוי זענען, זיינע הערקער.
 רש"י שרייבט איין אקס האט גרויס כח אקער
 זיינע הערקער זענען גיט שייין אונ אזויזיל סהיר
 האט שיינע הערקער אקער ניין כח איז גיט גרויס
 אונ צו יהושע איז געקענין גינארין דער כח פון
 איין אקס אונ דאס שוינקייט פון דיא הערקער
 פון אזויזיל סהיר דקס מיט וויא פלוכר מיט ניין
 שטארקייט עמיס גינח נועם, ער שטויסין די פעל-
 קער יתחי צו ואקען אפסי און דיא הארין פון דער
 נועלט דאס זענען דיא איין אונ דרייביג מלכיס
 והם און דיא גישמייקענע זענען רככוס די צען
 סוויגיר נוס זענן גינהרנה גינארין דרנה יהושע ווס
 ער איז פון שגכט אפריים והם אונ דאס זענען דיא
 וואס ער איז פון שגכט כנשעה: (יח) ולבילן אמר אונ
 זבולן אונ ואלקסט מוצלים ניין ביין סאהן
 יששכר פאהליד אין ביין גיעעלט פלוכר רו ואלקסט

ליקוטים על התורה
 (יח) ולזבולן אמר ששח זבולן בצאתה וכו'. צום שגכט
 זבולן האט משה גינאנס, דיא נועקס ניין
 אנדערש וויא אלע סחריים, אלע סחריים וואס דארפן
 סארען אויף דעם ים גאך סחורה. איידער זייא סארין
 זענען זייא סרוינגריג, ווארום דיא סעגנשין וואס סארין
 אויף דעם ים זענען זענער ריבט אין סקנה ווער נויס
 וועלכע שטורעם ווינשען, עס וועט זייא סרעפין. אנדער
 גלגלים וועלען אויף זייא קענען. אונ אמילד זייא וועלען
 שוין אלע אויפגליקען אויבער קוסען אונ וועלען כרייניגן
 דיא סחורה אפריים. ווער נויס אייב זייא וועלען אין די
 סחורה סארדיגען. סאפער נועם זיין שארין אונ די אלע
 ארבעס נועם זיין אוימויס, אקער זייא זבולן נועם גיט
 אזויא זיין. באקל נוען זבולן נועם גאר דארפן זענען אויף
 דעם ים וועט זיין אלע סחורה. נייל מען וועט זענען
 אז איהם נועם אויף דעם ים קיין אויפגליק סרעפין. אונ
 ער וועט אין דיא סחורה זענען סארדיגען, ווארום די
 סחורה וואס זיין שוהף יששכר נועם לערנען. דאס וועט
 איהם אפאהיטען פון אלע שלעכטס. אונ עס וועט זיי ביידע
 זילקליד פאכען:

סווינקט וואס זענען גינהרנה גינארין דרנה נרעון
 אויף זבולן האט ער גינאנס ששח סרייא דרנה
 ארויס גיין סחורה האנדלען ויששכר אונ פהיי דרנה
 כעקנה האבין אין ביין חוכה. רש"י שרייבט

וַיִּשְׁשָׁךְ בְּאַהֲרֹן: י עַמִּים הָרַ-- יָקְרָאוּ שָׁם יִזְבְּחוּ וְזָבְחוּ צֶדֶק פִּי שִׁפְעַ

ת"א שם יזכו וזכי לזק. עמלים ו

בעל המארים

כחוסים וגבורים: כהסליך. כ' ריז. ויזך אל הסכן כהסליך עולם. הסכן נוסף לזון
טורם ספר כחוסים נחלים. כמו שפרש' זה כהסס כחוסו ספר פ'ז וספר סטיו
גומס. וכני יששכר סיו יושבי סטלים ומוסקים
כחוסים

שפתי חכמים

עם טלם שפס עד סה לטוס סכפ: ס רל"ח סקדמה וזולן
לפי יששכר: י' י' לרגל. וס"ס ר"ב ס"ג ל' לסיהס ומל'
יקראו. ל"ס כל ספסוס כו' וס"כ אף ספסוס דהכח אפ"ס
טלם ע"י קריאס סוס סלל סמלסן סן סלס"ס סכיו ל' קריאס.
ככס סכ"ס וזני מנגנס כוס דס"ל ככוס יקראו סק"ף
כפס"ן וסר"ס כלר"י מכניו נפסל כו'. וז"ל דס"ס דכ"ס
כלל קריאס סיה כדפריש' סלל סס מללס יסלסוס כמלס
ספס פטסס סיפלו לרגל ומפי דסר אסוסו סון מו סס
ע"י קריאס ככס סלל סקלס כעקוס יסלסו ומוגלס ללו
כפסל סול לכן לך נקד כיקוד כספסל. ודוק. כ"ג סוד ככס
סכ"ס ס' לזני יודע מל סן אסוסו כספסוס לל סס סוסוס
כחוד כרסן של יששכר וזולן. וסמלם לל ידפסי סל סיו
יודע דסל ס"י כמלסו סיו ססר מוסוס' וזכס ופ"ס
קפוסו מפיסו ומוכוסס פסיס של סכני יסכל סר יקראו
לסר ססוסו כו'. וספסר דריסל מוסמס סיס כיד סוכס מל' ס'
ככס עס ספסוס כו' כ' לטו כוס לחכר סוכס סקל ס'
סלדיו וס"ס סוס"ף וי"ו נוגר סכרגלס יזכו וזכי לזק אף
סכל ימוס ספסס סיו מפיכיון עס קכוסס סלל מל' סוס"ף
וי"ו כרי לזכר מיוצר סקלס: ל' ל' דמס כרסס כ' כוס:
ס סריס חיו דנ סול וסמו סוטלו: ג' סס קלי אובולן סכס:
לפסלו כמול כפסלו פל כפסלו פל כפסלו סכס. וס"י עפסוס
כעכס עס סרף נפסו וכי ככיול זלס כקס מוח לפלמו
ככעלו כפסלני פל כפסלו עס ומכר סיס פחרכס כו' ולי לל
כחל סלל ימיס וסכ"ל לו סק"ס לך כחסי ס עמננו סולל
כריס כו': ס ס' סול עכס סקורוס כפריס: ו' דלכעס
לכסן קסס למס לזכר עס יזכו וז' סל סל סקככוס יזכו
סס וזוד מל' וזכי לזק וסל כל סוכמיס וזכי לזק. ל"ס

לאַחַת קָרָבָא עַד פְּעַרִי
דְּבָרָךְ וַיִּשְׁשָׁךְ בְּמַדְבַּר
מִעֵבֶר זְמַנִּי מוֹעֲדֵי
בִּירוּשָׁלַם: י' שְׁבִטָא
דְּיִשְׂרָאֵל לְסוּר בֵּית
מִקְדָּשָׁא יִתְבַּשְׁשׁוּן תַּסְן
יָכֶסוּן נִגְדַת קוֹדֶשִׁין
דְּרֵעוּא אַרְי נְגִסֵי עֲמִיָּא
רש"י

השכמים הם הם שהולך יוסף לפני פרעה שנה' (בראשית
מו) ומקלה אחיו. לקח חמשה אנשים לפי שגדלים חלשים
ולא ישים אותם לו שרי מלחמתו: שמח וברוך בצאתך
ויששכר באהרן. וזולן מ' ויששכר עשו שתשות וזולן
לחוף ימים וסכון ויזולן לפרקמטיא כפספס ומשכר וזון
לחוד סיו של יששכר והס ויזכיס ועוסקיס כחורה לשיכך
הקדיס וזולן ליששכר שחרומו של יששכר ע"י וזולן היחה.
שמח וברוך בצאתך, הלל כלאחך לסורה. ויששכר,
הלל כישבת אהרן לחורה ליכז ולענת סניס וקכוס
חדשים כמו שנאמר (ד"ה א"ב) ומכני יששכר יודעי כוסי
לעמיס רלסיהס מלחיס רלס' סנהדרלות היו עוסקיס
ככך. וע"פ קביעות עמיס וטבוריס: (י"ט) עמיס.
של סכני ישראל: הר יקראו. לזר המוריה יאספו י כל
אספיה ע"י קריאה היא וסס יזכו כרגלס כ וזכי לזק:
כי ששע ימים יינקו. יששכר וזולן ויהל לה ספלו
ל לעסוק כחורה: ושפני סמוני חורל. (מגילה ל) ססוי
עמוני חול סריס מ ולזון וזכוכית לכנה היולמיס מן היס
ומן החול וכחלקו של יששכר וזולן היו כמו שנאמר (שם
עו) כמס מגילה (שפטיס ה) וזולן עס סרף נפסו למות
נ מוסס דכפחלי על מומוי עדה היה מתרעס וזולן על
חלקו לאחי נתת שדות וכרמיס וגי'. ושפני, לשן כסוי.
כמו שנאמר (מ"א ו) ויססון את הכית (סס ו) וספון כלרו
כחור

הר יקראו ע"י פקדמטיא של וזולן חגרי אומות העולם
זכיס חל ארט והוא עומד על הכסר והס דורמיס הואיל ונזעזעו עד כלן נלך ד' יובלס וינלה מה יריחה של
אומה לו ומה מפסיה הים רואיס כל ישראל עובדים לאלוה אחד ואזכלים מאלל אחד לפי שהעכו"ס אלהות של זה
לא כאלוהות של זה ומאלכו של זה לא כמאלכו של זה והס אומריס אין אומה כשרה כזו ומתעירין שס שנאמר עס

דעת זקנים סבעלי הרוספות

ז' הר ליון לזכות עס וזכי לזק סס ינללו מן סיס. כלאמרינן
כחולין ט"ס ט"ס עמלר ספסכוס מודריס נדריס נדכוס
ס' עמריס סר יקראו. כי ככסלו עמיס רביס כחיס כוס
סו עורדין ומסנדכין ספסי ספסל סיס ללכס

מארוש לתורת אלהים
זבולן מיס ויששכר האכין שותפותין וזבולן
איו גינעסין אויף דעם בארמין פון רי ימים אונ
איו געאנגען מיס שפינען נאך סחורות אונ וואם
ער האם פאררינגס האט ער גינעבין אחלק צוא
יששכר ער נאל זיך ספרנגס יוין אונ יששכר האט
גילערינגס הורדה. ררום שטייטס פריער וזבולן
אפילו יששכר איז עלקסער ווארום דיא הורדה פון
יששכר איז דאך נאר גינען דורך וזבולן נוייל
ער האט אים ספרנגס גינען: (י"ט) עמיס די פלעקער
דאס מינינגס קען דיא גיבמיס פון דיא ישראל הר
קראי וועלין זייא ארין לאמקילס וערין אין דיא
שלאש רגלים צום הר כמוריה דאס איז דער בית

יִבְרָאוּ וְיִסְמְאוּ דְמִשְׁמַרְן
 בְּחֵלָא מְתַגְלֵן לְהוֹן :
 ב וְלַגְד אָמַר בְּרִיךְ
 דִּאֲפִתִי לְגַד כְּלִיתָא
 שְׂרִי וְיִקְמְוֹל שְׁלִמְוִינ
 עִם מְלָכִין : כּא וְאַתְּקַבְּרִי
 בְּקַדְמִיתָא דִּיחֵיה אַרְבִּי
 תִּסְן בְּאַחְסְנִיתְהָ מוֹשֶׁה

ה"א ושפני סמוני חול. סס : וילא רלפטיס לו כי סס. סוסס יג כסלס סו :

בעל המורים

בכרכא יוסף לפי שארנונו של יוסף סיס מהלך סלל סארנון לומר
 קייס זס מ"ס כוס : וטרף. ז'. וטרף ויוס. אשכ אס טנד
 זכמס וטרף אס מלל. לומר כל מס סטרף און מלל מיוז :

שפתי חבמים

ד"ס כ"י. ויל"ג נתי : ק"ס דלגילי כפי' דסא קודס סזיחס
 לברך גיור מ"ג סלו. זכין לברך גס למסוס דלספון : א ר"ל
 וסלס חסומו סיס עד סירדן לנד א"כ מלי סוס דלכיס כרוך
 מרחיב גד. ל"ס לנד מוח סיס מרחיב וסל לנד מטרב סירדן
 סיס דלעטרב : צ כחכ סרל"ס לל סידוטי כונס סרב כוס
 מג"ל דמסוס דמנוך לספר סיס מכלל לארסי דלמל מוסוס
 דגבור סיס כלריס מ"ס"ס נעסל לארסי. וסמל י"ל מוסוס
 שנמשל גז לארסי וסל יסורס שנמשל כן בכרכוס לו יפ"כ מ"ס
 ורין לזכס מל ספון כספר לברך לריוס גבור כלרי. פכ"ל
 און יכלס דכ"י ס"ל סכל לפי מ"ס שפי' למיל כסמוך דסוכסל
 שמוסס לחקס ולפניכס לפי ספיו הלפסי ופ"ס ס' או ס' י'
 ען סהלפסי ס' וק"ל : ק רלנוו כוס נעס ספוסופ מלל כיווס
 כדי יוסל מלל רלפטיס דכוס עס מלס סמלריו מלן לך רלפטיס
 מלס סללמריס. וכ"ס רש"י כפירס כריס

דעת זקנים מבעלי התוספות

ככור סזוי כי כסטיס מכס וסוסוכס סמניס זרופו מלל
 יכסו כלסלס סיס סיוך סזוכוס סלפני סללס וכללס פמו
 וממתיק סמכס פד סוף סכספ :
 (כא) וילא רלפטיס לו. רלס גז וברל לו רלפטיס כ' א"כ
 דסיינו אכן סיומו וזונ סעכס סירדן : כי סס
 חלקת מחקק ספון. כל רלנוס לסיך נפילס חלקיו סל"ס סמנון
 ועלכ סעמלדן מל"ס כי וזנע ס' סמחיד סק"ס לקביר סס
 משה רכיו וסלו סיסס עמידס למזור ליד עמון לל סיס סק"ס
 קוביו סס כחלסו לאין : וילא רלפטי סס. גז סיס סוכך
 למלמסס כלסטי ס' יסללל : ויקח ס' סס. ססמנד כחלסו
 וקביומו כעספס ססססס עס יסללל לעבור למני סחלון :

פירוש לתורת אליהם

סחריס פון די אומרו העולם קוביען צו זיין לאנד
 סחורה קוביען : (כ) וילג אפר אונ אויף גז האם. ער
 גינאנטס בירך גילויקט איז גערעט פון גז גלביא אזוי
 דערברייקשערט דעם גרענקער פון גז גלביא אזוי
 וויא אלעקשערט שזן נועט. ער ריהען טייל זיין
 שיקט איז גינוען גבורים מחמת ער איז גאהנט
 ביים גרענעץ פון ארץ ישראל דרום איז ער
 גיגליקען גינוארין צו אלייב וינרף אונ ער פאר
 ציקט וירע דעם ארום אף אויך גקדיי דעם קאפ
 בלוקר די וואס גז האבין גינהגת האם קען רער
 קענטס ווארום מיט איין האק מיט דעם שנויערד
 האבין זייא אפ געשניגען דעם ארום מיט דעם
 קאפ : (כא) וירא ראשית לו אונ. ער האם גינעיען ער
 זאל געקען וויא סלק פון דעם לאנד סיו סירחן ועונ
 וואס קען ער האט דאס צו אלעס ערששען איין
 גענוקען די ווארום. ער האט געווקט שם דארטין

כתיבה מ"כ מוסרי חוסס אל השכן כסלען מולס : (כ) ולגד
 סזר. ככרכוס גז גז חמלל כל סללס ז' סלס. לפי סמל"ס
 קבור כמקני סקייס כל סהורס כ"ס מל"ף ופר ס"ו. וכן

רשע

יזכו וזכו לזק. בי שפע ימים יינקו, זכוון וישכר
 היה נותן להם ממון כשפט : (כ) ברוך מרחיב גז.
 מלמד שהיה תחמום של גז מרחיב פ והולך כלפי מוחס :
 כלביא שכן. לפי שהיה סמוך להפס צ לפיכך נמשל
 בחרייות סכל סמוכיס לספר לריריס לריוס גבורים :
 וטרף ורוע אף קרקר. הלגויסס היו נכריס חותכיס
 הרחש עס הורוס כמכה אחת : (כא) וירא ראשית לו.
 ראה ליעוול לו חלק כארץ סיחון ועונ שהוא ראשית ק ככוס

סכל לפי ססיס סמוך צו' דל' מוסוס סיחון גבור כלריס דסל
 כדי יוסל מלל רלפטיס דכוס עס מלס סמלריו מלן לך רלפטיס

יבשללל : כי ספס ימים יינקו. כי כספט סיוס לסס סכסורס
 דרך סיס ומריחין : ושפני סעיו חול. כמו ססספיטוס
 ססככרוס כמל וסככרטיס כיס מלכין לחון סכל וסמולילין
 ססספיה סומין כסמון כחול. וקלמס סנס סספיכס וסמנון
 סכסנון כחוס סמללו סכל ויחל לעמון. ולפי סססס סוס ס'
 למלול למס סקדיס זכוין וישכר. סכל לפי סערדס ספסו
 סוהסוס סזכוין יססוף סכרמטיס וישכר יססוף סכורס
 סל"ס ספס זכוין כלארץ ככילו ישכר סמוכ סללללן :
 (כ) כרוך מרחיב גז. לפי סמללו סג גז כקוס מלסס
 כר"ל ומקיס רכ סיס כניו גז וכו' סיון למעל כיס לטון
 סככסס כדמכ"ב ורזו כמכמ : וטרף זרופ סף קרקר. ס' סכ"ב

דעם בארשען פון ים אונ האנדלען כל סחורות
 וואס קוביען זייט דעם ים אדער אז עס נועקט
 עפים רער סרוקען איין ים אונ דער ים ווארפט
 אדריס קוקט דאס איין דעם לאנד פון וכוילן אונ זיי
 געקון דאס דרום היינט צו זיי זינען די שפע פון
 דעם ים וישפני אונ ים גרעקשע זאכין ספניו חיל
 וואס זענען געהאלטין איין ואמד די גקרא ואנט
 שפוני מיינט קען חלוון דאס איז אזויא אפיש
 וואס קוקט ארום פון ים אונ מיט זיין בלוט
 פארבט קען חבלת אונ דאס איז זייער מיינר
 קייני מיינט קען סרית דאס איז אויך זייער
 אטייערער פיש חיל דאס ואמד פון דעם לאנד
 פון שקט וכוילן דאס איז זייער מיינעך ואמד
 וואס קען מאכט רער פון זייער גלאו אדר אזוי
 איז דער קענט מים הר גקרא דורך רער סחורה
 וואס וכוילן נועט האבין צו פארקויפען נועלין די

מִתְקַבֵּל כְּפִיּוֹן וַיְהִי רֵאשִׁי עִם צְדָקָתָהּ יְהוָה עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל :

ספרא רבא דישראל
קביר הוא נפק ועאל
בריש עמא זכני קדם וי
עבד דגינהי עם ישראל:

רשי

הארץ: כי שם חלקת מוחק. כי ידע אשר שם נבחרתו
חלקת ר שדה קבורת מחוקק והוא משה: ספון. אותה
חלקת ססונה וסמונה ש מכל בריה שנאמר (לקמן לד)
ולא ידע איש את קבורתו: ויתא. גז: ראשי עם. הם
היו הולכים לפני החלוץ ככנעו הארץ לפי שהיו גבורים.
וכן הוא אומר (דמדבר לב) ואתם חשברו חלונים לפני
אחייכם וגו' (צדקת ה' עשה. שהחמינו דכייסס וסמרו
הכחמסו לנפשו את הירדן עד שכנעו וחלקו. ד"ל ויתא
משה ראשי עם. לדקת ה' עשה. על ת משה אומר:

אמר נקרא ססר על שם הסיר נס לא סיס חמוק כ"כ זון ססיר
ח דלססס רלסון קסס ויכס אסר עגד ויסל רלסס פס דלס נס
קסס לפס מזול דלקסו על מסס כככסס גר. ל"ס פסס רלססון:

שפתי חכמים

סרסס כרלססית: ר סיככס לפרס כן כי מסססומו על קרל
מססס סככר סיס מוחקק סס קכור ווס סינו אסס ל"ס כי
ידס כקכלס או ככנעלס. מוד סיקק דמקלל מססס ססיכ
למחוקק חלק ככרן: מרלסיכ סס חלקת מוחקק ספון. ל"ס
סלכס סדה קכורכ מוחקק. ווסויף מלס סרל מסל סמלל
חלקס מודה על חלק כרלכ מ"סס סוסיף מלס סרל: ש סוכר
לוס מלס חלמכר סהמחוקק ככור רק מקיס קכורכו לנלמכר
לסוס חלקס ססוה קכור כה קכור וכל ידע אסס קכורכו.
גז משיין וסויף ללסכר לומכר סקטרס מסס סיל ככנלס כני
יד וסל קכורכ מסס סיל סכר כנו ב"ס ללסן ויסל מסס
מסככוס מוככ אל סר כנו וגו' וסר כנו סיס כנללס כני לרובין
כ"ס ככרסס מוסוס וכני לרובין כנו אס מסכון וגו' ונ"ל
דמיסור על כנו סיס גרלל וספיר סיכס מועדס כמיסור ווסר
סיכ כחלקו על גר ומפינ מסחללס סיס סכר וספיר על ארס
זסיס סימכר כמיסור על סיר ע"ס כרלס ססר וק"ל: ח דלססס
כ"ר וסני ככס מלכס סלכו לפני חלסיס. ל"ס ד"ס. ולד"ס

פירוש לתורת אלהים

וענעו ויניא ניאנען צום ערשקען מחקת גימא
וענעו ויניא נבורים זנקה וי עשה דער מיט האמ
ער גימאהן איין גרעכטיקייט פאר גאט וישקטי
ים ישראל אונ זיין גירעכט מיט די ישראל בלובר
וייא האבין גיהאלקען זייערע קבוקחה
וואס וייא האבין סכטימ גינען אונ וענען
איבער גימארין דעם ירדן אונ האבין גיהאל
קען האקען מלחמה פיו דיא ישראל האבין
זיין וענעןקען דאס לאנד אונ האבין זיה צוטיילט:

אין ויין נחלה חלקת שיקק אין דא שטיק
פעלד וואס משה רבינו וואס ער ווערט גערופען
מחוקק אין דרינען בנראבין גינארין סיון דאס
שטיק פעלד אין ביהאלקען אונ פאר בארגין פון
אלע בשעפעניש אזוי וויא עם שטייט אין פסוק
(ולא ידע איש את קבורתו) אפילו איין קענקש ווייסט
גיס וואו משה איז בנראבין גינארין ויתא אונ ער
איז געקוקען ראשי עם פאר דעם פאלק בלובר אז
דאס פאלק איז גינאנען איין געקען דאס לאנד

תרגום

בביאים יהושע א

לחמשיך מניח דו"א צבאות נדפשי צ צב צבא צבא צבאות רחיהורה נשמת רנצח ארני נשמת רדוד יהוה ויהי יחיה
נדנח יהוה חיה יחיה ודוד אל שם ב"ן שבעשית:

ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה
אליהוושע בן-נון משרת משה לאמר: משה
עבדי מת ועתה קום עבר את-הירדן הזה אתה
וכל-העם הזה אל-הארץ אשר אנכי נתן להם
לבני ישראל: ב-כל-מקום אשר-תדרוך ב-הרגלכם
בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל-משה: ומהמדבר
והקבנון הזה ועד-הנחל הגדול והר-פרת כל
ארץ החתים ועד-הים הגדול מבוא השמש יהיה

מצורת דוד

(א) ויסי. כלס סווי' לוסויף ולככר למס כסלניסס ססורס
כספור מיסס מסס וסמכר ססס"ח אמר ס"ל סיוסס וגו':
(כ) מסס סכרד פס. ר"ל ללו סיס סרדין מי' וסל יכוללס
לפכור לוס סירדן כי פלל גכור לכל יכנכור: וסלס. סויל
סויל מס קוס סכור וגו': (ג) כ. מוס על חללל סמקלס
ככס (ד) עכוס סלכס סטוס ככוס מוכוס סמסס:
קלס ויכיס סלכס: (ד) מהמכורס והלכנון חוה. חוה

(ח) ויהי אחרי מות משה. מחוכר על סכר חתורה
המסימח כספירת מסה וזה מחוכר על: (כ) משה
עבדי מת. ואלו סיס כו סיותי מסן: (ג) כל
מקום אשר תדרוך כף רגלכם. חף חוילה למרן
מסחככסו אס חלרן כל מה סמככסו חוילה חלרן יכיס
חוס

דעם פירוש עברי סייטש נעמימס כען בייא דבר הפוסרת פון דער וואק.

גְּבוּלְכֶם : ה' לֹא־יִתְצַב אִישׁ לַפְּנֵיהָ כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ
 כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מִשָּׁה אֵתְהָ עִמָּךְ לֹא אֶרְפָּךְ וְלֹא־
 אֶעֱזָבְךָ : י חֻק וְאֶמֶן כִּי אֵתְהָ תִנְחִיל אֶת־הָעַמֶּה־הַזֹּאת
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבוֹתֶם דַּתָּת לָהֶם :

הָיִן וְעַד גְּמָרָא רַבָּא נְהָרָא
 דְּסָרְתָא כָּל אֶרֶע חֲתָמָא וְעַד
 יִבְיָא רַבָּא מַעְלָמִי שְׁמִיָּשָׁא וְהִי
 חֲתוּמָא : ה' חֻק וְאֶמֶן וְהִי
 חֲתוּמָא כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ רַבָּא
 דְּתוֹרָה מִיָּקְרִי בְּסַעְרֵיהָ רַבָּא
 בְּזוֹ אֶתְנִי עִמָּךְ לֹא אֶשְׁבַּרְתִּיהָ
 רַש"י

מַדְבַּר קִטֵּשׁ מַדְבַּר לֵין : וְעַד הַגְּדוּר הַגְּדוּל נִהַר פֶּרֶת .
 זוֹ רַחֲמֵי מִן הַדְּרוּס לְמַפּוֹן : וְעַד הַיָּם הַגְּדוּל מִבּוֹא
 הַשְּׁמֶשׁ . לְאֶרְכָּה מִן הַמּוֹרֵס לְמַעַרְב : (י) חֻק וְאֶמֶן
 כַּדְרָךְ אֶרֶץ כְּמֵה שְׁהוּ אֹמֵר כִּי חֲתָה תִנְחִיל אֶת הָאָרֶץ :

כתובים תהלים זו

לחמשיך מיסוד ומלכות דריא שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד א אד
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת גון יוד נשמה דמלכות יו הו וו דה חיה יחידה דיסוד יקוה חיה יחידה דמלכות
 אל לשם ב"ן שבעשית :

א שְׁמַעְתָּ וְתִשְׁמָח | צִיּוֹן וְתִגְלָה בְּנוֹת יְהוּדָה | לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ
 יְהוָה : ב כִּי־אֵתְהָ | יְהוָה עֲלִיּוֹן | עַל־בְּלֵיהָ אֶרֶץ מֵאֵד גְּעִלִית
 עַל־בְּלֵ־אֱלֹהִים : ג אֲהַבִּי יְהוָה | שְׁנְאוֹ־דָרַע | שְׁמֵר בְּפִשׁוֹת
 חֲסִידָיו מִיַּד רָשָׁעִים יִצְיָאָם : ד אֹר וְרַע | צַדִּיק וְלִישְׁרֵי־לֵב
 שְׁמַחָה : ה שְׁמַחְךָ | צַדִּיקִים בִּיהוָה | וְהוֹדוּ לְזָכַר קִדְשׁוֹ :
 ו מְזִמֹּר שִׁירוֹ | לַיהוָה | שִׁיר חֲדָשׁ כִּי־נִגְבְּלָאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה־
 לוֹ יְמִינוּ וְהִרְרַע קִדְשׁוֹ :

א שְׁמַעְתָּ וְתִשְׁמָח רַבָּא רַבָּא רַבָּא
 וְדִרְצוֹן קְנָמָא רַבִּית יְהוּדָה מִן
 בְּגַלְלֵי דִינָךְ וְי : ב אֲרוּם אֵתְהָ
 הוּא וְי עֲלָאָה עַל כָּל יִתְבִּי
 אֶרֶעָה לְתַרָּא אֲתַעֲלִית עַל
 כָּל תְּהִלָּא : ג רַחֲמֵי אֵתְנִי
 קַטֵּשׁ כְּסוּל דְּתַרִּים גְּמִי
 נְפִשַׁת חֲסִידָיו מִן אֲדִיבִין
 דְּרַשִׁיעֵי יִצְיָי אֵינִין : ד הַגְּדוּר

דַּחַ וּמִסְתַּר לְצַדִּיקָא וְלִתְרִיצָא לְכַּא חֲדָנָא : ח חֲדוֹן צַדִּיקָא בְּמִיָּרָא דִּין וְאוֹדוּן לְדַכְרוֹ שׁוּם קוֹרְשִׁיהָ :
 יתוּשְׁבַּחְתָּ נְבוֹזָה שְׁבַח קְרָם וְי שְׁכַח חֲדָה אֲרוּם פְּרִישַׁת עַבְד פְּרִיקָה לִיהִי מִיָּגִיהָ וְאַרְרַע שְׁבִינָה קוֹרְשִׁיהָ :

מַצוֹרֶת דוּד
 (6) שַׁחֲמָה . כְּלַסְר חֲתַמַּת שִׁיּוֹן נִקְמַת סַחֲרִיב אֹחַ שַׁחֲמַס :
 לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ . כְּעִזְכִּי חֲתַמַּת שִׁיּוֹן מִשְׁפָּטֶיךָ : (כ) נְעִלִית .
 חֲסִים מַעֲלִים וּמִשְׁבַּח מִן כָּל אֱלֹהִים סַח לְכַּא חֲסִים סַחֲרִיבִים
 לְכַלְסוֹת : (ג) חֲסִים וּמִשְׁבַּח ס' שְׁנַלּוּ מִשִּׁי דַרְע וְלֵא
 חֲסִים חֲסִים : (ד) לְגַלְלִי . לְגַלְלִי חֲסִים יִשׁ אֹחַ זְכוּעַ כ"ל
 חֲסִים שְׁכַר מוֹכֵן לְגַלְלִי יוֹסֵר מַפְלֵי כְּלַסְרֵי מִיָּד : וְלִשְׁרֵי לֵב
 מִשְׁפַּחַס : לִשְׁרֵי לֵב זְכוּעַ מַפְלֵי : לִזְכֹּר . מִשְׁפַּחַס ס' : לִזְכֹּר . לְזַכְרוֹן סַח דַּרְעוֹ : (ו) סַחֲרִיבִים לוֹ יִמְנוּ .
 כ"ל אֵינִין לְכִיךְ הַשְּׁמֶשׁ מִלִּיָּחָס כִּי יִמְנוּ סַחֲרִיבִים לוֹ :

א) שְׁמַעְתָּ וְתִשְׁמָח צִיּוֹן צִיּוֹן הֵם גִּיהֶעֱרַם אֹחַ הַקְּבִ"ה
 נִוְעַם צוֹ אִיהֶר צוֹרִיק קוֹמֵן הָאֵם יִיא
 יִיךְ גְּעַפְרִיִים וְתִגְלָה בְּנוֹת יְהוּדָה אֲלַע שְׁמַעְתָּ פִּון
 יְהוּדָה דְּאִבִּין יִיךְ גְּעַפְרִיִים אֹחַ וְיִי הַאֲבִין גִּיהֶעֱרַם
 הַקְּבִ"ה נִוְעַם צוֹרִיק קוֹמֵן אִין צִיּוֹן לְמַפּוֹן מִשְׁפָּטֶיךָ
 ח' פִּון נִוְעַנִין דִּינֵעַ מִשְׁפָּטִים נִוְאֵם דוּא נִוְעַסְתָּ
 סֵאֲהוּ אִין דִּינֵעַ שׁוֹנָאִים הַאֲבִין וְיִי יִיךְ גְּעַפְרִיִים :
 (ב) כִּי אֵתְהָ ח' עֲלִיּוֹן עַל בְּל הָאָרֶץ וְאֶרֶם דוֹ נֵאֵם בִּינִים
 דַּרְע הַעֲקִבְשָׁר אִיבְעַר דִּיא גִּאֲנָעַע נִוְעַלְמַס קִיא
 גְּעִלִית עַל בְּל אֲלוּסִים דוּא בִּינִים פִּיל הַעֲקַבְע אִיבְעַר
 אֲלַע שְׁמַעְתָּרִין אֹנֵם מְלוֹת נִוְאֵם דִּיא פַּעֲרִיקַעַר
 הַאֲבִין וְיִיא גְּעַמְכָּם פִּון אֲמַעַר : (ג) אֲוִיבִי ח'
 שְׁנָאָרַע דִּיא נִוְאֵם הַאֲבִין לִיב הַקְּבִ"ה הַאֲבִין פִּינִים
 צוֹא מֵאֲהוּן שְׁלַעֲבַקְסִים שְׁמֵר נְפִשַׁת חֲסִידָיו הַקְּבִ"ה
 הוּפֵי דֵאֵם לְעִפִּין פִּון וְיִינֵעַ חֲסִידִים מִיָּד רָשָׁעִים יִצְיָאָם
 נִוְעַן דִּיא חֲסִידִים עֲנַעְנַן אִין דִּיא הַעֲנַם פִּון דִּיא

ג היכן שורי אמר לו נאמר. אמר לשומר חנם היכן שורי אמר לו חכם: משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידין אותו שאכלו משלם את הקרן. ואלו כפל ולא הודה לו מתנחו עד שלא כחו עדים: משלם קרן וחובש ואשם. כדון טכונת הפקדון דליתו כל עד שזודה וסב מרשעתו וכל לנתכפר: אמר לו נגנב משביעך אני וכו'. דשומר חנם

מה אתה סח והוא שמת או נשבר או נשבה או נגנב או נאבד. משביעך אני ואמר אמן פטור. היכן שורי אמר לו נאבד. משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידין אותו שאכלו משלם את הקרן. הודה מעצמו משלם קרן וחובש ואשם. היכן שורי אמר לו נגנב. משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידין אותו ושגנבו. משלם תשלומי כפל. הודה מעצמו משלם קרן וחובש ואשם: ד אמר לאחד בשוק היכן שורי שגנבת והוא אומר לא נגבתו והעדים מעידין איהו ושגנבו. משלם תשלומי כפל. טבח ומכר מעידין איהו ובאין אמר נגבתו אבל לא טבחתי ולא מכרתי אינו

שומר אלא שהוא עלמנו נכחו יבטל טעם אבל אם לא לפטור עלמנו בטעמה אבל לינו משלם כפל: הודה מעצמו משלם קרן וחובש ואשם. אבל כפל לא דמודה נקט פטור: ד אמר לאחד מן השוק וכו'. הכל לא נכסין משביעך אני דהא כלא טכונה מחייב כפל טזו נגב ממש הוא וכנגב כתיב יבטל טעם ואין לר"ח טכונת: עדי' שמשמשיין וביאין

כוחהו לשמעיין דלח ע"ג דתחמת ביתוחהו לעדים מודה אפ"ה מהניחא הולדה ונטטרן מן הכפל וכיון דלח

מין שורי אויב דער בעל הבית האם גינאנט צום שומר חנם ווא איז טיין אַקס וואס איך האב דיר גינעבין צום היטען אַפּר לי גאַנט דער שומר צום בעל הבית נגנב ער איז גיננבט גינארין משביעך אני האם דער בעל הבית גינאנט צום שומר חנם איך בשנוער דיה אן עס איז אַקט ווי דו גאנטס ויפּר אפּן האם דער שומר חנם גינאנט אפּן העדים מעידין איהו שגנבו אונ צווייא מענטשין נאגין עדות אז דער שומר אליין האם גיננבט, דער אַקס איז בייא איהם אין הויף משלם משלמי כפל דארף דער שומר בצאהליון צווייא אַקסין, אַוויא נויא אלע נגבים הדין מעצמו אויב נאך דיא שכנעה האם דער שומר אליין נאן עדות מודה גינען אז ער האם גיננבט דעם אַקס משלם מן ויפּר ויפּש דארף ער בצאהליון צום בעל הבית וויא פּיל דער אַקס איז נוערם גינען, אונ נאך אפּינקטיל קערה, אונ דארף בריונגען אַקרבן אַשם אויף דיא שכנעה:

אָפּר לי גאַנט דער שומר חנם צום בעל הבית אַפּר ייז פּח אַחא פּח איהו נויס גיט נואס דוא דער אַקס, דוא האקס מיר קיין סאהל גינעבין דיין אַקס צום היטען ויהא אונ איז אַקט האם דער שומר יא גע' גינען אַקס פון דעם בעל הבית צום היטען שפּט נאך דער אַקס איז גיפּיינערט א יפּשך אַדער, ער איז צופּראכין גינארין א נשח אַדער ער איז גע' פּאנגען גינארין א נגב אַדער, ער איז גיננבט גינארין א נגב אַדער ער איז פּאראראין גינארין משביעך אני האם דער בעל הבית גינאנט צום שומר חנם איך בשנוער דיה אן עס איז אַקט וויא דוא גאנטס ויפּר אפּן האם דער שומר חנם גינאנט אפּן פּויר דארף גיט דער שומר חנם בריונגען אַקרבן אויף דיא אַשם שכנעה, גינארין מיט די שכנעה האם ער איהם גיט פּאראלייקונג געלט, גינארין אן ער נואלט גינאנט דעם אַקט וואלט ער אויף גיט גינארטס בצאהליון היכן שורי אויב דער בעל הבית האם גינאנט צום שומר חנם ווא איז טיין אַקס וואס איך האב דיר גינעבין צום היטען אַפּר לי גאַנט דער שומר חנם צום בעל הבית נאבד ער איז פּאראראין גינארין משביעך אני האם דער בעל הבית גינאנט צום שומר חנם איך בשנוער דיה אן עס איז אַקט וויא גאנטס ויפּר אפּן האם דער שומר חנם גינאנט אפּן העדים מעידין איהו שגנבו אונ צווייא מענטשין נאגין עדות אז דער שומר האם איהו גינעסין דעם אַקס משלם את תקו דארף דער שומר בצאהליון צום בעל הבית דעם קרן, וויא פּיל דער אַקס איז נוערם גינען חודה מעצמו אויב נאך דיא שכנעה האם דער שומר אליין נאן עדות מודה גינען אז ער האם אויף גינעבין דעם אַקס משלם מן ויפּר ויפּש דארף ער בצאהליון דעם בעל הבית וויא פּיל דער אַקס איז נוערם גינען, אונ נאך אפּינקטיל קערה, אונ דארף בריונגען אַקרבן אַשם אויף דיא שכנעה

דין שמשמשיין וביאין כוחהו לשמעיין דלח ע"ג דתחמת ביתוחהו לעדים מודה אפ"ה מהניחא הולדה ונטטרן מן הכפל וכיון דלח מין שורי אויב דער בעל הבית האם גינאנט צום שומר חנם ווא איז טיין אַקס וואס איך האב דיר גינעבין צום היטען אַפּר לי גאַנט דער שומר צום בעל הבית נגנב ער איז גיננבט גינארין משביעך אני האם דער בעל הבית גינאנט צום שומר חנם איך בשנוער דיה אן עס איז אַקט ווי דו גאנטס ויפּר אפּן האם דער שומר חנם גינאנט אפּן העדים מעידין איהו שגנבו אונ צווייא מענטשין נאגין עדות אז דער שומר אליין האם גיננבט, דער אַקס איז בייא איהם אין הויף משלם משלמי כפל דארף דער שומר בצאהליון צווייא אַקסין, אַוויא נויא אלע נגבים הדין מעצמו אויב נאך דיא שכנעה האם דער שומר אליין נאן עדות מודה גינען אז ער האם גיננבט דעם אַקס משלם מן ויפּר ויפּש דארף ער בצאהליון צום בעל הבית וויא פּיל דער אַקס איז נוערם גינען, אונ נאך אפּינקטיל קערה, אונ דארף בריונגען אַקרבן אַשם אויף דיא שכנעה:

(ג) וכן ל' כשי' דלטו מין
 כלל מים על סגננב מן
 מחיבו לבינה ומכירס מ"ס
 יעס עדים טעמא ומכר ל' ללו
 דלו מו"י טעמא לטעמא דליס
 מכח דליס מכח וספ"ו ד"ק
 מ"ק וסכ"ב טעמא מ"ו [כ] ט"ס
 וס"ג טעמא מ"ס טעמא מ"ס
 [ג] טעמא מ"ס טעמא מ"ס
 דלט טעמא מ"ס טעמא מ"ס
 נכסיו טעמא מ"ס טעמא מ"ס
 נכסיו טעמא מ"ס טעמא מ"ס
 כו"י ד"ס ט"ב לטעמא טעמא מ"ס

משלם אלא קרן: ה אמר לשואל היכן שורי אמר לו [ב] מה והוא שנשבר או נשבה או נגנב או נאבד. נשבר והוא שמת או נשבה או נגנב או נאבד. נשבה והוא שמת או נשבר או נגנב או נאבד. נגנב והוא שמת או נשבר או נשבה או נאבד. [ג] משביעך אני ואמר אמן פטור: ו היכן שורי אמר לו איני יורע מה אתה סח והוא שמת או נשבר או נשבה או נגנב או נאבד. משביעך אני והוא אמר אמן חיוב. אמר לנושא שבר והשובר

כפל פטור חף מן הטביחה
 שכפר בה וכלו עדים טעמא
 (ג) וטבח ומכר דכל היבא
 לזכא כפל לזכא חיוב
 טביחה דתשלומי חרובתה
 וחסה לה רחמנא וכל
 תשלומי טלשה וחרובתה ויבין
 דכפל לזכא גזיר ליה חז:
 ה אמר לשואל וכו'
 פטור. שטרי חף כטעמא
 נשקרי חיוב חף טעמא

תשלומין ולוין כטעמא זו כפירת ממון: [א] חיוב. שהרי כבר ממון שאלו הוזה היס ממחייב:

גנבת גינוארין והוא אוב אין אקטת איז דער אקס
 גיט גינגקת גינוארין שפת נאר ער איז געפייערעט
 או נשבר אקדער ער איז גיפאנגען גינוארין או נשבר
 אקדער ער איז צופראכטן גינוארין או נאבד אקדער
 ער איז פארלארן גינוארין נאבד אקדער שמעון
 האט גיזאגט צו ראובן דער אקס איז פארלארן
 גינוארין והוא אוב אין אקטת איז דער אקס גיט
 פארלארן גינוארין שפת נאר ער איז געפייערעט
 או נשבר אקדער ער איז צופראכטן גינוארין או נשבה
 אקדער ער איז גיפאנגען גינוארין או נגנב אקדער ער
 איז גינגקת גינוארין שביעך אני האט ראובן גיזאגט
 צו שמעון איך כשנוער דיר אז עס איז אקטת ויזא
 דוא נאקסט ויפסר אפן האט שמעון גיזאגט אמן פסיר
 דארף גיט שמעון בריינגען אקדער אויף די פאלשע
 שבועה, ווארום מיט ריא שבועה האט ער גיט
 פארלייקונג געלט, אז ער וואלט גיזאגט דעם
 אקטת וואלט ער גיבארפט בצאהלן, אונ אז ער
 נאנט אליגען דארף ער איה בצאהלן: ו היכן
 שורי אייב ראובן האט גיזאגט צו שמעון ווא איז
 מיין אקס ויזא דוא האקסט ביי מיר גיבארקט אפ
 לו האט שמעון גיזאגט צו ראובן איני ידע מה אקטת
 פת איה נוייס גיט וואס דוא רעדסט, דוא האקסט
 מיר קיין מאהל גיט גיבארקט ביין אקס והוא אוב
 אין אקטת האט ער יא גיבארקט שפת נאר דער אקס
 איז גיפייערעט או נשבר אקדער ער איז צו פראכטן
 גינוארין או נשבה אקדער ער איז גיפאנגען גינוארין
 או נגנב אקדער ער איז גינגקת גינוארין או נאבד
 אקדער ער איז פארלארן גינוארין שביעך אני האט
 ראובן גיזאגט צו שמעון איך כשנוער דיר אז עס
 איז אקטת ויזא דוא נאקסט ויפסר אפן האט שמעון
 גיזאגט אמן פייב דארף שמעון בריינגען אקדער
 אויף דיא פאלשע שבועה, ווארום מיט ניוין
 שבועה האט ער דאך איהם פארלייקונג געלט,
 אז ער וואלט גיזאגט דעם אקטת וואלט ער דאך
 גיבארפט בצאהלן אפן לטשא שבר והשובר היכן שורי
 אייב ראובן נאקסט צו שמעון ווא איז מיין אקס
 וואס איך האב דיר נגעבען דוא נאלקסט איהם

טין אוב האט גיט פארקויפט, אפילו דער נאך
 קוקען ערות אוב נאמין, ער האט גינגקת אוב, ער
 האט גישאקטין אקדער פארקויפט, פון דעקסט
 וועגין איז משלם אלא מן בצאהלט ער נאר דעם
 אקס וואס ער האט גינגקת גיט פטור, ווארום
 פון צו צאהלן צוויי אקסין איז דאך שמעון באדל פסיר
 גיזען ווייל ער האט מודה גיזען איירער דיא ערות ונען
 פנקטען, ער האט נאר געבארפט נעבן דעם בעל תבית
 אין אקס, אוב דיא ערות וילין איהם מתיבב ניוין נאך דבייא
 אקסין, צו נאמען וועט שמעון דארפן בצאהלן פיר אקסין,
 אוב פיר אקסין האט דיא ותרך גיט גיזאגט פון נאל בצאהלן,
 נאר אדער איין אקס אז כען איז אליין מודה, אדער צוויי
 אקסין אז ערות ונאמין ער האט גינגקת, אדער טיף אקסין
 אז ערות ונאמין ער האט גינגקת אוב גישאקטין אקדער פאר
 קויפט, אקדער אז איין אקס דארף מילין ווייל שמעון האט
 מודה גיזען, פאלט אונקע דאס נאנצט בצאהלונג אוב שמעון
 בצאהלט צו ראובן נאר איין אקס: ה אמר לשואל היכן שורי
 ראובן האט גיזאגט צו שמעון ווא איז סיון אקס
 וואס דוא האקסט בייא מיר גיבארקט אפן לו פת
 זאגט שמעון צו ראובן דער אקס איז געפייערעט
 והוא אוב אין אקטת איז דער אקס גיט געפייערעט
 נשביד נאר ער איז צופראכטן גינוארין או נשבה
 אקדער ער איז גיפאנגען גינוארין או נגנב אקדער ער
 איז גינגקת גינוארין או נאבד אקדער ער איז פאר
 לארן גינוארין נשביד אקדער שמעון האט גיזאגט
 צו ראובן דער אקס איז צופראכטן גינוארין והוא
 אוב אין אקטת איז דער אקס גיט צופראכטן גינוארין
 דין שפת נאר ער איז געפייערעט או נשבה אקדער
 ער איז גיפאנגען גינוארין או נגנב אקדער ער איז
 גינגקת גינוארין או נאבד אקדער ער איז פארלארן
 גינוארין נשבה אקדער שמעון האט גיזאגט צו ראובן
 דער אקס איז גיפאנגען גינוארין והוא אוב אין אקטת
 איז דער אקס גיט גיפאנגען גינוארין שפת נאר ער
 איז געפייערעט או נשבר אקדער ער איז צופראכטן
 גינוארין או נגנב אקדער ער איז גינגקת גינוארין או
 נאבד אקדער ער איז פארלארן גינוארין נגנב אקדער
 שמעון האט גיזאגט צו ראובן דער אקס איז ניי

אפשר שט"ו ל"ג ז"ס סבלו זה הכלל כל הנשבע [ד] להקל על עצמו חייב להחמיר על עצמו פטור: אפשר שט"ו ל"ג ז"ס סבלו זה הכלל כל הנשבע [ד] להקל על עצמו חייב להחמיר על עצמו פטור: 80 נשבע על ספק 656

בארף ער גריינגען אקרבן אויף די פאלשע שבועה זיך קלל דאס איז דער קלל בייא דעם דין כל הנשבע להקל על עצמו אז ער שנוערט פאלש אויף זיך גרינג צו מאכן, ער וואלט גידארפט בצאהלין, שנוערט ער ער זאל יא בארשין בצאהלין פאר בארף, ער גיט גריינגען אקרבן אויף די פאלשע שבועה ותי"ז:

רש"י

במרא שבועות דף מ"ע

רש"י

כלס ס' כלס כלי המילין רצח המלכות דכ"טס בם

איזיל ואקמל. וקמץ דקל נגול כיצד היו מעידין אותו שנכנס לביתו ומושלך לרחץ: לקוחין של פלוני ונמלא הדקל קמץ אמר ר"ג האי מאן דנקיט נגרא כידיה ואמר איזיל

ואיקמליה דריקלא דפלניא ואשתכח דקמיל ושרי לא אמרינן דהוא קמליה אלמא עביד איניש דגוים ולא עביד ה"י דגוים ולא עביד אימא ומשכנו וליחוי מאי משכנו אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן במעטנו כלים הנמלין תחת כנפיו. אמר רב יהודה ראוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ויצא ואמר לקוחין הן כידיו אינו נאמן. ולא אמרן אלא כעל הכות שאינו עשוי למכור את כליו אבל כעל הכות העשוי למכור את כליו נאמן. ושאינו עשוי למכור את כליו נמי לא אמרן אלא

נגול כיצד יוען שנוערט דער קענטש וואס קען האט בייא איהם גענוגל וקשעם אנועק גענוקען די קעידן איהן שבועה גביתו למשכנו שלא קרית אויב צווייא קענטשין זאגין מיר האבין גינעהן ראובן איז אריין גענאנגען אין דיא שטוב פון שקען צו געקען בייא איהם שמשכנו, אפילו שקען וועט איהם גיט געבין זעבין דעם שפון, וועט, ער אליין געקען, וועט ראובן זאגט, ער איז גענאנגען געקען אפער, ער האט גיט גענוקען, בארף שקען שנוערין אז ראובן האט בייא איהם יא גענוקען אונ אזוי פיל איז דער משכנו ווערט, אונ ראובן בארף איהם בצאהלין, פרעגט דיא גקרא ודלמא יא משכנו מאקער האט, ער טאקי גיט גענוקען, ראובן האט גאר גינאגט, ער וועט געקען, אפער, ער האט גיט גענוקען פי לא אפיר רב נקמן רב נחמן האט דאך גינאגט חיי פאן דקמי נדיא גביה ווען זייער אפגעהאלטן אהאק אין האנט, וישר אפיל וקפליה דקלא דקלא דקלא, ער האט גינאגט איה וועל גיין אפגעהאקן מיט די האק יהודה'ס בוים וישאבא דקמיל ושרי אונ קען האט גינעהן דער בוים איז אפגעהאקט לא אפטיין דהיא קמליה פון דעם פונעבן זאגין מיר גיט אז דער קענטש האט אפגעהאקט דעם בוים אלס גביר איש גוים יא עבד ועהן מיר, עס פרעפט אפיקמטש זאגט, ער וועט, אזוי קאהן אונ אזוי קאהן אונ באקדעם שוהם, ער גיט חיי נמי דגוים ולא גביר קען דאך דא אויך ווען, ער האט גינאגט, ער וועט געקען אפער, ער האט גיט גענוקען, אפערט דיא גקרא איש ומשכנו, עס שמשכנוט דיא

גרות זאגין זייא ווייסן אז ראובן האט טאקי גענוקען אפשופן, פרעגט דיא גקרא ודלמא פיי משכנו זאלין דיא ערות זאגין וואס דער משכנו איז גינעהן, אזוי פיל וועט ראובן בצאהלין, צו וואס בארף קען דיא שבועה אפיר דבך די בר ניה אפיר דבי ויגו בקה בר בר הקה האט גינאגט פון רבי יוחנן'ס וועגן זאגט בליים געטלין פתח גבתי דא שמשכנוט ווען ערות זאגין מיר האבין גינעהן ראובן איז ארום גענאנגען פון שקען'ס שטוב אונ האט געהאלטן פליים אונקער דיא פאלע אונ וואס דיא בליים גענען גינעהן האבין מיר גיט גינעהן, דריבער בארף שקען שנוערין טוי פיל דיא בליים גענען ווערט גינעהן אונ אזוי פיל בארף ראובן איהם בצאהלין אפיר רב יהודה ראוי שהסינו בליים פתח נכפתי ויגו רב יהודה זאגט אויב קענטשין האבין גינעהן איינער איז ארום גע' גאנגען פון אפשוט אונ האט געהאלטן פליים אונקער זיינע פאלעס וישר קען אפיר דער קענטש זאגט איה האב דיא בליים געקויפט איי גאנגן איז ער גיט געקויפט ולא אפיר ווען זאגין מיר אז ער איז גיט געקויפט צו זאגין, ער האט זייא געקויפט אלא בעל הבית שאינו עשוי למכור את כליו גאר אז דער בעל הבית פארקויפט גיט זיינע בליים אפיל בעל הבית העשוי למכור את כליו זמי לא אפיר דער קענטש געקויפט צו זאגין, ער האט דיא בליים געקויפט וישר עשוי למכור את כליו זמי לא אפיר אונ אפילו דער בעל הבית פארקויפט גיט זיינע בליים ווען זאגין מיר אז דער קענטש איז גיט

סהמילן לו: שאין ררכן להמטין, סמין חלס טט
 לנוטלן נידו כסוק: דצניע. כטיס נחוליד נידו חמי'
 דכר סמין מעמטיס: וזנא דרברבלא. מספריס על
 אורני נגדיס:

דאחוקי אינשי בנגבי לא מחוקינן. ולא אמרן
 דברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר נאמן רשלח רב הונא בר אבין דבריה עשוין להשאיל
 ולהשכיר ואמר לקוחין הן כירי אינו נאמן כי הא דרבא אפיק זונא דסרבלא וספרא דאגרתא מיתמי
 דרברים העשוין להשאיל ולהשכיר. אמר רב פפא אפי' שומר נשבע אפי' אשתו של שומר נשבעת.
 בעי רב פפא שכרו ולקוחו מאי

תיקו

אזעלבע בליס פארבאקנט מען אָדער מען פאר-
 דינגט זייא. איז דער בעל הבית בגלויבט צו
 זאגן ער האט זייא איהם פארבאקנט אָדער ער
 זאגט ער האט זייא איהם פאררונגען אָל דברים
 שאין עשוין להשאיל ולהשכיר אָדער אז דאס זענען
 אזעלבע בליס וואס ווערין גיט פארבאקנט אונ
 גיט פאררונגען, סידרין פארקויפט נאמן איז ער
 בגלויבט צו זאגן ער האט זייא געקויפט דשלה רב
 חיינא בר אבין ווארום רב הונא בר אבין האט גע-
 שיקט נאמן דברים העשוין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין
 הן כירי אינו נאמן די זאכין וואס ווערין פארבאקנט
 אָדער פאררונגען אונ איינער זאגט איהן האב
 זייא געקויפט איז ער גיט בגלויבט כי הא דרבא
 אפיק זונא דסרבלא וספרא דאגרתא מיתמי דברים העשוין
 להשאיל ולהשכיר ווארום עבד האט גיטראפין איינער
 האט גיבאנט בייא יהומיס ואשער וואל מען
 שערט מיט איהר די שטיקער וואל וואס איינגנט
 אויף ריא קליידער אינ ספרים פון אנדקא, ער
 האט גיבאנט דער פאטער פון דיא יהומיס האט
 די זאכין בייא איהם גיבאקנט, האט רבא געשפיקט
 די יהומיס זאלין דאס אנוועק געבין צו דעם
 מענטש, טייל די זאכין ווערין פארבאקנט אָדער
 פאררונגען, קען זיין אז זייער פאטער האט די
 זאכין גיבאקנט בייא דעם מענטש (עיר רשיא אפר
 רב פפא אפילו שומר נשבע רב פפא זאגט אויב צווייא
 מענטשין האבן גיזעקט וויא ראובן איז אריין גער
 גאנגען צו שטען אין שטוב אונ האט גענומען
 פון שטוב אפלי אונ איז אנוועק געגאנגען מיט
 די כלי, אפילו דאס האט קיינער גיזעהן נאר
 דער היטער פון שטוב, זאל דער היטער שווערין
 וויפיל ריא גבי איז ווערט אונ ראובן כארף
 בצאהלין ואפילו אשמו של שומר נשבעת אפילו עם
 האט קיינער גיזעהן נאר דאס טיוב פון דעם
 היטער, כארף זיא שווערין וויפיל ריא גבי איז
 ווערט אונ ראובן כארף בצאהלין גיב פפא אפילו
 ילקיטו מאירב פפא האט גיברענט אויב אין שטוב
 איז גיווען אנערזונגעד מענטש בייא דעם בעל
 הבית, אונ דער בעל הבית האט איהם גיט
 גילאזין אין שטוב צום היטער, נאר דער מענטש

געלויבט צו זאגן ער האט דיא כליס געקויפט
 אלא דברים שאין ברבן להמטין אויב דאס זענען אזעלבע
 בליס וואס מענטשין געהאלטן זייא גישט מען
 שעקט זיך גיט צו טראגן די בליס אין גאס, אונ
 אז דער מענטש וועקט דיא כליס געקויפט פאר
 וואס האט ער זייא געהאלטן, געוויס מוז זיין
 אז ער האט דיא בליס גיט געקויפט נאר גענגקת
 אָל דברים שידרו להמטין אָדער אז דאס זענען
 אזעלבע בליס וואס מענטשין געהאלטן זייא אונ
 קען שעקט זיך זייא צו טראגן אין גאס נאמן איז
 ער געלויבט צו זאגן ער האט די כליס געקויפט
 ושאין ברבן להמטין נמי לא אמרן אונ אפילו זענען
 אזעלבע בליס וואס מען געהאלט גיט ווען זאגן
 מיר אז דער מענטש איז גיט געלויבט צו זאגן
 אז ער האט זייא געקויפט אלא אינט דלא צווי אויב
 ער איז אמענטש וואס געהאלט גיט וואס ער
 טראגט אין גאס, פאר וואס האט ער דיא בליס
 געהאלטן, געוויס טייל זייא זענען גיט זיינע
 אָל אינט דענע אָדער אז ער איז אמענטש וואס
 שעקט זיך צו טראגן אפלי אין גאס, אפילו
 אזעלבע בליס וואס אלע מענטשין שעקען זיך
 גיט צו טראגן אין גאס פון דעסקטונעין ער
 שעקט זיך זיא צו טראגן אין גאס היט אורחה איז
 דאך זיין שטיינער צו געהאלטן, הרקער איז
 ער געלויבט צו זאגן ער האט זייא געקויפט ואל
 אפר אונ ווען זאגן מיר אז ער איז גיט בגלויבט
 צו זאגן ער האט זייא געקויפט אלא זיא אפר שאלין
 זיא אפר לקיחין אז דער בעל הבית זאגט איהן האב
 דיר די בליס גיבאקנט אונ דער מענטש זאגט ער
 האט דיא בליס געקויפט, איז דער בעל הבית
 בגלויבט אָל בנתיבם לאו כל בנייה אָדער אז דער
 בעל הבית זאגט דער מענטש האט די בליס ביי
 איהם גענגקת, איז ער גיט בגלויבט דאחוקי אינשי
 בגבי לא מסוקין אמענטש וואס מיר טייסין גיט
 אז ער איז אנגב דאקסין מיר איהם גיט האלטן
 פאר אנגב, וויא דערקער איז ער בגלויבט צו זאגן
 ער האט געקויפט ואל אפר אונ ווען זאגן מיר אז
 ער איז גיט בגלויבט צו זאגן ער האט זייא
 געקויפט אלא דברים עשוין להשאיל ולהשכיר נאר אויב

תיקו. א"ל רב יימר לרב אשי מענו בבסא דכספא מאי חזינא אף איניש רמדיד הוא או איניש רמיומין הוא דמפקדי איניש נביה משתבע ושקיל ואי לא לא:

גַּעַם פֶּעֶקְעַר או אִינְשׁ דְּמִיָּין הוּא דְּמִקְדִּי אִינְשׁ גַּזִּיה אָרְעַר שִׁקְעוֹן אִיו אָפְעֵלְוִיבְקִטְר פֶּעֶקְנָשׁ וְהוּא פֶּעֶקְנָשׁוֹן נִיפְעַן בִּימָא אִיהֶם פֶּעֶהֶאֱלִיטִין וְיִאָר פֶּאָרְקֵעִינִין. קָעַן דָּאָה וְיִין אִינְעַר הָאֵם בִּי אִיהֶם פֶּעֶהֶאֱלִיטִין אִזְלִקְעֶרְנָעַם פֶּעֶקְעַר מִשְׁפַּעַז וְשָׁמַל שְׁנוֹעֶרְט שִׁקְעוֹן אִזְרִיבִין הָאֵם בִּי אִיהֶם גַּעַנְטִקְעוֹן אָפְעֵקְעַר, אִזְנ אִזְנ פִּיר אִיו דָּעַר פֶּעֶקְעַר וְנוֹעֶרְט אִזְנ רִיבִין מִזְנ אִיהֶם בְּצִאֲהֶלְיִן וְיִא לֹא אִזְנ אִזְנ אִזְנ שִׁקְעוֹן אִיו אָרְעַם אִזְנ פֶּעֶקְנָשׁוֹן וְנוֹעֶלִין נִיט גַּעַד הָאֱלִיטִין בִּימָא שִׁקְעוֹן אִזְלִקְעֶרְנָעַם פֶּעֶקְעַר דְּאָרְף גִּיט שִׁקְעוֹן שְׁוֹעֶרִין אִזְנ רִיבִין דְּאָרְף אִיהֶם נִיט בְּצִאֲהֶלְיִן פֶּאָר אִזְלִקְעֶרְנָעַם פֶּעֶקְעַר:

אִיו פִּון וִיך אִלִּיין גִּינְוֵעוֹן דְּאָרְטִין אִיו שְׁמוֹב אִזְנ הָאֵם גִּינְוֵעוֹן וְהוּא רִיבִין הָאֵם גַּעַנְטִקְעוֹן, וְנִינִין מִיר אִיוֹך אִזְרַע גַּעַדְרִיבְקִטְר פֶּעֶקְנָשׁ וְיִאֵל שְׁנוֹעֶרִין אִזְנ רִיבִין וְיִאֵל בְּצִאֲהֶלְיִן אָרְעַר גִּינִין מִיִּי בְּלִיבְקָט קָעַן נִוּיִים נִיט דָּעַם דִּין אָפֵר לִיֵּת רַב יִיפֵר לְבַב אִשִּׁי רַב יִימֵר הָאֵם גִּינְאָנְטִם צו רַב אִשִּׁי שְׁעֵנָה בְּבִטָּא דְּבָקָטָא מִיִּי אִזְנִיב שִׁקְעוֹן וְנִינִין רִיבִין הָאֵם בִּימָא אִיהֶם גַּעַנְטִקְעוֹן אִזְלִקְעֶרְנָעַם פֶּעֶקְעַר וְיִוּיִא אִזְנ דָּעַר דִּין, בְּאָרְף רִיבִין בְּצִאֲהֶלְיִן פֶּאָר אִזְנִיִּל־פֶּעֶקְעֶרְנָעַם פֶּעֶקְעַר אָרְעַר גִּינִין, הָאֵם רַב אִשִּׁי גִּינְאָנְטִם חִינְטָא אִי אִינְשׁ דְּאָפֵרִי הוּא מִיר וְעָהוּ אִזְנִיב שִׁקְעוֹן אִיו אָרְיִקְעַר פֶּעֶקְנָשׁ וְהוּא אָרְף קָעַן הָאָרְפִין אִזְלִקְעֶרְט

וּדְרַע אָבֵר דָּף קָד ע"א ת"ח דלחילות יוד הא ואו הא

ואמרי רבי אבה אברהם כל יומיו היה קאים כפרת אורחין לזמנא אושפיזין ולתקנא לון פמורי. השתא דמומנין ליה וכלכו לדיקויא ולדוד מלכא ולא היבין לון חולקון אברהם קאים מפתורא וקרי (מלכד טו) סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וכלכו סלקין אברהם. יזחא אמר (שלי יג) וכן רשעים תחסרו. יעקב אמר (סס כג) פתך אלנא תקיימה. ופאר כל לדיקויא אמרי (שפיח כח) כי כל שלחתי מלאו קיף לואה בלי מקוס. דוד מלכא אמר (חסר כאו) ואשלים דינו דכתיב (ש"ח כה) ויהי כעשרת הימים ויגוף יי' את נבל וימת. מאי קא מיירי בגין דדוד שאל לנבל והתכבד ליה אושפיזא ולא כעש דזא ומין ליה ולא יהיב ליה חולקא. וכאזינו פסרה יומין דדוד מלכא עליה דכ"ג יתיר אלף כמה דיכיל לחסלים ליה בלא שיתר מנבל. א"ר אלעזר (בב"ב) אורייתא לא תטרח עליה דכ"ג יתיר אלף כמה דיכיל דכתיב (דברים טו) איש כמתת ידו וגו'. ולא לימא ארניס אכול ואשכח וחרווי בקדומתא ומה דישתאר חתן למסכני אלף רישא דכלא לזאופיזין הוא ואי מדי לזאופיזין ורוי לון קב"ה מדי פמיה ומה דכתיב קרי עליה (שפיח כח) אז חתנך על יי' וגו'. ויזחא קארי עליה (סס כד) כל כל יוצר שלך לא יצלה. אמר. הא הוי דוד מלכא אלף בגין דכל יומיין דמלכא וקריבין דמלכא כידוי דדוד תפקדו. אבל יזחא קאמר (תהלים קיב) נצור בחרץ יהיה זרעו וגו'. הון וטורא כדיתא וגו'. יעקב אמר (שפיח סס) כל כל יוצר שלך אורח וגו'. שאר לדיקויא אמרי (סס) ומך יי' תמיד והשכיב וגו'. דוד מלכא אמר (סס) כל כל יוצר שלך לא יצלה. דהא הוא על כל יומיו דעלמא תתפקד. וזכאה חולקיה דבר נש דזכי לכל הכי. וזכאה טולקאן לדיקויא בעלמא דין ובעלמא דלתי. עליהו כמיב (סס ט) ועמך כלס לדיקויס וגו'.

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

ורשב"ם הלכות ברכות פ"ו.

(א) גמרו מלאכול מסלקין את השלחן ומכבדין את המקום שאכלו בו ואחר כך נושלין את ירידת שםא ישוירו שם פיורוין שישו ביה שמואל הלך בהן ולרחוץ עליתן אבל פיורוין שאין בהן כוית מותר (א) נקרו האוכל או נייא האבין גענעריקט וייער

משערי תשובה לר' יונה דף לג ע"א. אמ יוסב בעל פלגון כחטובין לרין לכתם פמילס לפטר פולס לז מוסס פשונו וסוס לא יזכור עמסר כלס כי ריפס מכלוביס מכלוביס וכמס נפשוס סולריס. אס רכיס פמלס וכפ כי פוסס פכר וסס לא ירעו כי סדיס פליסס אה פריפס אס יושב בעל הלשון בהשבעה אויב דער פֶּעֶקְנָשׁ וְהוּא הָאֵם גִּרְעַם לְשׁוֹן דְּרַעַר וְיִוּל שְׂאֵרֵן הַשְּׂרָבָה צִרְיָה לְבָשׁוּת מִחִלְתָּא לְאַשְׁרֵי סוּדָן לִז פּוּעֵם לְשׁוֹן דְּאָרְף, עַר גִּינִין צו רִיבִין פֶּעֶקְנָשׁוֹן וְהוּא גִּימָא הָאָבִיבִין שְׁלַעְבָּם גַּעַהֶאֱם אִין אָרְעַם אָרְעַר אִין אָרְעֶעֶר וְאִכִּין שִׁין וְיִין לְשׁוֹן חֶרֶץ, אִזְנ אָרְעַר לֹא יִוּיִא פֶּעֶטִין וְיִוּיִא אָרְעַר אִיהֶם מִחֶרֶץ וְיִין הוּא לֹא יִוּיִר אִזְנ פֶּעֶטִין אִזְנ וְיִוּיִל עַר גִּיט נִיט גַּעַדִּיבְקִטְרִין רִיבִין אִלְע פֶּעֶקְנָשׁוֹן וְהוּא עַר הָאֵם וְיִוּיִא שְׁלַעְבָּם נִימְסִיתִין מִיִּם וְיִין לְשׁוֹן דְּרַעַר גִּי בְּנִים פְּסוּבִים הִכָּיִב וְיִוּיִל עַר הָאֵם גַּעַמְאָכִם שְׁמִיעֶרִינִין צוֹפִיר פֶּעֶקְנָשׁוֹן וְנִימָא נִימְסִיתִין הִדִּיאִים אִזְנ פִּיר פֶּעֶקְנָשׁוֹן הָאֵם עַר מְרִוּעֶרִיב גַּעַמְאָכִם גִּי בְּנִים יִאָרְעַר דְּרַעַר כִּי אִוְרָעַר עַר עֵם וְעָנְעוֹן אָפִילוֹ דֹּא פִיר פֶּעֶקְנָשׁוֹן וְהוּא, עַר נִוּיִים, עַר הָאֵם וְיִוּיִל שְׁלַעְבָּם

עֶפְסִין פֶּסְלִין אֵת חֲשִׁלְתֵּן הָאֵם קָעַן צו גַּעַנְטִקְעוֹן דָּעַם מִיִּשׁ וְיִסְבְּדִין אֵת הַמְּקוֹם שְׁאָכְלוּ בו אִזְנ קָעַן קָעַרְט אִוּיִם דָּעַם אָרְט וְהוּא גִּימָא הָאָבִיבִין דְּאָרְט גִּינְעִיבִין וְיִאָרְעַר דֵּךְ נִיפְלִין אֵת דִּיקֵים נִאָרְעֶם וְהוּאֵם קָעַן רִיבִין הָעֵנְטִם מִיִּם אָחֶרִיבִים אִוּיִף דָּעַר עֶרְדֵּר. וְהוּאֵם אִזְנ וְעָלִין וְנִוּשִׁין רִיבִין הָעֵנְטִם פֶּאָר דָּעַם אִוּיִקְעֶרִין שְׂמָא יִשְׁוִירָה שִׁם פִּיורִין שִׁישׁ בְּהֵם בִּיתָא שְׂאִירִי לְהַדֵּךְ בְּהֵם לְהַדֵּיחַ וְלִיבְחַם שְׂמָאָעַר לִיבְחַם אִוּיִף דָּעַר עֶרְדֵּר שְׂמִיבְקִלְאָךְ, עֶפְסִין וְנִוּשִׁין גִּרִיבִים נִוּיִ אִזְנִיִּל־בִּירְט וְהוּא; קָעַן פֶּאָר גִּיט גִּינִין אִוּיִף וְיִוּיִא אִזְנ קָעַן פֶּאָר גִּיט וְהוּאֵם רִיבִין הָעֵנְטִם אִוּיִף וְיִוּיִא, דְּרִיבְקֶעַר מִזְנ קָעַן פֶּרְרַעַר אִוּיִקְעֶרִין דָּעַם אָרְט וְהוּא קָעַן הָאֵם אִוּיִף אִיהֶם גִּינְעִיבִין אָבִל פִּיורִין שִׁישׁ בְּהֵם בִּיתָא

לאכדן ביר: (ב) הביאו לחם מים לנש לה כל שמכרד
 ברכת המזון היום נושא ידיו תחלה. כדי שלא ישב
 הגדול וידיו מוזהמות עד שיטול אחר. ושאר המועדין
 נושאין ידן בסוף זה אחר זה. ואין מכבדין ברבד זה
 שאין מכבדין בידים מוזהמות ולא בגשמים ולא בדרכים
 אלא בפתח הראוי למוזה ובעשה כניסת: (ג) גמור
 ליטול ידיו ונגב וידיו וברכו ברכת המזון והביאו את
 מכרד על המוסר ובזול עונן אמן:

וימניע לטריטס ונגלום טום על טטר נמלס כפס ני סוף
 פכס ולן עכסי ידיו כמניו טמלכר מס יתן לך ועס יוסף לך
 לשון כתיב מלי גביר טמיס. על כן נפשל לסיכ לכן כי
 פשוטן קמטס טמיטס כדום ימלח מלי כדסס ולס נודס מי
 פכסו. ומוד על פניו טכר נפשל לכן כי פסוק טמכר סס
 נכעוד כמניו על סלדס טממטנו ולו ימיכ סלסי סל כדסס
 לס כן ודק סכתי כי לוי כדוד לטמיטו כן כעל סלסי סלכר סמכר
 סמכר ילס סדכר פסי וטמיטס מיטדכר על
 המוסר מי שבירך ברכת המזון הוא

מטיר לאכדן ביר אקער קרניגע שטיקליך, עסינווארג
 וואס זענען גיט גרויס וויא אזויקרימס קען אעל קען
 זיין מאלדע מאכטן אונ פראמיאזיסן קען זאל גיט
 קענען עסין: (ב) תביא לך מים למיכה נאקערס
 אויפקערין דיא שטוב האט מען פאר זיין גער
 גריינגס נואקער צו טאשין מיט אחרונים על
 שפכדן גרבת המזון היא טפל ידיו תהיה דער קענטש
 וואס נעמט קענטשין דער נואשט דיא הענט
 פריער פאר אקע גיר שלא ישב תגדול וידיו מוזהמות
 עד שיטול אחר וינייל עס אזי גיט שוין דער קענטש
 פון זיין וואס ער נעמט קענטשין זאל זענען מיט
 קעשמוצטע הענט ביו אנדערע נועלן פריער
 וואשין דיא הענט. לריכער זאל דער גרעסטער
 פון זיין פריער טאשין דיא הענט ושאר המועדין
 נושאין ידן בסוף זה אחר זה אונ דיא איבעריגע
 קענטשין וואס, עסין דאמס וואשין דיא הענט
 נאך דעם גרעסטין איינער נאך דעם אנדערין
 זיין סכבדן גרבר זה אונ בייא דיא הענט וואשין
 דארף גיט סכבדן זיין איינער דעם אנדערין
 שאין סכבדן גרבים מוזהמות נוען יעדער זעמט מיט
 קעשמוצטע הענט דארף קען גיט סכבדן זיין
 איינער דעם אנדערין, ער זאל פריער דיא הענט
 וואשין. נאר נוער, עס האט פריער דיא טאקער
 וואשט ער דיא הענט ולא בגשמים ולא בדרכים אונ
 נוען קען גיט אירף אקריב אנדער קען גיט אין
 נוען דארף אויך גיט סכבדן זיין איינער דעם
 אנדערין נוער עס זאל גיין פריער אלא בפתח הראוי
 למוזה וישעת נגיפה נאר אז קען גיט אריין אין
 אשטוב אדער אין אשזוהל דרחה אמיר (ואס זיא
 דארף האבין אמונה, דארף קען קעבין סבור
 אקלעגערער צו אנדערערין: (ג) נפיו ליטול ידיו
 ונגבו ידיו ויגבו גרבת המזון ותביא את המוסר אז זיין
 האבין גיענדרימט וואשין די הענט אונ האבין שוין
 אקגעווישט דיא הענט אונ זיין האבין שוין
 גיעקעמט נאקערס האט מען קען געבריינגט פאר
 זיין בשמים ארויף גישאטין אויף קרענענדיגע
 קיילין עס זאל שטעקין אזוי אזי ניווען זייער
 סתנה, אונ אויף דיא בשמים דארף קען זאגין
 אקרה מי שפידה גרבת המזון היא סכבדן על המוסר
 דער קענטש וואס האט גיעקעמט דארף זאגין
 דיא קרה אויף דיא בשמים וכלל ענים זעט אונ

גיטאהן תם לא ידע כי הדיח עליהם הרעה ויין ווייסין
 אקער גיט אז דיא שלעקטס אזי זיין אקעקוען
 פון איהם והתבייש להרעים והגלות אונם על אשר נמלס
 רעה אונ ער שעתם זיך זיין צו זאגין אז דיא
 שלעקטס האט ער אויף מיט געבריינגט כי היא
 פכה חזין פכה ידיו וארום האט לשון הרע קען קען
 איינעם שלאגין אונ ער נויים נאר גיט נוער, עס
 האט איהם גישלאגין זענען שטאכר וויא עס שטייט
 אין פסוק מי יתן לך ויח יתן לך לשון הרעה וואס
 נועט דיר געבין אונ וואס נועט דיר קעהרין
 ופארקעקערין דער פאלשער צונג הי גבור שטייט
 דיא לשון הרע אזי וויא דיא געשארפטע פירלין
 פון אשטאקין קענטש על כן נפשל לשון הרע לחז
 דריבער אזי לשון הרע גלייך צו אפירל כי המוצה
 בקשת עמיס כבוד ימלח החיו בקדם ולא נדע כי המוצה
 נוארום דער קענטש וואס שיקט מיט אפירל. פיר
 קאהל פאלין דיא פירלין אין אקעקטס אונ הרנגן
 איהם אונ פלען נויים אונ גיט נוער עס האט דעם
 קענטש געהרגט, בייא לשון הרע אזי אויך אזוי.
 ער זעמט בייא זיך אין שטוב אונ רעט אויף
 איינעם לשון הרע, אונ מיט דעם לשון הרע
 הרנה ער איינעם אונ זענער נויים נאר גיט נוער
 עס האט איהם געהרגט ידיו על זענו אחר נפשל לחז
 אונ נועגין נאך אונד אזי לשון הרע גלייך צו
 אפירל כי המוצה תהיה נוארום דער קענטש וואס
 ציהט ארום אשנוער צו הרנגן איינעם, שטייט
 ער דיא מיט דעם שנוערד לשון הרע וואס נגימי
 רחמי עליו בהתקנו אליו אז דער קענטש קעט זיך
 בייא דעם גרבר, ער זאל איהם שיינקען זיין לעבין
 קען אקאהל זיין דער גרבר וואס אויף איהם
 רחמנות ישיב תרבו אל נדנה אונ ער זעמט אריין
 דיא שנוערד צוריק אין שירי אונ הרנה גיט
 לא כן ודק המז כי זין גרבו לחשיכו אקער דער קענטש
 וואס שיקט מיט אפירל אפילו ער האט הרטה
 אונ וייל שוין רחמנות האבין פלען ער גיט דיא
 פירל צוריק געקען, נאר דיא פירל הרנה נועקען
 זיא אקעקט על בעל לשון הרע אחר אשר יחא תרבו כמי
 לא יכל לקיטו בייא לשון הרע אזי אויך אזוי, אז
 דיא נוערער זענען נאר ארום געזאנגען פון
 זיין מויל, קען ער זיין גיט צוריק נעסן עמיס
 שדבר על פנים משפחה אקאהל רעט איינער לשון

עליו ויפריחו אתו

פנה משפחה וסוף אל הדוכות בעלים לחזיו ולא פגיע אליו מפלה חסד. על כן אמרו ז"ל כי העדכר כנסם משפחה אין לו כפרם עולמים. וסנה משפלה לשונו גם על הקדושים אשר בחרן הסם ידבר כי על מי לא נכרה רחמי חסיד. יבכר אמרו ז"ל כי ספסוקיהם אין לו חלק לעם"י. ס' יגלונו:

הרע אויף אמשפחה ותיק אל דורות בתאים אחרי
אונ ער פוהם אשארין צו פיל דורות וואס ווערין
זיבא"ן פון רעם מענקש ולא פגיע אליו מעלה סוף
אונ צו איהם אין נאר גיט פארקעקערט גינוארין
על בן אמרו דויל גי חסדור בפנים משפחה אין לו כפרה
עולמית דריבער האבין דיא הרעם אין גיאנט רער
מענקש וואס רעט לשון הרע אויף אמשפחה רער
וועט איהם הקב"ה קיין קאהל מוחל גיין וחתה
מקשלה לשונו רער מענקש וואס קאזט פרייא זיין

צונג צו ביידין לשון הרע גם על הקדושים אשר בארץ
הקדש ודבר וועט ער ביידין לשון הרע אפילו אויף
די הייליגע מענקשין וואס זענען שוין גיטאראבין
גי על מי לא עברה רחמי חסיד ווארדם אויף וועפען
האט ער רען קיין שלעקמם גיקעט זיבנר אמרו ז"ל
גי האפיקורס אין לו חלק לעולם חסד' יצילט אונ ריא
חקמים יקרום לבדקה האבין גיאנט רער וואס
אין אפיקורס וועט גיט האבין עולם הקא.
הקב"ה ואל אוגו רעקטיין פון לשון הרע:

אונקלום

ברכה יום ה תורה

חמישי' מת' דיא יהוה נפשי יה יהוה יהוה רוחי יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידיה ה רמליה ה אל שביץ
שבעשיח בניקוד חולם:

ס חמישי כב וַיִּדְבֹר אֱמֹר הֵן גִּדְרָה אֶרְיָה
יִזְנֵק מִן־הַבֶּשֶׂן: כב וַיִּגְנַפְתִּי אֱמֹר
נִפְתְּלִי שִׁבְעַת רְצוּן וּמָלֵא בְרַבֵּת
ח' וטלה כרכם. כרכום ב:

בעל המורים

(כג) נפחלי שבע רלון. כ"ח נכר. שטיס קל נכסר לשפוח רש"י

שפתיו חכמים

א' פ' מחלקו של דן: ב מערת פמיאלם זסו ב'ל' פלמוד וכלי
מקדש נקדש לשם: ג כלומר לפי שטיס בחלקו: ד' ס' יזנוקו
של הסדר סובל דרך ספספמא שטיס בחלקו פומו סכר וילע
מן סכסן פ' ס' ס' עקוס וליט מעלטי על דן: ה' דלטס
לשון קסס דפשוט על קלט פשפט דקלי פשפט דן עמלו וכל
על פירדן כי סירדן אין ב' שוס כעט בקלט. ל"ג ד"ס כ"י.
ולד"ס לחוד נמי קסס למס ככפ יזק מן סכסן דסס לכו

(כד) דן גור אריה. אף הוא היה סמוך לספר לפיכך
מושלו כלריות: יזנק מן הבשן. כתרנומו. שהיה הירדן
יואל מחלקו א ממערת פמיאלם [עטאלטעווס] ב והוא לשם
שהיא בחלקו של דן שנלחמ (יהושע יט) ויקראו ללשם דן
ג ויזנוקו ד ויקולמו מן הכעט. ד"א מה יזנוק זה וילע
ממקום אחד ונחלק לשני מקומות ה כך כשטו של דן נעטו
וסיכוחיה ולא ספקו להם ונח' ונלחמו עם לשם שהיא
פמיאלם והוא כמזרחם של א"י וכל מלפון לדרום וכלה
כקלה ים המלח כמזרח יהודה שנטל כדרומה של א"י כמו
יאל נכולס מכל אוחו הרוח שהתחילו לנחלו בו: (כג) שבע

חלק כשני מקומות תחלה נעלו כלפניות מערבית עקרון
מערתם שהרי הירדן יולע ממערת פמיאלם והוא כמזרחם של א"י
וכמו שפירשם בספר יהושע והוא שנלחמ (סס יט)
יאל נכולס מכל אוחו הרוח שהתחילו לנחלו בו: (כג) שבע

דעת וקנים מבעלי התוספות
לסם כלכוין י' לכוין לספסוף לסם קודס שיכוחו: ומלא כרכם
ס'. שכל סכל סלכין נפחלי וזוהו פיריפיו מעוכוין וילגונו
מלכוכין שגח: ומכרן אל ס' על סחדס. וכן אמר יעקב סויוסן
אמרי ספר. וכוחונו דכטו מכסן ככרכים דכל סמאלל כוס
על כרכם זוכס ונחלו דשני עולמות שנלחמ ומלא כרכם ס'
יס ודרום יכסס. ומיסם דשני עולמות סיון ספקי ספסל.
י"ל דיס זכס מעכר וסון ססס"ז ססוא דומס ליליט. ודרום ס'
מקוס הסמס שנלולס הספס כדרום יין כימות הספס יין
כימות ספסמיס. וסו ספס"ב וסיוסס ירוסס למי סממלל כוס
כרכם:

פירוש לתורת אלהים
(כב) וילן אמר אינ אויף דן האט ער גיאנט דן טיר
צריה דן איז גיגליקען צו איינגען ליוב, רש"י
שרייבט וייל דן האט אויף גיוואנט גאהינט פון
דער גרענעץ דרם האט ער איהם גיגליקען צו
אלייב אזוי וויא גר יעק ער פוהם שטורקען

וַנְחַשֶׁת מִנְעֻלָּךְ וּכְיִמְיֶךָ דְּבִאֲךָ :
בו און פאר ישרון רבב שמים
בעזרה ובגאותו שתקים:
 ת"א רבב שמים. תניס י: ב

בעל הבורים

(כ) שמקום. כי וגלגלום שמקום ומזון בשמקום ארסא בעדרת שסס כשמיים יש קריום שסמו שמקום שסס שומקום עון לנדקיום ומזון כגימ' סמן ועל שס כן ססיו לכן ופו כסלג :

רשי

מנעלך ארצכס נעולה כהרים שמוזכין מהס כרוז ונחשת
 וחרנו של אשר היתה מנעולה מ של ח"י: ובימיד דבאך.
 וכימים בהס עובים לך שכן ימי תחלתך ימי נעוריד, כן
 יהיו ימי וקמתך שהס דורכובים זכיס ג ומתמוטעיס. ד"א
 וכימיד דבאך מ וכימיד שהס עובים לך כמנין ימיד ע כל
 הימים אשר אחס עושים רזונו של מקום יהיו דבאך שכל
 הארצות יהיו דובאות כספ וזכב לא"י שהסא מבורכת
 כפירות וכל הארצות מתפרנסות הימנה ומתמיכות לה
 כספס וזכבס אשקולג"ע [לחספסן זופלעטסען] הכספ
 והזכב כלה מהס שהס מיעובות אוחס לארצכס: (כו) אין
 באל ישרון. דע לך ישרון שאין כאל כלל אלהי
 העמים פ ולא כעורך נורס: רבב שמיים. הוא אומו
 אלוה כעבורך. ובגאותו. צ הוא רוכב שמקום:

דעת אוקים מבעלי התוספות

(כו) אין כלל ישרון, עמס מצדכ לכל ישראל ואומר לסס מצדו
 וסמחוקו כירלס ארצכס כי אין כמיהו רוכב שמיים
 לסיחס כעבורך ואין שוס פוזר כמיהו כי גלגלום סוח יושב
 כשחקים וסוח מושל על ספליוויס וספסחחויס :

ככיכול סעולס מתחס, פמגניח עליס מעיד כעין סעגחמו,
 כמו סדרשו חז"ל סחייס לא נלמכר אלא ממיס ככל ס"פ ורנע.
 כרל כבוד גדול יחלוק לך כקב"ס, אט"ס שסוח יגרס מעסך אויב, מ"ע יאסכ לך
 [כמו שגלגל יושב לנוד סן אלכוד פני לס ספיר ויקרס שמי עליס]:

גירוש לתורת אלהים
 (כו) אין פאר ישרון רוא זאלקס וויקען אז עם איז
 גיט פאר האגדין אזויא אנאמס וויא דיין קאמ
 רוכב שמיים דער קאמ וואס האמס צו רעגירען אויף
 דעם היקעל גענער, ער איז אין דיין הידף ובגאותו
 און מיט זיין הערשאפט אדער מיט זיין
 הייקייט שחקים רעגירט ער אויף דיא היקלען:

תרגום

לחמשיך מניה דריא צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רננח ארני נשמה דהוד יהוה חיה
 חידה רננח יהוה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשית:

*** רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות ככל התורה**
אשר צוה משה עבדי אלהים ממונו ימיו ושמואל
למען תשביר בכל אשר תלך: ב לא ימוש ספר
 גריל דהגלח גדול אמר דתלך: ב לא יערי
 מצודת דור

(פ) רק וגו'. כי גלגל זמס לא מועיל כלום כסכסכס ססס
 כלמי: למען. נמבור עמיכס סכורס חסכיל:

שפת חכמים

לחקס. לכן לרין גס לנעס רלשון וק"ל: מ רלזנו כזס וטמאי
 סזיר זס כדרכס אשכ יומכ ועל סכסכיס עיון סחיא כרכס
 סכוללג לכל סכסכיס: ב כר"ס מוכ דבאס ימי זקס לדכאך:
 מ דלמסס רלשון קסס סל"ל וכמסוך דכסך. לכן לרין גס לנעסס
 לר"ס לחוד קסס ס"ל וכמסוך דכסך. לכן לרין גס לנעסס
 דלשון: צ כנעב כל זמן עימין קריון ימיס דהיכו כל שמיס
 שסס עומס רלזנו של מקום אז ימיס דבאך שכל הארצות כו'
 אכל כשלין אחס עושס רלזנו של מקום אז ימיין ליון קריון ימיס
 כדלמגרי' כשמיס אכל כמייסס קריון מיס: פ סס דקסס כש"י
 ולא כו' ללא אורכ. י"ל דקסס לרש"י גמס לא קסס לין כלסטי
 ישרון כנע שנלמכר כי כל עלטי סעמיס סליליס ונלמס קסס קרל
 אין כלל ועל זס ס"י ולא כו' ואל ל' חוק סוף כנו סנלמכר
 וסן אשכ סלחין לקח לך כנלמכר גס כן אשכ כלל סלחין ל'
 מוק: צ וחסכר ס"י כנו אל סדכך ילכו כס כי כוולת זס
 לין ססס מלמכר ובגלותו שמקיס ש"י ובגלותו סוכן שמקיס
 שגלה רוכב כדלמס ספסוק קלי אף שמקיס ויבא דקס:

משה מספר לפני כ"י חסדי עמהם

(כו) לין כלל ישרון וגו'. אהי ישראל אשר נקראת ישרון,
 סלח דעד כי לין כלל, אפ"ס שסוח רוכב שמיים גבוס
 מעל גבוה, כמ"ז הוא בעבור, ואפ"ס סנגלוויס שמקיס,
 סמנוס על קרס, סמנוס על סקב"ס שסוח כנולו של פולס
 סוח כשמיס סקירל שחקים, וסעס סוח כנולו ס"י ארל"ל
 קעס, כמ"ז ומתחס ארזוטוס עומס, סוח מחזיק כנולו סופיו
 כע"ס אף סחון תכל כל סמוס, ואסס עמיס אה כלס,
 ויגרס מתנין אויב יאמכר סעמד, כרל כבוד גדול יחלוק לך
 סעמד אומס, כדו שמקירס ססעמדס סזמס על סעך [כמו

נביאים יחושע א

התורה הזו מפיך והגית בו יומם ולילה למען
 תשמר לעשות בכל-הכתוב בו פי-אז תצליח
 את-דרךך ואז תשפיל: ה הלא צויתך חזק ואמין
 א-ת-תעריץ ואל-תחת פי עמך יהנה אלהיך בכל
 אשר תלך: י ויצו יהושע את-שמרי העם, לאמר:
 עברו בקרב המנה וצו את-העם לאמר
 הכינו לכם צרה פי בעודו שלשת ימים אתם
 עברים את-הירדן הזה לבוא לרשת את-
 הארץ אשר יהנה אלהיכם נתן לכם לרשתה:

הלקא יומין אהון עברין זה ירדנא הבין למיעל למינתת ארעא בון אלהכון יתב לכון למרתה:
 רש"י

מצודת דוד

(ב) סוס. סלמור כמקרא שלפניו אשכ לך עמס: למען השמר.
 כי כשמוע מפיך סן השכה מס: כי אז. כשפסגור למשות וגו'
 אז תלית: (ג) וימין. אז עמס לך חזק במלחמה מול
 סלובי ולא סורע: כי עמך ס' וגו'. ולא אמר כי עמך אז פ' ס'
 ס' סיס סמכר. ודגמס: כי עמך ס' וגו'. וישל וגו' וחס סמול
 וסמכר סיס סמאל: (ד) וילו וגו'. אף כי נאמר קודם סילוט
 סמגליס מ"ע כ' סלוי סיה סח"ל כי כיום סמגליס סמגליס
 וביום ספאריו לנס אלל סירדן ופמחתי סמכר סירדן: (ס) סכינו.
 סס פי ערין אללו ס' מ"ע ס' כיום ספרי סמולס וסס: סס לוס סכין:

והגית בו. והתבוננת בו: (ג) הלא צויתך חזק ואמין. כמ"ס אל תערוך ואל תחת: (ד) ויצו יהושע. כיום שמתו ימי כבי אלל משה: (ה) הכינו לכם. כל דבר הנריך לדרך וכלי זיינס למלחמה: בעוד שלשת ימים. כסוף שלשת ימים:

לנו כיכורו וככר סמפסכו ג' ימים ובהיורכם לנו בהקומם עמס סככיו לנס ספרי סמולס וסס: סס לוס סכין:
 דעם פירוש עברי סיימ"ש נעמינס מען ביאי דער הפסורה פון דער וואך.

כתובים תהלים קי

לחשף. מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נמש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרורנדי נשמה דיסד א אד
 ארנ ארני נמש אדני רוח אלה דלת נון יוד נשבה דמלכות ירד וז רח חיה יחידה דיסד יתה חיה יחידה דמלכות
 אל שם ב"ן שבעשית:

עמך גרבות ביום חילך. כשתאסוף חיל לדרוף
 אחריהם יתנדב עמך וזהוהינס ללאת עמך: בהררי
 קרש מרחם משחר. ואת תהיה לך בזכות הרות
 קדושה שהיה בך מכתן אמך שהכיר בורא בך ג' טיט.
 כרחם משחר. משנפלת מן הרחם: לך של ילדך.
 לך יתשך ולדוחר דרכי יושר שהתנהגת בהם בילדותך
 יהי לך לנעם כעל זה שהוא נעים ונוח: (ג) נשבע ה'
 ורא ינחם. לפי שהיה מתירח שלא יענש על האוכלוסין
 שהרג נאמרו אל חל תירח אכרס וגו' לא ינחם על הטובה
 אשר דבר עלי: אחת כהן לעולם על דברתי מלכי
 צדק. ממך תלא ההקוה והמלכות: על דכרתי. על

עמך גרבות ביום חילך. כשתאסוף חיל לדרוף
 אחריהם יתנדב עמך וזהוהינס ללאת עמך: בהררי
 קרש מרחם משחר. ואת תהיה לך בזכות הרות
 קדושה שהיה בך מכתן אמך שהכיר בורא בך ג' טיט.
 כרחם משחר. משנפלת מן הרחם: לך של ילדך.
 לך יתשך ולדוחר דרכי יושר שהתנהגת בהם בילדותך
 יהי לך לנעם כעל זה שהוא נעים ונוח: (ג) נשבע ה'
 ורא ינחם. לפי שהיה מתירח שלא יענש על האוכלוסין
 שהרג נאמרו אל חל תירח אכרס וגו' לא ינחם על הטובה
 אשר דבר עלי: אחת כהן לעולם על דברתי מלכי
 צדק. ממך תלא ההקוה והמלכות: על דכרתי. על

מצודת דוד

(ה) עמך נדכת. סמס אשכ יכחו עמך במלחמה סיס יכחו
 נכרבת לנס ואל סמכר ככח סלר מס וסס אכרי סמך
 אככול וממלך: כיום ס' ח'ן. כיום סמלחמה אשכ סמלחם ככח
 ואמלחם סכך: כדברי קרש. וסוס נגמול על סמלחם סמורר
 בקדושה: מרחם. עמס ללחך מרחם אשך סמס דרוס לי
 למלחום סמלחך: סן לך ינדכך. מס סמכמטי עמס סילוט
 יסיס: סן לייח נשכ סמל סוס סמולס נוה לכל: (ג) ולא ינחם
 לאסור מעטומן וחסוכו מהמכס סמכס: סמס כסן. סמסוכס
 סיסס אשכ עמך תלא סמסוכס: על דכרתי. על ענין מלכי דק
 כ"ל כמו מלכי דק סמלחך (ד) כמלחמי (ד) ומלכי דק וגו'
 וסוס כסן: (ג) סל ימין. כלאו אל מול אכרסם ידכ
 נומר על פי סיס ס' סל ימין לוס מען וסכס כיום סמולס סמו

(ה) עמך נדכות ביום חילך. כשתאסוף חיל לדרוף
 אחריהם יתנדב עמך וזהוהינס ללאת עמך: בהררי
 קרש מרחם משחר. ואת תהיה לך בזכות הרות
 קדושה שהיה בך מכתן אמך שהכיר בורא בך ג' טיט.
 כרחם משחר. משנפלת מן הרחם: לך של ילדך.
 לך יתשך ולדוחר דרכי יושר שהתנהגת בהם בילדותך
 יהי לך לנעם כעל זה שהוא נעים ונוח: (ג) נשבע ה'
 ורא ינחם. לפי שהיה מתירח שלא יענש על האוכלוסין
 שהרג נאמרו אל חל תירח אכרס וגו' לא ינחם על הטובה
 אשר דבר עלי: אחת כהן לעולם על דברתי מלכי
 צדק. ממך תלא ההקוה והמלכות: על דכרתי. על

פירוש עברי מיימש

אזו ווען דו ביים נינען אין ביין יונגען אפאסטוד
 אזו ביים נינען מיט דיניע שעפעסן אויף דעם
 פולד אזו אויף דיר איז נינען דער קאה פון
 היקעל, ביים שוין נינען גרייט צו גיין אפארך:
 (ב) גשע ח' ולא ינחם הקב"ה האם גישווארין אזו ער
 וועט גיט תרשה האבין אמה כהן לעלס דוא וועקט

מַלְכִים: יִדְוֹן בְּגוֹיִם מְלָא גְיוֹת מַחֲץ רֹאשׁ עַל-אַרְצֵי רְבָהוּ:
 הַ מְנַחֵל בְּדַרְךְ יִשְׁתָּהּ עַל-יַד יְרִים רֹאשׁ:
 קַמְלִילֵי קַמָּא רִישֵׁי מְלָבָיָא עַל אַרְעָא סְנִיאִין לְחַדָּא: הַ סְמוּם גְּבִינָא בְּאוֹרְחָא אוּלְפִין זְקַבֵּל קַמְוֵל
 הִיבְגָא יִזְקִי רִישָׁא:

רש"י

מצורת דוד

מחץ ביום אפוא מלכים. את ארבעה מלכים: (ה) ידיו
 בגוים. היא כשורת כרות בין הכתרים: מלא גויות
 חסיפת פגרים של מלרים על שפת הים: מחץ ראש על
 ארץ רבה. ראש פרעה שהיה ראש זמר על כל הארצות:
 (ה) מנחל בדרך ישראל וגו'. מנילוס שהיה ארזו שזחה
 על כן היה מרים ראש ומתפאר:

ללח פוחס פוחס אבל לא ככת ידיו שהנדר פליס:

ומחרתו פלחמס פלחמס סלסל ולא ככת סמוט: (ס) ידיו
 בגוים. ס' סוף עשה דין ומשפט בגוים סכס עד שהקים
 סמלחמס סיס מלא גויות מפגרים פחים: פטר ראש. כול
 סכס ראש כ"ל על ארץ סכסל רכס עד לא יוסף לקום:
 (ס) מנחל בדרך יספס. סיס שכעז מרס כרונכיס כמו ספוסס
 פיס יד שכעז מנחל ספוספ כדכך שכני ארס סולכיס סלון פי
 ימחס כידו כי ימייני מרונכיס וסול נמקוס ספוספכר לכל כן מן
 ספמיס ספקיו לו דמס וסכרס להכות סכס: פל כן. על כ

מן ספמיס ספקיו לו דמס לכן סיס מרים ללכ

פירוש
 דינען הקב"ה אויף אייביגן זיל דגרייט פלגי צדק מיין
 פרוקער קעניגן איף זאגן דיר מיין ווארט אז עס
 איז אזוי: (א) ארץ זיל ימקד הקב"ה נועם זיין בייא
 דיין רעכענע האנט פאזן גוים אזי פלגיס אין דעם
 סאג וואס, ער נועם זיין בייו נועם ער שלאגין
 קלכיס פון דינענטוענין: (ה) דין גוים מלא גויות
 פאזן ראש זיל ארץ ברה דין דער הקב"ה נועם משפטין רי
 פעלקער, נועם זיין נועם פלאח פוהל פעלייגט
 מיט שטיקע פונקטשין. הקב"ה נועם סאכין פאלין
 אויף די ערד פיר קעפ פון די געהרגעה קענטשין
 נעם קען זיין דער פוסק שמועקט נוען יואב האט

מלחמה קעהאלטין בייא די שקטאט רבה, האט
 קען גינאנט צו דור דיא מלחמה איז שוין פאלד
 איינגענוקען גינארין, קען האט שוין גישלאגין
 דעם קאפ, דעם קלף, פון די לאגד עצמן וואס
 איהר הויפט שקטאט איז רבה: (ה) מנחל בדרך ישתח
 על כן גוים ראש טייל יואב האט איינגענוקען דיא
 וואקער וואס ארום דיא שקטאט רבה דרדקער
 מועד די קענטשין פון שקטאט פריקען פון דעם
 פייד וואס אויף דעם נוען, דאס איז אלץ זייא
 געקומען זייל זייא האבין אויפגעהויבן דעם
 קאפ גענין דיא מלוכה פון הנד:

עיקר תיב

ברכה יום ה משנה קנים פ"ג

ברטנורא

כמה דברים אמורים בכהן נמלך. אסירקא קמא קאי והכי קאמרין כד"ל דחטאת שנתעברה צולוה שכולס
 ימותו (ח) וכן וחסה לזו וחסה לזו דהמועט כשר ה"מ בכהן ככה למחך ולשלו חיד משפטן: אבל
 בכהן שאינו נמלך. ועשה לדעת עלמא קן סלס למעלה לאשה חתה עולה כשרה וחטאת פסולה (ב) ואס עשה קן סלס
 למטה חטאת כשרה ועולה פסולה. הלכך אחת לזו ואחת לזו ושתיים לזו וכשרה ועולה כשרה למעלה מחצה בש"ר.

דהיינו עולות: ומחצה כלי למטה דמלכות דלכיס א אל אלה אלוהי אלהים (ב) וכ"כ המפרש ומשום פ"ג
 פסול. היינו חטאות ואס
 עשה כולן למטה חטאות כמה דברים אמורים בכהן נמלך אבל בכהן
 שאינו נמלך אחת לזו ואחת לזו שתיים לזו
 פרקא קמא מיירי לכתחלה ושתיים לזו ושלש לזו (ס"ה עשה) כולן
 והאי פרקא מיירי דיעבד למעלה מחצה כשר ומחצה פסול כולן למטה

פיר ג א בכה דברים אמורים נוען וענען דיא בייד
 גינאנט גינארין אז אהמאט איז
 צו מישט גינארין מיט אעולה זאל קען ביידע
 רלנגן, דאס איז גאר גיבט גלפד נוען דער ספק
 איז גינארין איז דער פהן געקומען צום בית דין
 פלרענין וויא אזוי ער זאל מקריב זיין, פסקת קען
 איהם אזוי וויא עס איז געלערונגט גינארין ביז
 איצט זאל גיבט גלפד זאל דער פהן איז
 גיט געקומען פלרענין, גאר ער האט אלזיין גישאדן
 שחת לזו ושחת לזו איין קן, צווייא טאהבין, האט
 ער מקריב גינען פאר איין אשה, אונ נאך אקן.
 צווייא טאהבין, האט ער מקריב גינען פאר איין
 אנדער אשה שמיס לזו ושמי: לזו צווייא קנים, פיר

טאהבין, האט ער מקריב גינען פאר איין אשה,
 אונ נאך צווייא קנים, פיר טאהבין, האט ער
 מקריב גינען פאר איין אנדער אשה שלש לזו ושלש
 לזו דרייא קנים, זעקס טאהבין, האט ער מקריב
 גינען פאר איין אשה, אונ נאך דרייא קנים,
 זעקס טאהבין, האט ער מקריב גינען פאר איין
 אנדער אשה עשה גינן למעלה: אויב ער האט אלע
 טאהבין מקריב גינען, "אויס גיקנועשקשט די בלוט"
 אויף דיא אויפגעלשטע העלפט וואנט פון סוגס
 פתח בשר ויפתח פסול העלפט טאהבין וואס זענען
 עולוה, זענען פשר, אונ דיא אנדערע העלפט
 טאהבין וואס זענען מטאות, זענען פסול גינן
 לפשה אונ אויב ער האט אלע טאהבין מקריב

כשר ומחלה פסול: המאמר שנים בחובה המנין שבחובה בשר. פירושו כגון שקרפה טעמא אחת מן הכ' קומין
 ושמתיירו ב' עולות ומטמא אחת (ו) הרי נ' ל' פרידות עם טעמא שנתערבה בנייניה והרי אלו יבול להקריב ב' טעמות
 (ח) טמא יקח הטעמא המערבט וגם ב' הטעמות (ט) לא יקריב טמא יקח אחרו שנקבע ועולה הלכך ארבע מקריב אלא
 טעמא אחת הרי עולה אחת מנין הפחות שנתחבה לפחות ממחלה כשר וכה"ג מפרשים נמי וכן עולה שנתערבה

בחובה. חובה שנים כחמאת מחצה בשר
 (ו) מחצה פסול. וחמאת שנים בחובה המנין
 שבחובה בשר. וכן עולה שנתערבה בחובה
 אין בשר אלא מנין עולות שבחובה. חובה
 שנים בעולה מחצה בשר ומחצה פסול. עולה
 שנים בחובה המנין שבחובה בשר: ו האשה

שאמרה הרי עלי קן כשאלד ובר ילדה זכר מביאה שתי קנים אחת לנדרה
 וא' לחובתה נחבתן לכהן והבהן צריך לעשות שלש פרידות מלמעלה ואחת

כחובה: ו הרי עלי קן
 כשאלד זכר ביולדת עניה
 עסקין דאלו עשרה מביאה
 ככה לחובתה: והכהן צריך
 לעשות שלש למעלה.
 סקן נדכה טמיהן עולות וכן
 על חובה עולה למעלה
 ומטמא למטה והוא לא טמא

החכה שנים בחמאת אויב עם זענען גינוען צנוייה
 קנים, פיר טאהבין, צנוייה פון זיין דארפין זיין
 אטמאת, און צנוייה דארפין זיין אעזקה, און
 איין עולה האם קען שוין כקריב גינוען, אזי
 געבליגען צנוייה טמאות און איין עולה, און
 אפלקערדער טמאת אזי גיקומען צו פליהען און
 אזי צו מיישט גינוארין מיט די דרייא טאהבין,
 און קען דער קענטם זיין גיט, אזי שוין דא פיר
 טאהבין פתחה גיט יפתח פסול אזי העלקטם כשר
 און העלקטם פסול, צנוייה טאהבין אזי קען
 מקריב פאר טמאות, און צנוייה טאהבין גענען
 פסול, טייל אויף געדרער טאהב אזי אפסק, אויב
 ער אזי די עולה אדער דער הטאת וטמאת שנים
 הדיקה פתחן שפחיה גיט אויב די עולות גענען צנוי
 קאהל אזוי פיל נויא דער טמאת, דהיינו פון
 די פיר טאהבין האם קען שוין מקריב גינוען
 איין טאהב, דעם טמאת, אזי געבליגען צנוייה
 עולות און איין טמאת, דער נאך די עקוקטען
 צו פליהען נאך אטמאת, און נאך די עקוקטען
 צו זיין איין טמאת, און דיא צנוייה עולות מיט
 איין טמאת גענען פסול, אזי דאך דא קשירה
 נויינגער נוי אהעלקטם: ו האשה שאמרה הרי עלי קן
 כשאלד זכר אויב אהערעקע אשה האם גינואנט איה
 געם אויף מיר איה זאל גריינגען צנוייה טאהבין
 אויב איה נועל גינוארין אדער גיט זכר און זיא
 האם גיבארין אדער גיבארין שני קנים זאל זיא
 גריינגען צנוייה פאר טאהבין אחת ליה זאל פאר
 טאהבין פאר איהר גדר ואחת לחיבה און איין פאר
 טאהבין פאר איהר שולד, אזוי נויא אלע גע-
 נויגערונג דארפין גריינגען צנוייה טאהבין נחבתם
 ליה און זיא האם געגעבן אלע פיר טאהבין צום
 פתחן ופתחן צריך לעשות שלש פרידות מלמעלה ואחת מלמטה
 און דער פתחן דארף טאכין רבייה טאהבין אויף
 די אויבערשטע האלקע וואנט פון מוכם, נוארום
 זיין גענען עולות, און איין טאהב דארף ער
 מאכין אויף דיא אונטערשטע האלקע וואנט פון
 מוכם, טייל זיא איין אטמאת, נוארום פון די פיר
 טאהבין דארף ער מאכין רבייה עולות און איין
 טמאת, נוארום דיא צנוייה טאהבין פון אגדר
 גענען ביידע עולות, און דיא צנוייה טאהבין פון
 אונטערשטען איין אייגע עולה און אייגע אטמאת
 און דיא עולה טאכטם קען אויף ריא אויבערשטע
 האלקע וואנט פון מוכם, און דעם טמאת טאכטם

החכה שנים בחמאת אויב עם זענען גינוען צנוייה
 קנים, פיר טאהבין, צנוייה פון זיין דארפין זיין
 אטמאת, און צנוייה דארפין זיין אעזקה, און
 איין עולה האם קען שוין כקריב גינוען, אזי
 געבליגען צנוייה טמאות און איין עולה, און
 אפלקערדער טמאת אזי גיקומען צו פליהען און
 אזי צו מיישט גינוארין מיט די דרייא טאהבין,
 און קען דער קענטם זיין גיט, אזי שוין דא פיר
 טאהבין פתחה גיט יפתח פסול אזי העלקטם כשר
 און העלקטם פסול, צנוייה טאהבין אזי קען
 מקריב פאר טמאות, און צנוייה טאהבין גענען
 פסול, טייל אויף געדרער טאהב אזי אפסק, אויב
 ער אזי די עולה אדער דער הטאת וטמאת שנים
 הדיקה פתחן שפחיה גיט אויב די עולות גענען צנוי
 קאהל אזוי פיל נויא דער טמאת, דהיינו פון
 די פיר טאהבין האם קען שוין מקריב גינוען
 איין טאהב, דעם טמאת, אזי געבליגען צנוייה
 עולות און איין טמאת, דער נאך די עקוקטען
 צו פליהען נאך אטמאת, און נאך די עקוקטען
 צו זיין איין טמאת, און דיא צנוייה עולות מיט
 איין טמאת גענען פסול, אזי דאך דא קשירה
 נויינגער נוי אהעלקטם: ו האשה שאמרה הרי עלי קן
 כשאלד זכר אויב אהערעקע אשה האם גינואנט איה
 געם אויף מיר איה זאל גריינגען צנוייה טאהבין
 אויב איה נועל גינוארין אדער גיט זכר און זיא
 האם גיבארין אדער גיבארין שני קנים זאל זיא
 גריינגען צנוייה פאר טאהבין אחת ליה זאל פאר
 טאהבין פאר איהר גדר ואחת לחיבה און איין פאר
 טאהבין פאר איהר שולד, אזוי נויא אלע גע-
 נויגערונג דארפין גריינגען צנוייה טאהבין נחבתם
 ליה און זיא האם געגעבן אלע פיר טאהבין צום
 פתחן ופתחן צריך לעשות שלש פרידות מלמעלה ואחת מלמטה
 און דער פתחן דארף טאכין רבייה טאהבין אויף
 די אויבערשטע האלקע וואנט פון מוכם, נוארום
 זיין גענען עולות, און איין טאהב דארף ער
 מאכין אויף דיא אונטערשטע האלקע וואנט פון
 מוכם, טייל זיא איין אטמאת, נוארום פון די פיר
 טאהבין דארף ער מאכין רבייה עולות און איין
 טמאת, נוארום דיא צנוייה טאהבין פון אגדר
 גענען ביידע עולות, און דיא צנוייה טאהבין פון
 אונטערשטען איין אייגע עולה און אייגע אטמאת
 און דיא עולה טאכטם קען אויף ריא אויבערשטע
 האלקע וואנט פון מוכם, און דעם טמאת טאכטם

פן אלא שהיה למעלה ושתיים למטה (1) ולא נמלך. כה לדעת על מה הביאנו ונספלה פרידה אחת הלכך לריבה שתיים פרידה אחרת ותקריבנה למעלה: ממיין אחד. כלומר כד"ל כשהיו ממין אחד חזל היו הכי קיטין שהביאה מב' מינים דהיינו קן אחד תורים וקן אחד בני יונה לריבה לכיול פרידה אחת תור ופרידה אחת בני יונה כדי להשלים הפרידה שנספלה ללא ידעוין אם מן התורים אם מן בני יונה היחה ותקן לעיל אלו

נפוי"ט: (1) הסכך ב' קיטין מלמטין לא עשה בן אלא עשה שתיים למעלן כו': פירשה נדרה. מוכס פליס שפ"ו ילנה כ"ז אחת ויקריבנה למעלן ממיין אחד. משני מינין הביא שתיים. פירשה שפירשה ע"ד שפירשה חלו לנדרי נדרה צריכה להביא עוד שלש פרידות ממיין אחד. ומשני מינין הביא ר'. וחלו לחוכמי: ממיין אחד.

כלומר אם ב' קיטין הללו היו ממין אחד דהיינו שתיים תורים או שניהם בני יונה והקריב מהן הכהן שתיים למעלה ושתיים למטה אין כשר אלא פרידה אחת מכל הרכבעה שהקריב והיא העולה שכהונה מידו להוי כעולה שנתערכה ככהונה דלמחר לעיל אלו כשר אלא מיין עולות שכהונה: צריכה להביא עוד שלש פרידות. וקריב מהן אחת למטה והיא הספלה שכהונה ושנים למטה הוא הגדר: משני מינין הביא ארבע. אם הביאה ב' קיטין מב' מינים ושפירשה נדרה וכל ידע הכהן לריבה שתיים מהן עשה למעלה וחלוהו עסק למטה לריבה להביא ל' פרידות דשמה הסתי תורים שהביאה לנדרה והן עולות נעשו למטה ונשאר עליה הגדר כולו ופני בני יונה שהן חוכה נעשו למעלה ונשאר עליה בן יונה אחד לחטאת מחוכה או שמה שני בני יונה של חוכה נעשו למטה ושאר עליה בן יונה של עולה מחוכה:

מן ארץ דיא אויפקערשטע האלקע נואנט פון אונקערשטע האלקע נואנט פון מ'ב'ב. פון מ'ב'ב לא עשה פן אונ דער פהן האט גיט אזוי גיטאהן אלא עשה שתיים למעלן ושתיים למטה האט גיטאמט. ואים גיקוועקשט די בלוט פון צוויי טאהבין אויף די אויפקערשטע האלקע נואנט פון מ'ב'ב אונ צוויי טאהבין האט ער גיטאמט ואים גיקוועקשט די בלוט אויף די אויפקערשטע האלקע נואנט נואנט פון מ'ב'ב ולא נמלך אונ דער פהן האט גיט גיפקענט בייא דיא אשה פאר נואנט זיא פריינגנט דיא פיר טאהבין. אונ דיא אשה האט אויף נאר גיט גיטאמט צום פהן. נאר זיא האט אים גיפקען דיא פיר טאהבין. האט דער פהן גיטימט אז צוויי טאהבין זענען חטאה אונ צוויי טאהבין זענען עולות. אזי נאר איין טאהב פסול גיטארין צריכה להביא ער בידה אהת גיטימט למעלן דארף זיא פריינגען נאך איין טאהב. אונ מען זאל איהר מאכין. ואים קוועקשין דיא בלוט פון ארץ דיא אויפקערשטע האלקע נואנט פון מ'ב'ב מיי אהר דאס איז נאר פון אלע פיר טאהבין זענען איין מין. אדער אלע זענען יונגע טאהבין לבני יונה. אדער אלע זענען אלטע טאהבין ותורים משני מיין אפקער אז דיא פיר טאהבין זענען צוויי מינים. צוויי טאהבין זענען אלטע מיני און צוויי טאהב זענען אונ איין טאהב אויפקען. אונ זיא זאל זיין בידע עולות. מען זאל זיי מאכין אויף דיא אויפקערשטע האלקע נואנט פון מ'ב'ב מ'רשה נדה אפקער אז זיא אשה האט גיטאמט צום פהן ווען זיא האט גיפריינגט דיא פיר טאהבין. דיא צוויי טאהבין זאלין זיין עולות פאר מייין נדר. אונ דיא צוויי טאהבין זאלין זיין עולות פאר מייין נדר. זענען גיטאמט גיטארין. ואים גיקוועקשט גיטארין דיא בלוט פון ארץ דיא אויפקערשטע האלקע נואנט פון מ'ב'ב. אזי איהר טאהב (דיא עולה) גיטאמט גיטארין וזיא ער דיין איז. אפקער דיא אפקערע טאהב דער חטאת און גיטאמט און זיא גיטאמט נואנט פון אונ דער

קבעה נדרה . כגון שאמר בשעת נדרה הרי עלי קן
ממין פלוני ופירשה נדרה דלעיל לא פירשה כלום בשעת
הנדר חלה לאחר שגדרה סתם הרי עלי קן הביאה מחיזה
מין שגלה ואמר חלו לנדר: צריכה להביא עוד

חמש פרידות. הכא מירי
כגון שלאחר שקבעה נדרה
הביאה נדרה עם חובתה אל
הכהן עשה כהן כ' למעלה

סיסס וסוקסס לקן לידס יקן זיכס . רשי : (יא) וכן לכל
ססססס דפתיססין סכססס על סססס : (יב) סס"ג לא סכס
ססססס ססססס וסד"ק : (יג) לנכסס סכס כן דלס
ססססס דמכל מין סקריס סונס ססס כו' קע"ל דלס דסס
ססססס סקכס מירי : (יד) ל"ד דיכונס לססס כ' פרידוס
עליוס עין ססססס ססס סססס
וססס סונס . וס"ג סססין .

קבעה נדרה צריכה להביא עוד ה' פרידות ממיין
אחר . משני מינין תביא שש . נתתן לכהן ואין ירוע

וכ' למטה ולא ידע אם נדרה עשה למעלה וחובתה למטה אם להיפך והיא גם היא שכהה חיוה מין קבעה לנדרה אם תורים אם בני יונה : צריכה להביא עוד חמש פרידות . דשמה הנדר נעשה למטה והחובה למעלה ואין כשר אלף עולה שחכוכה כלכד וכשאר עליה שחטת של חובה ושני עולות של הנדר ומפני ששכחה בלויז מין קבעה נדרה צריכה להביא על שני תורים שני יונה ולעשות קדשתן למעלה כדי ללכת ידי נדרה ולריכזה להביא כמי כן יונה או תור להטות להשלים חובתה הרי חמש פרידות וה"מ כשהביאה מתחלה נדרה וחובתה הכל ממין אחד . אבל אם ידעה שכתחלה הביאה נדרה וחובתה משני מינים ושכחה מחיזה מין קבעה נדרה : צריכה להביא שש פרידות . ארבעה להשלים נדרה ושיני תורים ושני בני יונה כדאמרן לעיל כיון ששינה יודעת בלויז מין קבעה נדרה ולריכזה ללכת ידי נעיסה . ושיני תורים או שני בני יונה לשלמות אחד חטאת ואחד עולה להשלים חובתה והכל לא אמרינן דדי לה בכך יונה או תור לחטאת כלכד ותעלה לה העולה שהקריבה תחלה לשם חובה כדאמרן לעיל דכשלמא כשהביאה ממין אחד חיוה צריכה להביא לעולת חובתה ממה נפשך . אם אוחת תורים שקבעה לנדרה נעשו למטה שמיין . אם כן חובתה למעלה כלה וילאה ידי חובתה מעולה ואם חובתה נעשית עולה למטה וחטאת למעלה אם כן נדרה נמי נעשית אחד למעלה ואחד למטה והיא ידי נדרה מתוך אחד ושתי תורים שהביאה עכשיו בלאת ילאה ידי נדרה ובחטת ילאה ידי עולת חובתה ואם חובתה נעשית כולה למטה והחטאת כשרה והעולה פסולה השני תורים שהביאה עכשיו בלאת השלימה חובתה והחלת היא נכדה והחלת שהביאה עכשיו תביא על המסקן ולא תאכל (יא) ואם היו הראשונים יונים תביא עכשיו שחטתה כן יונה ועולה חיוה צריכה ממה נפשך כמו שאמרנו בתורים אבל כשהביאה שני מינים ושכחה חיוה מין קבעה לנדרה חיוה מין קבעה לחובתה (יב) וגם שמיין הכהן כל מין ומהו החכמה ואחד למטה (יג) והיה סבור ששינה חובות סתומה תביא ארבעה לנדרה ושני יונים לפי שינה יודעת חיוה מין קבעה לנדרה וגם שני מינים צריכה לחטאת לוונה לעולת חובתה לפי שינה יודעת מחיזה מין הייתה (יד) ואין מין כגון תור יונה ככלל יונה נעשין : נתתן לכהן ואין ירוע כו' . כגון שקבעה נדרה וקבעה חובתה והביאה

האלקע וואגט פון מןבם . אונ צוויי טאהבין האט
ער גימאכט אויף רי אונטערשטע האלקע וואגט
פון מןבם . אונ דער פהן נויים גיט וועלכע צוויי
טאהבין ער האט גימאכט אונטערן . אונ וועלכע
ער האט גימאכט אויבין . אונ די אשה געבריינגט
איצט אויף גיט וועלכע טאהבין זענען גינען איר
גדר . זינגע אָדער אַלשע צריכה לָהֵיב ער פֿש
פרידות דארף זיא איצט גבריינגען פינג טאהבין .
ווארום טאָסער זענען די צוויי טאהבין פון גדר
גימאכט גינאורין אונטערן . זענען בייך פסול .
אונ די צוויי טאהבין פון לידה זענען גימאכט
גינאורין אויבין . איז אייגע בָשֶׁר ודי עולתו אונ
אייגע פסול נָדֶר סָטָתו . דארף זיא גבריינגען
אין טאהב פאר אסָטָת . אונ קען כאָרף איהר
סאכין אונטערן . אונ פיר טאהבין פאר איר גדר .
צוויי אַלשע טאהבין . סאָסער איז איר גדר גינען
אַלשע טאהבין . אונ צוויי זינגע טאהבין . סאָסער
איז איר גדר גינען זינגע טאהבין . אונ קען דארף
זיי סאכין אויבין . איז פינג טאהבין מִסִּין אָדֶר דאָס
איז נאָר אַז זיא האט גיבריינגט רי טאהבין פון
גדר מיט רי טאהבין פון לידה איין מין מִסִּין מיין
אָדער אַז זיא נויים די צוויי טאהבין פון גדר איז
גינען איין מין . אונ רי צוויי טאהבין פון לידה איז
גינען איין אָנְדֶרֶר מין . אונ זי גבריינגט אָדער גיט
וואס איר גדר איז גינען . אַלשע טאהבין אָדער

דין איז . ווארום דער סָטָת דארף גימאכט ווערין
ואיס גיקוועטשט ווערין דיא בָרוּם"ו אויף דיא
אונטערשטע האלקע וואגט פון מןבם . אָדער
טאָסער זענען בייך טאהבין פון לידה גימאכט
גינאורין אויף רי אונטערשטע העלפט וואגט
פון מןבם . איז דער סָטָת גימאכט גינאורין וויא
דער דין איז . אונ דיא עולָה איז גיט גימאכט
גינאורין וויא דער דין איז . דריבער דארף זיא
גבריינגען אָנְדֶרֶע פיהר טאהבין . ביז איצט
שטענדיקט ווען זיא האט גימאכט דעם גדר האט
זיא גימאכט איה געם אויף מיר איה זאל גבריינגען
צוויי טאהבין . אונ זיא האט גיט גימאכט וועלכע
טאהבין זיא זאל גבריינגען . סעג זיא גבריינגען
וועלכע טאהבין איז וויר . אַלשע אָדער זינגע .
דער גאָך האט זיא גענעמען צוויי טאהבין אונ
זיא האט גימאכט דאָס נאָר איר גבריינגען פאר
מיין גדר קָבֶשֶׁ נָדֶר אָדֶר אַז זיא האָט אויס
גינעט איהר גדר . ווען זיא האט גימאכט דעם
גדר האט זיא גימאכט איה געם אויף מיר איה זאל
גבריינגען צוויי אַלשע טאהבין . אָדער זיא האט
גימאכט איה געם אויף מיר איה זאל גבריינגען
צוויי זינגע טאהבין . דער גאָך האט זיא גיבראכט
צום פהן צוויי טאהבין פאר איהר גדר . אונ צוויי
טאהבין פאר איהר לידה . אונ דער פהן האט
גימאכט צוויי טאהבין אויף ריא אויבערשטע

תסות כח הס מוסיף חכמה (יח) : שנאמר מסיר שפה לנאמנים . וכעמי הארץ משתעי קרל דלעיל מינה כתיב מסיר לב רלמי עם הארץ : שנאמר מסיר שפה לנאמנים ומעם זקנים יקה . כמו כדלע דנכחא . ומת"ט : בישישים חכמה . היינו אכל זקני תורה אינם בן אלא כל זמן שמוקנין (יח) שכנסת ססס מוקיטס ותלמידי חכמים דללו עם דעתן מתישבת עליהן . שנאמר בישישים חכמה דעתן מתישבת עליהן . שנאמר בישישים חכמה ואורך ימים תבונה : חכמה ויחסוק שלס ויחסיפו שלעיות . סר"ט :

נארש און ווייסקען גיט וואס וויי ברירין , אונ ווייסקען גיט וואס וויי טוהקען שגאנאר וויי , עם שטייט אין פסוק מסיר שפה לנאמנים די קעגנשאין וואס האבין ביז איצט קלוג גירעט , אונ ווייסקע בייך זענען גיטען אונגניגקען אונ פגליבט ביא אלע קעגנשאין עקטס הקב"ה אנועק ווייסקע בייך אונ ווייסקען גיט וואס וויי זאלין גיט ווייסקען וואס וויי ברירין , אונ זאלין ברירין נארשע ריידן ופסם זגיס גיט אונ ער עקטס אנועק די עצות פון די אלע קעגנשאין . וויי זאלין גיט ווייסקען גיין ריכטיגע זעה , גיט פאר זיך אונ גיט פאר איין אנדערין .

ברמנורא פסחים דף נו ע"א רש"י

סלכס ס' כלס כלי סמיילן דהור דעלכות דכריסס במוכן

תנו רבנן ארבע צווחות צווחה עזרה . ראשונה הוציאו מכאן את בני עלי פחני ופנחם שמתאו את היכל ה' . צווחה שניה פתחו שערים כריסו מקדשי שמים . אמרו על בן גרבאי שהיה אוכל מ' סאה גזלות בקינות סעודה . אמרו כל ימיו לא היה נותר בעזרה . צווחה שלישית שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פאכי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה . צווחה רביעית פתחו שערים והוציאו יששכר איש כפר כרקאי ששמכר עצמו ומכנה קרשי שמים מאי הוה עבדי הוה כריך שיראי על ידיה והוה עבדי עבודה מאי סלקא ליה ינאי מלכא הוי יתבין מלכא ומלכתא ינאי אמר גדיא יאי מלכתא אמרה אימרא יאי חנו רבנן דיא רבנן האבין גילערינט ארבע צווחה צווחה עזרה פיר געשליינען האט דיא עזרה געשליינען ראשונה הוציאו מכאן בני עלי ופנחס דאס ערשטע געשליי איז גיטען קען זאל ארויס געקען פון די עזרה די קינדער פון עלי , דאס זענען חפני און פנחס שסאן את חיל ה' נוייל זיי האבין מטמא גיטען קעם בית המקדש צויה שניה דאס אנדערע געשליי איז גיטען פתחו שערים זיכנס יתכן זי גרבאי גלמיש של גמאי המלא כריסו מקדשי שמים די מויערין פון בית המקדש זאלין געשפניט ווערין אונ יתכן זי גרבאי דער חלקיר די פסקא זאל אריין גיין אין בית המקדש אונ זאל אנפילען זיין בויה מיט די הייליגע קרבנות אמר על זי גרבאי שהיה אוכל ארבעים סאה גזלות בקינות סעודה קען האט גיזאנט אויף רבי יתכן זי גרבאי נאך יעדער סעודה וואס ער האט גיגעסין , צו מאכין אגע- שמואק אין מויל נאך דעם , עסקין פלעגט , ער זעסין פערציג סאה יונגע טאהבין אמר בל ימיו לא תיה יתר בעדה קען האט גיזאנט אזוי לאנג וויי יתכן האט גילעקט איז אין די עזרה גיט געבליבען פלייש פון קרבנות , ער האט אלע פלייש אויף-

ברכה יום ה זוהר

דה וזה בספרה דה וחד דשליט עלייהו . וערכי נחל תרין . דלית להו ריחא וטעמא כשוקין ככני נשא . (ובג"כ) לונב נטיל כלהו כחוטא דסדרה קיימא דגופא . ומה דנטיף לכר טפח הכי כוה בנין לחשלמא ולחפקא כלהו ולמשתא כדקא חוי . (ובג"כ) כהני ויני כעי כר נש לאחזקה קמי קב"ה . עלין ועטרין דהני תמרים הינון כל שאר חילין דלאחזק דבינון כנויין דקב"ה אקרי בהון . בנין דבעיק (פ"א לאחזקה) לתחא כגוונא דלטיילא דלית לך מלה כעלמא דלה איית לה דוגמא לטיילא . כגוונא דלטיילא הכי איית לתחא וכעו ישראל לאחזקה כדווא דה דמהימנותא קמי קב"ה . כתיב בסכת תשבו שבעת ימים דה הוא רוח דמהימנותא והאי קרא על עמלא עמלא תחמה והכי תינין כד אהרי עמלא תחמר להאי קרא כד שרא חכמה לנפקא מאתה דלא ידיע ולא תחמוי כדווא נפיק חר דמשתחא וכעס והכי חכמתא עמלא נאיך קרא לנשכא לנשכא עמלא והכי חפיק שית סטריין וכדין ההוא נלינו דמשתחא נהיר לכלא ואמר בסכת תשבו שבעת ימים . מאן סכת חסר ו' . דה משכנא תחלה דהיה כעשיתא לאחזקה לכל נהורין וכדין אמר בסכת תצבו שבעת ימים . מאן שבעת ימים מעלמא עמלא לתחלה דכלהו קיימי קיימא לאגהרא להאי סכת . ומאן יהיה דה סכת דוד הנופלת . סכת שלום . וכעי עמא קדישא למיחב סוכות ללהא כדווא דמהימנותא ומאן דיתיב כלאל דה יתיב כליעון יומין עללין . וע"ד כלהו בסכת סוכת חוד דסוכות שלים חד שלים לאחזקה דמאן דיתיב כלאל דה יתיב כליעון יומין עללין לטיילא דקיימין על האי תחלה לאגהרא ליה לחפוי עליה ולגאולה ליה כעשתא לחפיק . ותו כלהו אקרון סכות בשלימו וכתיב סכת חסר דה עמלא תחלה דכעא כהני ו' (ומ"ן קדישין למיזן למשך מאן דכרין דעמיין כבוד דהיה עטלא חדוה וכעילי ואלא יתקדונו מדווחא בנין דיתברכון ורסקן כדווא דמשתחא ומאן חדוה דישראל דה יומא תמינאה דעלרת . ות"ס כבוד דליעון שאר ממנן חדלן וכליין כההוא מוונא דמתקיי לון ישראל . אינון מתקיי כורסייה לקב"ה מתחא חלקלק ליה לטיילא כליעון זיינין וכחדוה ובהלולא ולאקפא מדכחא . כדון יהיה סלקא ונטלא כדכאן חדוה כעכלה . ושאר חיוון דכרין ממנן דעמיין חליין ומדקין ורסקן ותחטו . ויהיה נקטא נפשא כענונין כענונין דקא עובדין דקא עבדין ומתריבין כהדה כדון מתחא לקרנא כההוא וענונין וישראל כל הני שבעת יומין הוו משכיין לה כליעון עובדין דקא עבדין ומתריבין כהדה כדון מתחא לקרנא כההוא ולמחדי לון יומא חד . וההוא יומא אייהו יומא תמינאה בנין דכל ז' יומין אחרנין כהדה וע"ד יהיה תמינאה ותמינא יומין כחדא . ובג"כ אקרי עלרת . כעניין . כעניין כלהו כהאי יומא ואקרי שמיי ולי' שמיי חלל מנו שבעת :

הרכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הר"ם הלכות ברכות פרק ו .
 (א) אם היה שם יין מביאין כוס מחויק רביעית או יותר על רביעית ומביאין בששים ואוחז ואינו היין בימינו ואת הכשמים בשישה אשאלו ומכרך ברכת חסון ואח"כ סברך על היין ואח"כ סברך על הכשמים . אם היו הכשמים שמן ערב וביוצא בו שחר בראש השמש ואם היה הושב תלמיד חכם פתו בנותל כרי שלא

גבלות חפה או איינער רעם מיאוסה בייד אמיז רבייתו זקרוגן לךרקה האבין די רבן גינואמט על המנבל את פי אפילו נגד עליו נוד דין של שבעים שנה לשובך דער קענקיש וואס פארמיאוסט זיין מויל מיט מיאוסה בייד אפילו עם איז אויף אים נגור גינוארין נוסע גרות אויף זיינע נאנצע ויגעעניז יאהר נהפך עליו לגיה ווערמ דאס פארקערט אויף איהם צום שלעקשין וואס ישעיה דער נביא ישעיה האט גינואמט על צו ביהיי די לא ישפח ח' הקב"ה וועט זיה גיט פרייען אויף זיינע ויגעעניז קענקישין . אונ ער וועט קיין דרסקנות האבין אויף זיינע יתומים אונ גיט אפ זיינע אלקנות וכל פת דיבר נבטל ויביל יעקער מויל רעם מיאוסה בייד גבל ואת לא שב אמי מיט די אלע שפראך איז נאה גיט געשלימל גינוארין דער פעם פון הקב"ה ועוד דין נפיה אונ די האנט פון הקב"ה איז נאה געניגט צום שפראמין בענדור ואת אונ ווענין דעם הנבטל את פי נבדי עון נעמט ונאחל דער קענקיש וואס פארמיאוסה זיין מויל אונ רעם מיאוסה בייד איז ניין זינד זייער שווער אונער איז פארמיאוסה ביי הקב"ה די עב והגיה חבישא ותגישת שהם חסרות תודעת נאטי

כי פסקי שמי'ת נגד מילוי בין ו' ה' ו' ה' והעשה ממנו צידוק ויהי בניקוד ששי :

בו קדור אלהא
 דמלקדמין בסימריה
 אתעביד עלקמא וחרין
 סן קדמך שגאה ואמר
 שיצוי : כח ושאר ישראל
 לרוחין בלחודיהון בעין
 ברבתיא דבריכוניו יעקב
 אברהון לארעא עבדא
 עבור וחרמ אף שמיא
 דעלוייהו ושמיא שוין במלא :

בו מענה אלהי קדם ומתחת זרעת
 עולם ויגיש מפניך אויב ויאמר
 השמד : כי וישכן ישראל במח
 בדר עין יעקב ארץ ארץ דגן
 ותירוש אף שמיא יערפוי מר :

ת"א ומתח זרמס . פנינס יכ מילין פס : וישכן ישראל . סנסדרין קר מנוס כד : יערפו . כרכוס :

שפתי חכמים

רשי

ק בספסוק פוס דבוק עם הקודם לו ופי' רוכב בגאוסו
 שחיקו בסכ מעוסם מלפי קדם וקבל מלפי קדם כמקום סוס
 לטויע ספסם בכרם לו ספסקי ושיכוני מפני סוסו קדום
 לכל מלטים : ד פי' ומתחיו שוכניס כל כעלי זרוע כגון
 סיחון ועוג ומלכי כענן סהיו תקפו וגבורתו של עולם
 לפיכך על כרחם יחרדו ויוזמו וכחם חלם מפניו לעולם
 לימת הנכוה על הנמוך והוא שחכס והגבורה שלו בעורך :
 ויגיש מפניך אויב . ואמר לך ש השמד אותם :
 כענה , כל תיבה שזריכה למ"ד כחלחלה הטיל לה ה"ח
 כסופה : (כה) במח בדר . כל יחיד ויחיד ת איש תחת
 נפנו ותחת תלגתו מסורין ואין זריכיס להתלסך וליכס
 יחד מפני הלוכי : עין יעקב . כמו (בעמך ויא) ועינו
 שפח ארדולח כעין הנכרס בערכס ויעקב לא ככרד
 כעין ירמיהו (ירמיהו) כרד ימתכו ב אלח כעין הכענה
 שהנתיחם יעקב (כראשית מח) והיה אלהים עמכם והשיב
 אחכם אל ארץ אבותיכם : יערפו . ייעפו : אף שמיא
 יערפו מל . (כ) כרתכו של יתקן נוספת על כרתכו ג על
 יעקב (ס) ויתן לך הבלהים מעל המים וגו' :

ק בספסוק פוס דבוק עם הקודם לו ופי' רוכב בגאוסו
 שחיקו בסכ מעוסם מלפי קדם וקבל מלפי קדם כמקום סוס
 לטויע ספסם בכרם לו ספסקי ושיכוני מפני סוסו קדום
 לכל מלטים : ד פי' ומתחיו שוכניס כל כעלי זרוע כגון
 סיחון ועוג ומלכי כענן סהיו תקפו וגבורתו של עולם
 לפיכך על כרחם יחרדו ויוזמו וכחם חלם מפניו לעולם
 לימת הנכוה על הנמוך והוא שחכס והגבורה שלו בעורך :
 ויגיש מפניך אויב . ואמר לך ש השמד אותם :
 כענה , כל תיבה שזריכה למ"ד כחלחלה הטיל לה ה"ח
 כסופה : (כה) במח בדר . כל יחיד ויחיד ת איש תחת
 נפנו ותחת תלגתו מסורין ואין זריכיס להתלסך וליכס
 יחד מפני הלוכי : עין יעקב . כמו (בעמך ויא) ועינו
 שפח ארדולח כעין הנכרס בערכס ויעקב לא ככרד
 כעין ירמיהו (ירמיהו) כרד ימתכו ב אלח כעין הכענה
 שהנתיחם יעקב (כראשית מח) והיה אלהים עמכם והשיב
 אחכם אל ארץ אבותיכם : יערפו . ייעפו : אף שמיא
 יערפו מל . (כ) כרתכו של יתקן נוספת על כרתכו ג על
 יעקב (ס) ויתן לך הבלהים מעל המים וגו' :

הצלחת ישראל בא"י

רעת וקניס בעלי התוספות

(כס) וישכן ישראל כמה כרד עין יעקב . כל"ז ישראל יסכס
 לכתח ולא יסיו ירמיס וירמיס סילהמו סתמס , כי
 יפול פחדם ולא כל ספתי . ולא כלכד מפני כל סלומס
 ישראלית יסיו ירמיס , מלל ספי סכיוס כרד עין יעקב , איש
 יחיד ולא יכחס כענינו פורטו סלמתיס , מ"ע כל ייחל סכור
 כי יעל כי גס מפני איש יחיד יעקב יסיו סלומס
 ירמיס ליעטס כי סס י' קבלס גס על כל יחיד ויחיד סס .
 או נוכל לומר וישכן ישראל כמה כרד , סמס יסכסרל היס
 כרד סופרס ומובל מכל סלומס , עכ"ו יסכין כחם , ככל

(כז) ומתח מלפי קדם . ספתיס סס מפניו של סק"ס ססוס
 קודם לכל דכל ומתח זרמס עולם . כלומר ומתח ספתיס סוס
 מובל כמו כעלוייס סוס תקפו וסוקו כל מובל ססוס מובל סוס
 סוסס מפני ומפלס : ויגיש מפניך לויכ כל מליריך מלפניך .
 ויאמר השמד . ויפלי סכרל סכרד סייכ סכן . כמו סמלינו נמי
 (כח) כח ספסלס כח זכר סמלן . סכן גלי ככניני ספסלס
 כל כענן :

פירוש לתורת אלהים

(כז) וישכן ישראל כמה כרד עין יעקב . כל"ז ישראל יסכס
 לכתח ולא יסיו ירמיס וירמיס סילהמו סתמס , כי
 יפול פחדם ולא כל ספתי . ולא כלכד מפני כל סלומס
 ישראלית יסיו ירמיס , מלל ספי סכיוס כרד עין יעקב , איש
 יחיד ולא יכחס כענינו פורטו סלמתיס , מ"ע כל ייחל סכור
 כי יעל כי גס מפני איש יחיד יעקב יסיו סלומס
 ירמיס ליעטס כי סס י' קבלס גס על כל יחיד ויחיד סס .
 או נוכל לומר וישכן ישראל כמה כרד , סמס יסכסרל היס
 כרד סופרס ומובל מכל סלומס , עכ"ו יסכין כחם , ככל

(כז) וישכן ישראל כמה כרד עין יעקב . כל"ז ישראל יסכס
 לכתח ולא יסיו ירמיס וירמיס סילהמו סתמס , כי
 יפול פחדם ולא כל ספתי . ולא כלכד מפני כל סלומס
 ישראלית יסיו ירמיס , מלל ספי סכיוס כרד עין יעקב , איש
 יחיד ולא יכחס כענינו פורטו סלמתיס , מ"ע כל ייחל סכור
 כי יעל כי גס מפני איש יחיד יעקב יסיו סלומס
 ירמיס ליעטס כי סס י' קבלס גס על כל יחיד ויחיד סס .
 או נוכל לומר וישכן ישראל כמה כרד , סמס יסכסרל היס
 כרד סופרס ומובל מכל סלומס , עכ"ו יסכין כחם , ככל

עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיִּרְאֶהוּ יְהוָה אֶת־כָּרִי
הָאָרֶץ אֶת־הַגִּלְעָד עַד־דָּן׃ וְאֵת
כָּרִי נַפְתָּלִי וְאֵת־אָרֶץ אֶפְרַיִם
וּמְנַשֶּׁה וְאֵת כָּרִי־אָרֶץ יְהוּדָה עַד
הַיַּם הָאֲחֵרוֹן׃ וְאֵת־הַנֶּגֶב וְאֵת־
הַכְּבֵד בְּקֻעַת יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים

ירחו ואחיהו יי ית כל
ארעא ית גלעד עד דן׃
ב וית כל נפתלי וית
ארעא דאפרים ומנשה
וית כל ארעא דיהודה
עד וקא בתרעה׃ ג וית
דרחמא וית מישרא
בקעמא דירחו קרמא
דדקליא עד צנער׃

רש"י
בשלושה ו והמליקין העמידים להיות מליקין לה׃ עד דן .
הראהו בני דן מובדלים ע"ו שנאמר (שופטים יח) ויקימו
להם בני דן את הספל והראהו שמשון שעתיד ללחם ממנו
למושע׃ (ב) ואת כל נפתלי . הראהו ארלו בשלושה וחורבנה
והראהו וסימליו׃ ואת ארץ אפרים ובנשה . הראהו ארלו
בשלושה ובחורבנה והראהו יהושע לנחם עם מלכי
כנען שבה מחפרים ודמון שבה ממנשה לנחם עם מדין ועמלק׃
והראהו מלכות בית דוד ומלחום׃ עד הים האחרון . ארץ
המערב בשלושה ובחורבנה . ד"ה אל תקרי הים
האחרון אלף היום האחרון הראהו הקב"ה כל הממורעות
שעתידים ליארע לישראל עד שיחיו המתיים׃ (ג) ואת
הנגב . ארץ הדרום . ד"ה מערת המכפלה . שנאמר (במדבר יג)
ועלו כנגב ויחל מד חרנון׃ ואת הכבר .

שפתי חכמים
שפסס פורס כולה כשנים כמרכוס מוסב׃ ו ר"ל לא סליג לא
לא כל הלך עד היכ סהלרון ולגס לי ספרעיס כלס את
סנלנד וגו' ומוס ספסס סוסיך לפסס ופס סנגב ופס סככ׃
למושע׃ (ב) ואת כל נפתלי . הראהו ארלו בשלושה וחורבנה
והראהו וסימליו׃ ואת ארץ אפרים ובנשה . הראהו ארלו
בשלושה ובחורבנה והראהו יהושע לנחם עם מלכי
כנען שבה מחפרים ודמון שבה ממנשה לנחם עם מדין ועמלק׃
והראהו מלכות בית דוד ומלחום׃ עד הים האחרון . ארץ
המערב בשלושה ובחורבנה . ד"ה אל תקרי הים
האחרון אלף היום האחרון הראהו הקב"ה כל הממורעות
שעתידים ליארע לישראל עד שיחיו המתיים׃ (ג) ואת
הנגב . ארץ הדרום . ד"ה מערת המכפלה . שנאמר (במדבר יג)
ועלו כנגב ויחל מד חרנון׃ ואת הכבר .

דעת זקנים סכעלי התוספות

(6) לא סנלנד עד דן . שסול גבול סכין ישראל . כדכתיב עדן עד כסר שנס׃

פירוש לתורת אלהים

אל תר גבו צום בארנ גבו ראש הפסגה אויף דעם
שפיץ פון די הייך אשר נואם איז פאר ירחו ויראיהו
אויג קאם האם איהם געווינען דאס גאנצע לאנד
ארץ ישראל בשעת זיא וועט זיין בשקונה, אוג
האם איהם געווינען נואם דיא שונאים נועלין
שזעקסם טאהן צו די ישראל את תלמד, עד האם
איהם געווינען די גני דן נועלין ריען עכורת
פובכים, אויך האם, עד איהם געווינען שמשון
הגבור נואם, עד וועט זיין פון שקט דן, אוג וועט
דיא ישראל תעליפין פון זייערע באזירייער:
(ב) ואת כל נפתלי אוג האם איהם געווינען דאס
גאנצע לאנד פון נפתלי בשעת זיא וועט זיין
בשקונה אוג בשעת זיא וועט חרוב נוערין,
אוג האם איהם געווינען דכורה מיט פרק פון
קנש נפתלי נועלין מלחמה האלשין מיט סיפריין
אוג מיט זייער חילות ואת אוג עד האם איהם
געווינען דאס לאנד פון אפרים אוג פון מנשה
בשעת זיא וועט זיין בשקונה אוג בשעת זיא וועט
חרוב נוערין, אוג וירער האם, עד איהם געוויין
יהושע נואם, עד קוקט ארום פון אפרים וועט
מייטלען

אל תר גבו צום בארנ גבו ראש הפסגה אויף דעם
שפיץ פון די הייך אשר נואם איז פאר ירחו ויראיהו
אויג קאם האם איהם געווינען דאס גאנצע לאנד
ארץ ישראל בשעת זיא וועט זיין בשקונה, אוג
האם איהם געווינען נואם דיא שונאים נועלין
שזעקסם טאהן צו די ישראל את תלמד, עד האם
איהם געווינען די גני דן נועלין ריען עכורת
פובכים, אויך האם, עד איהם געווינען שמשון
הגבור נואם, עד וועט זיין פון שקט דן, אוג וועט
דיא ישראל תעליפין פון זייערע באזירייער:
(ב) ואת כל נפתלי אוג האם איהם געווינען דאס
גאנצע לאנד פון נפתלי בשעת זיא וועט זיין
בשקונה אוג בשעת זיא וועט חרוב נוערין,
אוג האם איהם געווינען דכורה מיט פרק פון
קנש נפתלי נועלין מלחמה האלשין מיט סיפריין
אוג מיט זייער חילות ואת אוג עד האם איהם
געווינען דאס לאנד פון אפרים אוג פון מנשה
בשעת זיא וועט זיין בשקונה אוג בשעת זיא וועט
חרוב נוערין, אוג וירער האם, עד איהם געוויין
יהושע נואם, עד קוקט ארום פון אפרים וועט
מייטלען

ליקוטים על התורה

איהר ווארט, דער גנצני אוג דיא זיבן פלעקער . גאר
ער האם גיטען דיא לאנד וויא דיא יודין וואקנען אויף
איר . ער האם גיטען פאר זייע אריוין ס צויטלעך

טא ויראיהו ת' את כל הארץ וגו' : הקב"ה האם געווינען
צוא משה דיא גאנצע לאנד גנצן . אוג משה
נעמט זיט זינען דיא לאנד וויא איז איצט נואם אויף

דני בארעא דמואב על
 מימרא דני: ו יקבר
 יתיה בחילתא בארעא
 דמואב לקבר בית פעור
 ולא ידע אנש ית
 קבורתיה עד יומא
 הדיון: ומשה בר מאה
 ועשרין שנין בד מית לא

עבר יהוה בארץ מואב עד פי
 יהוה: ו יקבר אתו בני בארץ
 מואב מוד בית פעור ו לא ידע
 איש את קברתו עד היום הזה:
 ומשה בן מאה ועשרים שנה

ת"א על פי ס'. כמס' י: ויקבר למו בני. סומס ע י יד: ולא ידע איש. ס' ע י יד מקודס עבר ככ: ומשס כן אהס עס יג:
 בעל המורים

(1) ויקבר למו בני. הסכ' לר"ף. שלג ידע איש סם קבורתו. ו אפי' משס ר"מ' ס' לט ידע אהס יחידו של מולס כ"ס ונ"ס וכוון
 שפתי חכמים

י יש מערשים כדעס ולא כדיו לטפן סכדל כין עמסס סמוקוס
 סללו וכו' כל סמורס כולה כדו סיסס יחיד קורס לוסס ולא עניס
 שלג לסמקי כניוסס. ו"ע ססיס עויד דמסוס כעמס ססיס
 כוחכ: כ דרשטינן סמוכות על פי ס' ויקבור למוס:

אח ספר התורה הזה אלח הקב"ה אומר ומשה כותב
 י כדמע: על פי ה'. כנשיקה: (1) ויקבר אתו.
 הקב"ה כנכוורו כ רבי שמעאל אומר הקב"ה את עצמו
 וזה אחד מג' אחין שקיה רבי שמעאל דורס כן. כיואל
 בו (במדבר 1) כיום מלאת ימי נורו יבאר אוחו הוה מביא
 וכו' אמריס משיחין אוחס אלח הס משיחין את עצמס: כול
 בית פעור. קברו היה מוכן סם מעשת ימי כרלשית לכפר

דעת וקנים מבועלי התוספות

ענין יציאת נשמת משה וקבורתו
 וס"ס ויפת סם עמס, ומלס סס הלמס פה שיון למלס עמס
 כסלמס כדכור סקודס, וסכי קלמס סס כס"ו על עמס, סף
 פ"ס סכל סלוקיסי סמסיס סכ"ל עממס סלס ישר סמסיס
 דרך ח"ל, סכל לל כן אהס, עמס ס' סס, סממק חק
 לט"ו וסמס סלמס סמסיס, ויסי' נחמס לך כללו עיממק ס' סכ"ו,
 כס"ו, וסו מלד נכמס, סכל עס יסי' ס נוסו סלל עמס יסי'
 נקבר כספר ח"ל עמסרס עמס, וינע סף קודס עמס עמס
 כספר עמס, ס"כ ספר סכסוד (1) ויקבר אוחו בני וגו' ולא
 ידע איש את קברו וגו'. עס כסבר משה בני סיס כסכיל
 סוכס יסרלל, כמו סרלסו ח"ל ככל עס סמ"ו ספור סקורס
 על יסרלל עמסי עס סל נכמס על סמסודס, ויסי' רולס קכור
 על עמס, כסמקס קלסוס, סממס על עיממס עמס כסרס כל
 סמווס יסרלל, כ' עיממס סלוקיס סכמס על עמס סכור,
 ולסס נוחל נכמס וישר עממס סיס ככוד כס"ו, כ"ס עמסי
 נל וגו'. ידוע עממס ח"ל קכור של משה ככרס כס"ו כין
 סממסות, מלל עמסר מקור סכסודס כמקס עממס סלרמס
 סכמלס כ"ס כקדוסיס וסמסרס, וסמסר סכסודס נוסו על
 עמס סיס עמס סכר, קכוע כיוך סלרמס כלרוון, וכסמסר
 סוס סיס עמס, ומעין ו' לא ידע על סיסו סוס סלרס עמס
 ע"כ אמר סכ' ואלו ידע אש סקמסו עמס סיסו סוס,
 סכל סיסו זס וסלסס סכמסו נוסו עמסי עמס קכורס עממס
 ורלו יס סמסר סכסודס נוסו סכסודס כמלסס ונחל סמסר
 סלרמס וסמילנו לסמסונן כוס ער כמלסס ללס על סמסיס כ'
 קכור ככרס כ"ס כין סממסות כקדוסיס יסרס:

(1) ומשס כן עמס ועמסיס סנה כמסו וגו'. לריך לטפין סלס

פירוש לתורת אלהים
 משה דער קענעקס פון נאם איז גישימארבין אין
 דעם לאנד מואב על פי יי וירך נאמס מויל קלוך
 גר איז גישימארבין בןשיקה. רשי פארענס ריא
 תורה האט דאך משה געשריבן וויא אזוי קאן
 זיין נאך זיין פויט זאל ער שרייבן ונקות שם
 משה. איז דער פירוש בוי ונקות משה האט משה
 געשריבן אונ פון ונקות משה אונ ווייטער האט
 יהושע געשריבן נאך דעם אז משה איז גישימאר
 בין: (1) ויקבור אותו בני אונ ער האט אים בנגראבין
 אין סארל. נאם אליין מיט זיין קבור האט איהם

באגראבין, רבי ישמעאל נאגם משה אליין האט
 ויך מקבר גינעון מל בית פעור רש"י שרייבט דאס
 קבר פון משה רבינו איז אן געגרייט געעסן
 דארטין און ששית ימי בראשית ער זאל כספר
 זיין אויף דעם נאם ריא ישראל האבין געדינט
 צו דיא עבודת פוקבים פעור ולא ידע איש את
 קברתו אונ איין מענטש האט גיט געוואקס דאס
 ארם ווא משה איז באגראבין גינארטין זר מיט
 תה בוי דעם דאנענין סאג: (1) ומשית אונ משה
 איז אלס גינעון הונקערטס כמסו צוואנציג יאחר

במתו לא יבנה ביתה עינו ולא יבנה
לחה: ויבנו בני ישראל את
משה בערבת מואב ערשים יום
ותמו ימי בני אבד משה:

שפתי חכמים

ל דסיינו וק"ל נם להס. ולא נהפך חוחר פניו סיינו לא כהסס
 פיננו כלומר שלם נהססם זוכמו אף נהססם. דל"כ סל"ג ומסס
 כן מלס וגו' נמוסו נהססם מואב לא כהסס וגו' מלס דכתיב
 ליל ויבנה ביתו וסכ"ן כן מלס וגו' נמוסו כסר סכר מלס לכך
 מלס נהסס מלס כהסס מואב כדו לססמין נמוסו ללא כהסס
 מלס ללמד מלס כהסס לא כהסס וגו'. ודק"ל דל"ג. וסכ"ל"ס
 פי' ו"ל ומלס אף נהססו סינו פ"ס סכרסו לל"ג מלס
 סל דלמס כהיו קטירי כמו לא סוכל מוד ללסס וכלס כמו

כהת עיניהו ולא שנא
 זו יקרא דאפוהי:
 ח ויבנו בני ישראל את
 משה במישריא דמואב
 התלתין וימין ושליו ימין
 בביתא אבלא דמשה:
 ח"א ויבנו בני. כמסוס ק"ג קידושין
 לה: ופסו ימי. פ"ק סל:

על מעשה פסור וזה אחד מן הדברים שנבראו בערב שבת
 בין השמשות (לחות פ"ה): (ו) לא כהתה עינו. אף
 קמחת: ולא נם לחה. (ח) ולחיה שבו לא סלעו בו רוקנו
 ל ולא נהפך חוחר פניו: (ט) בני ישראל. הזכורים.
 אבל כהרסו ממוך שהיה רופף שלום ומותן שלום בין ח"ס
 לרעהו ובין חסה לבעלה נאמר (במדכ"ב) כל בית ישראל

מיום ותלדו

בכחות נחלקת פניו של אדם למשך משך, וככל משך משך
 סולך אדם למדרגת אחרת, וחסד משך משך פשוט מד
 מלס משך, וככל משך משך סולך אדם פסימה אחרת, וכלסך
 משך סי' ק"ב שנס לרוך להסוב סל"ג י"ב פסימיה, ומסרו לנו
 חז"ל משך סי' עמסנס סי' כזס מכלל קני אדם, שסס
 סולכיס כל משך שנס פסימה אחרת, ומסך קני כל סי' כ"ב
 פסימות מיום סולדו דים יום סולדו פסלס לזכ סמכרסו כמסיעס
 אחרת, וכל סק"ג שנס סי' וולל ליום אחר, וכל סמלס
 וסמלסו סיי' לו ליום סמלסו דפוסל סי' לו ליום כלסלסו
 כזכ מלס פמנשך שנסו ילא עכס אל סופסל, וס"ס ומסס
 כן מלס ומסרס סיס כזסו, כזכס מווס וללו ויססו למסו
 כל סק"ג כנס:

פירוש להורות אלהים

משה פון דעם מרוערמקיים פון משה. רש"י
 שרייבט ביי משה שטייט בני ישראל די קינדער
 ישראל האבין איהם באנויניג, בלומר די זכרים
 אל"ין אבער גיט דיא נוייכער. אבער בייא אהרן
 שטייט על בני ישראל דאס איז מייקש דאס נאנצע
 דרוי געוידר פון ישראל האבין אים באנויניגט דיא
 זכרים מיט די גבחות, ווארום אהרן איז גינען
 איין רובף שלום צווישין איין קענניש און קעם
 אנדערין און צווישין מאן און ווייב דרום אז ער
 איז גישטארבן האבין איהם אפילו די נוייכער

משלי חכמים

(ח) וטען דן פון צושרים שנה און, משה איז אלס גינען
 הנדערט מיט צוואנציג יאחר טען ער איז גי'
 שטארבן זיינע איינין זענען גיט שונקיל גינארין און זיינע
 פיינליקייט איז גיט צוועק צוגעגען פון איהם. צו וואס
 דער צווייטלס אונג דאס דער פוסק. גאר דער אונג איז אפשל
 איינער האם אונגינאטע אפולען לאמפס בוימאפיל עס האם
 געווארעם ברענען צוואנצע נאכס. צוועלף שעה. אונג כאלר
 אנהייב אבער עס האם גאר אפגעברענגט צוויסל איז דער
 לאמפס בוימאפיל אויסגעראט געווארען. ווייס מען עס איז
 גינען שאדין בוימאפיל וואס האם געקענט ברענען צוועלף
 שעה. אונג אויב עס האם שוין גיברענט אלשעה אדער
 צווייא שעה אדער פער און אפאלעט איז דאס בוימאפיל
 אויסגעראט געווארען. קען מען אונג וויא טיל
 שעה עס האם גיברענט אונג וויא טיל בוימאפיל איז אויס-

גענאסין געווארין. אבער אז דער לאמפס האם שוין גע'
 ברענט צוועלף שעה אונגעזען נאכס, אונג אז דער פרייה
 איז גינען דער לאמפס סתל וויא מען האם אים אונגענאסין
 נאכדעם איז דיא בוימאפיל אויסגענאסין געווארין. דעם
 שאדין קען מען גאר גיט ברענען. ווארום אז דער
 לאמפס האם געקאמט אונג אפגלחט ער זאל ברענען צוואנציג
 נאכס אונג דיא בוימאפיל זאל בלייבן איין אונג צו
 דאך זיין דער לאמפס זאל ברענען אייביג אונג די בוימאפיל
 זאל בלייבן איין אונג צווייגן. בייא יעדער מענטש איז גע'
 נוינציג זיינע יאחרין אויסגעזעסן פון היפעל וויא לאמפ
 ער זאל לעבען, פון דעספונדען לעבס ער קיט דער
 גאטור איהך. וויא לאנג זיינע כחות ציהקען, אונג מען
 דערקענט פון דעם מענטשנס כחות וויא לאנג ער האם
 נאך צו לעבען, ער נוערס איינגעריקטנס, דער הערס

ויהושע בן נון מרא רוח חכמה
 כייסמן משה את ידיו עליו
 וישמעו אקיו בני ישראל ויעשו
 כאשר צוה יהוה את משה: ולא
 קם נביא עוד בישראל כמשה
 אשר ידעו יהוה פנים ארפנים:

ויהושע בר נון מלי
 רוח חכמת ארי סמך
 משה ית ידוהי עלוהי
 וקבילו מניה בני ישראל
 ועבדו כמא די פקיד יי
 ית משה: י ולא קם
 נביא עוד בישראל
 כמשה די אתגלי ליה
 ח"א יוסטע ב גוין. קעס נב ס'
 סוסר ו ינקבל: ולק קס נביא.
 ריט כל פקוד שמר יג ושמר סס
 מקלים מ"פ ס':
 רש"י

שמי חכמים
 שפיס"י לעיל כס' נשבים: מ' רל אוך סירך לומר על סקב"ס
 ל' פנים דהס ר'ין לו סוס דסוים ולורה. ל"ס לין ס' כשעמעו

וכרים ונקבות: (י) אשר ידעו ה' פנים אל פנים.
 שהיה לנו גם כן ומדבר אליו ככל עת שרעה כענין

פשיכות ההורה לעב"י עם בראשית כרא

שעס פשס איוס דכר לו עשס סקב"ס עמו סדכר כוס וסודיפו
 סירך לעשו, וכשעס סדכר כשה איוס דכר עס' לו כביכול
 סקב"ס דכר עמו, וכדשס חז"ל עסיס כדשס מוסך נכוסו
 על עסס. וכוס ית לקשר סוף סקודס לחתלוס וזקא עשס
 ידעו ס' פסיס אל פסיס, אכל לעיני כל ישראל כדשסיס
 כרס אלסיס, ומסמחור אל סקודס [כל זה נכתב כחוספס
 נוסך וכשניו לשון מעט אל זה כונחו ז"ל]:
 או נאסר כלוסין אחר, כדונמס אב אחר כלס להסמכר כנו
 סקסן ססוף למדן, ויהו לעסלמד עינמס אחר כח מלוס
 דרשס מ"ד פסולס שסנו יניד דרדסס לעס עשסס כח מלוס
 כפני קהל סמסויס ססייו על סכסודס, והעלמד פסס כן,
 וסכך דלס דרשס או ככל אסכר למדו כעלמד ענה נכסס אל סיסוף
 ולא נרס אף מלס אחר, וסדכר סקלס אס כל כס סמסויס,
 וכללו ייסכחו אל סכס, וסרק אחר סיה עס אחר כסחלי
 אל ייססייו עס סכסללו על פסער, סולס דרדסס אינכ ענו
 רק של כעלמד, ופנו לו פכ"ז סכסר כסוי לסלל, יד נכר אחר
 לא סיי יניול לקבך דרשס כזו כסלסול וסרסיס אכסר קבל
 סכסר סוס ככח זכריו, וכן ינכר אחר לא סיי יניול סעלמד
 להכרוס כעמלו כלמדו, וכן סיי עניין סה, סקב"ס כלס
 להכרוס לכל לא סויכ כי סולס כרס ססולס ומוללו, כעש"ס
 ולעמן ססר עמי ככל סלרן, ולעמן סססר כסויו כרן וכן כרן

(י) אכר ידעו ס' פסיס אל פסיס. סלמון מסייסי"ס ל"ו ככס
 כלעלמד"ד וככר נודע שיש שני מיני ידעות, סלחמס לדעס
 מסמקודס אל סממחור, וכססיס מסממחור אל סקודס.
 דרבה כדסיס סקב"ס אל נוכך נדעמ מסמקודס אל סממחור
 רק מסממחור אל סמקודס, וסיונו ערמ"ס פסוללוס אכר
 סקב"ס שוסס נידע כי יס פועל מעלס ומעלל, וע"כ ככס
 כדשסיס כרס אלסיס, וככשסיס ככס, ולס"כ אלסיס מסכריס
 סכרס נהודע לנו שיש אלסיס, אכל נקב"ס מסממחור אל סמקודס,
 וס"כ עניו לחמ"ס סמך וככחו לו אלסיס כרס כלססיס, כי
 חמ"ס סממחור סכ"סוסיס כסס רויסס לדעס פסלס אל סממחור
 וסמ"ס לידע עס חירס, ולכך ככחו לו אלסיס כרס
 ככשסיס, סיוכ סודסס לנו מלסחורו וודסס לנו פסוללוס,
 ככל נמי כן יסמלס סממחור כני מעסייס, די לנו לידע
 כדשסיס כרס אלסיס, מסממחור אל סקודס. וזו סיה סכדל
 כן נכוחס עשס נכוחס סלר סכריס, ככל סכריס, ידעו
 ח"ס' מסמחור אל סקודס, וסס אינו פסיס אל פסיס, שוס
 ככסס, רק מעלסר עמללו פני ס' כביכול, וידעסיס כס סיה
 סס ס' ומסס או דכר קר וכך, אכל עשס וכס לידע עמלס ס'
 ככח אכר סקב"ס פועל ויכסס, כעש"ס מול"ך עשס עשס
 וזסו סממחור, ומכר חז"ל סממחור סיה ידו על ידו של
 עשס, וזס"ס אכר ידעו ס' פסיס אל פסיס, שוס כסוס, כעש"ס

פירוש לתורת אלהים

אויף באווייניגם: (מ) ויהושע אונ יהושע בן נון דער
 זעהן פון נון מלא רוח חכמה איז גיווארין פול מיט
 חכמה בי סמך משה את ידיו עליו ווארום משה האט
 אן גילענקט וייגע הענט אויף איהם וישמעו אליו
 און דיא יודין האבין איהם גיהארקט ויזא האבין
 איהם גיפאלקט וישעו אונ ויי האבין גיטאהן באשר
 משלי חכמים

אויף באווייניגם: (מ) ויהושע אונ יהושע בן נון דער
 זעהן פון נון מלא רוח חכמה איז גיווארין פול מיט
 חכמה בי סמך משה את ידיו עליו ווארום משה האט
 אן גילענקט וייגע הענט אויף איהם וישמעו אליו
 און דיא יודין האבין איהם גיהארקט ויזא האבין
 איהם גיפאלקט וישעו אונ ויי האבין גיטאהן באשר
 משלי חכמים

פון איהם גים אנשלאפען זליך וויא ער וואלס גיווען א
 יונגער פאן, ווער ווייס וויא פיל יאהר, ער האט נאך גע
 קענט לעבען, אויף דעס אונגליק האבען יודין געוונדער
 געוויינט, ויזא זאלען גים גישפראכט ווערען פאר דיא
 יאהרין וואס ויזא האבען אנגעקויפט פון משה, דאס
 וויינען האט זיך געקויפט מיט גוואונאני יאהר,
 האבען געזעהן יהושע אוי פהיל געווארין מיט חכמה,
 האבען ויזא געפוינט יהושע וועט אויף זיין ווי כייסה,
 וואנט דער פסוק יאהר האט געשפרייט אויף עס פאך
 גאנץ הייליג ביי דעס קעניגס גים זליך צוא משה, און
 אויזא אנביא וויא משה אוי גיווען וועט שוין גים זיין
 אויף דער וועלט אויף אייביג:

אויף באווייניגם: (מ) ויהושע אונ יהושע בן נון דער
 זעהן פון נון מלא רוח חכמה איז גיווארין פול מיט
 חכמה בי סמך משה את ידיו עליו ווארום משה האט
 אן גילענקט וייגע הענט אויף איהם וישמעו אליו
 און דיא יודין האבין איהם גיהארקט ויזא האבין
 איהם גיפאלקט וישעו אונ ויי האבין גיטאהן באשר
 משלי חכמים

י' לְכַל־הָאֲתוֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר
 שָׁחָהוּ יְהוָה גַּעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 קְפָרָעָה וְקָרָר עֲבָרָיו וְקָרָר אֶרְצוֹ :
 י' וְיִכְלַל הַיָּד הַחֲזָקָה וְיִכְלַל הַמּוֹרָא
 הַגָּדוֹד אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה קְעִינִי כָּל־
 יִשְׂרָאֵל : חוֹק

י' אֲפִין בְּאֲפִין : י' קָלַל
 אֲתִיא וּמוֹפְתִיא דִּי
 שָׁחָה יְהוָה יִי לְמַעַבְד
 בְּאֶרְעָא דְמִצְרַיִם קְפָרָעָה
 וְקָרָר עֲבָרָהוּ וְקָרָר
 אֶרְעִיהּ : י' וְיִכְלַל יְדָא
 תְּקַפְתָּא וְיִכְלַל חֲזוֹנָא
 רְבִיא דִּי עֲבַד מִשָּׁה
 לְקְעִינִי כָּל־יִשְׂרָאֵל :

ת"א לכל ספחת וספוסים, מקרים
 מ"ג ס"ס וס"י : לעיני כל
 ישראל. מנחות 1 :

ת"ט. נאול"ל סימן; אלי"י סימן; ומפסיתין ויסי להרי עות משה דיטושע סימן 6 :

תחזור ותקרא סתמלה פירוש ברכה ו"א ספוקים וגם התרנום
 כסום ספוקי דספר הדברים חמש עשרה ספוקים וחסמה, הנ"ל סימן. ותחזי ויעשית על פי הדבר אשר יגידו לך.
 ופרשיותיו ו"א, אמרו חזן בעבותים סימן. וסדריו כ"ז, יפיה אמונה יגיד צדק סימן. ופרקיו ל"ד, אהה
 ה' בכל לכב סימן. מגין פתחוהו ליד, והסתבות קב"ד. הכל קב"ח פרישית, וכסא כבוד ירחילים סימן.
 סדרי תורה נ"ד, למען יומדך כבוד ולא ירחיק סימן. מגין פרישית הפתוחות של כל התורה ר"ץ, יבא דודי
 לגנו ויאכל פרי מגדיו סימן. והסתבות שע"מ, או אמרה אסר על נפשה בשבעה סימן. נמצאו מגין כל
 הפרשיות פתוחות והסתבות תריס"ט, לא תחסר כל גה סימן. כסום הספוקים של כל התורה ה' אלפים
 התמ"ה, ואור החמה יתה שבתיים סימן. ותחזי וישם עליו את ההשן ויתן אל החשן את האורים ואת
 התטים. מגין תיבות של כל התורה ע"מ אלפים ותתקע"ו, לישוני עמ סופר מהיר ויפירת מבני אור
 סימן. מגין אותיות של כל תורה דיש אלפים ותת"ם. וסימנו ארצה בו ואבדה אסר ה' גרול יהיה
 כבוד רבותיה הנה האחרון מן הראשון שיבנה במהרה בימינו. אמן כן יחי רצון :

וכדו טמן; (יב) סיד הסוקה. בנימסריא אף הימס. טעשה כ"גטן;
 ולכל המורא הגדול. בנימסריא פי סכאל. אפוחית כ"אשנות של
 כל נ"ד טרסיות סכמוס ע"גין טע"ל"ט כמגין ודכר ה' ס' ספך
 רש"י

שנאמר (שמות לב) ועתה אעלה אל ה' (במדבר ט) עמדו
 ואשמעה מה יעוה ה' לכם : (יב) ולכל היר החוקה.
 שקבל את התורה ג הלוחות כדיון; ולכל המורא הגדול.
 נסים ונצרות שבמדבר הגדול והנורא; לעיני כל
 ישראל. שנאסו לבו לטבור ם הלוחות לעיניהם שנאמר
 (עגיל ט) ואשכרם לעיניכם והסכימה דעת הקב"ה לדעתו
 ע שנאמר (שמות לד) אשר שברת יסר כחך ששברת
 (שמות לב) סמלת פרשת וזאת הברכה

סמיכת לעכ"י עם בראשית ברא

אח אשר סתעלתי בעלמים וידעם כי אטי ה', וזה מלא
 סק"ג כל ספוקים וספולס אש כחוי יחי גדול והוא טעשה על
 ידו ספוקים וספולס, ובכר טעשה, וחודס טכולס " " כחו
 על סק"ג, וזה כחו על טעס, קע"ס יורל ישכאל אח סיד
 סגולה אשר עשה ס' טעללים, יש"לל ספוקים טל טעס וטעשה
 טעס אל טעס. וזה טעס, סק"ג ס' ספוקים, כי א"ן
 כח יור טעס טעשט טעס ורלס סוף סכנת סככ כחו וטעס
 כח סכנת סכנס, ומקריעת סוף סכנתו ספולס סל
 סמקדס, טעס טעללים אל טעס ס' ספוקים רק סק"ג, וזה
 וזה יורל ישכאל אח סיד סגולה טעס טעס ה' טעללים,
 ס' ייקלס וכטעללים דייקל, וטלו וטלס וטע"מ כח, טעשיקד

פירוש להורת אלהים
 פארקבט; (יב) לכל תחיותו צו אלע צויאבן ומספיקס
 אונ ד' וואנערך אשר שאלתי יי וואס גאמ האמ אים
 גישיקט צו סאן אין לאנד מצרים לפרעה ויגל עבדיו
 ויגל גרצו צו פרעה אונ צו אלע וייגע קעקעט אונ
 צו זיין גאנצין לאנד; (יב) ויכל מיד תהוקה אונ צו
 אלע דיא שטארקע סאכט, דאס תייקט וואס ער
 האט קאבל גיווען די תורה אונ די לוחות מיט
 זיינע הענט ויכל המורא הגדול אונ צו אלע גרויסקע

אונס ונמסותים טעשה טעס נכדכר אשר ככ"אית כרה
 טלסית סל טעשית וספ סהקן, יי א"ן ככח יורל טעשית
 ופוחית כחלס כחשט טעס אל סל ככח ס' טעכך, וטעשה
 סק"ג, אל סיס סגולה טכולס ומולו א"ן סיס יגול טעשית כל
 כך טכני טכולס, אלל דלוי יי טלוס מלכר לו סככ וטעשית
 אשר סוף טעס טעל ומולס וסכר וכל טעללים, וסוף מן
 רוח סכדס קבדו, ויכול טעמל לכל לכל אשר יחסון, וככח
 אטויס וי יולו ישכאל טעללים, וככח טעשית וי כלל לרן
 סק"קוס, וככח טעשית וי יגללנו סק"ג ככ"ט :

א ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה
 אל־יהושע בן־נון משרת משה לאמר: משה
 עבדי מת ועתה קום עבר את־הירדן הזה אתה
 וכל־העם הזה אל־הארץ אשר אנכי נתן להם
 לבני ישראל: כל־מקום אשר־תדרוך בך־רגלכם
 בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל־משה: מהמדבר
 והלבנון הזה ועד־הנהר הגדול והר־פרת כל
 ארץ החתים ועד־הים הגדול מבוא השמש יהיה
 גבולכם: לא־יתצב איש לפניך כל ימי חיך
 כאשר הייתי עם־משה אחיה עמך לא ארפה ולא־
 אעזבך: חזק ואמץ כי אתה תגחיל את־העמסה
 את־הארץ אשר־נשבעתי לאבותם לתת להם:
 רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות בכל־התורה
 אשר צוה משה עבדי אל־תסור ממנו ימין ושמאל
 למען תשפיר בכל אשר תלך: לא־ימוש ספר
 התורה הזה מפיה והגית בו יומם ולילה למען
 תשמר לעשות בכל־הפיתוב בו כי־אז תצליח
 את־הדרך ואז תשכיל: הלא צויתיה חזק ואמץ
 אל־תערץ ואל־תחת בי עמה יהנה אלהיך בכל

א) ויהי אחרי מות משה עבד
 ה' דער ליכט וואס ווען משה
 איז גיטאָרדין איז פאָרעסין
 געוואָרן ביזא ריא ירדן רביא
 הענדערס דיניס, האָבען די ירדן
 גינגט צוא יהושע, ער זאל מיט
 גיין לעבען ריא רביא הענדערס
 דיניס. האָט ויהושע גיט געוואָסן.
 האָבען ריא ירדן גיטואלס הענגן
 יהושע, האָט גאָט גינגט צוא
 יהושע, זאָגען דיר ריא רביא
 הענדערס דיניס, קען מען גיט,
 נוארום וויא משה איז גיטאָרדין
 איז שוין פאר חתום געוואָרן די
 חתום. גאר וואס דו האָסט סוף
 דיא ירדן וועלען דיר הענגן. גי
 מיט גיט אריבער דעם ירדן און
 פיר גיט אריין אין ארץ ישראל
 וועלען וויא דיר שוין ליב האָבען,
 נוארום ביזא וויא איז ארץ ישראל
 ליבער וויא ריא חתום, וויא דער
 פּרדש זאָטס (אין פ' עקב) ווייל
 דיא ירדן האָבען געגלען אריין
 צו גיין אין ארץ ישראל, וויבא
 זענען וויא פאר טריבען געוואָרן
 פון ארץ ישראל. לָשָׁלֵם עֵשׂוּן
 אַמְתָּוּלָה גיטען צווייא ווייבער
 שְׁבֻטוֹת וואס האָבען קיין קינדער
 געקאָט, גיט האָבען גיטאָרן אלע
 מיטלען און עס האָט גיט געוואָסן
 האָבען ווי גיטקעטס אז אין אַזוייא
 שטאָט פון וויא איז דא אַרזויסער

פירוש עים

ג'ט פאר לאזין דיר: (א) חזק ואמץ וייתן שטארק י
 אתה תגחיל נוארום דו וועסט מאכין ירשען צוא
 דעם פאלק דאס לאנד אשר נשבעתי וואס איה האב
 גישווארין: (ב) וירקע עלמערין צו געבין דאס צו
 די ישראל: (ג) רק חזק וועסט שטארק דיר וייער
 לשמר צו היטין צו סאָהן אזוי וויא גאר די תורה
 אשר צוה וואס מיין קענעט משה האט דיר גיבאטין
 אל תסור דו ואלקט גיט אפ קערין דער פון אין
 דער רעכטער זייט און גיט אין דער לינקער זייט
 לפען דרום וועסטו קליגין אין אלץ ווא דו וועסט
 גיין: (ד) לא ימוש ספר תורה ויהנה אלהיך ווערין
 די ספר תורה פון דיין מויל ויהנה בו און דו ואלקט
 סראכטין אין איהר סאָט און נאכט לפען תשמר
 פון וועגין דו ואלקט היטין צו סאָהן אזוי וויא עס
 שטייט געשריבן אין איר גי אז דו וועסט געגליר
 סאָהן אז תצליח את רגלך וראכאמלס פגעליר
 קען דיין וועג און וראכאמלס וועסטו קליגען
 (פ) הלא צויתיה פאר וואר איה האב דיר גיבאטען
 שטארק דיר און פּעסטין דיר דוא ואלקט דיר
 גיט פארקטין בי עמך ויאלתיה דען מיט דיר איז נאם

(א) ויהי אחרי מות משה און עס איז גיטוען נאך דעם
 שטארדין פון משה עבד ה' דער קענעט פון גאט
 באטר ה' האט גינגט צו יהושע דער וזהו פון
 גון משרת דער באריבער פון משה לאס אזויא צו
 זאָגען: (ב) משה עבדי פת מיין קענעט משה איז
 גיטאָרדין וועט איה איהר דו און דאס פאלק אל הארץ
 צוא דעם לאנד וואס איה גיב צוא ריא קענדער
 ישראל: (ג) כל מקום צו איטליקעס ארץ וואס
 וועט פּרעסין אייער פוס דרינען לָכֵם נתיי האב
 איה געגעבין צו איהה כאשר דברתי אזוי וויא איה
 האב גירעט צו משה: (ד) פּתחודי וקליטן פון דער
 סךָר ביו דעם גרויסין טייה פרת כל ארץ דאס
 נאנצע לאנד פון דו חתים ועד תים הגדול ביו דעם ים
 הגדול דארטין ווא וזגן פאר גיט וועט זיין
 אייער גרענעץ: (ה) לא יתצב עם וועט זיך גיט
 שטערין אַמְתָּוּלָה איין קענעט פאר דיר מלחמה
 צו האלמין מיט דיר אלע ביינע לעבענטס סאָט
 באַשר וויא איה ביו גיטוען מיט משה וועל איה זיין
 מיט דיר לא אַרָהּ איה וועל דיר גיט אַפּ לאזין און

אשר תלך: ויצו יהושע את שמרי העם לאמר: עברו בקרב המחנה וצו את העם לאמר הכינו לכם צרה פי בעודו שלשת ימים אתם עברים את הירדן הזה לבוא לנשת את הארץ אשר יהיה אלהיכם נתן לכם לרשתה: ולראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה אמר יהושע לאמר: וזכור את הדבר אשר צוה אתכם משה עבדי יהוה לאמר יהוה אלהיכם מגיח לכם ונתן לכם את הארץ הזאת: וישכם טפכם ומקניכם ישבו בארץ אשר נתן לכם משה בעבר הירדן ואתם תעברו חמושים לפני אחיכם כל גבורי החיל ועורתם אותם: עד אשר יגיה יהוה לאחיכם ככם וירשו גם המה את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן להם ושבבתם לארץ ירשתכם וירשתם אותה אשר נתן לכם משה עבד יהוה בעבר הירדן מורה השמש: ויענו את יהושע לאמר כל אשר צויתנו נעשה ואל כל אשר תשלחנו נלך: ככל אשר שמענו אל משה בן נשמע אליה רק יהיה יהוה אלהיך עמך

צדיק ונאם ער בעתם איעם ווערס זיין ברבך מקים. דיא פיינד ווייבער זענען גיפארין צוא דעם צדיק, ער האט זיין פיינד גיבעטשט, און זיי זענען מעגערט געווארן דיא אשה האט גיבעטס פון זיין וואו האט איהם גיגעבן אנטאמען ל'פשל ראובן און דיא אנדערע האט אויך געהאט אפן זיך וואו האט איהם גיגעבן אנטאמען ל'פשל שפעון וויא דיא קינדער זענען שוין אלס גיפארין צו דריי יאהר זענען פיינדע ווייטער גיפארין צום צדיק מיט דיא קינדער. דער צדיק וואו זיין בעטשטן, אויף זיין קינד ול'פשל ראובן האט דער צדיק גינאנט ער וועט זיין פרום און וועט לערנען תורה. אויף דעם אנדער קינד ול'פשל אויף שפעון האט ער גינאנט, ער וועט זיין אבעל פארה. פון האט גיגעבן דיא קינדער אים תורה, דאס קינד ראובן האט זיין גינאנט זיין און תורה לערנען, און שפעון איז גילאפין אין תורה און האט גילערנט מיט שפחה. איז ראובן'ס מוטער גיפארין צום צדיק און האט גינאנט צוא איהם דבי איהר האט אויך פלעג גינען מיט דיא ברבות. איהר האט פיר גינאנט און פוין ווהן וועט מיר פרום און וועט לערנען תורה.

און דאס אנדערע קינד שפעון וועט זיין אבעל פארה. און עס איז גאר פארקערט פוין ווהן וויל גיט זיין אין תורה און קען סוף איהם מיט געוואלד נעמען אין תורה, און וויל גיט לערנען און קינד שפעון לופט אלעין און תורה און לערנען מיט שפחה. האט דער צדיק גינאנט צוא ביהעלפער און דער פלמד מיט דיא קינדער, האט דיא אשה גינאנט ווען דער ביי-העגער קומט נעמען דיא קינדער אין תורה ביינעם, ער זיין עפיל גיט און נאך אונזלע זאכן, פוין קינד וויל פוין זאך גיט נעמען און וויל גיט זיין אין תורה, און דאס אנדערע קינד נעמט אלץ און לויפט אין תורה און לערנט, האט דער צדיק גינאנט איעס קעמסט פירוש ע"ט

און דאס אנדערע קינד שפעון וועט זיין אבעל פארה. און עס איז גאר פארקערט פוין ווהן וויל גיט זיין אין תורה און קען סוף איהם מיט געוואלד נעמען אין תורה, און וויל גיט לערנען און קינד שפעון לופט אלעין און תורה און לערנען מיט שפחה. האט דער צדיק גינאנט צוא ביהעלפער און דער פלמד מיט דיא קינדער, האט דיא אשה גינאנט ווען דער ביי-העגער קומט נעמען דיא קינדער אין תורה ביינעם, ער זיין עפיל גיט און נאך אונזלע זאכן, פוין קינד וויל פוין זאך גיט נעמען און וויל גיט זיין אין תורה, און דאס אנדערע קינד נעמט אלץ און לויפט אין תורה און לערנט, האט דער צדיק גינאנט איעס קעמסט פירוש ע"ט

וואו דיין רוא וועמט גיין: (ו) ויצו יהושע האט יהושע גינאטן די נעגשים פון דעם פאלק אויף צו זאגן איהר פארט איבער צווישען דער סנהד. וצו און איהר זאלט געביטען דעם פאלק אויף צו זאגן דיין גרייט איהר אן שפייז ווארום נאך אין דרייא טאג ארום וועט איהר איבער פארין דעם ירדן צו קוקען ירשען דאס לאנד וואס גאט גיט איהר צו ירשען זיא וולראגן די ארץ צבט ראובן און צוויי שבט גר און צום האלדן שבט מנשה האט יהושע גינאנט אויף צו זאגן וכו' גינענקט די זאך וואס משה גאמט קענקט האט צו אייך גינאטן אויף צו זאגן: ואלהיכם גאט אייער גאט מאכט איהר רוקען און גיט איהר דאס לאנד נעגים אייערע ווייבער און אייערע קינדער לאוין ויצען אין דעם לאנד וואס משה האט אייך גינענקען אויף נענער זייט ירדן וואס פגעבן און איהר זאלט

איער פארין גינאטן פאר אייערע פרידער אלע שטארקע פון דעם חיל און איהר זאלט זיא העלפין ער אשר בוי גאט וועט לאזען רוקען צוא אייערע כרידער אזוי וויא אייך און זיא וועלן אויך ירשען דאס לאנד וואס גאט גיט צו זיא ושבטם וועט איהר זיך ווידער קערין צום לאנד פון אייער ארץ און איהר וועט זיא ירשען אשר זיך וואס משה האט דער קענקט פון גאט האט איהר גינענקען אויף זייערע זייט ירדן פארטין וואו די וונן גייט אויף זייערע זייט וויא האבן גינענקעט צו יהושע אזוי צו זאגן כל אשר צויתם אלץ נוס דו וועמט אונן געביטען וועלן מיר טאן און צו אימליכס ארמ וואו דוא וועמט אונן שיקען וועלן מיר זיין: (ו) כלל אשר אזוי וויא מיר האבן גינאנט צו כטיה אזוי וועלן מיר דרך אויף פאלגן בקי יהיה גייערמ גאט: אל זיין מיט דיר אזוי וויא ער איז גינען

ולא על הלקוי הארוך. והלכה כר"ע: ב מבונס. שתי עטרות (ב) במקום אחד: ומפור. אחד כמזרח הנגע ואחד כמערב: כבוצר. לשעבר בלחטע הנתק כמבצר שהוא בלחטע העיר: הפוך. שהפך השער לזכות מחמת הנתק כגון שהנזק קדם לשער שאינו הפוך שער שקדם שער לזכות לנתק: שאין שער אחר מציל מידו. שלם ס כנגע שתי עטרות לכנות אפי' מלך עטרות שמורות על השער עטרות לכנות שלא ימאח אכל שער לזכות אם יש עמו כל עטרות שמורות אינו עומח. והלכה כרבי יהודה: ג הצומח מציל. שער שמור שלמה כנתק מניל: מיד שער צהוב ובידו חשוין. שלם הוחלט כשער לזכות או כשפיון ומחו בו שתי עטרות שמורות: ביון מבונס. דשתייה במקום אחד: ביון מפור. אחד למזרח הנגע ואחד למערבו: והמשואר. שקדמו כ' עטרות שמורות הללו לנתק כגון שכשנתק

זאנרין בך שפיר של פלוני וענעקם האר או רין. גיט מטא שער צהוב בך גאלד פארביגע האר מינגען ויניא בך למי קצו רין נוייה קורץ לא בך למי פירד און ויניא מינגען גיט רין ווייך לאנג, אויף לאנג זאנט טען גיט רך: ב שער צהוב בך גאלד פארביגע האר ריגע פספא אויף מטמא כנינס סייא די צוויי גאלד פארביגע האר זענען איינס בייא דאס אנדערע ויספיר סיי ויניא זענען פאר שפרייט. איין האר אויף אין מןרע גיט פון די נגע און איין האר אויף אין מערב גיט פון די נגע מביד סייא די גאלד פארביגע האר אויף אין מיטען דעם גתק זשלא מביד און סיי ויניא זענען גיט אין מיטען דעם גתק גאר בייא רין גיט מביד סייא ריא האר אויף פאר קערט גיווארין בך גאלד פארביג דורך דעם גתק. דער גתק איין גיווען פריער. און דורך דעם גתק זענען ויניא גיווארין גאלד פארביג זשלא מביד און סייא ויניא זענען גיט פאר קערט גיווארין. ויניא זענען גיווען גאלד פארביג אייבער דער גתק אויף גיווארין. אויף אלץ טמא דבני בני יתידה אויף זאנט רבי יהודה. רבי שמעון זאנט אייט פספא זשלא מביד עם אויף אנדערש גיט טמא סידען דער גתק אויף פריער גיווען און דורך דעם גתק אויף די האר גאלד פארביג גיווארין אפי' רבי שמעון האט רבי שמעון גיאנט גיווארין דער רין דורף אויף ויין סח שער לך נוייקס האר וואס אויף ארץ שאין שער אפי' מציל ויין. אויב אין אנגע אויף דא ווייקס האר. און שווארצע האר. קענען גיט ריא שווארצע האר מציל ויין די נגע ויא זאל גיט מטמא ויין. גאר ויא אויף מטמא. פון דעםטוענען אייט פספא זשלא מביד קען די נוייקס האר אנדערש גיט מטמא ויניא סידרין ריא נגע אויף פריער גיווארין און ריא האר זענען גיט טיים גיווען. גאר דורך ריא נגע זענען ויניא ווייס גיווארין. אפער און ריא ווייקס האר אויף גיווען פריער ויניא ריא נגע ווערט

שמו. שאין שער שחור מבוזר (א) וכטום בחוד הנגע כיון דלא נפרץ כב' מקומות : ז זה לפנים מזה. כגון נתק כגרים הלקי מרובע ושיטה של שער מקיפו סביב ומוז לאותה שיטה נתק כגרים כל סביבותיה דהיינו לרועה של נתק כרובע כעשה עסקת את השיטה של שער שזוהו שיפור הטהר המקיף העשרות המבולרות : נפרץ במקום אחד שמו. הפטימי שהרי שער שחור גדלו ואינו מבוזר לתוכו אבל החילון עשור דהא ב' שערות שחורות מבוזרות

לחוכו מב' מקומות שחור. הפטימי וכו' ש' החילון שנטעו שיערה נתק אחד וכתובין ב' שערות שחורות מבוזרות : במה יהא הפרצה. מ' מקומות ויהא עשור מקום ב' שערות : נפרץ במקום אחד כגרים שחור. ובהל' שער שחור שחור. ר"ש בן יהודה (א) אבל כל נתק שחור שעה אחת אירלו

(ס) דהיינו שער שחור דע"פ מכלי. כ"ש. ופסוק דל' כתיבין זה לטעם מזה הני פסוח פנניכים שער כגרים עשור נקט הכא כגרים עשור לכתובת. מ"מ : (ו) דמתבאר עשור דביתוק לקום דהכא מלך אחד דכל שערות הרי טן קמחא סלכא וסין לכו' מכלי. כ"ס :

עמא היינו בסחות מנגרים (ו) אבל מאחר דנפרטה כגרים אפי' ממקום אחד נעשו עני הנתקים אחד ושערות הנשארים הרי הן מבוזרות : ה' ובו שער צהוב שמו. שער זהוב מעמא כיון כחלה בין כחופ שטע ראשון בין כחופ שטע שני כיון לחצר הפטור : גולד בו שער שחור שחור. אי נלמח לחצר הנתק חף ע"פ שאין מבוזרות ולי במשאר דוקא במבוזר דרחוק מקמת הראש מקום ב' שערות דלאחרי' מ' ע"פ שהלך לו שער שחור שחור. דכיון דשער זהוב חו' לא מעמא ח' ע"פ ששער זהוב ח' לא מעמא ח' ע"פ שהלך לו שער שחור שחור. דהשחור חוזר הפטור ומעמא או עשפה וכנס וחזר ופשה לא אמרינן כיון דשחור הנתק לא מעמא : כל נתק שחור שעה אחת. כיון שהחילוניו כפשוטו וכנס או שער שחור וספרו בין החילוניו כשער זהוב וכל שער שחור וספרו ואחרי כן הלך השחור או מה שנסך חזר וניתק שוב אין לנתק זה קומחא לעולם ח' ע"פ דקיימא סימני קומחא שלו כגון שער זהוב ופטור דלא מעמא כהני דכבר שער זהוב שחור ח' אפי' פשה סהלך השחור או טולד בו שער זהוב

אָרְט פּוּן צײַט הָאָר אִין יַעֲדֵער זײַט, אִין דַּער נֶתֶק אַרום, אונ זַקֵּק אַרום, אונ די שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין מִישְׁען, אִין קְהוּר נֶתֶק אַרום, אונ גַּנְץ מִקְּמוֹ אַחַד אויב דיאָ הָאָר אִין אִים גַּעֲרִיקען גִּיּוּאַרִין אִין אִין אָרְט כִּיִּרִס אָפִילוֹ דַּער לִיִּדִיעֶער אָרְט אִין גִּרִים וַיֵּא אַנְגִּירִס פֿאַן דַּעסִקוֹעֶגִין אִין טֵמאַ, וַיִּיל דיאָ שְׁטאַרצֶע הָאָר זַעֲנען נִים אִין מִישְׁען דיאָ נַע : ז שְׁנֵי נֶתֶקוֹת לַגִּירִים פּוּן צײַט אִין נֶתֶק אִין אִינוֹיִג אִין דַּעס אַנְדֶּערִין וְשֵׁשׁ שָׁל שְׁר אונ אַשׁוּרִי שְׁטאַרצֶע הָאָר פֿאַקֵּט גִּיעִין גִּירִים דִּירָה צײַטשׁען בִּידַע נֶתֶקִים, גַּר הָאָם גִּיהָאָם אַנְתֵּק גִּרִים וַיֵּא אַנְגִּירִס, פִּיר קאַנְטִי, אונ אַרום דַּעס נֶתֶק אִין גִּיּוֹעֵן אַשׁוּרִי שְׁטאַרצֶע הָאָר, אונ אַרום דיאָ שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין גִּיּוֹעֵן נֶתֶק אַמְהַל אַנְתֵּק, די גִּירִים וַיֵּא אַלִּינְה, אונ קַען הָאָם דיאָ גַּנֵּע פאַרשלאָסן אויף זִיגֶען טאַג, אונ אִין די זִיגֶען קַען נֶתֶק פֿאַקֵּט אַחַד אויב די הָאָר אִין אִים גַּעֲרִיקען גִּיּוּאַרִין אִין אִין אָרְט פֿאַן אִין דַּער אִינוֹיִגִיקֶער נֶתֶק טֵמאַ, וַיִּיל די שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין בִּי דַּער זײַט גִּירִים אִין מִישְׁען, אָבֵער דַּער אויִטוֹיִגִיקֶער נֶתֶק אִין קְהוּר, וַיִּיל צײַט שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין דַּא אִין מִישְׁען מִשְׁנֵי מִקְּמוֹת אִין די הָאָר אִין אִים גַּעֲרִיקען גִּיּוּאַרִין אִין צײַט אָרְטֶער שִׁיּוּר זַעֲנען בִּידַע נֶתֶקִים קְהוּר, וַיִּיל פּוּן בִּידַע נֶתֶקִים אִין גִּיּוּאַרִין אִין נֶתֶק, אִין דַּאָך די שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין מִישְׁען בַּסֵּת הַתְּרִיבָה אויב די הָאָר אִין אִים גַּעֲרִיקען גִּיּוּאַרִין אִין צײַט אָרְטֶער, וַיֵּא גִּרִים זַל אִין דַּער אָרְט וַיֵּא אִין לִיִּדִי גִּיּוּאַרִין מִקְּמוֹ שְׁנֵי שְׁעֵרוֹת אָרְט פּוּן צײַט

הפנים ושאר הגוף מעכבין זה על זה לכל הראוי לישמח כנגע
הבהרת ממכב פריחת הבהרת: אין מצטרפין זה עם זה.
כמוס שהראש והזקן מתחברים זה עם זה אם חס וולד
חלי גרים כזה וחלי גרים כזה אין מלמסין: אין פרושין

כאשר לזה. לאס יש תק
נגרים כהאש סמוך לזקן
וכסוף שבו ראשו או כסוף
שבו שני או לאחר הסטור
פסה כיוון לא חשיב פשוט:
מן הפרק של לחי. לעלוין
מותח מוט מאלוין לחוין כל
שמן המוט ולמעלה וזה הראש
וכל שמן מוט ולמטה זה הזקן:
פיקה של גרורת. ראש
השפוי כוכב והכשר המיקו:
כשפוי כוכב מחוקקרוי פיקה:

הזקן ומכבדו כ"ב: [כ] אין
הזקן מלמד שסס קמיוס פנים.
כ"ג: [כ] ומיטו כיוון נמי
וכ"ד: [כ] כח טור ככדל דקדמס
פלוס. ו"ל שפ"ג ג"כ דמס
ללה חלמ"ג ח"טכט דמס

אינו דין שיעכבו זה את זה. הראש והזקן [כ] אין
מצטרפין זה עם זה ואין פרושין מזה לזה. איזה הוא
זקן מן הפרק של לחי עד פיקה של גרורת:
הקרחת והגבחת מממאות בשני שבועות בשני
סימנים במחיה ובפשוין. איזה היא [ג] קרחת
[מ] אבל גשם סך גשם מכה שאינה ראויה לגרל
שערי [ג] איזה היא קרחת מן הקדקוד השופע
לאחריו עד פיקה של צואר איזה היא גבחת מן
הקדקוד השופע לפניו עד כנגד שער [ס] מלמעלן.
הקרחת והגבחת [פ] אינן מצטרפות זה עם זה
ואינן פרושות מוז לוז.

הקרחת והגבחת. שתיים כהאש (יב) חלל שמשפוט קדקוד ולאחריו קרוי קרחת ומשפוט קדקוד כלפי פניו
קרוי גבחת כדמתן כסמוך וזינן ככתקיס שנתק חוזר ומגדל שער והקרחת והגבחת אין חוזרין ומגדלין שער:
מממאות בשני שבועות. דכתיב כמראה לרעת שור כשר מה שור כשר כשני שבועות חף כחן כשני שבועות:
במחיה בפשוין. דכתיב לרעת פורחת הוא כקרחתו לרעת מלמד שמתמחה במחיה פורחת מלמד שמתמחה כשפין
היא מלמד שאינה מתמחה כשער לבן (יג) גשם. סס שהכולו אין מגדל שער והסך בו אינו מגדל שער: מכה
שאינה ראויה לגרל שער. כגון מכה גדולה שהכשר נעשה לנקת: פיקה של צואר. היא חוליא הראשונה של

בבחת] אבל נשם ער האם יגיעמין אזעלכע גראו אז
מען עקמ דאם גראו פאלט אראם די האר אונעם
וואקמט גיט מער צוריק פד נשם ארער ער האט
באשקירט דעם קאפ מיט נשם פאלט אראפ דיא
האר אונעם וואקמט גיט מעהר צוריק פדה שאינה
ראיה לגרל שער ארער ער האט גיהאט אויפין קאפ
אזוי אמקה וואס נועם שוין קיין קארל גיט
וואקסין האר אזי היא קבחת נועלכער ארמט אויף
דעם קאפ הייקט קרחת פו הקרדי השימץ לאחור די
אינגערשמשע שמיק קאפ וואס אזי דאס גיבויגין
צום האקרו גנד פיקה של צואר ביו דעם ערשטן
גלד פון האקרו, דאס הייקט קרחת אזי היא גבחת
נועלכער ארמט אויף דעם קאפ הייקט גבחת פו
הקרדי השימץ לפני די פאדערשמשע שמיק קאפ
וואס אזי אראפ גיבויגין צום פנים עד גנגד שער
פלמגל ביו צו רעם ארמט איבער רעם שמשערין
וואס דארט אזי די לעצמע שורה האר [עין תרי"ט]
מקבחת והגבחת אויב עס אזי גינען אנגע גרויס נוי
אהלכער גרים אויף רעם קבחת, אונ אנגע גרויס
ווי אהלכער גרים אויף רעם גבחת אין מפרשות
ש עם ה רעקענען ויי זיה גיט צו ואמען פאר איין
גרים אנאנצין ותימן פשוט פא לי אונ פאר פאר
גרעסערין זיה גיט איינס אין דאס אנדערע, אויב
די גנע אזי גינען אין קבחת אונ ויא האט ויה
פאר גרעסערט ביו אין גבחת, ארער פאר קערט
די גנע אזי גינען אין גבחת אונ ויא האט ויה
פאר גרעסערט ביו אין קבחת, נוערט גיט קסא.

אונ אויף די בארד גיט, ארער אויף די בארד אונ
אויף רעם קאפ גיט בארף ער זיין קמא הראש והקו
אין מצטרפין זה עם זה אויב עם אזי גינען אנתק
גרויס וויא אהלכער גרים אויף רעם קאפ, אונ
אנתק גרויס וויא אהלכער גרים אויף רער
בארד, אויף רעם ארמט ויא דער קאפ מיט דיא
בארד וענען צו ואמען, וענען גינען ביו צוויי
האלכע גריסין איינס ביי דאס אנדערע, רעקענין
זיי זיה גיט צו ואמען פאר איין גרים אנאנצין
וויא שוין פדה לזה אונ זיי פאר אנדערעין זיה גיט
איינס אין דאס אנדערע, אויב ער האט גיהאט
אנתק גרויס וואס אנגרים אויפין קאפ וואס צו דיא
בארד, אונ אין סוף די ערשמשע זיענן מאנ, ארער
אין סוף די אנדערע זיענן מאנ, ארער דערנאה
וויא ער אזי שוין סהור גינארין, האט זיה פאר
גרעסערט רער נקת פון קאפ אין די בארד, ארער
פאקערט רער נקת אזי גינען אין די בארד אונ
ער האט זיה פאר גרעסערט אויף רעם קאפ,
נוערט ער גיט קמא אינה היא וקו נועלכס הייקט די
בארד פו תימט של לתי פון דעם אויבערשמשין גלד
ש עם ה קאפ אונ אראפ דע פיקה של בארד ביו צום
גארניל: ו תקבחת והגבחת אויב אויף זיי אזי דא
אנגע פממאות בשני שבועות ונערין ויי קמא וקען
בארף זיי פאר שליסקען אויף צוויי וואכין בשני
מסנים זיי ונערין קמא דורה צוויי סימנים גבחה
דורה וולד פלייש והפסיון אז די גנע נוערט פאר
גרעסערט אינה היא קבחת, וואס הייקט קבחת ואונ

נואר: ואין פשוט מוז רבי יהודה אומר אם יש שער ביניהם אין מפסיק ביניהן. בין קרחה לזו. מקרחה לנכתה ומנכתה מצטרפות ואם לאו הרי אלו מצטרפות: לנכתה. ואין הלכה כר' לקרחה: אם יש שער

רבי יהודה ואגב אם יש שער ביניהן אין מצטרפות אויב צווישן דעם קבחת און נכתה אין דא האר קעקענין זיך גיט צו ואמען די צוויי האלבער נגעים ואם לאו און אויב עס אין ניקא האר תבי אלו מצטרפות

קעקענין זיך צוא ואמען דער האלבער גרים פון קבחת און דער האלבער גרים פון נכתה און זייא נוערין אין נגע אגאנצע:

תוספות

נמרא גדה דף מד ע"ב

רשימי

שלישם יום איכא ביניסו. טל דלג קאמך יום טעמס דעם טעם פליכא ביניסו דלכ"ט כ"ט טעם יום טל פני וכל סיו פליג אכרייחא דכספור. סיני פטוס דנכתה ג' כשני יום טל טל סיו קדי לים ג' טעם. וט"ח וילפס דיום כאלפון של טעם כניעום איכא ביניסו דלכ"ט כשקלת היום סיו ולדכנן בעינין טעמא לעת עד פטס פטולגס כדלפתה ט"ז דוכמיס (דף כס) דטעום פוסולת בקדשים. וי"ל דקיס לסו דרכנן לא כתי טעמ לעת ומוד דל"כ סף סף ל"כ ס"ג נמתי ג' טעם יום טל וט"ח וי"ל לפטוי דלג בעינין טעמ לעת וסל דתנן פסק עלו נעדות (דף כע) טיולת פנתוניס פטוסס מכת טעם פטיסויס טלד י"ט לס קנס לא פטיס כ"כ מדענא"ך יום טלד אמר ג' טעם. וט"ח

ערב ר"ה. של טעם כניעית לר"מ לא הויה כת ביאה עד יום החוץ של שליטת דלוח ערב ר"ה ולכנן עד למחר דמיקלט עס וראשון כרביע: שלשים יום איכא בינייהו. לר"מ מכי חילקט שלשים יום כשנה שליטת הויה כת ביאה ולכנן עד דמיקלט טעם כניעית אויבא בינייהו טובא: בשלמא לרבי יוחנן. דלמר מכי חילקט השבועות טעם שליטת לר"מ הויה כת ביאה טעמ וט"ג דלמר רבי יוחנן שלשים יום דזבא קמתי יום טלד תנאי טיול פסק ארכעה רחסי

פנו רבנן דיא רבנן האבין גילערינט בת שלש שנים מתקשרת בדיא אמידיל וואם אין אלט ברייא יאהר און איינער האט איהר בועל גיווען פון נוענין קידושין. אין זיא גיווארין זיין גיויב דבי רבי מאיר אזוויא נאנט רבי מאיר ותקמים אופרים בת שלש שנים יום אחד און די חקמים נאגין זיא נוערש אנדערש גיט אשת איש סידין קוען איהר בועל גינען פון נוענין קידושין קוען זיא איז שוין אלט גיווען רבייא יאהר מיט אפאג. פקענט די גמרא פאי בינייהו וואם אין דער חילוק צווישען רבי מאיר און דיא חקמים אפר די רבי ינאי דיא פלמידים פון רבי ינאי האבין גיואנט עבד ראש השנה איכא בינייהו דהיינו זיא איז גיבארין גיווארין צעהן קאג אין שבת איבער רבייא יאהר גיין קאג אין שבת אגנדיגען זיך די רבייא יאהר, דאם הייסקט ערב ראש השנה. ווארום מארגני דער צעהנגער קאג אין שבת איז ראש השנה. דער אנהייב יאהר פון פערטין יאהר, אויב איינער האט איהר בועל גיווען דעם דריטען יאהר דעם ניינגען קאג אין שבת נוענין קידושין אין דאם גושע קידושין און זיא איז אפאשת איש, און די חקמים נאגין זיא איז אנדערש גיט אפאשת איש סידין קוען האט איהר בועל גיווען אויף מארגני פון דעם דריטען יאהר דאם איז דער צעהנגער קאג אין שבת גיבן יתנן אפר און רבי יתנן נאנט שלשים יום בשנה חשבונין שנה איכא בינייהו דער חילוק

צווישען רבי מאיר און די רבנן אין דעם דין פון דרייסיג טעג אין איהר נוערש גירעכניגט יאהר, רבי מאיר נאנט אויב זיא איז אלט צוויי יאהר קוען דרייסיג טעג און איינער האט איהר בועל גינען נוענין קידושין איז זיא שוין אפאשת איש. ווארום די דרייסיג טעג אין דריטען יאהר נוערש גירעכניגט יאהר הייסקט דאם שוין רבייא יאהר, און די רבנן נאגין זיא נוערש אפאשת איש סידין קוען זיא איז שוין אפאשת איש יאהר און קוען האט איהר בועל גיווען נוענין קידושין, נאנט דיא חקמים אפריה יום אחד פקענין מיר האבין גילערינט בת שלש שנים אפילו בת שתי שנים יום אחד מתקשרת בדיא אויב איינער האט בועל גיווען אמידיל וואם אין אלט רבייא יאהר אדער אפילו זיא איז אלט צוויי יאהר מיט אפאג, פון נוענין קידושין, נוערש זיא אפאשת איש דבי רבי מאיר אזוויא נאנט רבי מאיר ותקמים אופרים און די חקמים נאגין בת שלש שנים יום אחד זיא נוערש אנדערש גיט אפאשת איש סידין קוען זיא איז שוין אפאג אין פערטין יאהר און קוען האט איהר בועל גיווען נוענין קידושין בשלמא לרבי יתנן נאך רבי יתנן אין גיין קישא זי מיכ דאיכא מנא דקאפר יום אחד בשנה חשבונין טעמ אזווי וויא עס אין דא אפאג וואם נאנט ציין קאג אין יאהר נוערש גירעכניגט יאהר תבי נמי איכא מנא דקאפר שלשים יום בשנה חשבונין טעמ אזווי אין דא אפאג וואם נאנט

יחי מוכח סס דרש"ט כ"ג דהאמר בפרק אלו נגרות נמסר און קטנס לא וססס פ"כ אסיפס דמתיניון סמיד דקטני כ"ג טיש
מכר און קסס דנמסרות איכא למימר דלג אחי למסוי קטניו אלג בוגרוס דכסרק דרבע מיחיה (דף סו) תנן און הייז
ככל על נמרה סטורוסס עד סססס נמרה ודייק ססס דלחא לאסוקי קטנס דלי לאסוקי בוגרה אלג על נמיה ממ"ט
אלמג נמסר אחי' קטנס ומשמע אלג אחיפס סמיד דכרפסיה ויחי דייק מסיפס דמתיניון דרש"ט נמי כ"ג כיון דנפיתמסס לג
אסיפס כוחיס. וי"ל דלגו עמס כ"ג סיפס קאמר אלג דייק דחמס דססו ספיקס סכר דקטנס און לס קנס דקאפסי כסיפס וס"כ
נמרות קנס לאסוקי קטניו ורעס

דסריק כס"ק דכחוס (דף יא) יום בשנה חשובין שנה. אלא לרבי ינאי קשיא. שנים דליכא למאן דלמר
לס קנס דרואנס וסילנס כסיוסס
כנייה אלמג סכר דמתיניון כסרס דקטנס יש לס קנס סייוו
עבוס דכסר דכר ככא דכא דגיוסס לא אחיס כר"ג כנאי
דקנס ג' עניס ויוס אלח א"כ גס לננין דקטנס יש לס קנס
אחיס דככנס וס"ס דסריק כס"ק ד' וס' ומתיניון דאלו נמרות

דף כט) דקטני כוחיס יש לס קנס לר"מ פס"ג דססו גיורכס לא אחיס כר"מ פ"ע כיון דפסס מפניסין כ"ג סיפס מטי דמנין
לאוקמי כוחיס מוקמינסי:

דרייסיג טענ אין יאהר ווערס גירעביגט איאהר
אלא לבי ינאי קשיא אבער נאה רבי ינאי וואס ער
זאגט אז רבי מאיר האלט יא מוז אלס זיין גאנצע
דרייסיג יאהר. איז אקשיא אין דער ברייהא שטייט
דאך אז רבי מאיר האלט אפילו פאר דרייסיג יאהר
קען זיא אויך ווערין אאשט איש קשיא דרייסיג
אקשיא אויף רבי ינאי, אונ רער חילוק איז וויא
רבי יוחנן זאגט:

זוהר אסור דף צד ע"ב

ברמי יומא חלת סעודתאן כטיין בני מלכא לזמנא ולסדרא סתורי בנין יקרא דמלכא כמה דלוקימנא. וכד אזדמן ביה
חנא או זמנא לא סדר כ"ג תרי סתורי ככל סעודתא חד לשבת וחד ללוספיוס בנין דכתיב (ט"ז ע) על שלחן
המלך תמיד הוא אוכל סעודתא הוא כסודרא דמלכא להבוא אוספיוס דלחית ליה. וע"ד כתיב כ"ג לסדורי סתורא
שלימא דמלכא והוא הייב מניה לאוספיוס. א"ר אלעזר סעודתא תליחא דשבת כד אפרע ביה אוספיוס כסקין ליה
אז לא סקין ליה. אי לא סקין ליה אשתכח אוספיוס דחייא מסתורא דמלכא. אי סקין ליה אשתכח סנימו כסעודתא
דמלכא. א"ל ר"ס אבוי דמלכא דארעירע ביה אוספיוס ונטל מיכלא מקמיה וסלקא לאוספיוס אשתכח אף ע"ג דמלכא
לא חלל עמיה ממילא דמלכא קא חליל ומלכא הייב ליה למיכל. וכל דא בנין דהוא אוספיוס דמלכא. וכדי רב
המזונא סכא לא חייבי לאוספיוס כשעתא דא וככתר מסדרי סתורא לאוספיוס. כהאי יומא מנולא חסיר ה"ד (שעיה
נח) ממנא ספן ודבר דבר וסן ספן כתיב בנין דהאי יומא כל מהימנותא חתקשר ביה:

מוסר יוסף לחן הלכה פסקה

מסערי תשובה לרי דף לו ע"א.
גרגן. אסר טעמס פ"ה דבוי נגנן כמסלמסיס וסס יכדו
חזרי כטן. פ"ה סהגן סיפס אסיס אמר דבוי וסוקו
גהסוקו ולסמרטס ויזלל מוניס על חטיו סמיד על מספיו
ומל דככני וס"ס סמכירי כדמוס סהפן עמו וכל זד עליו
כדכר וידון כל דכר לחוסס ולא נזכות וכל שגס יסיס לזדין

גרגן אמר שלמא עזלי תשלום דבוי נגנן כמסלמסיס וסס
יהי חזרו דבן דער מענקטש וואס קריגט
שפענדיג, אויף איהם האט שלמה הקלף גיגאגט
די בייד פון דעם מענקטש וואס קריגט שפענדיג
זענען גלייך וועט זיין וואלטן שלאגן אונ זיין
גינדיק צו זענען אין בויג הידש התרגו און האיש
איש ברבו וסוקו סמיד לתאונן וליהיבס ויסעא תלגות על
תבוי סמיד על געשיי זמל דבוי נגנן ווערט גערופען
דער מענקטש וואס זיין שפייגער איז שפענדיג צו
מרויגערין אונ ביין צו זיין אונ געפינען פאר-
דריסונג שפענדיג אויף זיין חקר אונ וואס ער
טורגט אונ וואס. ער רעט גינפעלט איהם גיט וואך
על פי שחבוו בחוסי התחלף עמו ולא יוד עליו דבך אפילו
זיין חקר גיט מיט איהם מיט זאגנדיקייט אונ
האט זיך אויף איהם גאר גיט פארשולדיגט. פון
דעםפונענין. דין על דבר לחיפה ולא יכחות לערנט ער

(א) הַמְשַׁלַח בְּלָבִים בְּדֵי שִׁעוֹר צְבָאִים וְאֲרָנִים וְיָבִיא
בָּהֶן אֶזְרֵי יָדָיו וְיִשְׁעוּר צְבָאִים וְאֲרָנִים
וְיִבְנוּ אֶת הַבַּיִת וְיִבְרַח הַצְּבִי מִפְּנֵי הַבַּיִת וְהָיָה הוּא
רוּחַ אֲחֵר הַצְּבִי אֹר שְׂעוּדָה בִּפְנֵי וְהַבְּהִילוּ עַד שֶׁהִגִּיעוּ
הַבַּיִת וְתַפְּסוּ הָרִיז וְהַ תּוֹלְדוֹת הַצְּבִי וְהוּיִב . וְכֵן הָעוֹשֶׂה
בְּדֶרֶךְ כּוּזַב בְּעוֹפּוֹת : (ב) צְבִי שֶׁכָּנַס לְבֵית וְנִעַל אַחַד

זה רומח לנועל ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו שלא עשה כלום. נבכסה לו צפור תחת כנפיו וישב ומשמרה עד שתחשך ומוחר; (ג) הצד צבי זקן או זכר או חולה או קטן פטור; והמסרר בהמה חיה ועוף מן המצודה פטור. הצד היה ועוף שברשותו כגון אווזו ותרגוליו ויוני (עלייה) פטור. הצד רבר שאין במינו צידה בבון חכמים הגיוני וציעו ויתושין ופרעושין ובנינוצ' באלו ת"י פטור. ר' עמיש המטיקים כגון נחשים ונזשכין מותר לצוד אותם בשבת והוא שיתכוין להנצל

למך תה ודוקה צו וואס איז דאס גלייך לנועל ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו ווי איינער פארשליקט ויין שמוב צו הימקען אלץ וואס איז דא אין שמוב. אונ דער הערש וואס איז דא אין שמוב ווערט געהיט פון ויה אלצין שלא עשה כלום האט דער קעניקש קיין עבירה גיטאהן נקבסו לי צפון פתח כנפיו אויב איינער איז גינעסין שבת אונ אייניגעלע איז אריין געפליגין אונמער ויין פאלע יושב ומשמרה עד שתחשך ומסרר כעג עד אזוי ויצען ביי נאכט אונ גיט געפענען די פאלע די פייגעלע זאל גלייבין געפאנגען. אונ ביי נאכט מוצאי שבת כעג עד נעמען די פייגעלע פאר ויך; (ג) היצו זכי וגו' או היצו או חולה או קטן פטור אז איינער פאנגט אום שבת אאלטין הערש. אדער דער הערש איז לאהם והינקעדיגו. אדער דער הערש איז קראנק אדער דער הערש איז גלייך. איז ער פטור. ווייל ווי זענען פריער אויך גינען געפאנגענע קיפסא בהמה חיה ועוף מן המצודה פטור אויב אפכהקא אדער אפכה אדער אעוף זענען גינען געפאנגען אין ארזים וואס זיי האבין פון דארט גיט געקענט ארויס גיין, אונ איינער דאמט זיי ארויס גענומען פון זייער געפיינקעניס אום שבת. איז ער פטור היצו תיה ועוף שברשותו כגון אנוויו ותרגוליו ויוני פליק פטור אז איינער פאנגט (ער האפט) אום שבת אפכה אדער אעוף וואס זענען ביי אים געפאנגען פון פאר שבת, דרייניו ער האפט אום שבת די גענדר אדער די הינער אדער די סאהבין וואס זענען ביי איהם אין שמוב. איז ער פטור היצו דבר שאינו גמיט צידה אז ער פאנגט אום שבת אזוי אטאף (וואס קענמאשין פאנגען זיי גיט כגון תבנים תנוון צמיון ויתושין או פרעשין וצריצא באלו תרי ות פטור דהיינו ער פאנגט איישערציקן פליגען פלייא אונ נאך אזעלכע זאכין, איז ער פטור; (ד) רפשיס הפוזמן די שרצים וואס קריבין אויף די אדער אונ בייסין כגון רפשיס ונקבנים וצריצא בתו דהיינו געפאנגען געדרעסן אונ נאך אזעלכע זאך על די שאינו גמיטין אפילו זיי הרגנן גיט דעם קעניקש תואיל ונזשכין נאר ווייל זיי בייסין מסרר לצד איתו נשבת כעג מען זען זיי פאנגען אום שבת והוא שיתכוין להנצל מן השכנה

פטור אלוף. ר"ל כי יפירד מעליו אוכז ויזע כי לא יוכלון טלח מכחיו. וזמרו רבוימו כל מרבה כמחטותיה טלח מכל ליה טלח. ומעמיס רכוס טלח כמיו טלח. גם ימכסו להם וישיב לו רכס טלח טלח. ונאמן משיב רכס טלח טלח וכו'. ופמיס ימכס טל חסיו פמיס כי הם נכנס ומלס. כמנין כפולד ופרגנו כאלסילס ותפלוס כשכחם ס' אוסנו פוילמי וכו'. טל כן היתחם מדרג סורגניס כי נחמידיפמיס טעמי לטס טל דונך כס לא יזע טלח טלח וזמס למד למסוך. וסיס זקן לזון ממנין:

ועקרבים וכיצא בהן אי על פי שאינו מסיחין תואיל הקלף גינאגט והגון מפריד איהו דער קעניקש וואס קריגט מיט קעניקשין דערנווייטערט ער פון ויך גושע פריינד היצו ליפר שלמה ויור זאנין כי יפירד פליי איהב היצו דער קעניקש וואס קריגט מיט קעניקשין דערנווייטערט פון ויך גושע פריינד כי לא יוכלון שאת בהרתו ווייל זיי קענען גיט פאר-קראנין זיין פיהעפטונג וואסו רבוימוס אונגערס ברבן מבראין גינאגט אל תבנה בהרשות שלא תבא לידי המאד וואלסט גיט האבין פיל פארדרום אויף קעניקשין די וואלסט גיט קומען צו וינד וועסיס בבות תרגו גמיט מוכה פיל מאהל מרעפט דער קעניקש וואס האט די נאמור ביינו צו ווערין אונ קריגען מיט קעניקשין פאלייקונגט ער די טובות וואס קעניקשין האבין איהם גיטאהן גם תשבה לחשי די טובות רעכונגט ער פאר רעות השבי לו רעה פתח מוכה אונ עד מזהם נאך מיט זענעם רעות פאר די טובות וואס ער האט מיט איהם גיטאהן ונאמר אונ דער פסוק זאגט משיב רעה פתח מוכה לא תשיב רעה פתח דער קעניקש וואס מזהם צו זיין חבר ארעה פאר אטובה. וועט די שלעכטס קיין מאהל אפגיטאהן ווערין פון זיין שמוב וועקמיס תשיב כל חסדי תמוש ביהוה הוא כי תם לנאם וילבם אונ אפמאהל וועט ער שראכטין אויף די חסדים פון הקב"ה אז זיי זענען נאר צו נעמען אפכהקא פון איהם זענען שמיטת ווי עס שמיטת אין פסוק משה רבינו האט גינאגט כי די יודין והרגו בהאלכס ומאקרו ונאגט ח' אהנת התישין וכו' איהר האט געקריגט אויף הקב"ה אין אייערע גינאגטין אונ איהר האט גינאגט ווייל הקב"ה האט אונ פייגט דריבער האט ער אונ ארויסגענומען פון מצרים. האט איהר געמאכט פון די טובה ארעה על פן תתיחם סדרג הירגים דריבער וואלסט דיה דערנווייטערין פון די נאמור צו זיין אקריבער אונ אביוער די נחמידיפמיס ששקו להם ווייל זיינענע וועגין זיער פירונג. רויבט זיי אלצין כל דורה בה לא תע שילם דער קעניקש וואס מענט אין דעם וועג וועט גיט וויקען פון פרדיען לזון לפי גיט גיט למד לשונא אונ די וואלסט לערנען דיין צונג ער זאל אויף אלע קעניקשין געפייגען אונבות ותיה זקק אוור סתנה אונ דער נאקטייל דאס שטארקייט פון זיינע לענדין. וועט זיין דאס גערעכטיגקייט. דיין ערליכקייט צו אלע קעניקשין:

האניעו חייב על הנאחזת אם והוליו אכל אדם אחר אינו חייב עליו לדגיה לאו מלאכה היא : ד עצה . חכן על מיני קטניות : כגון פי גמול . שיעורו גדול ממלא פי פרה וכמלא פי פרה לא מחייב בענה דהא לא חזי לפרה : עמיר . קטני של עצה : פי מלה . נפש מפי גדי הילכך עמיר דלא חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה אכל עשבים הואיל והזי לגדי ולעלה מחייב אפילו כמלא פי גדי : לחין . הראיון לאדם : בגרונרת . דזה שיעור לכל

מאכל אדם בשבת אכל כמלא פי גדי לא ליהוי לא חזו לגדי : דן ומצטרפין . כל אוכלי אדם זע"ו : חוץ מקליפיהן . שאינו אוכל ואין משלימין השיעור ועוקציהן . וכן הפרי הוא עץ כגמלא : וסוכן . קליפת החטים הנושרת ממתת הכהישה : ומורכב . השגאר גפה ורמז"ס פי' איפכא דמורסן הוא עבה וגרוע מסוכין : חוץ מקליפי ערשין . שמצטרפין : שמתבשרות עמהן . לאפוקי הקליפות החיוניות שהן נושרות כשפוסה מהן גורן וקליפי הפול בזמן שהן לחים ומתבשרין עם קליפתן רכ"י יהודה מצטרפין עם האוכלין לשיעור גרונרת אכל יבשים לא שאין נאכלין בקליפתן לפי שהם נראים כזבובין כקטרה ואין הלכה כרבי יהודה :

התורה והשבת

נמרא שבת דף קיז

תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש רבי הרקא אומר ארבע . אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו . ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום דה' היום לא תמצאוהו בשדה , רבי הרקא סבר דהו תלתא היום כבר מורתא . ורבנן סברי כדרי דאורתא . תנא רבי אליהו כל השונה תלכות כבליום מוכבטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא תלכות : אמר רבי אלעזר אבר רבי חנינא תלמודי הכמים מרבים שלום בעולם שנאמר ובל בניך למודי ה' ורב שלום בניך . אל תקרא בניך אלא בוניך . שלום רב לאהובי תורתך ואין למו מבושול . יהי שלום בחילך שלוחה כארמנותיך . למען אחי ורעי איברה כן שלום כרך . למען בית ה' אליהו אבקשה טוב לך . ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

זוהר (יתרו דף פח ע"ב)

ביומא דשבתא כסעודתא הניחא כתיב אז תתענג על ה' . על ה' ודאי דהויא שעתא אתגליא עתיקא קדישא וכלהו עלמין כדחיותא ושלמין ומדווחא דעתיקא עבדין וסעודתא דליה היא ודאי . כסעודתא תליתאה דשבתא כתיב והאכלתך נחלה יעקב כזכך דא הוה סעודתא דשיר אנפין דהוי בשלימותא וכלוהו שיחא יומין מהיחא שלימא כדרכין וכטי בר נש למקדי כסעודתיה אכלא שנתא חלין סעודתי דליון סעודתי מהימנותא שלימתא דרעטא קדישא דישרל די מהימנותא דא דליון הוה רוח דעמין בעו"ג ובני כן ארז כזי וצין בני ישראל . תא חזי כסעודתי חלין אשתמדעון ישראל דליון ציי מלאך דליון מהיכלא דמלכא . דליון בני מהימנותא (עלאין) ומאן דפגס חד סעודתא מנייכו אחזי פנימיותא עילאה ואתחזי גרמיש דלאו מבני מלאך עלאה הוה . דלאו מבני היכלא דמלכא הוה . דלאו מורעא קדישא דישרל הוה . ויהיבין עליה חומרא דתלת מלין דינא דגיהנס הוה . ותא חזי ככולהו שאר זמנין ואתחזי כפי בר נש לחדי ולמחדי למסכני וזי הוה חדי כלחודוי ולא יהיב למסכני עונשיה סגי דהוא כלחודוי חדי ולא יהיב חדוה לאתרא עליה כתיב וזריתי פרש על פניכם פרש חניכס וזי איחזי כשבתא חדי אף על גב דלא יהיב לאתרא לא יהיבין עליה עונשא כשאר זמנין ומנין דכתיב פרש חניכס . פרש חניכס קאמר ולא פרש שבתכס . וכתיב חדשיכס ומועדיכס שנתא נפשו ואלו שבת לא קאמר . ובנין כך כתיב בני וצין בני ישראל . ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא יהיבין ליה לבר נש שמתח אתרא לשמתא עילאה נשמתא דכל שלימו בה כדיגמא דעלמא דאחי . ובג"כ אקרי שבת מהו שבת שמת דקדישא בריך הוה שמת דליון שלימא מכל סערוי . אמר רבי יוסי ודאי כן הוה וזי ליה לבר נש דלא אשמיס מדווחת דמלכא קדישא ומאן מדווחת דליה חלין תלת סעודתי מהימנותא . סעודתא דאברהם וחק ויעקב כליון בהו . ולכהו חדי על דהו מהימנותא שלימתא מכל סערוי . תלחא כהדין יומא מחשברין דאברהם וכל בניו ויקנין מה דלא כן בכל שאר חגיגין ומניין . כהדין יומא חייביא דגיהנס נייתין כהדין יומא כל דינין תאכפיהן ולא מחשברין כעלמא כהדין יומא אורייתא מחשברא כעטרין שלימין כהדין יומא מדווחת ותפוקא אשתמע כמתחא ותמשיג עלמין . כילאל :

הלכה פסוקה מנחת שבת מוסר

הלכות שבת מילוקט מש"ע גז"כ וגדוליו אחרונים : עניני שבת מש"ס ומררציהם זוח"ק והאר"י וספרי מוסר : (א) יום השבת וכל התורה והמצוות שקולין כאחד וכמו שכן (הבית) ועל ה' מיני יודת . ותתן לעמך חורה נעמה ואת שבת קדשך הודעת להם . ואמר ור"ל כל המצוות ואת שבת כהשבת כהלכותו כאלו מקיים כל התורה כולה וכל המחלה וכל השבת . כאלו כפר בכל התורה כולה (ע' ברכי"ם סוף ה' שבת ומגיד

ה"א 1 על

על כל מה שיום מוסר ועל ידי זה יוכה להשיג אור קדושת
 סגנה והוא למשל אם האדם הוא בחוץ ואם הוא פתוח לאור
 יקבל אור כמקומו יחשיך עיניו ולא יבנה ממקומו האור
 כמו כי קדושת הסגנה מי יוכל לקבל הקדושה מהיא כדוגמה
 אם הוא פגום מעונות ואין אור כלשהו שזר בו כי על מי
 יבטל כל שטעם אלו על הכניסה כמנחה כ"ל בספיק"ל דאריך:
 (א) ליל שבת קודש ילמוד כל הלילה עד אור הבוקר כי כן
 נמנה חכמו בכתבי האר"י ז"ל שהלמוד כל הלילה ליל ו' הוא
 חיוני גדול ומלא לפנים הכנייה. ואם אין יכולתו להיות יעור
 כל הלילה יביט ע"פ יום ששש קודם אור הבוקר ללמוד
 ויחנך יום ויליה בתורה או בחפלות ותהווים ואזו מלחא וזוהרתי
 סוף מה שאמרנו ז"ל כל פסוקה נחמה לילה הוה כל חסד
 מאור עליו יום ואם כשהו יביט אור יבא וקל לו בערב שבת
 קודש להשיך סוף"ש נפש רוח ונשמה וריבוי נוסם הקדושה שבת
 כמנחה נבטרי מוסר" (ד) קדושת שבת גדולה מאוד כי הוא
 מיעין קדושה מוסר" וז"ל כל היום העולם הזה בערב שבת ועולם
 הבא ליום שבת כמו שאמרנו יי שפרה בערב שבת ואכל שבת
 אלו מי שלל טרם בערב שבת מה יאכל שבת. ולכן יום שבת
 הוא קדוש מעצמו כי אין קדושתו תלויה ביד בית דין כמו חיוני
 המעוודת והלטי חסדים. וכמו שכתבנו באר שבת שמה רימים
 כמו כן שבת אלוים שבת הוי עמלא רזוה מרוב דומם לשבת.
 ולכן ראו לכל אדם אחר שחוקו כל זרבי שבת יתבודד במקומו
 כיום וישפוט כמה שפוט אכל ששח ימי המעשה ויאמר כלנו אם
 כולם תתקנו זרבי שבת אכל שם קפתי לעולם כשכננו שבת ועל
 ידי הריכז מהכלי עולם יביט בום הכנה תתפטר בו חוס' נשמה
 ע' בל"ה נשמה" וכשאר ספיקו קודש מענין זה: (ה) לפי שכתבנו
 הוא רמז לעולם הבא וכל שבו שבת כמנחה נבוחה קבוע וכמו
 שגלו אומרים צדיקת המזון ליום שבת כהמתן הוא יתחילו
 יום ככלו עולם וכו', לכן חייב אדם לעשות שבת צדיקים
 שם עשה עולם הבא יום שכולו שבת. (ו) כשם שבעולם הבא
 קודש כל זמיר אדם לרחוק עמו תהיה נוכח דיוור להעביר
 ממנו חמאי סעונוה כוודו ואחרי כך נכנס בן עדן להתעורר
 שם כל אחד כפי מה שהכין לעצמו כמו כן בשבת הלך רחוק
 בערב שבת קודש כדי להעביר ממנו הוכחה (ולכן זריך לשוב
 אז חתשמה לעומת) ודוק בחמיו כיון שצדיקים כיון לעומת
 רחמת נכר דיוור שהוא חס. (ז) כשם שבעולם הבא אחר
 כרחיקה הוא פוסק מהו גדי חול דריינו הבוק שהוא מלבוש
 להכניסה בעולם אזי ולבש גדי שבת לדיינו מלבוש
 סרוחני טעונו לו מר"ח מלות עשה נגד רמ"ח איברים וס"ח
 מלות לא תעשה נגד ס"ח גידין כך בעולם הזה חייב אדם בערב
 שבת קודש להפסיק מעליו גדי חול וללבוש גדי שבת לכבוד יין
 לראת קודש. (ג) כשם שבעולם עולם הבא הוא יין הממותר עין
 לא לבשת כך חייב אדם לקדש שבת על פיין ולכן יין מגולה
 אסור לקדש עליו חלפיו צומן הוה דליה סכחא חמסו
 דרחוין יין על עולם הבא מוכסס ושמיח הוא. (ד) כשם שבעולם
 הבא יש טענון לוחין אור הכר כמו כן הוא חויה לתול שבת
 דגיס וכשר לכבוד שבת נגד לוחין וסור הכר. (ה) כשם שבעולם
 הבא שפדים לחולין מן כמו שאמרנו דל"ל לכרן נקדא קיעו
 שחוקים ששחוקים ע"פ גלדיקים לעשר לנחל ליום כן הוא בשבת
 זריך שפס' מספ על השולתן חתח הפת ויסי' מוחה שם כל
 (שבת) וטסה אחת על הפת ויסי' מוחה שם עד לאחר שתיכר
 ברכה סתויה) והשולת בלמעט זכר למן ספ"ה מוחה על מלמעט
 ועל מלמעט הכסא ובלמעט ונקתה מקומות עשין (שפיק"ד) זכר
 למן (*) תורת חיים ט"ח נחום" יליאר: (ו) חתכי זכור אח
 יום שבת לקדשו ונמשע הוא כחוכה הוא צדיקים לקדש את יום שבת
 בתחשכס ולידור ונמשע שם כנגד נשמה. רוח. ונפש.
 דסיינו מחשבת הוא כנגד הישמה. דיוור הוא כנגד רוח.
 שפסח כנגד נפש (כמו שביאר ד"ח בחקיוסיו סוף ח"י כ"ב) וכוונתו
 ית' שנקדש עלמנו קדושתה המתשכס (**). ודיוור ונמשע כדי
 שנקדש

ומגיד משנה שם). וכל המחלה את השבת כפרהמיה
 (פרהמיה הוי שעשרה מישראל יודעין מהעבירה. ש"ך
 סי' קנו סק"ר) הרי הוא בעב"ם לכל דבריו אם נובע
 ביין אסורו והתבטיל שהוא מבשל אור כמו בישול
 עב"ם והפת שהוא אופה הוי כמו פת עב"ם.
 הפוסקים. ואם הוא רוקא באיסור דאורייתא או אפי'
 באיסור דרבנן הוא מחלוקת הפוסקים כוח ביד"ו סי'
 ב' יע"ש וע' בהת"ם חלק יו"ד סי' ק"ט מענין זה:
 (ב) כתוב זכור את יום השבת לקדשו מ' שויכוד את
 יום השבת בכל יום יום שאם יודמן לו קודש שבת
 דבר מאכל חשוב שאינו שוכה בכל יום יום ורוה רכר
 שאינו מהתקלקל יקנהו לכבוד שבת. הפוסקים:
 (ב) מתקנת עורא שיהיו מוכבטין הכנדים כחמיו
 בשבת לכבוד יום השבת ולא בע"ש מפני שבע"ש
 צריך להתעסק בצרכי שבת: (ג) מצוה לכל איש
 שישבום בע"ש בכורך לקנות צרכי שבת. ויכול לקנות
 גם קודם התפלה ולבכר שלא יאחר על ידי זה תפלת
 הציוור. ודבר שצריך הכנה יקנה ביום ח' אך רכר
 שאין צורך הכנה כ"ב טוב יותר לקנות בע"ש לכבוד
 שבת מלקנות ביום ה'. ע' בסדר היום ובס' מהרי"ע ז"ל
 מש"כ בענין זה: (ה) כוזהר לרחוין בשבת בחמין
 שהנחום בע"ש מפני ריו וריליו או שאר איברים.
 אבל אסור לרחוין בהם רוב גופו ומכש"ל כל גופו
 ראסור. שבי"ז. לפיכך במקום שנוהגין להחם בע"ש
 המקוה צריך ליהור שלא י' בשבת רק מושרין ראל"ה
 אסור לשבול בו, ויח"א. ומה שנוהגין במקצת מקומות
 שמטילין למקוה בשבת על גידו עב"ם מים חמין
 שהוהוים בע"ש זהו איסור גמור ואף שאינו רק להפס
 הצינה יום מושרין מכל מקום אסור משום גזירה
 שלא תחם שהים בשבת כדי למשח המקוה. שו"ת תפארת
 צבי ח"א סי' ט' ונו"י בשם תשובה מהגר"ש נ"ו וע'
 בסו"ט סי' קצ"א. אבל מותר לכו"ש לשפוך המ' אוהי לשפוקת
 קודש השבת כדי שיהיו מושרין בשבת. ואם יש לזכור
 לבנים בשבת ויז"ש מותרת לרחוין מקומות המטונפין
 בחמין שהוחמו בע"ש ובכרד שלא תרחין כנגד שלא
 תבוא לריו חתימה כמבואר כ"ב בהאחרונים: (ו) חמין
 שהוהוים בשבת אפי' ע"י רהר אסור לרחוין בהם אפי'
 אבר אחד. ואפי' לא הנחמו אלא במקום שאין היר
 סולדת בו מכל מקום אסור כמבואר כל בו בחפוסים:
 (ז) אסור לוחן בשבת על בני פגון כלי שיש בו מים חמין
 שהוחמו בשבת שמוא ישתמכו עליו ונמצא רוחץ בשבת.
 ואפי' בחול אסור לעשות כן כפי הסכנה שפעמים
 שהם דוחחים. אבל מותר להחם כגור ולצל על פגור.
 שם: (ח) הנחול ידיו אסור להחם אצל האש שבו
 הנשילה לא כמעט במקום שהיר סולדת בו ראסור
 משום בישול ואמילוי במקום שאין היר סולדת בו
 אסור משום דהיי בחמין שהוחמו בשבת דאסור ברחינה
 אפי' ודיו לכר בדלעיל באות וא"ו. שם: (ט) אסור
 לניסו למרחץ בשבת אפי' להויע מפני עוביר עבידה
 שהיו רוחצין בשבת בחמין ואסור מויעין אהנו. ואפי'
 לעבור במרחץ במקום שכיול להויע אסור. שם:
 (ט) אין היתר לרחוין בנהר בשבת שלא תענוג אלא
 דוקא לצורך שביול מצוה ולקירי אבל אם רוחץ להקר
 נהוג לאסור. כי הוא דעת גורלי הפוסקים האחרונים
 ע' כרבינו א"ר. (י) כשרוחץ בנהר לשם מצוה אלא
 ליהור באלו רביוה"א יזהר לנגב גופו וידין יפה
 בשעולה מהנהר. שאל ישראו מים עליו ויש"מ"ל ר'
 אסור כרבינו א"ר. (כ) אסור להולך ומטר או שלג מורה
 על דאשו או על בגדיו מותר ליהן בידן ראי אפשר
 בענין אחר. והתירו אפי' לבתחילה לצאת מחבית
 בשעת

(*) המפורשים נדחקו לתת פסע מה זכר למן איכה הא סמן לא ירד כלל בשבת ע' בחום' פסק עניני פסחים (דף
 ק ע"ג ז' חמין) ובספר חו"ם שבת סי' רמ"ט ס"ק ה' ובחינוכי חו"ם ימים כ"ב שבת כלל ה' ס"ק ט' מש"כ מענין זה:
 (**). וטעוין הוא כן כי בלחא חין אדם יכול לעמוד בלחי מחשבת חס'י' נגע כוודע ואם מקדש המתשכס במחשבת
 2
 (חק ל' ישראל) ח"א

בשעת הגשם והשלג . הפוסקים .) ב) ויהר גם כשהוא
 בזהר עצמו שלא ישא הכיסי שעליו ד' אמות . ג) ויהר
 בשורץ במקום שאין שם רצפה ויש שם אבנים או
 שאר דברים וקשה לעמוד ויהר שלא יטוה ברגליו מקום
 עמידתו כי זהו מלאכה דאורייתא . ד) ויהר שלא יטוה
 שם בהנדר שריוץ שם כי אסור לטוה בשבת וי"מ
 כמבואר בהפוסקים . ו) וכן ויהר שלא להשיט איהוה
 דבר כגון הקוסמין שעל פני המים להפצילו לכאן ולכאן
 כדי לנקות המים שיהיו יפים . ז) והוא דאסור להשיט
 שם עירוב צריך עזר ליוהר . ו) שקורם צאתו מהמים
 יסיר תחילה המים שעל גופו לנגבם יפה שלא ישא
 עליו מים ויוציאם מרשות לרשות . אבל בשערן אף
 שיש עליהן מים כיון דאסור רחוק המים שעליהם
 משום איסור פוחים לא לא גזרו על זה . אחרונים .
 יא) אסור לשוף ידיו בשבת במלה וכל שכן בבזרית
 שקורין (וי"מ) כיון דנימוה הוי כנולד וכמו שאסור
 בשבת לרסק השלג . הפוסקים ב"י ש"י וכן פסק
 הרש"י וה"י בכלכלת שבת דוש להתחרין . ועי' בפחד
 יצחק ערך בזרית . יב) ויהר כל בעל הבית (ווערש)
 שיש לו משרת עכו"ם (פשוט) לעשות שבת במבואר
 אצל חמ"ץ שבעירו כי אי אפשר לו כלא מלאכה הן
 דאורייתא והן דרבנן וכפרט בערים גדולות . ובלא שטר
 מזכירה אסור . להניח לו לעשות מלאכה במבואר
 בהפוסקים . יג) אסור לביע בשבת במנורה תהלי"ו
 שמת ותנדר קטן . ואם דבר חרץ מונע על המנורה
 מותר ליטלה משם אע"פ שעל ידיו יתנדר המנורה
 משום דתיהו שלטון של הדג . וכן מוקצה מותר לטלול
 על ידי נדחה . ס"י ש"ח . ב' הפרמ"ג צריך ליהדר
 בשבת בבית הכנין שתולין הכובעים (היטע"ן) על
 המנורה תהלי"ו . ה"נג"ל . לאבע"ה) בי אם חלה
 במנורה קמטין ל"י דאסור ליטול כמז או עלה בשבת
 במבוי על גבי אילן (ע"ל אות ל') דאסור לירר . יע"ש
 והובא בקצת אחרונים . יד) אסור לצאת בשבת במקל
 מי שאין אצלו או אפילו במקום שיש עירובין משום
 זילתא דשבת . ע' ש"ת בשם ש"ת גוב"י ובפרמ"ג
 ש"י א"ב במשבצות ש"י ו"ב וס"ק י"ח וברש"י בקור"א
 ס"ק י"ז ובש"ת שו"מ מה"ב ח"ג ס' ע"ד ובח"י שבת
 סוף ס' מנחה ח' ובה"מ מתיי"א ס' מ"ד ובש"ת
 גור ארי' ח"א ס' ס"ד ובהגהות הג' ר"פ ס' ח"ק"ב
 מה שכתבו מענין לו לריבוי יע"ש) אבל החיגר וכן
 החולה שעומד מחלין . שאי אפשר לו כלל לילך בלי
 מקל מותר לילך במקל כבוד . אבל אם אפשר לו לילך
 בלא מקל רק שהוא להשען עליו שילך יותר בטוב
 אסור . ולכן הסומא כיון שאפשר לו לילך בלא מקל
 ואינו נוטל אלא לישר פסיעותיו אסור לצאת בו . וכל
 זה הוא דוקא במקום שאין עירוב אבל במקום שיש
 עירוב ומותרים לצאת במקל בין חיגר בין סומא כיון
 שאינן צורך קצת . ולכן שילך במקום משום ויש
 לחוש שיפול ממחמת שרודו גשמים . וכן אם הולך בחורף
 על המים הנגללים שקורין (איזי) מותר גם כן לצאת
 במקל במקום שיש שם עירוב כמבואר בהפוסקים
 ואחרונים . ג) אסור לשפוך לתוך חמ"ץ שאר משקים
 שיהרגו גם כן חמ"ץ . שב"א . (שו) יש ליהדר בשרוצה
 לפתוח תיבה או כלי שיש שם זבובים שיפירחם תחילה
 מים . כי באשר הוא מותר המה נצודים שמה . ומכל
 מקום אינו צריך לדרקק ולבדוק שלא יטוה שם כלל
 אלא יפריח מהו שנוראה לו . שמי"ו : (יו) אסור
 להוציא רוב ואפילו רוב שבין השניים אסור להוצי' .
 וכן אסור להניח על המכה רשי' המוציאה לו וליחה .
 וצמל שכן דאסור לחדוק את המכה להוציא דם או
 ליחה . ע' מג"א ס' שמי"ו ס"ק מ"ו ומי' ש"ק ס"ג
 וס"ק

שקדש נפסנו וזוהו ושמתו מקדושת הסם יח' . ע' נ"מ
 בשער הקדוש (חלוך) : (ז) או לשון ספר חרדים עיקר מין
 הכיסי כלל ישראל כחומר וצמחי כחוס וכן ס' הכספי' מין
 כסוקו כי ס' ארלין מהס'ן בקרב מחקן קרב הוא ס'ל כסוף
 נחלש' מחקן כס' רמ"ה ארביך ויפס' לקרא ולא יראה כך
 ערות דבר וכך כהחיי' . הלכך כלא קודם חרבו חלבו
 לסס נמחשבו ודברו ועפשו מלא מחרבו המקדש וחזי וס'
 כמחריבו מקדשו של מלך לכל יום יו"ט וחכרו וכן לכל יום
 (ומכ"ס כי"ס הכנה) עיין שם . ואח"כ נמדרש פסיקתא אומר
 להס הקד"ש לנדיק עולם אע"פ שזכרי תורה הכיסי סס
 עליוס לא יפס עמיסם שחייסו לחורו וכל חיתס למלכוטי
 שבוטס מלטי שכל המחשב למלכוטי חיי נעלמי מעיד בו לטובה
 כשחמר (מטיס ג) לכן חכו לו לחוס ד' ליום קומי לעד חלו
 שנלשערו על ידיו חכרו ועל היכלו שמש כו' יע"ש וחכרו :
 ח) נחלוס דר"ס ס' כ"ו מהלל שנתח אע"פ שיט בידו תורה
 ומע"ט אין לו חלק לעולם הבא . ובמכילתא (ס' הירוב) כחזו
 זכור חזי יום שבת ונגדו כחזו כל תעס' . מגיד הכחוש של
 מי שמהלל את הסבת מעיד לפני מי נחמו וס' הטולס של
 ברא עולמי נכסה ימים ועל מה נכשיו . וכל מי שמחבר חז'
 הכנה מעיד לפני מי נחמו וס' הטולס ככרה עולמי נכסה
 ימים ונח נכשיו . (ט) . ומתרחס את הסבת כי קודם חלוס
 מגיד שכתב מוסס קדוש על ישראל מה לשלוי חסונו עולס
 שכוף שומר את הסבת מה לשלוי בטל ממלאכוטי מעיד למי
 נחמו וס' הטולס שכר את עולמו נכסה ימים ונח יום
 נכשיו וכן סוף חומר וחסו עדי נחס ד' וחי אל . ס' כ'
 הכה : (י) שמה יחריב נתן הקד"ס נחלס ערב שבת ולמולאי
 שבת וטע"ל חוסה הימנו נחלס שבת ויפסו כיון שכבר יו' חרדס
 נפס . כ"ס דף ט"ו : (יא) לשון וסבר חזק נמדרש הטולס
 (טו) ע"ג וס' נחמן נפס יחריב נחוסס נחלס ס' סבת .
 ח"י מלי נפס יחריב ו . חמר ליה דות כקודס ששורס עליו
 ומכריד נחלס ככתיב קדוש נבתיי המללסס וסוף מחסונו רוח
 שעתיד לשרות על הדקדוקים לעמוד לנחו עכ"ל . ועי' בהקדוסיס
 דף מו ע"ב) מ"כ שס גם כן מענין יו' בחלוך יע"ש :
 יב) כפדל"ס ס' י"ח . וכל מי שסוה שומר חס שכתב נעו"כ
 הקד"ס מחלו לו כל עונותיו נח' יע"ש (נו) שומר שבת מחלו
 ח"י מחלו אלף מחול לו כלל עונותיו לו על כל עונותיו :
 יג) חס חסו מרינו תורה לרביס כיוס הכנה דורש לסס חוקי
 ארליסי ומחויי ארסיו ואכסי תלקו כי ה"ל וזכס וסווס וזכרו
 גדול כי אין לו כבוד יום שבת גדול מוס אוס כסועס שכו
 גדול וסוף כבוד תורה סקדוש וליוס סקדוש . כד"י :
 יד) חס ישראל שאליו מדקדק על סקולוס חס סבת נכדיס
 מוס וקדוסיס חלו לו חקס עס ישראל סקדוסיס וכל סס נכדיס
 וסוף נופך ומרוחק מן המללסיס הממויסיס על כדכסי יע"ש .
 וס' ס' יוקלס : (טו) כס' חסד לנכדסיס כדכסי סיי נכס
 ל"י כחוס ס' חס כשוו דע שיש חלסי חלוס וסוף חלל נכס
 נלדו וס' חלס שזוכס חללוס וס' חלס חלל שזוכס ס' לנכסס
 וס' שזוכס נלשקתן חלוס וס' יחורון של שלשקן נכדתי וס'
 חלל נכס בחול כך נכסס נלדו חלוס וס' ככנת חלל נכסס יחריד
 כי לא רביס יכמו . לפתוח כולו נלחמו וזוכס נכסס יחריד .
 דע כי נפס יחריד שעת יחריד סוף ככנת נכדתי וס' יחריד
 לחלוס כסס מחוקן נכסס שלחן ערוך ונר דולק ובעל הבית
 מקדוש ומלונס כנגדי שבת . ונכל יכלנו יראה לטולו וסוף
 משותב וסוף ח' יכלנו חזי ע"ל' ירחוק פסו ידו ורגלו
 כמיס חמיס וס' נכסס (כנפס יחריד) כפלה נגוף חלס :
 וע"ש וכן יחריד הירוב וסומס . ועי' כפדל"ס י"ל סדר חמר :
 (טז) דע צ"ח לתקן סעודה נחולאי שבת . ס' כר'א מלוס מלכס
 וצריך חמר הכדלס לערוך שלחן יפס לוס כי צריך לככד כפס
 יחריד ככליסיס כמו ציחלס . ומי סלל סעד נחולאי שבת
 ככלו לא יקיס עתיד סעודה נשליט . ועי' כפדל"ס וע"ש בחלוך
 מה שכחוס כענין זס עיין נפלה וסולס : (יז) ככנת וזכס כל
 חמד לפי כתיבתו לסעיף חור גדול כחוס (כמבואר כ"ו כפסרי
 מוכר

שיוכל להכין מהשנים טובות אין זה כי אם רוע לו שיעיב

אזכר (אזכר) ועל כן זריכו לזכר אז ביותר מן הכעס והקפידו
 כמנהגו חומר עון וכן בחקוקי-שום בתיבת לא תעבדו אש
 וכי כי מתחת גזל הכנת אור יוכל לטות לשמועם כשפוד
 גדול מפי מעשיו טעוים וזלי נוער בו אש המורה נכחית
 אורייתא דקא מרחמת י' ואפי' שאלו מוחיו מהיישבה כזכה
 ונחת עם דקדקו וזו ארץ דעמו וזמא והעורבת עם סבירית ונכקל
 לו כלא לכלל כעס וקדוה וע"פ זריכו לזכר מזה כי זה
 מונע בקדושת הכנת-ה' ו' ואפי' כח"ה כנאלת אורייתא דקא
 מרחמת עין חיי מולו אלא בשבת זריק עם סוף לטות
 בשבת ונחת ונחת ונחת עם כל סבירית ממתת גזל ויקרת
 קדושת השבת שקולת ככל סחורה והמנוח כמנהג כל זה
 כספרי מוסר הכותב: (וח) נכלל יום השבת מולתיו כשמת
 האדם ומינסח ענת שפי' רגול בעולם יום לשבת וכן נתחפפה
 מו"ט"ה מהאחר מחתרו אחוה שלא להכניסו לניסוח והאמרת מהמרת
 אחוה להכניסו על כן יזכר מאלו הכתובים שבת בין כתיבה
 ובין גי'אש. ספר הכותב: (וח) כתיבה כלה הקב"ה את
 נשמתו ונת לנרצח את גונו וקדש השבת ולא כדברן ללמדך
 דקין ארץ שאל י' יד האדם חפץ טוב וזו מרגלוות ערב
 שבת עם השבת (היינו דבר שחשור לנטול אז נקמוס שחשור
 לנטול) אומרים לו הלא עבדתי שמי שבת ואפי' בעולם
 גונו עקוב כדברתי של עולם ונרצח את נשמתו ונת לנרצח את
 גונו וקדש השבת ולא כדברן. כדכתיב רבה פ"ז וע"ט: (כ)
 זריק לזכר מאלו הכתובים שבת כמנהג מזה בכל הספרים
 הקדושים וע"י כ"ס עשרה מאמרים לר"ח מפא"ר מו"ט"ה בענין
 זה והדבר"ה כותב זה לשונו בכל המענה את השבת כאלו הוא
 מוכר את הקב"ה שחשור וקדשה לבנת עונת לקדש ד' מכוונד.
 ומוכלת נקדשו הוטרף ארבע מעונות שבת כאלו גזל
 לכתיבתו, והיונה מאז ינונה להשיב הגזילה אשר גזל ועוסק
 בחוריה ומנחמתה ומנחמת על עשתי י"ט, וזכרתי: (א) נדמרת
 בין חלק נכבשע י' ויש שבתה וגם לכבושה י' ימי מילה אזור
 לפניו רכש"ה אפי' ארץ יד ישראל אלא נעוה כללו כדלי שמתת
 עתיש וע"ט: (כב) אש גדלה ושבגה מעלות סוהרה מלכד דכרס
 נטלים כחול כשכחמו מולו הספרי מוסר וכדכתיב שבת ראשית
 חמתה סק' ומשכ"ל שצריך לזכר מלכד דכרס נטלים ניום
 השבת כי ידוח נום קדושת יום השבת ומנו רע על זה, מפסח
 דוחה את השבת"י פ"ה סה (המדבר דכרס נטלים) דוחה
 את השבת כינו שדוחה קדושת יום השבת, ואשרי מי שיוכל
 לזכר של לזכר שבת כי אש נלשון קדושת י"ט דזוכר סק'
 פ' מקן וכ"י (כוונות) ומי שחלגג על הכתמר מלכד דכרס חול
 שבת כי כספרי עשונו גדול כסרי זו דוחה לקדש רגלי מתיחיו
 דזון להמך, ואר"ל (בבלי שבת ק"ט) מנין שצריך כמעשה
 שנלמד דכרס ד' שמיס נעשו, ונירובלמי שבת פט"ו, שבת לר'
 שבת כ"י מה הקב"ה שבת ממחמר אף אחס שבות ממחמר
 שבת כסרי הקב"ה ידע את עולמו כן נתחמר ונבנת שבת
 כתי דיימוהו שמיסמי, גיד ומזה, ומכל שם שחשור לזכר אפי'
 נלשון הקדש שבור ורין אפס חילוק כלל, וכן לא יטייל בשבת
 נקמוס קיבון כסוהרים שקריין (בענין א"ה) אפי' גזל דיור רק
 לשמוע הקדש כמנהגו הכתוהים י"ט: (ג) אלוה דשבת
 קדש דשבת דכל ספירית מקבילין דין מן דין וללוח דכרס נט
 מקוללת שבת קדש ד' ע' (הייקוי זוכר קיון א"ה) ועל כן
 כחזן כספרי (וח) כ"ס' אפי' לר"ח ונחל ספ"ק) שיהיה שבת
 לזכריה את עמנו בכל הכוחות להפגל כוונת כדכר' ואפי' על
 ידי קדושת יום השבת יתעלו גם כל השתולע על ימות החול
 הלכותי כשלימות וע"י דכרסית י"ט: (ד) שבעה מן חורש
 קרא הקב"ה לישראל ואמר להם בני מקח טוב י' על בעולם ואפי'
 מוחין אוחה להם לנד בעולם אש תקביל את חוריה וזממו את
 נשמתו, משנין ואומרין לפני רבנו של עולם איחוס מקח להם נוח
 לנו אש נשבור את חורשך, מציב הקב"ה ואומר להם יום בעולם
 כח, משנין ישראל ואומרים רבנו של עולם היכלו דוממה של
 סעולם כח, מציב הקב"ה ואומר להם זה שבת שהוא ארז משמים
 על סעולם ארז שבונו שבת, ואוחות דרבי קבאל: (ה) כי י
 שאל ארץ ארץ שבת חמוס ונחלה לגוף כל לבנה סוהרה
 י' כמו ארץ משילין ודומה, ועל ידי השענוג, י' כס' להכמה

ו"ס ק"ג וכו"מ"א ונ"א (כלל לא ובלל סט) דאין זו
 מלאכה שאין צריך לגנוב ע"ש וברש"י מי שכ"ה ס"ג
 ובגליון שם: (וח) מי שיש לו מיתווש בעלמא הוא
 מהחוק והדך כמו בריא אסור לעשות לו שום רמאה
 אפי' בדבר שאין בו מוסם מלאכה. ואפי' לזכר בשמן
 בין בעצמו בין על ידי אחרים ואפילו על ידי עובדי
 אסור. שם: (ט) כל אורלים ושמשים שהם מאכל
 בריאים מותר לאכלן ולשתותן לרפואה. אע"פ שהם
 קשים לקצת דברים ומזכה מלחא דלרפואה עבדי
 אפי"ה שרי, וכל שאינו מאכל ומשקה בריאים אסור
 לאכלו ולשתותו לרפואה. שם: (ב) מותר לאכול
 שרפים מתוקים (ועפ"ל) ולגבוט ביצה חיה כדי
 להגעים את הקול ואין בו נישום רפואה כיון שאין לו
 מכה בגרונו. שם: (ג) החושש בשנינו ביימא
 בעלמא ואין לו צער גדול (ע' פאות ב"ב) לא יגמיע
 בהן חומץ או שאר משקה לרפואה ויפלוט את המשק"א
 מגמע בולע או שובל בו פיתו ואוכל כדרכו וכן החושש
 בגרונו לא יערינו באיורו ויזכק אבל בולע ואם
 נתרפא נתרפא. שם: (כב) כל מכה שכפנים
 הגוף דהיינו קו השפה ולפנים וגם השניים בכלל והיינו
 קלקול שכתבת מכה או בועא וכיוצא בזה מחללין
 עליו את השבת ואין צריך אומר שאפילו און שם
 בקיאים והחולה אינו אומר כלום עושים לו כל מה
 שרגילים לעשות בחייו אבל בשויעדים ומכורים
 כאותו חולה שמתמיו ואין צריך לחלול שבת אין
 מחללין. מ"הושים אין נקראי מ"ה: שם: (כג) מי
 שחושש בשניו ומצטער עליו מאד עד שיהיה ממנו
 כל גופו מותר לומר לעבדיו שיוציאו אבל לא לישראל
 דהמוציא של לרפואה חייב. שם: (ד) אסור להניח
 צוק ואבל על המכה להוציא ידוה דם. שם: (כה) מי
 שאחזר שבו מקויון אחר מיד. וכל שקיור ע"י ונשנו
 עושין לו מ"ה להחתום אפי' בחקופת היום. שם:
 (כו) המכשל בשבת בשכיל חולה שיש בו סכנה אסור
 לבריא לאכלו בשבת. אבל למוציא שבת מותר מיד
 גם לבריא, ורואק אם בשלוי ישראל אבל עובדי
 בשבת בשכיל חולה אסור התכשיל כמוצאו שבת אפי'
 להחילו עצמו אם אפשר בתכשיל אחר שמום ביישולי
 עובדיש שאסור והכלבים ש"ל להחיה אחר מעת לעת. הפוס'
 (ע' פרי חדש ויד' ספ"י ק"ל): (כז) ציוני שהן כמין
 רצועות רקות שפירשו מעור האצבע סביב הצפורן אסור
 להסירן בין בבלי בין ביד בין בשנים. ונצטרך שופרש
 וזו: וקרוב להנתק ומצער כותח להסירו ביר אפילו לא
 כבלי. ואם לא מרש רובו אסור להסירו אפילו ביד.
 שכ"ח: (כח) בשר שלא נמלה וזל יום ישי שלן
 בשבת שאם י' דיתוהו יהא נסחר אסור להדיתו על
 ידי ישראל אבל ע"י עכ"ל מותר להדיתו שם: (כט) אסור
 להשתמש בשבת באיולן כלל בין שהוא לח או יבש.
 ואפילו אם י' של חלוץ על האיולן דהוי צדדיו אסור ליקח
 דבר מן הטל אלא אם כן הטל תרין ביתר חתוקע
 באיולן דזה נקרא אידי צדדיו דאן מותר ליקחמה שמונח
 כסל אבל לא הטל עצמו ואסור להשען באיולן האין
 הוא דק שמניד על ידו אבל אם האיולן הוא עב מותר
 להשען עליו. אבל מותר ליגע באיולן אפי' ליתנה דק
 (כי אין איסור ליגע במקוצה) ועלבר שיהיה שלא יתגנדר
 הפוסקים: (ל) אם עלה על גבי איולן בשבת אסור לזר
 מהאיולן עד למוציא שבת דקמטוהו חכמים (ע"ל אות
 י"ג). אבל בשוגג מותר לזכר כרי שלא ישב שם
 באיפור. אבל כל שהניח שם אפילו בערב שבת אסור
 ליטלו שם בשבת. אר"ה אר"ה נמוך משלשה ספחים
 ויש עליו מיתות נחמקן בהן זה הפיר' מנדים אבל
 התמרתה ישראלן בכלכלת שבת מתיר להשתמש עליו
 וע"ש מ"ש"כ בענין זה. אבל מותר לזכר על גבי עשבים
 ואין בזה מוסם מוטלו דמלכות מוקד. ברבלי מותר.
 וכן מותר להשתמש בהן דלא גזרו אלא על גבי איולן.

הגאון מהרש"ל ז"ל צוה למוכיח שיבא ויוכיחנו כמו שמוכיח להדיוט וגור עליו לעשות כן. והאדם עצמו בלומדו מוסר יראה תועלת והתעוררות הנפש. וזהו עיקר הלימוד לצרף עמו מעט לימוד מוסר להכניע עצמו ולהתעורר ביראת ה' כי זהו תכלית התורה והיינו דכתיב ראשית חכמה יראת ה' ושנינו כל שיראת חטאו קדמת לחכמתו חכמתו מתקיימת:

ואמרו באבות דר' נתן פ' כ"ט כל מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם טעם של יראת חטא עכ"ל והרי הוא כמבואר דבמדרש יש תוכחות מוסר ובא ליראת חטא. פקח עיניך וראה דלא סגי בלימוד הלכה אלא צריך ללמוד מדרש שיש בו מוסר. ואם בינה שמעה זאת תחוק במוסר אל תרף וההכנעה יסוד מוסר חיי אדם בעוה"ז ובעוה"ב שיכיר

מיעוט ערכו ויהיה לבו לב נשבר ועיניו ימנע מהחטא ולימודו יעלה לריח נחוח. הבט ימין וראה מ"ש רז"ל במדרש שוחר טוב דף כ"ב לא נתן הקב"ה את התורה אלא כדי שלא יעסקו בלשון הרע ודברים בטלים. והיינו מה דאמרו בתנחומא לא בחר הקדוש ברוך הוא בישראל אלא מפני שהם ענוים כי מה שמקיימים מצות גם א"ה מקיימים ומה שמשבחים להקדוש ברוך הוא גם הגוים משבחים הא לא בחר בישראל אלא בשביל הענוה ע"ש פ' עקב. ועל ידי לימוד תוכחות מוסר יוכה להיות עניו שאין מדה טובה הימנה. וכבר במערכת עיינ' במדבר קדמות ולעיל בקונט' זה כתבתי בעניותי קצת ממעלות הענוה ומצוה גורת מצוה יבוא ללמוד תורה לשמה ולקיימה כי זה כל האדם. ומכאן תוכחה לתלמידי חכמים שאינם רוצים ללמוד כי אם גמרא ופוסקים. ומבנים בלבם לת"ת שלומדים תנ"ך ומשניות וספרי מוסר. והן בעון לא יבינו כי האף אמנם דלימוד הגמרא יקר מאד ואין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה וכתב ר"ת שהתלמוד בלול בכל. מ"מ כל זה היינו ללמוד תורה לשמה בענוה ונוהר בדקדוקי מצות כמו הראשונים שהיו קדושים מאוד ונשמתם ממקום עליון. אבל

מא. תלמוד תורה רבינו האר"י זצ"ל א"ב הוא ראה והתקין ללמוד תנ"ך פסוקים בתרגום משנה גמרא זוהר כנגד עולמות אבי"ע ושאר כוונות וכבר סידרו ס' חק לישראל מסודר ומתוקן בכל פרשה ופרשה ואני בעניי הספתי בכל יום שילמדו קצת מוסר וקצת דינים מהרמב"ם וכבר נדפס מחדש חק לישראל בתוספת הנוז'. ואמרתי אגלה לבר בי רב טעמא דקר"א (ויועיל להקדמות גם כן) את שיש בה ידיעה דרחמנא אמר בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. ואפשר כי יצר גימט' ש' והתורה א"ש ומכניעו. ועוד יצר שורש נחש מיסוד העפר כמ"ש הרב מהר"י ביערות דבש ואין לך מגרש כח הנחש כמו האש כי הנחש שרשו בעפר מטה והאש רחוק מאד מעלה מעלה ולכן האש מגרש ארסו של נחש הארץ בזה זה קצור דבריו ז"ל. ועל כן התורה שהיא אש מבטלת היצה"ר ששרשו עפר ועוד אפשר כי התורה נמשלה לאש ולמים והם ב' יסודות והיא רומזת לרוח

כמ"ש בזהר חדש וגם היא בדבור שרומז לרוח כמשת"א לרוח ממללא והרי יסוד הרוח יסוד ג'. ועיקר הלימוד הוא בענוה כידוע ושוי נפשית כעפר והרי יסוד ד'. וא"כ עוסק בתורה לשמה שבכלל הוא הענוה יש בו בחי' ד' יסודות ולכן זאת התורה מבטלת היצר שהוא עפר כי לימוד התורה בדי' יסודות ובטל חד לגבי ארבע. ועוד שע"י התורה גורם יחוד קב"ה ובורח הנחש כמו שרמזתי אני עני בהקדמת רבינו האר"י ז"ל השמש יצ"א על הארץ ולוי"ט בא צעורה. ועוד כי תורה גימט' ס"מ לי' להכניעם:

ואמרו קדמונינו שעיקר הלימוד לצרף ללימוד שלומד מוסר הבנוי על פי התורה ועל ידי זה לומד תורה בהרהור תשובה ונכנע וזה הלימוד מבטל יצה"ר כי ההכנעה מבטל ליצה"ר כמ"ש בזהר הקדוש והמגיד הזהיר למרן ז"ל שילמוד מוסר וכ"כ הרב עיר וקדיש תלמיד רבינו מה"ר חיים וויטאל ז"ל מה"ר חיים הכהן זכרוננו לברכה

מהרמב"ם ז"ל מקיים שונה הלכות בכל יום ומובטח שהוא בן עוה"ב וכד הוינא טליא ראיתי להרב המופלא חסידא קדישא כמלהר"ח ן' עטר ז"ל שישד קריאה נאמנה בכל ליל מוצאי שבת קודש מתחילת הלילה עד הבוקר וחילק הזלילה לד' משמרות ובכל משמרה לומד משנה וגמרא וזוהר והלכה פסוקה וכך הוא בכל לימוד מד' חלקים והיה מיוסד הכל במספר במפקד שמות הקודש ותפלות שישד הרב ז"ל ליחד ולקשר כל העולמות ויתר כוונות פשוטות זי"ע ועיין לעיל מערכת שין אות יוד;

יש לרמוז במ"ש רז"ל על פסוק גם
כי יתנו בגוים עתה אקבצם דבוכות

לימוד המשניות יבא משיח קלו) ומשום הכי
בפ' אכתב לו רבי תורתו שרמו על המשניות.
אכתב גימטריא עם הכולל משיח בן דוד דע"י
למוד המשניות יבא משיח בן דוד ב"ב:

גם בתיבת משנה רמוז כי ע"י למוד המשנה
יתעורר זכות משה רבינו ע"ה דאמר
בו"ח דגאולה העתידה ב"ב היא בזכות משה
רבינו ע"ה קלו) ויתגלו נ' שערי בינה ובוה
תהיה הגאולה גימט' נ'. וכמשי"ה כימי צאתך
מארץ מצרים אראנו נפלאות נ' פלאות
דביציאת מצרים לא נתגלו כלם כמ"ש במ"א
באורך. וכל זה דמוז בתיבת משנה משה נ'
דבלימוד משנה יגיע אוד זכות משה רבינו ע"ה
ויתגלו נ' שערי בינה ובה לציון גואל ובה
רמוז שיתגלה ו' בזכות ג' אבות. לציון גימטריא
מקום ויקים סכות דוד במהרה בימינו אכ"י
ועיין מה שכתבנו לעיל מערכת מ' אות ו'
בסייעתא דשמיא:

בדור יתום זה כי גברה סט"א והוא בעקבות
משיחא והיצה"ר רודף לת"ח ביותר. אלו הת"ח
שאינם רוצים ללמוד מוסר על הרוב הם
מתגאים בלימודם וחושבים שהם חכמים
גדולים ומבויים הזקנים וגדולי דורם ואינם
מקפידים להתפלל כהוגן ופוגמים ברית הלשון
והראות וכיוצא. ולכן אין תורתם רצויה כי
אינה לשמה. ואלו המתגאים יתנו אל לבם מ"ש
הפוסקים דבזמנינו לא יש ת"ח ואם זה כתב
מהרי"ל ז"ל בזמנו שיש יותר משי"ן שנה
שנפטרו ולה"ה מה נאמר בדור הזה. ואני בעיני
הוכחתי לדעת מהרי"ל ודעמיה אין היום דין
צורבא מרבנן דלא כהרב שבות יעקב ז"ל
ודעמיה. ועוד שהוכיח מהרי"ל ז"ל ממ"ש
התוספת פ' או"ג בעד רבינא ואם זה נאמר
באמוראים מה נאמר בדור הזה. אמנם רבינא

היה מענותנותו הגדולה ובדור הזה הוא אמת
וצדק. ומתוך זה אפשר לקיים דברי ה' שבות
יעקב ודעמיה שכתבו דהשתא דין צ"מ יש
לת"ח ודקדקתי דראית מהרי"ל מרבינא ולא
היה מחשיב עצמו צ"מ כמבואר בתוס' ואפשר
לומר דמהרי"ל מייטי ראייה בהדרגות דרבינא
לא היה מחשיב עצמו צ"מ והגם דהיה זה לפי
רוב הענוה אנן מיהא לאמת לא יהיה דין ת"ח
אך דין צ"מ יהיה עתה ורבינא מענוה יתירה
היה אבל לפי האמת יש דין צ"מ זה אפשר
לישב אלא שהי"ל לפרש. ומכל האמור הת"ח
אשר נגע אלהים בלבם ימהרו לשוב וילמדו
מוסר ותיכף יכירו בגאותם ומהות לימודם
ואשר נכשלים בכמה ענינים וישבו אל ה' ואז
לימוד הגמרא יעלה לרצון לפני ה' ונסלח להם:
ולמוד קצת דינים מהרמב"ם או ש"ע בכל יום
הוא דבר גדול וכי מהר"ש בן הרשב"ץ
ז"ל בתשובותיו סי' נ"ב דאם לומד שני דינים

קיצור שלחן ערוך כו

ג מי שאינו יכול לעשות תורתו קבע אלא שהוא קובע עתים בתורה. יעסוק בעתים הללו
שהוא קובע ללמד ההלכות השכיחות הנצרכות לדעה לכל איש ישראל, וגם באגרות
ומדרשים וספרי מוסר אשר יסודתם בהררי קודש ממדרשי רז"ל שהם מועילים לתחליש כח
העצב והמחשבה ויש בו חן וחסד ורחמים ויגדלו את ה' ויגדלו את ישראל ויגדלו את
התורה ויגדלו את המוסר ויגדלו את המעשה ויגדלו את המעשה ויגדלו את המעשה ויגדלו את המעשה

סימני קריאה לר"ח ולת"צ

בר"ח קורין ארבעה גברי כפ' סמחם מן את קרנני לחמני לחשי עד יעשה ונסכו ואס חל ר"ח בשבת קורא המפטיר וכיום השבת ונראשי חדשיכם עד יעשה ונסכו :
בת"צ נשמרת וכמנה קורין ג' בני אדם כפ' תשא גן ויחל עד לעשות לעמו ומדלגין עד ססל לך וקורין עד אשר לחי עושה עמך :

כלדים בדברי רש"י זכרונו לברכה. שמורה בכל טוב וערוכה :
לקוחים מדברי המפרשים. זה אומר בכה וזה אומר בכה :

א כל מקום שפירש רש"י כתרנומו. הנה הוא סותר את העברי. פי' שאין הפשט כמו העברי :

ב ואונקלוס תרגם. אז אינו סותר התרגום אלא מפרש דעתו של אונקלוס :

ג המתרגם. בכל מקום שהוא. אז סותר התרגום שהוא טעות :

ד ותרגומו. אז מביא רש"י ראה לסירושו שכן הוא :

ה וכשהוא כותב התרגום. כגון דחילו או כיוולא בו ואינו אומר כתרנומו או תרגום. אז אינו קשה על העברי אלא רואה ליישב ולפרש לשון התרגום. כגון שחלמיה הוא מפרש שהוא לשון הולאה :

ו וכשהוא אומר ואונקלוס תרגם בפנים אמרים. אז לשון המקרא נוסל על לשון התרגום אך שמאריך בלשון :

הלכות קריאת ספר-תורה בשבת ויום טוב וחיובם. ובו י"א טעמים.

א כשמוסיפין בשבת. יכולין לקרות נהן או לוי לאחרון. כיון שכבר השלימו שבועה גברי וגם שהוא האחרון מעיקר הקרואים. (חוץ מן המפטיר) וכן המפטיר יכולין לקרות כהן או לוי. ואילו כהן אחד לאחרון וכהן אחד למפטיר יכולין לקרות. כיון שהקדיש מפסיק ביניהם. ובשמחת תורה שמוציאין שלשה ספרי-תורה יכולין לקרות כהן אחד לחתן תורה. ואחד לחתן בראשית ואחד למפטיר. כיון שכל אחד קורא בספר תורה אחרת. אבל בראש חדש טבת שחל להיות בשבת אף על פי שמוציאין גם כן שלשה ספרי תורה אפילו אם רוצים לקרות בספר תורה הראשון שמנה גברי אין רשאים לקרות להכהן שיהיה השמיני. כיון שעדיין אין משלימין הקריאה בספר זה. והמשלים הוא בספר השני שקורין בו פרשת ראש חדש. ואז יכולין לקרותו. וכן הדין בשבת שקלים ובפרשת חחדש כשהם בראש חדש .

ב אם קראו לכהן או ללוי באמצע המנין. יעלה אחר במקומו והוא ימתין אצל התיבה. ויעלה למפטיר או לאחרון לאחר מנין הקרואים .

ג בשבת שקורין שתי סדרות יש לחבר הסדרות עם העולה רביעי .

ד קללות שבפרשת בחקתי ובפרשת כי תבא. אין מפסיקין ביניהן. וצריך להתחיל פסוק אחד מקודם. אך למען לא יתחיל בפרשה פחות משלשה פסוקים צריך שיתחיל שלשה פסוקים קודם הקללות. ולבסוף צריך גם כן לקרות לכל הפחות פסוק אחד אחרי הקללות. אך יראה שלא יסיים פחות משלשה פסוקים מן התחלת הפרשה. בפרשה כי תשא קורין עם הלוי כל פרשת העגל עד ומשרתו יהושע וגו' והטעם כי בני לוי לא היו בעשיית העגל. ונוהגין לקרות בקול נמוך מן ויתן אל משה ככלותו עד ויחל משה. וכשמתחיל ויחל חוזר וקורא בקול רם עד וישן וירד משה. וכשמתחיל וישן חוזר וקורא בקול נמוך עד ומשה יקח את האהל וחוזר וקורא בקול רם עד סוף הפרשה. וגם הקללות שבפרשת בחקתי ופרשת כי תבא קורין בקול נמוך. ואת הפסוק וזכרתי את בריתי יעקב קורין בקול-רם ואחר כך הפסוק והארץ תעזוב וגו' נמוך. ואף גם זאת בקול רם עד הסוף. ובפרשת כי תבא ליראה את השם הנכבד עד סוף הפסוק בקול רם ואחר כך נמוך עד ואין קונה. וגם בפרשת בעלתך נוהגין לקרות בקול נמוך מן ויהי העם כמתאוננים עד והמן כורע גד. והטעם לתראות

שהם מתחרטים, וכל מה שקורא בקול נמוך צריך שיהא על כל פנים הקול נשמע לצבור דאם לא כן אינם יוצאים ידי חובת קריאה, ארבעים ושתיים מסעות שבפרשת ואלה מסעי אין להפסיק בהם שהוא נגד שם מ"ב .

זהו גברא לגברא צריכין לגלול את הספר תורה, ואין צריכין לכסותה, אך קודם מפטיר שאומרים קדיש ויש זמן ארוך צריך לכסותה במעיל שלה, וכן בכל מקום שיש זמן ארוך כגון שמזמרים לחתן וכיוצא בו, ונראה דהוא-הדין כשמאריכין במי שברך .

ו אם טעו בשבת וקראו עם הששי עד גמר הסדרה, לא יאמר קדיש אלא יקראו מיד את המפטיר, וישלים גם למנין שבעה קרואים, ולאחר שיאמר התפטרה עם הברכות או יאמר הקדיש יכן ביום טוב אם טעו וקראו עם הרביעי עד הגמר, לא יאמר קדיש, אלא יקרא מיד את המפטיר לספר תורה שניה ואחרי התפטרה והברכות יאמרו הקדיש .

ז כשצריכין להוציא שלשה ספרי תורה ואין להם אלא שנים לא יגוללו את השני לקרות בו מה שצריכין לקרות בשלישי, אלא יקחו את הראשון לקרות בו .

ח אם נמצא פסול בספר-תורה נתבארו הדינים בסימן כ"ד, ואם נמצא הפסול באמצע קריאת המפטיר, אם הוא מפטיר של חובת היום, כגון ביום-טוב ובשבת ראש-חדש או שקליים וכדומה, שמוציאין ספר-תורה אחרת למפטיר, או דינו כמו בפרשה אחרת, אבל בשבת פשוט שהמפטיר חוזר וקורא מה שקרא השביעי, שאין זאת אלא משום כבוד התורה (שלא יהא כבוד התורה וכבוד הנביא שוים שהקורא בתורה מברך תחלה וסוף, וגם הקורא בנביא מברך תחלה וסוף, לכן תקנו שהמפטיר יקרא תחלה גם בתורה, להראות שהקריאה בתורה היא העיקר) בזה אין מוציאין ספר-תורה אחר, אלא גומרים בספר-תורה זה, ואינו מברך ברכה אחרונה, והתפטרה אומר בברכות, ואם נמצא הפסול קודם שברך ברכה ראשונה, נראה דיש להוציא ספר-תורה אחר, ואם אין ספר-תורה אחר, אזי מי שיעלה באחרונה הוא יאמר התפטרה עם הברכות, ואם עדיין לא אמרו הקדיש יאמרוהו לאחר התפטרה .

ט בסימן כ"ד סעיף א' נתבאר דאם נמצא טעות בחסר ויתר, כל שאינו משתנה לא הקריאה ולא הפירוש, אין מוציאין ספר-תורה אחרת, מכל-מקום אם נמצא כן בשבת, אף-על-פי שאין מוציאין ספר-תורה אחרת על-כ"ל-פנים לא יקראו בספר-תורה זה יותר משבעה קרואים, והשביעי יקרא התפטרה בברכות, ולא יאמרו קדיש עד לאחר קריאת התפטרה והברכות (והיינו בשבת פשוט, אבל כשהמפטיר הוא מחובת היום, כמו בסעיף שלפני זה, ודא צריכין לקרות למפטיר) ובמנחה לא יוציאוהו .

י ביום שמוציאין שני ספר-תורה ונמצא פסול בראשון, ויש עוד ספר-תורה בהיכל, ורוצים לקחת עתה את הספר השני לקרות מתוכו, ואחרי-כך יוציאו ספר-תורה אחרת לקריאה השניה, לא יעשו כן, כי צריכין לקרות מתוך הספר-תורה מה שהוכן בשבילו, וכן ביום שמוציאין שלשה ספר-תורה וכן אלו הוחלפו הספר-תורה, שלקחו תחלה את המוכן לאחרי-כך, יגללוהו ויקחו את השניה לקרות מתוך כל ספר-תורה למה שהוכן .

יא סדר החיובים, הקודם קודם. (א) חתן ביום חופתו, וחתן בשבת שלפני החתונה שמזמרים לו והיינו שהוא בחור. (ב) ונער שנעשה בר מצוה באותו שבוע המה שוים. (ג) סנדק ביום המילה, והוא התופס את התינוק בשעת המילה. (ד) סנדק ביום המילה שמכניס את התינוק לבית-הכנסת למולו. (ה) בעל היולדת שילדה בת והולכת לבית-הכנסת. (ו) בעל היולדת שילדה בן והולכת לבית-הכנסת, ואם אינו הולכות לבית-הכנסת, אין הבעלים חיובים אלא אם הוא יום ארבעים ואחד לזכר או יום שמונים ואחד לנקבה שאו הוא וזמן הבאת הקרבן. (ז) חתן שהיתה חתונתו מיום רביעי ואילך בשבת שלאחר החתונה, ודוקא כשהיה בחור או היא בתולה. (ח) "יארציית" בו ביום. (ט) אבי התינוק ביום המילה. (י) "יארציית" שהיה לו בשבוע שלאחר השבת. (יא) מוהל ביום המילה. (יב) הסנדק ואחרייו אבי הבן ואחרייו המוהל בשבת שלפני המילה, שני חיובים, שוים תלוי בדעת הסגן או טיילו גורל, מי שאין לו עירנית אינו דוחה שום חיוב, נזהגין לקרות למי שעתיד לצאת לדרך אחר שבת או שבא מן הדרך, וכן ניהגין לחלוק כבוד לאורח נכבד לקרותו אבל אין דוחין שום חיוב .

דיני מפטיר. ובו י' סעיפים.

א קודם שקורין למפטיר אומרים חצי קדיש, וכשאומרים הקדיש יהיה הספר-תורה שקראו בו עתה וגם הספר-תורה שיקראו בו מפטיר שניהם על השלחן, וביום שיש שלשה ספרי-תורה אין צריכין להניח גם את הראשונה.

ב המפטיר לא יתחיל בברכות הפטרה, עד לאחר שהגולל כרך את הספר-תורה במטפחת.
ג בברכה הראשונה לאחר הנאמרים באמת, אין עונין אמן עד לבסוף שמסיים וצדק, כי הכל ברכה אחת היא, וכן בברכות הראשונות מברכות האחרונות. אין עונין אמן אחר אמרת וצדק, כי גם נאמן אתה וכו', שייכה לברכה זו, ולפי שיש טועים לענות אמן במקומות אלו, לכן טוב שהמפטיר לא יעשה שם שום הפסק, למען ידעו כי אין שם סיום הברכה.
ד אסור לדבר בשעה שהמפטיר קורא את ההפטרה.

ה עיקר הדין שזה שעלה למפטיר הוא בלבד יאמר ההפטרה, והצבור יאמרו אחריו בלחש, ומה שנהגו שהצבור אומרים בקול רם עם המפטיר, אין זה רק מחמת חסרון ידיעה, ונכון לבטל המנהג, וגם יש שעושין שהיות באמירת הפטרה, שאף אחר שסיים המפטיר ההפטרה והתחיל הברכות, אין רוצים להפסיק מאמירת הפטרה, ולא יפה הם עושים, שאם אומרים בקול רם אינם שומעין קול דברים בהתחלת ברכות המפטיר, ולפעמים גורמים שגם אחרים הסמוכים להם אין שומעים, ואף אם מנמיכים קולם קצת בתחלת הברכות, מכל-מקום הם בעצמם אינם שומעין לכן יש לנהוג כי מיד שישמע שהמפטיר סיים ההפטרה ומתחיל הברכות, אף על-פי שהוא עדיין לא סיים, יהיה מתון בשתיקה עד שסיים המפטיר הברכות, ואחר-כך יסיים הוא אמירת ההפטרה. גם המפטיר יהיה זהיר שלא להתחיל אמירת הברכות, עד שיפסיק קול ההמון הרב לגמרי.

ו בשבת ששתי פרשיות מחוברין, מפטירין בהטרה של פרשה שניה. לבד באחרי קדושים כשהן מחוברים, שאו מפטירין הלא כבני כושיים, בקצת חומשים נרשם לפרשת וישלח ההפטרה ויברח יעקב. והוא טעות כי הפטרה זו שייכה לפרשת ויצא; והפטרה וישלח הוא חזון עובדי'.
ז ראש חדש שחל להיות בשבת מפטירין השמים כסאי, ואם טעה וקרא ההפטרה של פרשת השבוע אם עדיין לא אמר הברכות האחרונות יאמר גם השמים כסאי ויברך אחר-כך, ואם לא נזכר עד לאחר הברכות יאמר השמים כסאי בלא ברכות ואם חל ראש חדש באחד בשבת מפטירין מחר חודש, ואם טעה דינו כמו בשבת ראש-חדש, חל ראש-חדש בשבת וביום הראשון מפטירין השמים כסאי.

ח בשבת חול-המועד פסח, אין מזכירין בברכות הפטרה "של פסח", לא באמצע ולא בחתימה, אלא מסיים מקדש השבת, אבל בחול-המועד סוכות (כיון שאומרים הלל שלם וגם חלוק בקרבנות) מזכירין, כמו ביום טוב של סוכות שחל בשבת.

ט קטן שהגיע לחנוך שידוע למי מברכין ויודע לחתך ארת האותיות כטוב, עולדה למפטיר בשבת וביום-טוב, מלבד בפרשת זכור ובפרשת פרה ובשבת שובה, וכן בשביעי של פסח שמפטירין השירה, נוהגין שאין קטן עולה למפטיר, וכן, ביום ראשון דשבועות שמפטירין במרכבה דיחזקאל, נוהגין לקרות דוקא גדול וחכם וכן בשבת חזון נוהגין לקרוא ארת הרב למפטיר.

י לא נתקנה קריאת הפטרה עם ברכות, אלא לאחר שקראו בתורה בברכות כל הקרואים הראויים, אבל אם נמצא פסול בספר-תורה בשבת פשוט, אפילו בשביעי ולא היה ספר-תורה אחר, ולכן לא בירך באחרונה וכן כשמפטירין בחובת היום אפילו נמצא במפטיר אוי אין מברכין ברכות הפטרה, אלא אומרים אותה בלא ברכות, אבל בשבת פשוט, אם לאחר שקראו שבעה קרואים בברכות, נמצא הפסול הן בקרואים שהוטיפו הן במפטיר, נראה דיש לקרות ההפטרה בברכות.

משפט הקריאה

זוהי יהיה משפט הקריאה לעולם כשתקרא פסוקי תורה בין ביום בין בלילה תקרא הפסוק שני פעמים מקרא ופעם אחת תרגום אבל כשתקרא נביאים וכתובים א"צ לקרות אלא פעם אחת מקרא ופעם אחת תרגום ואם שכח או נאנס יום אחד ולא קרא הסדר של אותו יום אין לו תשלומים ביום שלאחריו אלא יקרא הקריאה של אותו יום שהוא עומד בו ר"ל שאינו מתקן בקריאה של יום השני מה שהיה לו לתקן ביום שעבר שזה אין לו תקנה אבל לעולם כדי לתקן מה שצריך לתקן ביום ב' צריך לקרא הקריאה של יום שעבר תחלה ואחר כך יקרא הקריאה של אותו יום ואם לא יעשה כן נמצא מעוות כל אותו השבוע וה' יכפר בעדו. וכן אם אירע שבוע אחד של שני פרשיות מחוברות א"צ לקרות באותו שבוע הסדר של שני הפרשיות אלא יקרא הסדר של הפרשה הראשונה שבהם. אבל אם אירע שפרשה אחת נקראת בשני שבועות כגון שחל בה י"ט או בשלושה שבועות כגון שחל יום ראשון של פסח ביום שבת לבני חוצה לארץ שנמצאת הפרשה של אותו שבוע ונקראת בשלושה שבועות או צריך לקרות בכל שבוע ושבוע מאותם השבועות הקריאה של אותה הפרשה שלא נקראת עדיין בשבת בצבור :

אלו שמות הטעמים

פִּשְׁטָא מְנַח זְרָקָא מְנַח סְנוּל מְנַח א מְנַח רְבִיעִי
מִהֶפֶךְ פִּשְׁטָא זְקָף קָטָן זְקָף-גְּדוֹל מְרַבָּא טַפְחָא
מְנַח אֲתַנְחַתָּא פְּזֵר הַתְּלִישָׁא-קְטָנָה הַתְּלִישָׁא-
גְּדוֹלָה קְדָמָא וְאַזְלָא אֲזָלָא-גֵּרֵשׁ גֵּרֵשִׁים וְדָגָא
תְּבִיר יְתִיב פְּסִיק א סוּף-פְּסוּק : שְׁלֵשֶׁת קַרְנֵי
פְּרָה מְרַבָּא-כְּפוּלָה יְרַח-בְּנִיזְמו :

תם ונשלם שבת לאר בורא עולם :

סדר עירובין

פרק אהא יי אלהינו מקדו העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ערוב :

עירוב תבשילין

יום שבת: נערכ כנה . נרד לעשות כערכ יום טוב
 עירוב תבשילין . דהיינו שנקח יורה כשכיל מלאו
 ללשה בו חם ספה כגון כשר או דגים או גינס וזכ
 פה ומנכר כ"ל ולומר ניסח זס :
 בפרין עירובא יהא שרא קנא לאפווי ולבשוני
 וקאקסוני וקאנדוקי שרנא וקקעבר כל
 צרקנא מיוקא שקא לשבתא :
 וכשחל יום פני כשמי ים למר מייחא ענה למכריס
 וסייעא ענה לשבתא : והם ליטו סנין לשון
 זה יאמר בלשון סכוא יצין או יבקש ממנידו שלמד
 אוחו ספידוס : שיעור ספה לא סחוח מכניסה . ושיער
 התבשיל לא סחוח מכניסה . (והענין אינו מתעורר לכאן) .
 ונרדן סכא מוטול כל נכרו :

עירובי תחומין

כיצד ששין עירובי תחומין לקוח סם סכוא גדול כמו
 פסה גינים . ויהא למכריס כשמונה גינים . או כגלים
 או צנון טיש טו שיעור לאוכלו עם סח גדול כזה . והאין
 אל סמקוס סכוא רונס להכירו כסוך סמסום . ולומר
 ססח זס :
 בנה העירוב יהא סוקר די ליצה סמקוס זה
 אלפים אמה קדל רוח לשבת למכריס קשקח
 זה : לויט לומנים קיום טוב זה : ליום כעור לומנים
 קיום קפונים זה :
 יכולין לערכ כעירוב אחד כשכיל כמה למכריס סכודיפס
 כערב סנה סמחה כשכניס . וכוא סכא
 כעירוב שיער כג"ל לכל אחד ואחד . ולרד לזאת
 להם על ידי אחד כמו כעירובי מנידות דכסמון . וכמדיחו
 אם כוא סליח לכולם למר יהא מוטל לפעמי ולפלוגי
 ילך כו' . והם סמחה גס כשכניס למר יסא מורד לי ולפעמי ולפעמי עלך כר' :

עירובי חצירות וסבואות

כיצד ששין עירובי מנידות . אחד מפעלי הכחיס סכחנר לקוח כערב סנה ככד אחד מפעלי . ויסיס הככר
 גדול כמו פסה גינים . ומוכס למר על ידי אחד (ולא על ידי בנו וכח) לכל סדריס כחנר :
 דהיינו סמונר ללמד בלשון סכוא מנין ענין זס . קס ככר זס זכה בו כשכיל כל ספרלטיס סדריס כמנר
 זס . ולוקם זס אם ככר ומניניו ססח . והסערב לקוח מפעל ולומר טכח זס :
 בפרין עירובא יהא שרא קנא לאפוני וקעילי סן התפתים לחצר ומן החצר קבתים וקבנות לבית
 קכל התפתים שקבוצר לקל ישראל סדריס קבתים שקבוצר הנה :
 בעיר סמחוקס כעירובין לין נרדן לעשות עירובי חצירות ככל סנר . קס סגדול כעסר יעקה עירובי חלונות
 כער כל כעיר כעסס אחס לכל סכס : (ויזכה כער כל ספיר) ולומר טסח זס
 ברין יהא שרא לנא להכניס ולהוציא ולהביא בכל שבתות השנה הזאת סבית לבית .
 ומחצר לחצר . ומנג לנג . ומבתים לחצר . ומחצר לבתים ומחצרות למבו וממבו
 לחצרות ולבתים ומחרד לחדר ומבית לנג ומנג לבית כל סה צריך לן בשבת הבאה ובכל
 שבתות השנה הזאת (וכסנה ססמון ליום יאמר ג"כ , וביויט הבא עלינו) ובימים טובים של
 שנה זו הבאים עלינו למטובה לנו ולכל ישראל בעיר הזאת ולכל מי שיתוקם בעיר הזאת
 וכסמנכ גס ככל עיר סנה כוא כרס כמנונר כחורח חיס סיון סס"ח דנטן לעסח כן סמל כעסר
 העירוב כענית הכנסה . ילע עוד חינוס , וככל סכוח סכנה הזאת חינוס , וניחוס סניס סל סכ זס :
 יחר מיני עירובין מוטל כעסר ומכרת השלמן סיון נ"ד ליה ק"כ יעוין פס :